

Fornleifaskráning í Fellahreppi

**Mjöll Snæsdóttir
Orri Vésteinsson
Sædís Gunnarsdóttir**

**Fornleifastofnun Íslands
FS044-97031**

Reykjavík 1997

Efnisyfirlit

1. Inngangur	bls. 4
2. Um fornleifaskráningu	bls. 5
2.1. Lögbundin skilgreining á fornleifum	bls. 7
2.2. Um aðalskráningu fornleifa	bls. 9
3. Yfirlit um byggðarsögu á skráningarsvæðinu	bls. 12
4. Ská um menningarminjar	bls. 19
Fjallssel	bls. 22
Egilssel	bls. 28
Staffell	bls. 36
Hafrafell	bls. 42
Urriðavatn	bls. 56
Skógargerði	bls. 65
Kálfsnesgerði	bls. 72
Ekkjufell	bls. 75
Ekkjufellssel	bls. 84
Kross	bls. 87
Setberg	bls. 95
Meðalnes	bls. 101
Birnufell	bls. 110
Hreiðarsstaðir	bls. 116
Ormarsstaðir	bls. 122
Rifsmýri	bls. 129
Ás	bls. 137
Hof	bls. 148
Skeggjastaðir	bls. 157
Gata	bls. 164
Hrafnsgerði	bls. 165
5. Helstu tegundir fornleifa á svæðinu	bls. 171
6. Verndun og kynning menningarminja á skráningarsvæðinu	bls. 183
7. Heimildaskrá	bls. 186

Skrá yfir kort

1. Fornleifakort fyrir Fjallssel og Egilssel	bls. 21
2. Fornleifakort fyrir Fjallssel-bæjarstæði	bls. 22
3. Fornleifakort fyrir Egilssel-bæjarstæði	bls. 29
4. Fornleifakort fyrir Staffell og Hafrafell	bls. 35
5. Fornleifakort fyrir Staffell-bæjarstæði	bls. 37
6. Fornleifakort fyrir Hafrafell-bæjarstæði	bls. 45

7. Fornleifakort fyrir Urriðavatn, Skógargærði og Kálfsnesgerði	bls. 55
8. Fornleifakort fyrir Urriðavatn-bæjarstæði	bls. 56
9. Fornleifakort fyrir Skógarferði-bæjarstæði	bls. 65
10. Fornleifakort fyrir Ekkjufell, Ekkjufellssel og Kross	bls. 74
11. Fornleifakort fyrir Ekkjufell-bæjarstæði	bls. 75
12. Fornleifakort fyrir Ekkjufellssel-bæjarstæði	bls. 85
13. Fornleifakort fyrir Kross-bæjarstæði	bls. 88
14. Fornleifakort fyrir Setberg, Meðalnes, Birnufell og Hreiðarsstaði	bls. 94
15. Fornleifakort fyrir Setberg-bæjarstæði	bls. 95
16. Fornleifakort fyrir Meðalnes-bæjarstæði	bls. 102
17. Fornleifakort fyrir Birnufell-bæjarstæði	bls. 111
18. Fornleifakort fyrir Hreiðarsstaði-bæjarstæði	bls. 116
19. Fornleifakort fyrir Ormarsstaði og Rifsmýri	bls. 121
20. Fornleifakort fyrir Ormarsstaði-bæjarstæði	bls. 122
21. Fornleifakort fyrir Rifsmýri-bæjarstæði	bls. 129
22. Fornleifakort fyrir Ás og Hof	bls. 136
23. Fornleifakort fyrir Ás-bæjarstæði	bls. 138
24. Fornleifakort fyrir Hof-bæjarstæði	bls. 149
25. Fornleifakort fyrir Skeggjastaði Götu og Hrafnsgærði	bls. 156
26. Fornleifakort fyrir Skeggjastaði-bæjarstæði	bls. 158
27. Fornleifakort fyrir Hrafnsgærði-bæjarstæði	bls. 165

1. Inngangur

Nú er unnið að undirbúningi svæðisskipulags fyrir Fljótshérað. Samkvæmt þjóðminjalögum er fornleifaskráning lögbundinn þáttur í skipulagsstarfi, en fornleifaskrá er ekki til fyrir allt svæðið. Leitað var til Fornleifastofnunar Íslands um fornleifaskráningu í Fellahreppi og gert samkomulag um að hún færi fram sumarið 1997.

Að auki er nýlokið fornleifaskráningu í Hjaltastaðapinghá og í landi Egilsstaða og snemma árs 1998 verður að öllum líkindum hafist handa við að skrá fornleifar á öllu Héraði. Öll þessi skráningarvinna fer fram eftir kerfi Fornleifastofnunar Íslands og að henni lokinni verða til upplýsingar um fornleifar á öllu Héraði á einum gagnagrunni sem verður í vörslu Safnastofnunnar Austurlands.

Efnisskipan þessarar skýrslu er sú að hér verður að finna yfirlit um löggjöf, aðferðir og hagnýtingu fornleifaskráningar. Þessar samantektir eru jafnan birtar með fornleifaskránum í því skyni að sveitastjórnir og stofnanir geti betur nýtt sér efni skráningarinnar og haft til hliðsjónar við aðrar framkvæmdir, s.s vegna skipulagsmála, minjaverndar og ferðaþjónustu. Síðan er birt samantekt um landnám og byggðaðróun á svæðinu. Fjallað er um helstu fornleifar á skráningarsvæðinu ásamt hugmyndum um verndun og kynningu þeirra er einnig að finna og að lokum er birt skrá yfir fornleifastaði sem kannaðir voru sumarið 1997.

Fellahreppur greiddi kostnað við fornleifaskráninguna og sá skrásetjurum fyrir kortum með landamerkjum jarðanna. Þakkir fyrir veitta aðstoð fá Jón Torfason starfsmaður Þjóðskjalasafns, Örnefnastofnun, starfsmönnum Héraðsskjalasafns Egilsstaða, Helgi Hallgrímsson fyrir skilmerkileg kort af stórum hluta skráningarsvæðisins og síðast en ekki síst fá heimildarmenn ómældar þakkir fyrir margvíslega aðstoð.

Heimildarkönnun var unnin af Guðnýju Zoëga sem ásamt Mjöll Snæsdóttur, Sædísí Gunnarsdóttur, Guðrínu M. Kristinsdóttur, Hildi Gestsdóttur og Howell Magnus Roberts skráðu fornleifarnar.

2. *Um fornleifaskráningu*

Hátt á aðra öld er liðið síðan skráning fornleifa hófst á Íslandi en langt er í land að til sé heilstæð skrá um fornleifar á Íslandi. Á síðustu áratugum 19. aldar voru margir minjastaðir kannaðir á vegum Hins Íslenzka fornleifafélags, einkum staðir sem tengdust fornsögunum og sögu þjóðveldisins á einn eða annan hátt. Eftir aldamótin dró úr fornleifakönnunum á vegum félagsins og var þráðurinn ekki tekinn upp á ný fyrr en um og eftir 1980.

Skoðanir manna á því hvað telst til fornleifa hafa breyst mjög mikið á þessum tíma. Byggingar sem þóttu hversdagslegar fyrir hundrað árum eru nú orðnar minjar um horfna lífshætti. Skilningur hefur vaknað á nauðsyn þess að skrá upplýsingar um slíkar minjar og vernda þær sem eftir eru fyrir komandi kynslóðir. Nauðsynlegra upplýsinga um gerð og ástand fornleifa er aðeins hægt að afla með vettvangsathugunum, og við það er venjulega átt með hugtakinu fornleifaskráning. Til þess að vettvangsathugun komi að fullu gagni verður þó fyrst að taka saman ýmiskonar upplýsingar, bæði skriflegar og munnlegar, sem vísa á minjastaði og geta gefið vísbendingar um hlutverk mannvirkjaleifanna. Heimildakönnun af þeim toga er nauðsynlegur undirbúningur undir vettvangsathuganir en hún getur líka skilað sjálfstæðum niðurstöðum. Nægilegar heimildir eru til sem geta gefið grófa mynd af fjölda, eðli og ástandi minja á ákveðnum svæðum, og skipuleg heimildaúttekt í því skyni getur komið að gagni við skipulagsgerð jafnt sem minjavernd og rannsóknir. Af þessum ástæðum hefur Fornleifastofnun Íslands unnið að þróun aðferða verið fornleifaskráningu á undanförunum árum, sem fela í sér að skráningunni er skipt í þrjú afmörkuð stig og eru þar höfð til viðmiðunar hin þrjú stig skipulagsvinnu. Svæðisskráning felst í öflum heimilda um fornleifar á viðkomandi skipulagssvæði og öflun gagna sem

gefa margvíslegar vísbendingar um menningarminjar. Markmið svæðisskráningar er að gefa heildaryfirlit um ástand og eðli menningarminja á skipulagssvæðinu, finna og skilgreina svæði og staði sem eru sérstaklega athyglisverðir eða í sérstakri hættu og vera undirbúningur undir aðalskráningu fornleifa. Hún felst aftur á móti í vettvangsvinnu og miðar að því að staðsetja og kortleggja einstaka minjastaði og lýsa þeim á skipulegan hátt. Deiliskráning er síðan nákvæmari úttekt á litlu svæði og er unnin samhliða áætlanagerð um endanlega ráðstöfun jarðnæðis.

Að tengja fornleifaskráningu við skipulagsgerð á sér stoð í þjóðminjalögum þar sem segir í 18. grein að skylt sé "... að fornleifaskráning fari fram á skipulagsskyldum svæðum áður en gengið er frá skipulagi eða endurskoðun þess ...". Samkvæmt lögum á Þjóðminjasafn Íslands að hafa samvinnu við skipulagsyfirvöld um fornleifaskráningu en að öðru leyti er ekki kveðið á um hvernig standa eigi að skráningunni og reglugerð hefur ekki verið samin. Þjóðminjasafnið hefur ekki haft fjárhagslegt bolmagn til að sinna skráningu fornleifa og hefur raunin orðið sú á undanförunum árum að kostnaður af henni er borinn af sveitarfélögunum. Þó þeim beri ekki lagaleg skylda til að kosta skráningu fornleifa eru það augljósir hagsmunir þeirra að til séu nákvæmar og aðgengilega upplýsingar um menningarminjar á yfirráðasvæðum þeirra. Fornleifar eru auðlindir sem ekki er hægt að hafa tekjur af nema upplýsingar um staðsetningu þeirra og gerð liggi fyrir. Samkvæmt 21. grein þjóðminjalaga ber þeim sem standa fyrir meiriháttar framkvæmdum skylda til að greiða fyrir rannsóknir á fornminjum sem koma í ljós við jarðrask af þeirra völdum. Það eru því hagsmunir slíkra aðila að hægt sé að fletta upp staðsetningu þekktra fornleifa í ábyggilegum skráum áður en framkvæmdir hefjast. Einnig eykst nú skilningur á því að fornleifar eru vannýttar auðlindir í ferðaþjónustu en forsenda þess að hægt sé að velja staði til kynningar fyrir ferðamenn er að til séu heilstæðar upplýsingar um menningarminjar, ástand þeirra og staðsetningu á viðkomandi svæði.

Að auki má minna á að mat á því hvað teljast markverðar fornleifar hefur lengst af tekið mið af sögu land og þjóðar í heild. Minni gaumur hefur verið

gefinn að sérkennum ákveðinna svæða og fornleifum sem eru markverðar í héraðssögulegu samhengi. Af þessum ástæðum er eðlilegt að fornleifaskráning sé unnin í nánú samstarfi við sveitastjórnir og stofnanir þeirra, með hliðsjón af þörfum þeirra.

2.1 Lögbundin skilgreining á fornleifum

Hér verður greint frá þeim skilgreiningum sem lagðar eru til grundvallar við fornleifaskráningu. Í 16. grein þjóðminjalaga er eftirfarandi skilgreining:

Til fornleifa teljast hvers kyns leifar fornra mannvirkja og annarra staðbundinna minja sem menn hafa gert eða mannaverk eru á, svo sem:

- a. byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi mannvirkjum, húsaleifar hvers kyns, svo sem kirkna, bænhúsa, klaustra og búða, leifa af verbúðum, naustum, verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum;
- b. vinnustaðir þar sem, aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri;
- c. gömul tún- og akurgerði, áveitumannvirki og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita;
- d. gamlir vegir, stíflur, brýr, vatnsvöð, varir, hafnir og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og vitar og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra;
- e. virki og skansar og önnur varnarmannvirki;
- f. gamlir þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð;
- g. áletranir, myndir eða önnur vegsummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum;
- h. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið;
- i. skipsflök eða hlutar úr þeim.

Að jafnaðir skal telja minjar 100 ára og eldri til fornleifa.

Það er skýrt af þessari skilgreiningu að fornleifar eru ekki aðeins öll mannvirki heldur einnig staðir sem á einn eða annan hátt tengjast menningu og atvinnuvegum, hvort heldur sem er vöð eða álagablettir. Þessari víðu skilgreiningu hefur verið fylgt við gerð fornleifaskrárinnar og í anda hennar eru einnig skráðir staðir eins og orrustustaðir, skilgreinanlegir staðir þar sem atburðir, sem tengjast sögu og bókmenntum Íslands, hafa átt sér stað og staðir þar sem draugar hafa átt að hafa búið. Dæmi um staði sem ekki eru skráðir eru eyktamörk sem eru ekki manngerð og drangar sem kallaðir eru náttroll, en það heiti virðist oftast vera tegundarheiti á náttúrumyndunum frekar en að sagnir séu um að tröll hafi dagað þar uppi. Þar sem slíkar sagnir eru, eru þær auðvitað skráðar. Á hinn bóginn eru öll Grettistök skráð og er þetta vitanlega umdeilanlegt en byggir fyrst og fremst á því að fyrirsjáanlegt sé að gagn megi hafa af upplýsingunum. Annarskonar upplýsingar sem átt gætu heima í menningarsögulegum gagnagrunni eru t.d. um staðsetningu engja og bithaga, nytjaskóga og veiðistaða. Söfnun slíkra upplýsinga krefst hinsvegar annarskonar gagna og öðruvísi aðferðarfræði en skráning eiginlegra fornleifa og er mun viðráðanlegri á stigi aðalskráningar.

Samkvæmt lögum eru öll mannvirki eldri en 100 ára skilgreind sem fornleifar en við skráninguna er notuð aðeins víðari skilgreining. Allar byggingar úr torfi og grjóti eru skráðar sem og önnur mannvirki sem eru vitni um horfið verklag eða tækni. Þar með geta talist elstu steypubyggingar, byggingar úr blönduðu efni (torfi, grjóti, timbri, steypu eða bárujárni) og mannvirki eins og heimarafstöðvar, sundlaugar, upphlaðnir veggir frá því fyrir jarðýtuöld, fiskplön, áveituskurðir og hverskyns minjar aðrar sem tengjast umbreytingum í atvinnuvegum og lífsafkomu á fyrri hluta 20. aldar. Minjar sem tengjast seinni heimsstyrjöldinni, veru setuliðsins og framkvæmdir á vegum þess (vegir, flugvellir, braggahverfi, skotgrafir o.s.frv.) eru einnig skráðar. Þær heimildir sem stuðst er við í svæðisskráningu geyma yfirleitt mjög lítið af upplýsingum um nútímaminjar og

er því ekki að vænta heilstæðs yfirlits um þær fyrr en á stigi aðalskráningar. Helst er að upplýsingar um gamlar sundlaugar komi fram við svæðisskráningu.

2.2 Um aðalskráningu fornleifa

Yfirleitt er lagt til að heil héruð, sýslur eða landshlutar sameinist um að láta gera svæðisskráningu en það er ódýrasta leiðin til að fá yfirlit um menningarminjar og afla þeirra heimilda sem nauðsynlegar eru við aðalskráningu eða vettvangsvinnu. Á grunni þeirra upplýsinga sem safnað var er síðan farið á vettvang, vitöl tekin við bændur og minjastaðir skoðaðir og staðsettir á korti. Á grunni þeirra upplýsinga er síðan rituð skýrsla þar sem gerð er nákvæm grein fyrir sögu mannvistar og búskapar á viðkomandi svæði, lýst einkennum menningarminja og gerðar ákveðnar tillögur um verndun og kynningu. Markmið aðalskráningar eru þau sömu og svæðisskráningar en niðurstöður verða mun markvissari á grunni fleiri og nákvæmari gagna.

Aðalskráningu má skipta í 5 stig og verður þeim lýst stuttlega hér:

1. Á svæðum þar sem svæðisskráning hefur verið gerð er hægt að ráðast beint í vettvangsvinnu á stigi aðalskráningar. Þó eru á þessu stigi athugaðar heimildir sem tengjast skráningarsvæðinu sérstaklega. Er þar t.a.m. um ða ræða ævisögur fólks sem alist hefur upp á bæjum í sveitinni, en þær geyma oft nákvæmar upplýsingar um bæjarhús og tóftir sem nú eru löngu horfnar undir tún, vegi eða byggingar.
2. Að heimildaöflun lokinni eru tekin viðtöl við ábúendur eða aðra staðkunnugra. Markmið með viðtölum er að endurskoða þær upplýsingar sem þegar hefur verið safnað, fá upplýsingar um nýja staði og síðan leiðsögn um viðkomandi landareign.
3. Á grunni heimilda og viðtala er síðan gengið á þá staði sem upplýsingar hafa fengist um, en jafnframt eru athuguð svæði það sem líklegt getur talist, út frá gróðurfari og öðrum aðstæðum, að fornleifar leynist. Á mörgum minjastöðum eru tóftir eða aðrar mannvirkjaleifar ekki sýnilegar og þar er ekki annað gert en

að komast sem næst staðsetningu minjanna og færa hana á kort en það er gert með því að finna hnattstöðu (hnit) staðarins með GPS staðsetningartæki. Þar sem fornleifar eru huldar sjónum er lögð áhersla á að komast að því fyrir hverskonar hnjaski þær geta hafa orðið, hvernig aðstæður voru áður á viðkomandi stað og reynt eftir föngum að meta hvort staðurinn sé enn í hættu.

Þar sem tóftir eða mannvirkjaleifar eru sýnilegar er þeim lýst á staðlaðan hátt og gerður af þeim uppdráttur, auk þess sem þær eru færðar á kort og fundin hnattstaða þeirra. Áhersla er lögð á að fá skýra mynd af umfangi, lögun og ástandi minjanna en að öðru leyti er ekki um að ræða nákvæma rannsókn á hverjum stað. Einnig er aðstæðum lýst og reynt að meta hvort minjastaðurinn sé í hættu og þá af hvaða völdum. Þar sem því verður komið við eru teknar ljósmyndir af tóftunum.

4. Að vettvangsvinnu lokinni er flogið yfir skráningarsvæðið og teknar loftmyndir af þeim stöðum sem skráðir hafa verið, og þá fyrst og fremst þeim stöðum þar sem minjar eru sýnilegar. Könnun úr lofti gefur einnig færi á að leita eftir rústum á svæðum sem ekki var hægt, eða ekki þótti ástæða til, að ganga yfir.

5. Samantekt gagna og skýrslugerð felst í nokkrum afmörkuðum verkefnum:

-Upplýsingarnar eru settar jafnóðum inn á gagnagrunn en þar verða þær í stöðugri endurskoðum og ávalt aðgengilegar í framtíðinni. Gagnagrunnur Fornleifastofnunar er þegar orðinn öflugt rannsóknargagn með yfir 15000 minjastöðum en sveitastjórnir og aðrir aðilar sem borga fyrir fornleifaskráninguna munu hafa fullan aðgang að þessu safni. Á næstu þremur árum er og stefnt að því að gagnagrunnur stofnunarinnar verði aðgengilegur öllum á alnetinu.

-Prentuð er út skrá um minjastaði á viðkomandi skráningarsvæði með kortum sem sýna staðsetningu fornleifanna og teikningum af einstökum tóftum. Skrá þessi er uppistaðan í skýrslu um skráninguna.

-Niðurstöður skráningarinnar eru bornar saman við ritaðar heimildir um sögu byggðar á skráningarsvæðinu og er á þeim grunni ritað stutt yfirlit um einkenni og þróun byggðar á svæðinu.

-Ritað er yfirlit um einkenni fornleifa á skráningarsvæðinu. Er þar reynt að draga fram menningarsöguleg sérkenni viðkomandi landsvæðis eða aðrar aðstæður sem sérstakar eru og áhrif hafa á varðveislu, rannsóknar- og kynningargildi minjanna.

-Gerðar eru tillögur um friðlýsingar ákveðinna minjastaða og gerðar grófar áætlanir um hvernig standa megir að kynningu slíkra staða eða heilla svæða.

Aðalskráningarskýrslurnar eru yfirleitt gefnar út fjölritaðar í litlum upplögum, en áhersla er lögð á að þær nái inn á öll heimili á þeim jörðum sem skráðar hafi verið. Þar með gefst ábúendum tækifæri á að koma með athugasemdir og/eða viðbætur.

Verkþætti aðalskráningar telst lokið þegar skýrsla hefur komið út. Hinsvegar er algengt og að mörgu leyti æskilegt að skráning í til dæmis einu sveitarfélagi sé unnin á nokkrum árum. Það dreifir bæði kostnaði og gefur tækifæri á leiðréttingum og endurskoðun milli ára.

Til að sem mestur árangur náist af skráningunni er nauðsynlegt að fylgja henni eftir með ýmsum aðgerðum. Svo sem að gera upplýsingar um staðsetningu minjastaða aðgengilegar í ákvarðanatökufæri viðkomandi sveitafélags. Þetta er sérstaklega mikilvægt í stærri sveitafélögum í þéttbýli en þar eru oft lítil bein samskipti milli menningarmála- eða umhverfisnefnda, sem fornleifaskráning heyrir oftast undir, og bygginga- og skipulagsnefnda, sem eru þeir aðilar sem þurfa að taka tillit til fornleifa. Ganga verður eftir að tillögum um friðlýsingu og kynningu minja verði komið í framkvæmd, eða að minnsta kosti að menningarminjar verði teknar með í skipulag ferðaþjónustu, útivistar og menntunar.

Æskilegt er að stefnt sé að gefa út fornleifaskrá um viðkomandi landsvæði á bók. Það er eina leiðin til að koma litljósmyndum á framfæri við almenning og einnig tækifæri til að rita sögu þjóðháttar og byggðapróunar í viðkomandi héraði.

3 Yfirlit um byggðarsögu á skráningarsvæðinu

Samkvæmt Landnámabók nær landsvæði það, sem á seinni öldum hefur heyrt til Fellahrepps, yfir allt landnám Össurar slagkolls og nyrsta hlutann úr landnámi Ketils þiðranda.¹ Skipting landa í Fljótsdal milli landnámsmanna eins og hún er sett fram í varðveittum gerðum Landnámabókar getur ekki talist sennileg saga. Þeir bræður Ketill og Graut-Atli Þórissynir eiga að hafa komið út á undan Brynjólfi gamla og valið sér lönd meðfram Lagarfljóti þar sem landrými er minnst hvoru megin. Brynjólfur á síðan að hafa komið út seinna og numið Fljótsdal fyrir framan þá bræður sem og Skriðdal allan og Velli utan við landnám Graut-Atla.² Össur slagkollur er sagður hafa átt dóttur Brynólfs og gæti það bent til að menn hafi talið hann yngri mann en Brynjólf og hugsanlega komið út seinna.

Í Droplaugarsonasögu, sem er jafngömul eða ívið eldri en varðveittar Landnámugerðir, eru Ketill og Atli látnir eiga bú saman í Skriðdal áður en þeir kaupa sér land beggja vegna Lagarfljóts.³ Það hafa því augljóslega verið fleiri en ein hefð um landnám í Fljótsdal en erfitt að greiða úr flækjunni þar sem ótalmargt getur haft áhrif á hvernig sagnir af þessu tagi þróast og varðveitast. Einfaldast er kannski að ímynda sér að samkvæmt eldri hefð hafi Brynjólfur gamli verið aðal-landnámsmaðurinn í Fljótsdal öllum, Völlum og Skriðdal. Mikill ættbogi var frá honum kominn og eðlilegt að hann fengi rúmt landnám ávið aðra höfuð-landnámsmenn. Engu minni menn áttu þó ættir að rekja til Ketils og Graut-Atla og hafa sagnir einnig verið um landnám þeirra í Fljótsdal og má vera að samning Droplaugarsonasögu um eða eftir miðja 13. öld hafi aukið vægi þeirra í landnámssögum og að landnámuhöfundar hafi því aukið hlutdeild þeirra frá því sem áður hafði verið talið.

Hvernig sem þessu líður þá er eðlilegt að telja Össur slagkoll aðalfulltrúa sagna um landnám í Fellahreppi. Í Droplaugarsonasögu er bóndinn í Ási sagður

¹ Íslensk fornrit I, 295-297.

² Íslensk fornrit I, 296.

heita Össur⁴ og má vera að menn hafi talið hann vera af ætt Össurar slagkolls, þó það sé ekki tekið fram í sögunni og þó að Ás sé rétt utan við landnám hans eins og það er haft í Landnámabókum (milli Ormarsár og Rangár). Ekki er tekið fram hvar Össur slagkollur á að hafa sett bústað sinn en eðlileg ályktun hefði verið á 12. og 13. öld að telja hann hafa búið undir Ási.

Droplaugarsonasaga er elsta heimild um byggð í Fellum. Þar er getið um bæi undir Ási, í Ekkjufelli og á Ormarsstöðum. Þar er sagt að Ketill þrymur hafi keypt landið á Ormarsstöðum handa Ormari Rögnvaldssyni, víkingi frá Jamtalandi sem Ketill hafði kynnst á ferðum sínum.⁵ Ormarsstaðir eru norðan Ormars[staða]ár og því innan landáms Össurar slagkolls ef marka má Landnámabók en fast norðan við land það sem Ketill er sagður hafa numið. Þetta bendir ekki til annars en að hringl hefur verið á landámssögum á þessu svæði og engar fastmótaðar hefðir um landnám Össurar og mörk þess.

Kirkju undir Ási er getið í kirknatali frá því um 1200⁶ og hefur hún þá sjálfsagt fyrir löngu verið orðin aðalkirkjan í Fellum með sömu eða svipuðum sóknamörkum og seinna var. Undir Ási hefur verið búið að gefa helming heimalands til kirkjunnar fyrir 1284 því það ár tók Magnús nokkur, sennilega eigandi bændahlutans, staðarhlutann undir sig.⁷ Þetta var í staðamálum er Árni biskup Þorláksson barðist við höfðingja um yfirráð yfir kirkjueignum og gæti bent til að Ás hafi þá verið eitt af helstu höfðingjasetrum í Fljótsdalshéraði því ekki er getið um að höfðingjar hafi tekið austfirskar kirkjueignir annarsstaðar en þar og á Þvottá. Það að Droplaugarsona saga lætur Össur undir Ási einnig vera meiriháttar mann í héraðinu bendir í sömu átt.

Elsti máldagi Áskirkju er í Vilchinsbók frá um 1397⁸ Stofn hans er nokkuð eldri, a.m.k. frá miðri 14. öld, sem sést af viðbótarklausum sem bætt hefur verið neðan við hinn upphaflega máldaga. Kirkjan er þar sögð eiga hálf

³ *Íslenzk fornrit* XI, 137, 140.

⁴ *Íslenzk fornrit* XI, 143.

⁵ *Íslenzk fornrit* XI, 149.

⁶ DI XII, 4.

⁷ Árna saga, 102.

⁸ DI IV, 213

heimaland og meðal viðbótanna er getið 5 hundraða sem kirkjan eigi í Hofi. Þessarar eignar er ekki getið í seinni máldögum og er sennilegt að um hafi verið að ræða veð fyrir tíundarskuldir sem síðan gekk til baka. Það bendir til að Hof og Ás hafi verið eign sama manns, a.m.k. þegar veðið var sett, og má vera að Hof hafi verið útjörð frá Ási og fylgt aðaljörðinni í kaupum og sölum. Einnig er mögulegt að Hof hafi verið nýbýli á 14. öld sem þá hafi verið metið til 10 hundraða og ástæða hafi þótt til að taka fram að kirkjan ætti einnig helming þess.

Í máldaga Áskirkju kemur fram að hún eigi tíundir og ljóstolla af öllum bæjum milli Rangár og Teigarár. Það er athyglisvert því Teigará hefur á seinni öldum verið í miðri landareign Skeggjastaða og hefur landareignum því verið skipað öðruvísi á 14. öld. Í Fljótsdæla sögu sem talin er skrifuð á 15. öld eða jafnvel þeirri 16.⁹ er getið um Nollarstaði sem séu næsti bær norðan við Arnheiðarstaði en sunnan við Skeggjastaði. Enginn bær með þessu nafni er þekktur á seinni öldum, en í túni við Fitalæk utan við Hrafnsgærði er varðveitt nafnið Nollarshaugur og hefur af því og af afstöðu bæjanna verið talið að Nollarstaðir væru sami bær og Hrafnsgærði. Nollar bóndi var kotungur í lýsingu Fljótsdæla sögu, bjó við leigufé og hafði mikla ómegð andstætt bóndanum á Skeggjastöðum sem var “vel fjáreigandi, vinsæll maður ok góður bóndi”.¹⁰ Nollarstaðir hafa þó verið sjálfstæð jörð á 14. öld og átt kirkjusókn til Valþjófsstaða.¹¹ Af líkindum má ráða að Nollarstaðir hafi síðan lagst í eyði, hugsanlega um langt skeið og landið verið keypt undir Skeggjastaði og sameinað þeim. Á 17. öld er síðan risin byggð á bæjarstaðinu á ný, en svo langt hefur verið um liðið frá því að þar var kallað á Nollarstöðum að bænum var gefið nýtt nafn og hann kallaður Hrafnsgærði.

Í Fljótsdæla sögu er einnig getið um Hreiðarsstaði utan í Meðalnesi. Samkvæmt sögunni hefur á sögutímanum ekki átt að vera önnur byggð á þeim slóðum og Hreiðarstaðir aðalbærinn en tekið er fram að þar séu nú sauðahús.

⁹ sbr. ÍBS II, 111.

¹⁰ *Íslensk fornrit* XI, 248-249.

¹¹ Útilokað er þó ekki að Nollarstaðir hafi verið hjáleiga frá Arnheiðarstöðum sem síðan hafi einhvernvegin komist undir Skeggjastaði.

Hreiðar, sem þar bjó, átti að vera landnámsmaður og var hinn besti bóndi og vinur mektarmanna í héraðinu¹² og sýnir það að Hreiðarstaðir hafa ekki átt að vera nein kotjörð. Meðalness er fyrst getið í máldaga Vallaneskirkju frá 1367 og hefur sennilega lengstaf verið aðaljörðin en sagnir hafa verið um forna byggð á Hreiðarstöðum, eða að ályktun um byggð þar hefur verið dregin af nafni sauðahúsanna. Að láta sögupersónur búa á stöðum, sem seinna lögðust í eyði eða urðu örreytiskot, er vel þekkt sagnaminni í Íslendingasögum og Landnámabók. Ýmsar ástæður gátu legið fyrir því að söguhöfundar völdu persónum sínum bústað á slíkum stöðum og er ómögulegt að skera úr um hvort það var af því að raunverulegar sagnir voru um að byggð hefði færst, og í sumum tilvikum virðist það líklegt, eða af því að söguhöfundur varð að finna tilbúinni persónu stað þar sem hún flæktist ekki fyrir öðrum sögnum sem lesendum sögunnar gat verið kunnugt um. Þannig má vel vera að til hafi verið sterkar hefðir um upphaf byggðar í Meðalnesi sem höfundur Fljótsdælu ekki gat nýtt sér. Jafnhugsanlegt er að sagnaminnið um forna byggð á eyðistöðum hafi verið svo vel þekkt að höfundur Fljótsdælu hafi valið það til að gera sögu sína trúverðugri; það gefur sögu óneitanlega blæ forneskju ef sögustaðirnir eru rústir einar.

Auk Meðalness er getið um Kross í máldaga Vallaneskirkju frá 1367 en kirkjan átti skógarítök í báðum jörðunum.¹³ Óljós tilvísun í skógarítak í Krossi er raunar einnig í eldra máldaga Vallaneskirkju frá 1270.¹⁴ Á 14. öld er þannig vitað um Skeggjastaði, Hof, Ás, Ormarsstaði, Meðalnes, Kross og Ekkjufell en á 15. öld er getið um Urriðavatn (1481), Hafrafell (1485) og Setberg (1490). Staffells er ekki getið fyrr en 1523 og hafði hún bæst við eignir Þykkvabæjarklusturs einhverntíma eftir 1340. Engin ástæða er til að ætla að það hvenær jarða er fyrst getið gefi vísbendingu um hvenær þær voru fyrst byggðar og hníga ekki rök til annars en að hin fornu lögbýli í Fellahreppi hafi öll byggst þegar á 10. öld. Þegar ritheimildir duga ekki til má fá nokkra hugmynd um

¹² *Íslensk fornrit* XI, 252

¹³ *DI* III, 237-238.

¹⁴ *DI* II, 83-84.

upphaf og þróun byggðar með því að skoða dreifingu kumla, kirkna og það hvernig löndum er skipt milli jarða.

Ekkert víst kuml hefur fundist í Fellum svo vitað sé. Þó fannst sverðsoddur í svokölluðu Fornmannaleiði í landi Egilssels um aldamótin síðustu, og er þar lýst umbúnaði sem gæti bent til heiðins legstaðar (NM-134:015). Einnig hafa komið fram mannabein í dys við Víkurhús, beitarhús frá Ekkjufelli þar sem talið er að eyðibýlið Bakkagerði hafi verið (NM-140:020). Ekki er getið um haugfé í sambandi við fund þennan og er óvíst að um heiðinn legstað hafi verið að ræða. Þessar vísbendingar eru of óljósar til að að varpa miklu ljósi á dreifingu byggðar í Fellum í hiðinni tíð. Þó að gröfin í landi Egilssels sé sennilega heiðin þá er hún þannig staðsett að eins líklegt er að þar hafi dáið maður sem leið átti um eins og að þar hafi verið byggð í grennd.

Skýrari vísbendingar má fá með því að athuga dreifingu kirkna og bænhúsa á miðöldum. Slík hús voru miklu víðar á miðöldum en eftir siðaskipti og er yfirleitt talið að þau hafi verið reist mjög skömmu eftir kristnitöku. Nærtækasta skýringin á hinum mikla fjölda guðshúsa er að þau hafi upphaflega verið byggð í heimagrafreitum sem verið hafi við hvern bæ, eins og kumlateigarnir í heiðni. Sé svo þá má nota bænhús eða kirkju sem vísbendingu um að viðkomandi bær hafi verið kominn í byggð á fyrri hluta 11. aldar. Jarðir þar sem kirkjur og bænhús hafa verið eru að jafnaði stærri og dýrari en þær sem ekki höfðu slík hús og er því oft freistandi að álykta að minniháttar jarðir þar sem ekki hafa verið bænhús sé seinna til komnar eða hafi a.m.k. ekki verið orðanr sjálfstæð býli á fyrri hluta 11. aldar.

Þetta gengur ágætlega upp í Fellum. Fyrir utan sóknarkirkjuna í Ási eru heimildir um útkirkjur á Skeggjastöðum og í Ekkjufelli. Í Ekkjufelli hefur verið stór kirkjugarður og bein hafa einnig komið upp úr kirkjugarði á Urriðavatni. Þá eru yngri heimildir um bænhús í Meðalnesi og á Ormarsstöðum og óljósari sagnir um bænhús í Staffelli. Fyrir utan Staffell voru þessar jarðir allar metnar á 20 hundruð eða meira samkvæmt fornu mati en önnur lögbýli í hreppnum voru Hof á 20 hdr, Hafrafell á 18 hdr, Setberg á 10 hdr og Kross á 6 hdr. Hugsast getur að

Staffell, sem aðeins var metið á 12 hdr, hafi verið fyrsti bærinn í efri bæjarröð í Fellum en að þegar að byggð festist í Hafrafelli þá hafi verðmætasti hluti landsins fylgt hinu nýja búi. Auðvitað er ekki loku fyrir skotið að bænhus hafi einnig verið í Hafrafelli því heimildir um slíka hluti eru ekki fullkomnar í Áskirkjusókn. Eins og áður var getið er hugsanlegt að Hof hafi upphaflega verið útjörð frá Ási, en eins og Hafrafell þá er Hof allstór og góð bújörð og verður að telja líklegt að þar hafi verið byggt þegar á 11. öld ef ekki fyrr. Öðru máli gegnir um Kross og Setberg. Það eru landlitlar jarðir sem ekki þóttu góðar undir bú. Af landamerkjum má ráða að Setberg hefur upphaflega verið klofið úr landareign Meðalness en jörðin á ekki land upp til heiðar heldur er það Meðalnestorfan (nú Birnufell) sem á landið fyrir ofan Setberg. Svipuðu máli gegnir um Kross, en mjög er þrengt að þeirri jörð á allar síður af löndum Staffells, Hafrafells og Ekkjufells og er sennilegasta ágiskunin að Kross hafi upphaflega verið klofinn úr landi Ekkjufells.

Það má því setja fram þá tilgátu að á 10. öld hafi verið byggt á Urriðavatni, Ekkjufelli, í Meðalnesi, á Ormarsstöðum, undir Ási og á Skeggjastöðum auk Staffells og að þá þegar eða mjög litlu seinna hafi bú verið reist í Hafrafelli og á Hofi. Kross og Setberg eru klárlega seinna tilkomnar jarðir, en hversu miklu seinna er óhægt að segja. Í sjálfu sér er ekki ástæða til að ætla að þær séu yngri en frá 11. öld. Svipuðu máli gegnir eflaust um Nollarsstaði.

Fyrsta hjáleigan sem getið er um í Fellahreppi er Birnufell en í kaupbréfi frá 1506 er tekið fram að Meðalnes sé selt með Birnufelli.¹⁵ Um svipað leyti hefst byggð í Fjallsseli en þar var aðeins sel frá Ási 1463 en komin byggð árið 1566.¹⁶ Á 18. öld, fór það aftur í eyði og byggðist enn á ný á seinni hluta 19. aldar. Árið 1634 er gefinn vitnisburður um dýrleika Skeggjastaða og kemur þar fram að hjáleigurnar Gata og Hrafnsgerði tilheyri jörðinni.¹⁷ Kálfsnesgerðis er fyrst getið á 18 öld. Kálfsnesgerði mun hafa farið í eyði 1716 og byggðist ekki á ný fyrr en á fyrri hluta 19. aldar. Á 17. öld hefur einnig verið byggð í Hofsseli og Ásseli en hún lagðist af um 1700. Ássel byggðist á ný á seinni hluta 19. aldar.

¹⁵ *DI* VIII, 120.

¹⁶ *DI* XIV, 458.

¹⁷ Jarðabréf, 282-283,

Byggð virðist hafa verið með mesta móti á 18. öld í Fellum. Þá hófst búskapur í Egilsseli og Steffellsseli sem talið er það sama og Bjarnagerði í Hafrafellslandi, og á Sigurðargerði í landi Áss - þar var byggð síðast 1842 svo vitað sé. Á seinni hluta 18. aldar er getið um eyðibýli á Hrísgarði í Setbergslandi, Þorleifargerði, Miðhúsaseli og Svartranaseli í Meðlaneslandi, Hlíðarseli í Ormarsstaðalandi og Valgerðarstaða í Ekkjufellslandi. Flest munu þessi býli hafa verið byggð um skamma hríð eftir miðja 18. öld og lögðust í eyði í Móðuharðindunum. Hlíðarsel var aftur í byggð um 1840 og Ekkjufellssel, Kálfsnesgerði, Refsmýri og Hreiðarstaðir byggðust einnig um það leyti. Í byrjun 20. aldar var búið um hríð á Ásseli, Hlíðarseli, Miðhúsaseli og í Þverhólagerði í Hafrafellslandi en eftir 1930 hefur byggðin haldist að mestu við hin fornu lögbýli og hjáleigur þær sem komnar voru í fasta byggð á 17. öld.

Fyrir utan staði þar sem ritheimildir af ýmsu tagi vitna um byggð í lengri eða skemmri tíma eru sagnir um fornþýli á Þorgerðarstöðum í Urriðavatnslandi, Bakkagerði og Háhyrnustöðum í Ekkjufellslandi. Í þeim flokki má einnig telja sagnir um fornþýli á Valgerðarstöðum á merkjum Ekkjufells og Urriðavatns þó þær hafi verið ritaðar á 18. öld. Fyrir utan þessa staði alla eru víða rústir sem gætu bent til búsetu. Slíkir staðir eru flestir í utanverðum Fellum en um þá verður ekki mikið sagt nema með frekari rannsóknnum.

Heimildir um hjáleigu og afbýlabyggð eru þess eðlis að erfitt er að bregða upp skýrri mynd af þróun slíkrar búsetu. Í byrjun 16. aldar hefur skipting lögbýlanna í aðalbýli og hjáleigur verið hafin og ætla má að í byrjun 17. aldar hafi flestar þær hjáleigur sem búið var á fram á 20. öld verið komnar í byggð. Á 17., 18. og 19. öld hefur verið nokkur fjöldi smábýla sem voru í byggð í skamma hríð í einu. Oft voru það sel lögbýlanna sem gerð voru að smábýlum og oftast voru það sömu staðir sem byggðust aftur og aftur í nokkur ár í einu. Mest hefur verið um byggð af þessu tagi á þriðja fjórðungi 18. aldar. Hún dróst skyndilega saman í Móðuharðindunum og hefur lítið verið um hjáleigubbyggð um 1800 en á fyrri hluta 19. aldar eyskst hjáleigubbyggðin á ný. Að öðru leyti er ekki um að ræða eitt tímabil öðru fremur þar sem mikið var um kotbyggð.

4 Skrá um menningarminjar

Hér að neðan er birt skrá um fornleifar í Fellahreppi. Í skráningarkerfi Fornleifastofnunar hefur hver sýsla skammstafað heiti og hver jörð hefur númer. Miðað er við jarðaskiptingu eins og hún kemur fyrir í jarðatali Johnsens frá 1848 og byggir tölusetning jarðanna á því. Skipting jarða um miðja 19. öld ræður ekki aðeins númerum í skránni heldur er miðað við hana þegar ákveðið hvaða jörð ákveðinn minjastaður tilheyrir. Svo sem Valgerðarstaðir sem voru byggðir úr Urriðavatnslandi en eru nú í landi Ekkjufellssels, eru skráðir með Urriðavatni.

Hverri fornleif er gefið númer sem hengt er við sýslutákn og jarðanúmer (dæmi NM-133:001 sem stendur fyrir bæjarhólinn á Fjallseli í Norður Múlasýslu). Í skránni er gefið yfirlit um skiptingu jarðarinnar og sléttun túna. Þar á eftir kemur listi yfir fornleifar sem fundist hafa heimildir um að þar hafi verið eða er þar enn að finna.

Á eftir númeri fornleifar kemur heiti hennar eða hlutverk og síðan er hnattstaða í gráðum og mínútum ásamt skekkjumörkum. Mæling hnattstöðu var gerð með staðsetningartækjum og mælt í miðju hvers minjastaðar. Áætlað frávik frá miðju er um 25 metrar að meðaltali. Þar sem segir “heimild um ...” t.d. útihús, er átt við að eingöngu eru til heimildir um staðinn, en minjar hafa ekki fundist á vettvangi við skrásetningu. Þó engar minjar hafi fundist, er engu að síður tekin hnattstaða staðarins ef unnt hefur verið að ákvarða hann á grundvelli fyrirbyggjandi upplýsinga með um 50 metra frávik. Þá fylgir leiðavísir að fornleifastaðnum, mat á þeirri hættu sem fornleifarnar kunna að vera í og tilvísanir í heimildir um minjastaðinn ef einhverjar eru. Hættustig eru eftirfarrandi 1) engin hætta 2) hætta 3) mikil hætta. Gerð er grein fyrir hver hættuorsök er hverju sinni.

Alls hafa um 562 minjastaðir verið skráðir í Fellahreppi á alls 21 jörð en það eru tæplega 27 minjastaðir á býli. Meðaltal þetta er aðeins hærra en í Borgarfirði og Eyjafirði þar sem meðalfjöldi minjastaða á jörð er yfirleitt undir 20.

Af 562 minjastöðum sem skráði voru voru 446 eiginleg mannvirki en af hinum eru mest um mógrafir, kolagrafir og torfristur auk gatna, vaða, linda og huldufólksbústaða. Á þeim 446 stöðum þar sem um mannvirki var að ræða og ástand skráð voru sést til 204 minja en á 157 stöðum voru mannvirkjaleifar ekki lengur sýnilegar. Í langflestum tilvikum hafa tóftir horfið vegna túnsléttunar. Ástand minjanna er yfirleitt nokkuð gott. Þrjár tóftir stand undir þaki að öllu eða einhverju leiti og á 31 stað standa veggir tóftanna enn. Á 42 stöðum eru hleðslur signar, en á 93 stöðum standa hleðslur grónar og á 38 stöðum eru þær útflattar og ógreinilegar.

Á vettvangi var gert hættumat fyrir hvern minjastað. Ekki var hægt að meta hættu nema á 407 staðanna og töldust 104 vera í engri hættu, 291 í hættu og þá venjulega í mjög takmarkaðri hættu vegna almenns rasks og framkvæmda sem fylgja búskap. Í mikill hættu voru 12 staðanna, aðallega vegna skógræktar og rofs.

Ekki er vitað um hlutverk 30 minjastaða en á 34 stöðum hafa verið mannabústaðir. Flestar minjanna tengjast landbúnaði og má nefna 73 fjárhús, 27 hesthús, 5 hlöður, 12 túngarða, 1 geitakofa, 1 fjós, 13 útihús sem ekki er vitað nákvæmlega hvaða hlutverki gegndu, 10 smalakofa, 12 nátthaga, 46 stekki, 22 beitarhús 5 sel, 3 staði þar sem var bæðu um býli og sel að ræða, 12 kvíar, 24 myllur, 6 heystæði, 12 áveitur, mótak á 24 stöðum ristur 6, 7 samgöndumannvirki (brýr og upphlaðnir vegir) og 7 huldufólksbústaði. Nánari grein verður gerð fyrir hverjum minjaflokki í kafla 5.

Fornleifakort fyrir Eglissel og Fjallssel

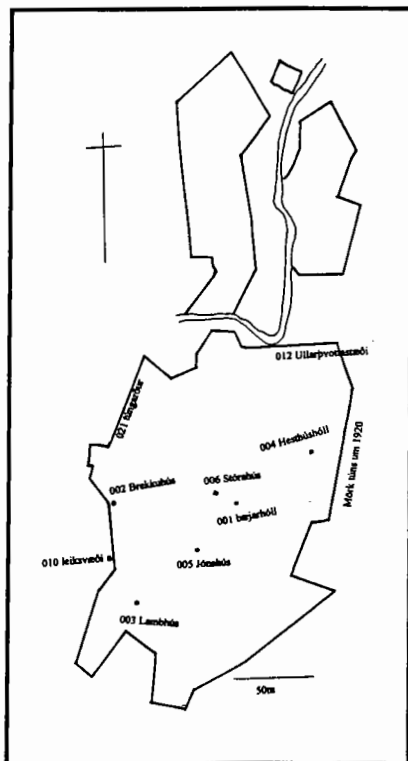

NM-133 Fjallssel

6 hdr. 1576, 1847. Hjáleiga frá Ási og síðar Áskirkjueign. Fyrst getið 20.9.1463 og hefur þá aðeins verið sel frá Ási með landi " fra næsta læk. firir framan fjallssel oc vt j ytre grænur." DI V, 394-95. 18.1.1566 er Fjallssel byggð jörð talin tilheyra Áskirkju. - DI XIV, 458. sbr. 1576 er hún er metin á 6 hdr. - DI XV, 680. "Jörðin er í fjallabæjaröð þar sem byggð er breiðust í Fellum. ... Hún á mörk við Egilssel og Staffell. Jörðin var eign Áskirkju þar til hún var keypt 1910, en hefur verið í sjálfsábúð síðan þá. Fornar húsataettur voru á Fjallsselsstekk en 1945 voru byggð þar beitarhús. Ekki eru til neinar sögur fylgjandi þessu nafni. Frá Fjallsseli lá fjölfarinn vegur, Fjallsselsvegur, norður á Jökuldal. Jörðin fór í eyði 1988." SJM I, 393-394; V, 226.

1920: 3,0 ha. Garðar 788 m². "Landinu má skipta í tvennt, í fjallinu voru melholt og klettahjallar en á láglendinu mýrar, ásar og holt. Engjar voru ágætar, beitiland gott en snjóþungt. Gamla túnið var deiglent, ekki illþýft og grasgefið. Við Sandvatn er nokkuð vel gróið land. Þakslétta stóð frá aldamótum og fram til 1942. Grjótgarður er í kring um gamla túnið og stendur hann enn." SJM I, 193.

Túnakort fyrir Fjallssel

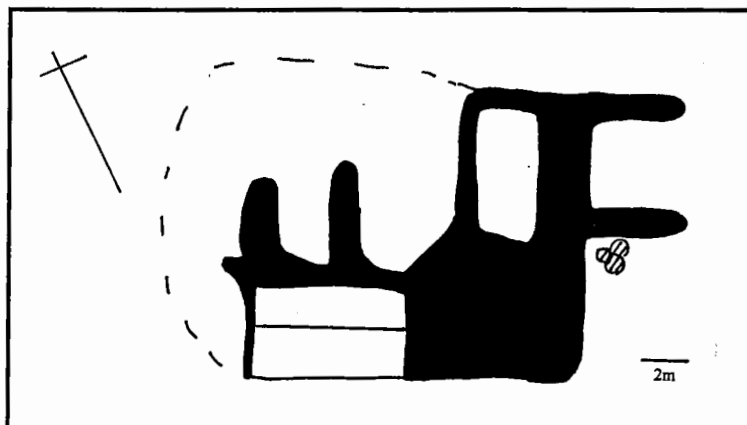
NM-133:001 bæjarhóll

65°17.784N 014°34.219V sk. 23

"Gleymdur gamli bær utan 3 kofar, sem standa enn, og tótt af frammihúsi sem í var byggð hlaða" segir í Sveitum og jörðum. - Gamla bæjarstæðið er aðeins 5 m A af steinsteyptu íbúðarhúsi. 1 veggur stendur enn um 2 m hár. 3 litlar tóttir eru enn greinilegar en fleiri tóttir sáust ekki sökum gróðurs. Skemma hefur verið byggð vestan í bæjarhólnum.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 394

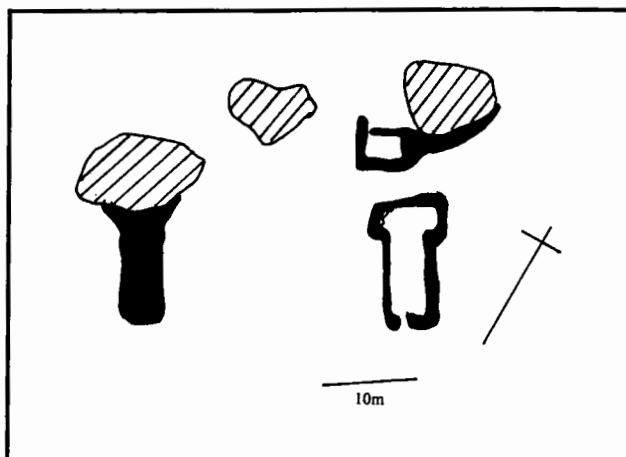
NM-133:002 Brekkuhús

65°17.864N 014°34.365V sk.23

Uppi á brekkunni ofan við bæ voru fjárhús, nefnd Brekkuhús segir í örnefnalýsingu. - Á sléttlendi neðan kletta ofan og norðvestan steypst íbúðarhúss. Tvö fjárhús úr torfi og grjóti. Það syðra, 4x9, stendur enn og er þak hrunið og járnklætt. Húsið stendur fast upp við lítinn klett. Um 15-20 m norðan þess er fjárhús og hlöðutótt. Veggir standa enn en þak er ekkert. Smátótt um 2x3 m er ofan fjárhústóttanna, hlaðin upp við klett, ef til vill heystæði.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Fjallssel, 5; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-133:003 Lambhús heimild um fjárhús 65°17.752N 014°34.344V sk. 23

"Fremsta fjárhúsið á túninu var kallað Lambhús" segir í örnefnalýsingu. - Lambhús hefur staðið um 40 m SV gamla bæjarstæðisins. Dokkir sjást í túninu við lítinn upphækkaðan hól. Hefur verið sléttað undir tún.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Fjallssel, 6; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

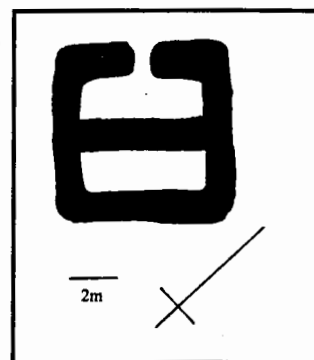
NM-133:004 Hesthúshóll

65°17.856N 014°34.189V sk. 29

"Utarlega í túninu er Hesthúshóll. Þar var hesthús" segir í örnefnalýsingu. - Hesthúsið stendur á hólum um 80-100 m NA af steinsteypu húsi og um 25-30 m A bæjarlækjar. Þarna hafa verið grjót- og torhlaðið hesthús og hlaða. Hesthúsið stendur enn með þaki. Bæði hesthús og hlaða eru um 2x5 m. Veggjahæð er uppundir 2 m. Neðstu 50 cm eru steinhleðslur sem enn standa heilar, ofan á þær hefur svo verið lagt strengjatorf en hnausar eru efst. Þakið er farið af hlöðunni, en um 60 cm op er við báða enda milli hlöðu og hesthúss. Þar hefur hey verið fært úr hlöðunni yfir á garða sem eru á sitthvorum enda hesthússins.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Fjallssel, 5; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-133:005 Jónshús heimild um fjárhús 65°17.777N 014°34.319V sk. 23

"Þar fyrir utan er Jónshús og síðan Stórahús rétt ofan við íbúðarhúsið" segir í örnefnalýsingu. - Jónshús hefur verið um 26 m vestan gamla bæjarstæðisins. Húsin hafa verið rifin og aðeins er flatt raskað svæði, um 15x15 m sem í eru steinar. Ekkert veggjalag sést sökum gróðurs.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Fjallssel, 6; Helgi Hallgrímsson; Skógræktarkort

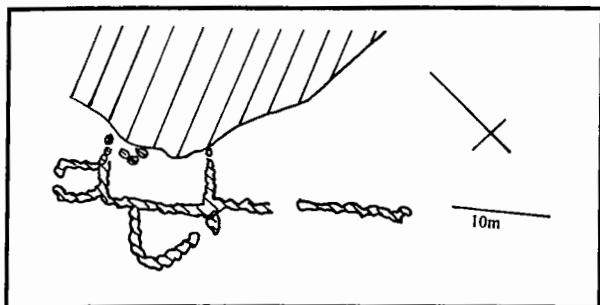
NM-133:006 Stórahús heimild um fjárhús 65°17.796N 014°34.279V sk. 23
 "Þar fyrir utan er Jónshús og síðan Stórahús rétt ofan við íbúðarhúsið" segir í örnefnalýsingu.- 10 m NV af steinst. húsi og um 15 m ofan gamla bæjarstæðisins. Húsið hefur verið rífið en þarna er flatt raskað svæði, um 20x10 m og er grjót í því. Ekkert veggjalag sást sökum gróðurs.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Fjallssel, 6

NM-133:007 Réttarhvammur

65°17.837N 014°34.403V sk. 23

"Ofan við tún heitir Réttarhvammur" segir í örnefnalýsingu. - Réttarhvammur er beint ofan við svokölluð Brekkuhús. Bæjarlækurinn rennur niður sunnar í hvammi. Fremst og syðst í hvamminum er grjóthlaðin fjárrétt. Réttin er þríhólfa. Lítið hól, 3x4 m, er suðaustast og er innangengt inn í stórt hól, ca 11x5-6 m. Annar langveggur stærra hólsins er klettaveggur

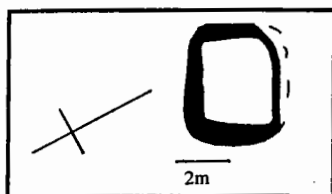
og er stórt jarðfast grjót partur af hlaðna veggnum. Bogadregið hól um 5x7 m er við Naðvegg stærsta hólsins. Grjóthleðsla um 30 m löng er út frá réttinni og fyrir smáhvamm, sem gengur S úr Réttarhvammi.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Fjallssel, 4; Helgi Hallgrímsson; Skógræktarkort

NM-133:008 Kvíabrekka

65°17.885N 014°34.281V sk. 25

"Utan við Bæjarlæk, er Kvíabrekka" segir í örnefnalýsingu. - Um 60 m utan (N) brekkunnar, um 20 m N við bæjarlækinn og um 15 m neðan túngarðs.. Ferhyrnd tótt, 2,5 x 2,5 m, grafin inn í brekkuna að hluta og veggir hlaðnir í kring. Kunna að vera kvíar þær sem brekkan dregur nafn sitt af. Tóttin hefur nokkuð hrunið inn og er rof í henni.

Hættumat. hætta vegna rofs

Heimildir: Ö-Fjallssel, 5; Helgi Hallgrímsson; Skógræktarkort

NM-133:009 mylla þúst

65°17.448N 014°34.317V sk. 22

Innan við Torfhall var kornmylla við Svínalæk, og sást tóttin enn 1971. Utan við myllutóttina heitir Mylluhvammur og utan við hann Myllumell. Myllan er nú bara grjóthrúga, um 2 m N Svínalækjar. Um 20 m löng aðveiturás með hlöðnum bökkum liggur frá myllunni að læknum ofan hennar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Fjallssel, 3; Helgi Hallgrímsson; Skógræktarkort

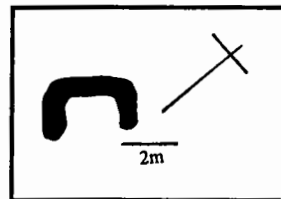
NM-133:010 Gamlabú leikvöllur

65°17.788N 014°54.401V sk. 25

Framan í kletti, fyrir ofan túnið, var leiksvæði barna áður fyrr. Þar er nú kallað Gamlabú" segir í örnefnalýsingu. Þarna er smátótt og umrötað svæði efst í brekkunni.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Fjallssel, 6

NM-133:011 stekkur

65°18.030N 014°34.078V sk. 27

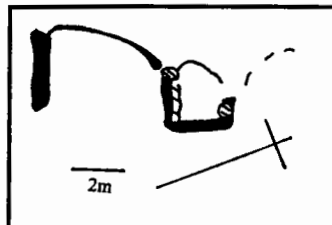
Yst í túninu er nýrækt kölluð Bakki. Þar upp af eru rústir af fjárhúsi eða stekk (óglöggar), nefndar Tóttarbot. -

Stekkurinn er undir brekku um 250 m NV steinsteypts húss og um 100 m NA túngarðs. Stekkurinn er orðinn mjög ógreinilegur og grasi gróinn. Þarna eru greinilega 2 hólfi. Það minna er um 2x2 m og sést í grjóti í hleðslu en NV-hliðin er fallin inn. Um 4 m langt garðlag er úr brekkunni innan við

og eru þar merki um hinn. Þetta hefur líklega verið stekkur og hefur brekkan myndað NV-langvegg hans. SA-langvegurinn sést ekki en þó er grjóti í botni tóttarinnar. Stærri hólfið hefur verið um 4 x 4 m.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Fjallssel, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-133:012 Ullarþvottastæði

65°17.855N 014°34.254V sk. 29

Utan við Kinnina, við Bæjarlæk, var kallað Ullarþvottastæði segir í örnefnalýsingu. Flatur bali er við bæjarlækinn þar sem hann beygir til NA neðan og austan við Brekkuhúsin.

Heimildir: Ö-Fjallssel, 6

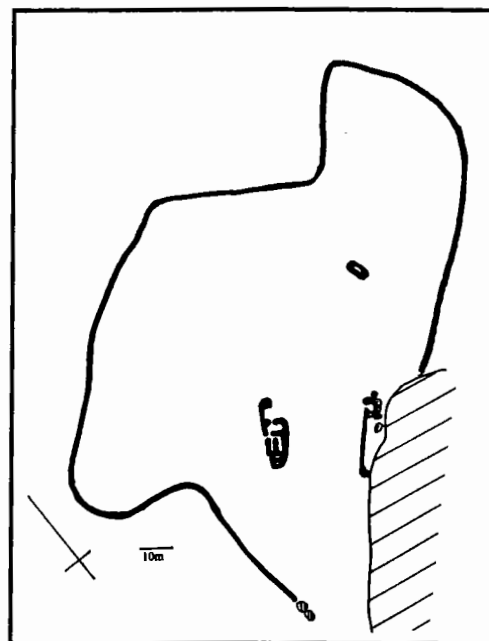
NM-133:013 Fjallsselsstekkur

65°18.138N 014°32.541V sk. 26

"Á Fjallsselsstekk eru húsatættur og garðlag fornt mjög og fylgja engar sögur. Beitarhús voru byggð þarna 1945, lögð niður um 1950" segir í Sveitum og jörðum. -Stekkurinn í brekku neðan klettabeltis. Klettabelti upb 100 m ofan, vestan, heimreiðar að Egilsseli.

Aflangur, þríhólfa stekkur er hlaðinn utan í klettavegginn. Um 20 m neðan hans, í brekku, eru beitarhúsatættur. Beitarhúsið er tvíhólfa, garði fyrir miðju í öðru hólfinu, tvær heytóttir eru áfstar aftan við. Um 35 m SV af beitarhúsunum er lítil ferköntuð tótt, líklega heytótt. Allar tóttirnar eru mjög greinilegar, grasi vaxnar. Túngarður liggur umhverfis tóttirnar. Túngarðurinn er ógreinilegri

(etv eldri) en tóttirnar. Ógreinilegastur er hann þar sem hann liggur um mýri neðan beitarhúsanna. Mjög stórþýft er vestan beitarhúsanna og kunna þar að hafa verið fleiri

tóttir. (Garðurinn kann að hafa tilheyrt svokölluðu Staffellsseli). "Undir klettinum eru leyfar torf og grjóttveggja og hefur kletturinn verið langhlið öðru megni í þeirri byggingu. Nokkrum metrum neðar voru byggð beitarhús 1945 og notuð í nokkur ár. Þau voru reist á rústum eldri byggingar, líklega fjárhúss. Deilt er um hvort þessi staður hafi áður heitið Staffellssel." "Stykki fyrir ofan Svínalæk heitir Þýfi. Ofan við Þýfið er langur ás og ofan hans er Stekkur og Selbrekka á einni línu. Stekkurinn hét Staffellssel og draga Sels örnefni nafn af því."

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 393; Ö-Fjallssel, 2; Ö-Fjallssel endurbætt skrá eftir Einar Eiríksson; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-133:014 áveita

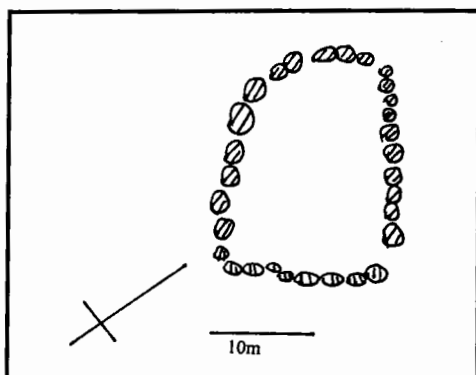
65°17.781N 014°33.593V sk. 22

"Áveituskurður 170 faðmar og garðar um 100 fa" segir í Sveitum og jörðum. Áveitustíflur liggja í Fetalæk sem er bæjarlækurinn á Fjallsseli. Lækurinn liggur í Bæjartjörnina. Gimbrahyllir heitir við áveitugarðana og drepa sig þá stundum gemlingar. Engir garðar eða skurðir voru sýnilegir við skoðun 1997.

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 393

NM-133:015 Stekkalág kálgarður

65°18.079N 014°33.669V sk. 28

Stekkalág liggur ofan í Einbúamýri, og er sund á milli tveggja mela. Í annan melinn var sáð kartöflum. Melurinn er nú kallaður Sáðgarðsmell. - Sáðgarðurinn er á melnum utan Stekkalágar. Grjóthlaðinn garður liggur umhverfis grasi gróið svæði efst á melnum. Jarðvegur innan garðsins er jafnhár garðinum þar sem hann er lægstur og liggur því hærra en melurinn umhverfis. Innan garðsins er grasi vaxinn jarðvegur, en grjótmelur utan hans.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Fjallssel, 3; Helgi Hallgrímsson:

Skógræktarkort

NM-133:016 Svarðarhraun

65°17.993N 014°34.562V sk. 47

Fram og upp af bæ er Sjónarhraun, hátt, og út af því er Svarðarhraun segir í örnefnalýsingu. - Svörður hefur verið tekinn í mýrarsundi. Nokkuð stór tjörn er í mýrinni.

Heimildir: Ö-Fjallssel, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-133:017 Torfhall

65°17.521N 014°34.051V sk. 20

Innan við Fremri-Bæjarmelinn framan og neðan bæjar, er mýrarhall sem heitir Torfhall. - Þarna eru nú engin greinileg merki torftekju.

Heimildir: Ö-Fjallssel, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-133:018 Fjallselsvegur

65°17.861N 014°34.540V sk. 25

"Frá F lá Fjallsselsvegur norður yfir heiði að Skeggjastöðum á Jökuldal, allfjölfarinn,

varðaður og stundum póstleið" segir í Sveitum og jörðum. Vegurinn liggur beint upp frá (V) af bænum.

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 392

NM-133:019 Dansgjá

65°18.365N 014°32.063V sk. 31

Dansgjáin er rétt ofan hliðsins á innkeyrslunni á Egilsseli. Um 100 m löng, þröng gjá sem í rennur lækur. Munnmæli herma að Dansgjá dragi nafn af huldufóki dansandi aðrir segja tveim tröllum eða tröllkonum og karli.

Heimildir: Ö-Fjallssel, 2

NM-133:020 heystæði

65°18.106N 014°33.636V sk. 23

Í mýrinni um 20 m NA við Sáðgarðsmel Ferhyrnd 3 x 4 m hleðsla vaxin mosa og grasi. Hleðslurnar eru hærri en umhverfið en tóttin er um 30 cm djúp að innan.

Hættumat. engin hætta

Heimildir: Helgi Hallgrímsson:

Skógræktarkort

NM-133:021 túngarður

65°17.910N 014°34.357V sk. 28

Grjóthlaðinn túngarður, liggur að hálfu umhverfis gamla túnið. Hann liggur ofan brekkunnar ofan bæjarstæðisins og síðan norður fyrir Kvíabrekku og þar niður jafn langt og niður að hesthúsi.

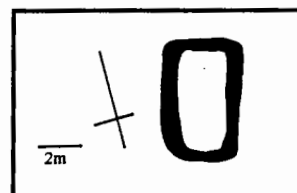
Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-133:022 heystæði?

65°17.937N 014°32.771V sk. 28

Um 50 m ofan heimreiðar að Egilsseli, upp 150 m innar, suðaustar, en Fjallsselsstekkur. Ferköntuð 2 x 4 m tótt með lágum veggjum. Kann að hafa verið heytótt. Vaxin ljónslappa.

Hættumat: engin hætta

NM-133:023 svarðargrafir

65°17.725N 014°34.458V sk. 23

Fast við túngirðinguna SV-verða, efst í túninu, utan girðingar. 50 x 25 m svarðargröf.

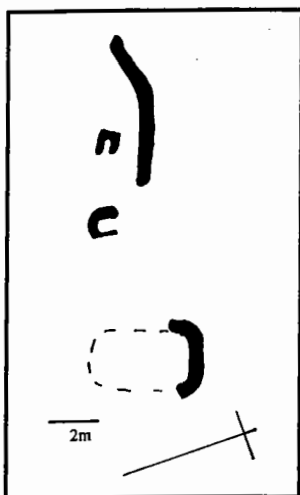
Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-133:024 garðlag

65°17.863N 014°34.391V sk. 25

Á syðri bakka Bæjarlækjarins norðaustan réttarinnar í Réttarhvammi. Ógreinileg garðlög sem kunna að vera heytóttir.

Hættumat: engin hætta

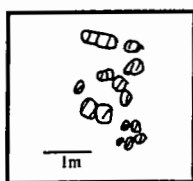
NM-133:025 þúst 65°18.509N 014°33.180V sk. 28
Um 40 m SV af Dansgjárlæk. Nokkurn veginn ferkantað svæði, upb 4 x 2 m að stærð. Mikið grjót er á svæðinu, sem kann að vera hleðslugrjót en erfitt er að sjá neitt sérstakt veggjalag. Smálækur rennur fast upp við tóttina

Hættumat: engin hætta.

NM-133:026 stekkur 65°18.062N 014°33.795V sk. 28
"Stekkalág liggur ofan í Einbúamýri, og er sund á milli tveggja mela. Í annan melinn var sáð kartöflum. Melurinn er nú kallaður Sáðgarðsmell." SV frá sáðgarði

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-134 Egilssel

4 hdr. um 1840. Bændaeign. Talin hjáleiga frá Staffelli 1861. Aðeins getið í registri jb. frá 1760 og virðist vera nýbýli frá þeirri öld, sennilega úr Staffellsslandi. "Egilssel er ysta býli með fjalli í Fellum. ... í sjáfsábúð frá 1878. ... Upprunalega land býlisins var Bótarbugur allur en síðar skiptu Egilssel og Bót í Tungu á löndum þannig að Bót fékk Bótarbug suður að Púðurtjörn en Egilssel innsta hluta Bótarheiðar ofan við Rangá og Sandvatn á móts við Rangárhjúk. Þar eru hreppamörk við Jökuldal." SJM I, 391; JJ, 356.

1920: 2,9 ha. garðar 775 m². "Jörðin er nokkuð vel fallin til búskapar, gott beitarland og grasgefið tún en engjar nokkuð reytingssamar. Áður var grjótgarður um tún. 1908-40 voru tún þaksléttað en fyrsta slétta túnþýfis með ýtu var 1950-51." SJM I, 391.

Heimildamaður: Pétur Eiríksson fæddur að Egilsseli 08.08.1924

NM-134:001 bæjarhóll 65°18.910N 014°31.980V sk. 23
"Búið í torfbæ til 1908. Þrepbaðstofa, annars ekki heimildir um bæinn" segir í Sveitum og jörðum. - 25-30 m S af núverandi íbúðarhúsi. Hefur staðið á dálitlum hól í túninu við heimreiðina. Þarna er nú sléttað tún, en dokkir og mishæðir eru í túninu þar sem gamli bærinn stóð. Sléttaður fyrir 10-20 árum. Steinhús núverandi frá 1906.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlapingi I, 392

NM-134:002 brunnur

65°18.910N 014°31.980V sk. 23

Um 15 m SV núverandi íbúðarhúss er kringlótt upphækkun. Þetta mun vera brunnur, sem notaður var í tíð Péturs. Brunnurinn var grjóthlaðinn að innan og hann kann að vera gamall.

Hættumat: hætta vegna rasks

NM-134:003 *Lambhús* heimild um fjárhús

65°18.938N 014°32.118V sk. 23

Á túninu voru Lambhús, Miðhús, og Sauðhús ofan við bæ segir í örnefnalýsingu. - 25 m V af (ofan við) íbúðarhúsi. Smáhæð í túninu, þar sem í eru dokkir. Þarna stóðu 2 fjárhús, svokallað Ytra- og Fremra-Lambhús. Hlaða stóð á milli húsanna. Húsin sléttuð um 1980.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Egilssel, 3.

NM-134:004 *Miðhús* heimild um fjárhús

65°18.961N 014°32.088V sk. 23

Á túninu voru Lambhús, Miðhús, og Sauðhús ofan við bæ segir í örnefnalýsingu. - Um 40 m N af núv. íbúðarhúsi og um 30 m NA af staðnum þar sem Lambhúsin stóðu (134-03) Smá hæð sem í eru dokkir, nyrst í túninu. Húsin voru sléttuð 1980.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Egilssel, 3

NM-134:005 *Sauðhús* Heimild um fjárhús 65°18.988N 014°32.084V sk. 23

Á túninu voru Lambhús, Miðhús, og Sauðhús ofan við bæ segir í örnefnalýsingu. - Ofan við stóra steina 60-70 m N af íbúðarhúsi utan túns. Húsin hafa verið rifin og ekki sáust nein merki um veggjalag sökum gróðurs.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Egilssel, 3

NM-134:006 rétt

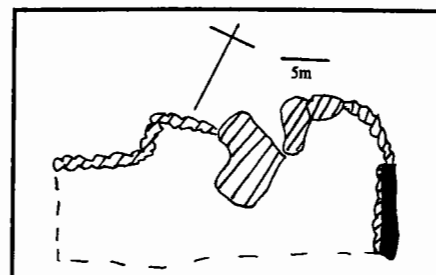
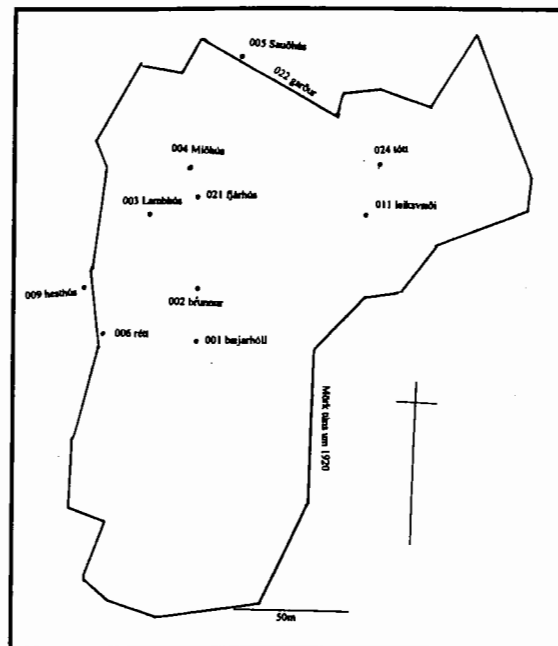
65°18.864N 014°32.066V sk. 26

"Fremst á túninu er fjárrétt, og stutt utan við hana Hesthús" segir í örnefnalýsingu. - Um 50 m SV af íbúðarhúsi, 2 m ofan (V) heimreiðar, fast innan við hlið. Réttin er um 13 m löng og skipt í tvö hólf um 5 m breitt hvort. Hún er hlaðin út frá steinum til SV og NA og veggur er einnig hlaðinn á N-hlið. Framhlið réttarinnar er tréverk en réttin mun þó gömul. Hún er fjárrétt og notuð framm til 1990.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

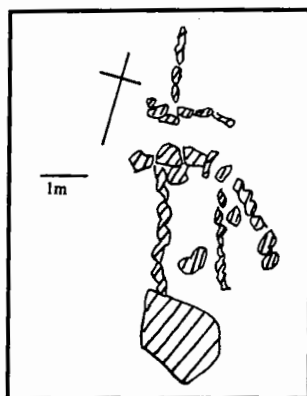
Heimildir: Ö-Egilssel, 3

Túnakort fyrir Egilssel

NM-134:007 mylla

65°18.443N 014°32.318V sk. 25

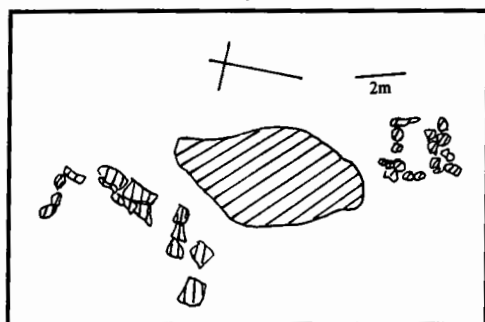
"Við Dansgjárlæk voru tvær kornmyllur, en ekki samtímis" segir í örnefnalýsingu. - Myllan stendur um 10 m neðan við Dansgjárlæk, við gamlan farveg hans. Farvegurinn kemur úr læknum um 100 m ofan við gamla brú á D. við Egilsselsveg. Myllan hefur verið mjög stæðileg, en hún hefur verið hlaðin úr stóru grjóti. Grjóthlaðin lögn hefur verið úr Dansgjárlæk, þar sem hann rennur nú og vatnið leitt í gegnum milluna og í gamla lækjarfarveginn. Lyng og fjalldrapi vex yfir hleðslurnar sumsstaðar, en veggirnir hafa hrunið inn á við.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Egilssel, 1

NM-134:008 mylla

65°18.391N 014°32.223V sk. 23

"Við Dansgjárlæk voru tvær kornmyllur, en ekki samtímis" segir í örnefnalýsingu. - Við Dansgjárlæk, um 40-50 m ofaar en þar sem hann rennur inn í Dansgjána. Lítil, 1 x 2 m, grjóthlaðin tótt sunnan megin í litlum kletti á austurbakka Dansgjárlækjar. Myllan hefur verið hlaðin úr stóru grjóti, en er nú mjög hrunnin út á við. Hleðslur eru við lækinn 4 m ofan myllunnar og kann læknum að hafa verið veitt að henni aftan klettsins sem hún stendur við.

Hættumat. Engin hætta

Heimildir: Ö-Egilssel, 1

NM-134:009 Hesthússund heimildum hesthús 65°18.805N 0114.32.045V sk. 26

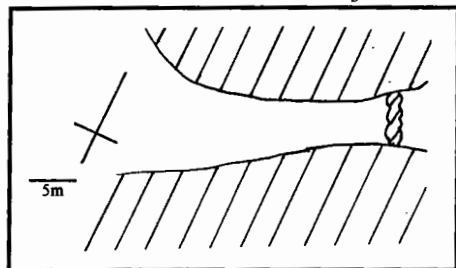
"Fyrir utan Stekkásendann eru mýrar; ein af þeim er Hesthússund, rétt framan og neðan við tún" segir í örnefnalýsingu. - Stutt utan við fjárréttina. Um 70 m SSV af íbúðarhúsi fast við heimreiðina. skammt utan hliðs. Þarna sést nú ekkert, en hesthússundið mun liggja niður frá þar sem hesthúsið á að hafa staðið. Þarna er nú heimreiðin að bænum og eru líklega allar leifar hússins horfnar.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Egilssel, 3

NM-134:010 Réttarklauf

65°18.893N 014°32,164V sk. 23

Í örnefnalýsingu segir: Réttarklauf er beint upp af bænum. - Klauf milli tveggja kletta ofan brekkunnar vestur af bænum. Klaufin liggur frá SV-NA. Í SV-enda er hún um 5 m breið og þar er einföld steinaaröð, einhvers konar fyrirhleðsla. 18 m NA við er klaufin um 10 m breið og má þar sjá einhverja leifar fyrirhleðslu. Engin rétt í minni systkinanna í Egilsseli. NA-fyrirhleðslan er röskuð, en núverandi vatnsból Egilssels

er í klaufinni.

Heimildir: Ö-Egilssel, 3

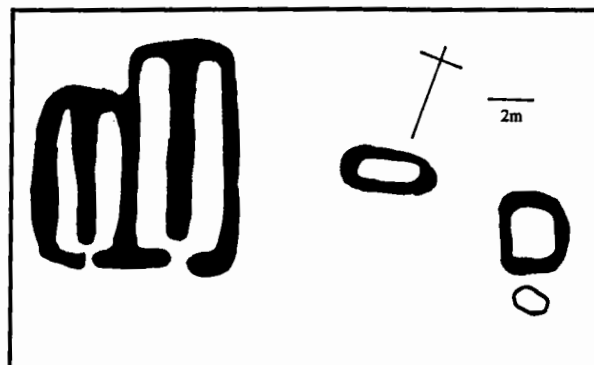
NM-134:011 *Holt* heimild um leikvöllur 65°19.006N 014°32.008V sk. 25
 "Yzt í túni eru smásteinar, einu nafni kölluð Holt. Þar leika börn sér" segir í örnefnalýsingu. Holtin eru klettur um 60 m NA af íbúðarhúsi. Þarna er klettaholt, en engin sérstök ummerki sjást þar. Rétt fyrir utan núverandi hús.

Heimildir: Ö-Egilssel, 4

NM-134:012 beitarhús

65°19.178N 014°33.214V sk. 21

"Ofar taka við hjallahlíðar, lyngbrekkur og deigjudrög, sauðaland með hreinum ágætum enda beitarhús þvert upp af bæ" segir í Sveitum og jörðum. - Á flatlendi uppi á hól ofan blánnar. Stendur frammi á brún lækjargils. Tvö samstæð hús, minna húsið er 6 x 4 m, en það stærra 8 x 4 m. Garði er fyrir húsum miðjum, en ekki er innangengt milli þeirra. Tvær heytóttir um 3 x 1 hvor, eru austan húsanna.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlapingi I, 391

NM-134:013 *Fjárhúsmell* heimild um fjárhús 65°19.194N 014°32.105V sk. 43
 Fyrir utan og ofan tún er Fjárhúsmell, mikið grasi gróinn klettur. - Um 200-220 m N af núverandi íbúðarhúsi. Kletturinn stendur ofan túns og er afgirtur. Þarna eru engar tóttir og Pétur man ekki eftir tóttum þar. Aldrei nein hús á melnum. Pétur álitur nafnið tilkomið sökum þess að fé hafi sótt þangað.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

heimildir: Ö-Egilssel, 4

NM-134:014 áveita

65°18.459N 014°32.349v sk. 27

Í Sveitum og jörðum er getið um 400 faðma áveituskurð. Hlaðinn hefur verið upp veggur meðfram brekku ofan mýrarsunds. Síðan beygir garður þessi að Stekkási og síðan í átt til E. Í garði þessum var renna og var vatni veitt úr Dansgjárlæknum og heim á engjar um nokkur hundruð metra. Pétur segir áveitu þessa aldri hafa virkað sem skyldi. Garðurinn er á parti um 1 m hár og um 1 m breiður

Hættumat: engin hætta

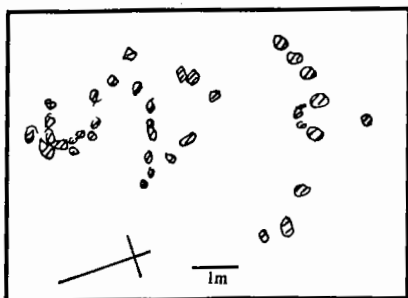
Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlapingi I, 390 -391

NM-134:015 *Fornmannaleiði*

65°18.564N 014°32.708V sk. 26

"Fátt er fornra ummerkja í landi E, en nefna má þó leiði eða grafreit sunnan í Stórasi. Sér þar móta fyrir steinaröðum, sem sýnilega er raðað af mönnum og mynda afmarkaða reiti" - Inn og upp af Litlahrygg er á sem heitir Stórás. Fyrir neðan Stórásinn er flatur mell, kallaður Fornmannaleiði. Þar fann Pétur Sölvason (1849-1927) sverðsodd. - Uppblásið melasvæði um 30 x 15 m er sunnan í Stórásnum ofan mýrarsynds sem liggur milli Stórás

og Vörðuhrauns, um 50 m ofan, norðan, Dansgjárlækjar.

Nokkrir steinar eru á melnum, virðist sem sumir þeirra myndi beinar línur. Annars eru steinarnir fremur óreglulegir. Um 30 x 15 m uppblásinn melur. Steinar á víð og dreif á uppblásnum mel. Ekki er neitt sérstakt lag greinanlegt á þeim. Þó svo að melurinn sé nokkuð rofinn segir Pétur að svæðið hafi lítið breyst frá því hann sá það fyrst

Hættumat: hætta vegna rofs

Heimildir: Ö-Egilssel, 4; Sveitir og jarðir í

Múlapingi I, 391

NM-134:016 svarðargrafir

65°18.579N 014°31.687V sk. 24

Fyrir utan og neðan Stekkásinn taka við móar og klettur, kallaðir Svarðarklettur. Þar hefur verið tekinn svörður" segir í örnefnalýsingu. Þarna eru ummerki svarðartöku. Neðan heimreiðar

Heimildir: Ö-Egilssel, 2

NM-134:017 Ullargil

65°18.947N 014°31.643V sk. 29

Aðeins fyrir innan og ofan Sjónarhraunssund neðan túns, er Ullargil. Þar var þvegin ull. - Gilið er nokkuð djúpt og um 30 m breitt þar sem það er breiðast. Um 100 m austan og neðan íbúðarhúss. Lítil lækur rennur í gegn um gilið. Í giliinu er mýri. Utan og neðan bæjar.

Heimildir: Ö-Egilssel, 3

NM-134:018 Ullartjörn

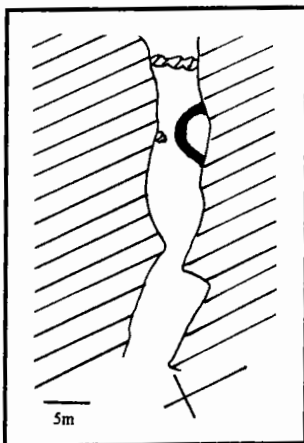
65°19,270N 014°32,030V sk. 27

Fyrir utan Fjárhúsmel er Ullartjörn. Úr henni var veitt vatn að bænum og var hún hættuleg fé. - Um 100 m N við Fjárrhúsmel í mýrarsundi milli 2 klettaása. Ullin var þvegin NA bæjaar, vatni veitt heim að bæ úr Ullartjörn.

Heimildir: Ö-Egilssel, 4

NM-134:019 stekkur

65°18.360N 014°32.074V sk. 31

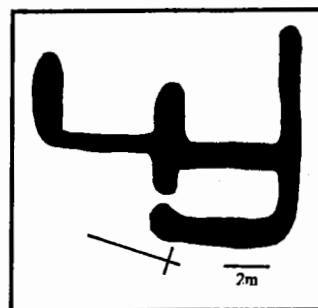
"Næst fyrir utan Dansgjárlæk er Stekkás" segir í örnefnalýsingu. - Upp af þar sem Dansgjá og D.lækur beygja frá SA er skora milli tveggja kletta þar, um 20 m vestan beygjunnar á læknum, er grjóthlaðin rétt eða gripheldi. Hlaðið hefur verið grjóti fyrir gjána að SA-verðu. Önnur hleðsla er út frá stórum jarðföstum steini 20 m í NV. Um tveggja metra löng bogadregin grjóthleðsla er 5 m vestan austari hleðslunnar. Bogadregin grjót- og torfhleðsla myndar lítið 2 x 4 m hólf upp við klettavegginn syðri. Klettur mynda báðar langhliðar í réttinni

Heimildir: Ö-Egilssel, 1

NM-134:020 stekkur

65°19.049N 014°30.525V sk. 24

Fyrir utan og neðan Moldhöfða er tangi milli Svínalæks og Rangár og heitir Stekkatangi; þar var stekkur áður fyrir segir í örnefnalýsingu. Stekkurinn er um 500 m A af íbúðarhúsi á Egilsseli. Á nesi sem Svínalækurinn beygir austur fyrir um 60-70 m ofar en þar sem hann mætir Rangá. Stekkurinn er á NA-bakka Svínalækjar og hefur lækurinn brotið eitthvað af hleðslunum. Stekkurinn er þriggja hólfa. Tvö hólfa snúa fram að læknum og er eitt hólft aftan þeirra. Urmúll kolagrafa á sama stað.

Hættumat: mikil hætta vegna rofs

heimildir: Ö-Egilssel, 2

NM-134:021 heimild um fjárhús

65°18.962N 014°32.015V sk. 27

Stóð á smáholti í túni um 30 m NV íbúðarhúss. Ekki sést neitt, enda hús sléttuð.

Heimildir: Ö-Egilssel, 3

NM-134:022 garðar

65°19.003N 014°32.080V sk. 23

Áður grjótgarðar á tún, og sjást leifar þeirra enn segir í Sveitum og jörðum. Grjótgarðar liggja á klettunum og niður að Holti um 70 m norðan íbúðarhúss.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 391

NM-134:023 Vörðuhraun

65°18.585N 014°32.682V sk. 24

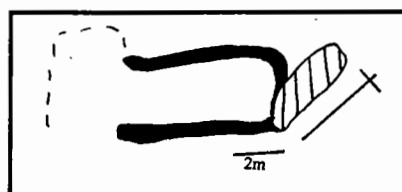
Ofan Magnúsarkletta upp með Dansgjárlæk eru móar og melar kölluð Vörðuhraun. Á lágunum grjótási ofar og norðar Dansgjárlækjar, næsti ás neðan við syðri Stórásendann. Þarna er vörðubrot, ef til vill ókláruð eða hrúnin varða.

Heimildir: Ö-Egilssel, 4

NM-134:024 tóft

65°18.957N 014°32.119V sk. 32

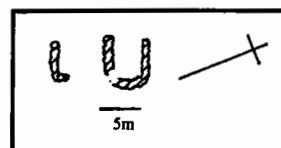
Um 70 m NV af núv. íb. við stóran stein í brekku neðan kletta.

NM-134:025 rétt

65°18.648N 014°31.670V sk. 27

Framan við klett, um 900 m NV af fjárhúsi vestan Svínalækjar. Þetta er grjót- og torfhlaðin rétt, byggð upp við brekku neðan kletta. Var byggð um miðja öldina af Pétri og Sölva Eiríkssonur.

Hættumat: engin hætta

NM-134:026 Kirkjuvað

65°17.682N 014°32.484V sk. 22

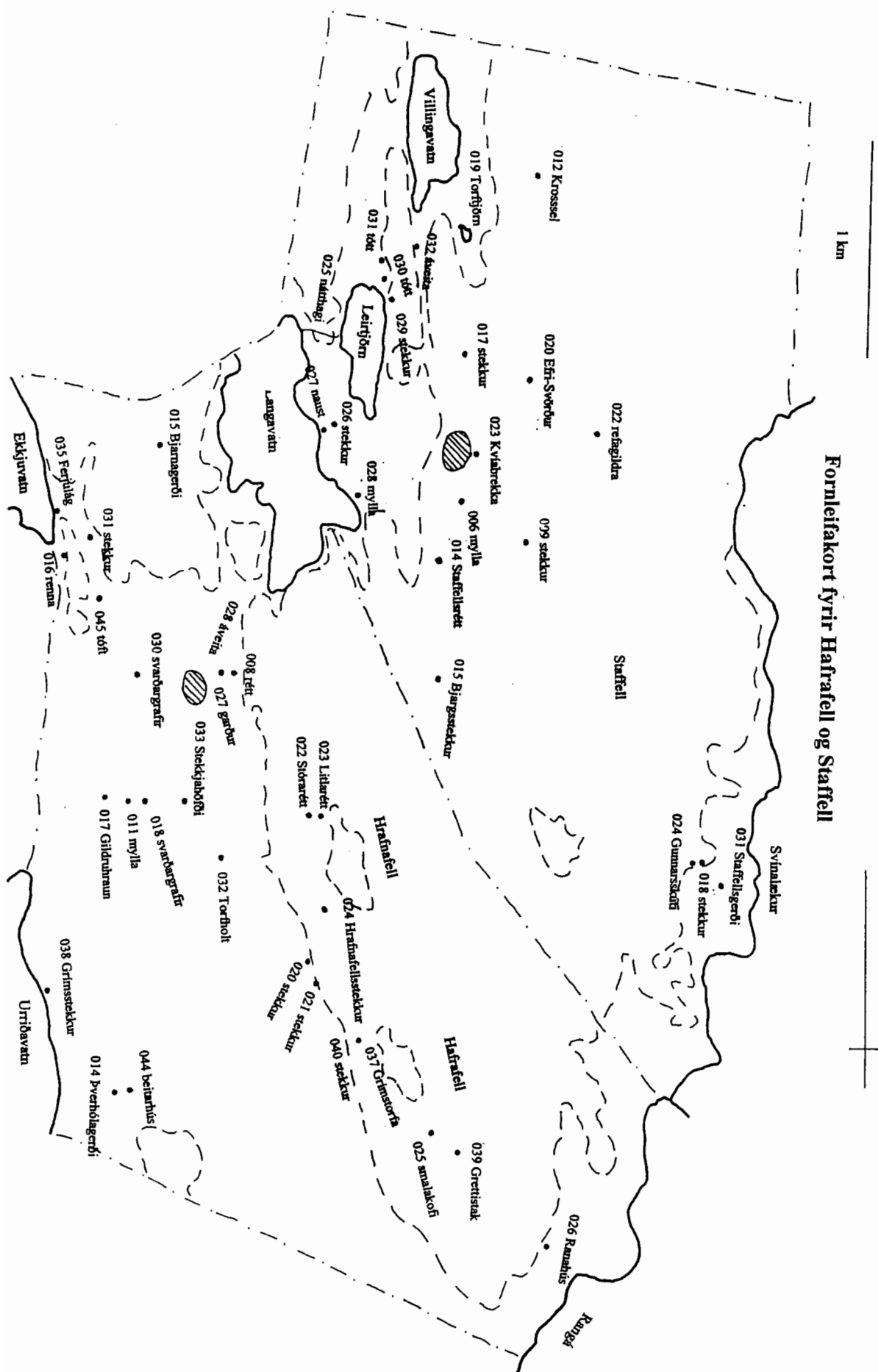
Um 70 m SV af þeim stað þar sem Egilsselsalfegjarinn kemur út frá Fjallsselsveginum. Vaðið er á bug á læknum og bílvegur liggur að báðum megin, gamli vegurinn heim að Egilsseli.

NM-134:027 leið
Liggur ofan E. í átt til Miðhúsasels.

65°18.565N 014°32.709V sk. 25

NM-134:028 kolagrafir
Á tanganum við Svínalæk þar sem stekkur (020) er. Urmull kolagrafa er á tanganum.

65°19.049N 014°30.525V sk. 24

NM-135 Staffell

12 hdr. 1576, 1847. Þykkvabæjarklaustursjörð á 16. öld. Bændaeign frá því fyrir 1700. Fyrst getið í máldaga Þykkvabæjarklausturs frá 1523; 1526. DI IX, 190. 18.9.1580 selur sr. Þorvarður Magnússon Staffell fyrir Urriðavatn. Landamerkjum lýst - Jarðabréf, 273; 1591 er lýst á alþingi í umboði sr. Þorvarðs að Jón Magnússon hafði lofað að selja honum halft Staffell þá hann vildi eða þyrfti að selja - Alþ II, 208; 13.10.1683 selur Jón Þorláksson sýslumaður sr. Jóni Eiríkssyni Staffell 12 hdr - Jarðabréf, 279. "Jörðin hefur löngum verið í bændaeign og í sjálfsábúð síðan um 1700. Þar var tvíbýli og stundum þríbýli. Jörðin kemur ekki fyrir í fornsögum en munnmæli segja að Gunnars örnefni í landinu sé komið frá Gunnari Þiðrandabana. Munnmæli eru um að bænhus hafi staðið á upphækkuðum fleti á bæjarhólum. Egilssel er talið hafa verið hjáleiga frá Staffelli í Fasteignamati 1861 og hjáleigunnar Staffellssels er getið í Jarðatalinu 1847. Efri og Neðrihjáleiga eru örnefni í túni en engar sagnir eru til um býli þar. Rústir og garðlög á svokölluðu Krosseli á Nónási kunna að benda til býlis og áþekkar rústir er að finna á Gerði við Svínalæk. Nýbýlið Staffell II var stofnað 1956 á 1; 4 hluta jarðarinnar. Landamerki á Staffell við Egils- og Fjallssel í na, Birnufell í sv og sa hlið veit að Krossi og Hafrafelli. Austurmarkalínan er 5,5 km, vesturlínan 4,5." SJM I, 394-395; JJ, 356.

1920: 5 ha. Garðar 1170 m². "Landslag er margbreytilegt á jörðinni, þar eru björg og klettur en stærsti hluti landsins eru flatlendar blár og aflíðandi brekkur og viðarmóar. Um 20 tjarnir og þrjú vötn eru í landareigninni. Jörðin er góð til ábúðar, engjar miklar og grasgefnar og sumarhagar góðir en snjóþungt að vetrum. Gamla túnið var hólótt og illþýft sund á milli. Tún var grasgefið og var ræktunarland nóg á jörðinni. Þúfnaslétta hófst 1887 og voru 50 rúmfaðmar sléttaðir. 1915-30 voru tún sléttuð með hestaverkfærum en 1945 var land fyrst unnið með dráttarvél.... Útgræðsla liggur vel við á hálfgræktuðum slægjum kringum túnið". SJM I, 395.

Heimildarmenn eru Oddur Sigfússon, 02.10. 1948, og Eiríkur Sigfússon, 02.10 1955, báðir frá Staffelli

NM-135:001 bæjarhóll

65°17.460N 014°30.582V sk. 25

Gamli bærinn stóð á svokölluðu Bæjarhóli. "Þrepbaðstofa byggð skömmu fyrir aldamót og frammihús alþiljað með kvisti og kjallara. Baðstofa brann 1911. Búið í frammihúsi til 1921." Þá var byggð portbaðstofa segir í Sveitum og jörðum. Hólbunga sléttuð, ca 40 m sunnan við núverandi íbúðarhús. Bærinn brann 1957, sléttað var úr tóttinni 1965 eða 1968. Milli núverandi íbúðarhúss og heimagrafreits.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlþingi I, 396; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-135:002 heimild um útihús

65°17.486N 014°30.471V sk. 29

"Neðarlega í gamla túninu er Flatihóll og Borgarhóll. Þar eru gamlar rústir" segir í örnefnalýsingu. - Ca 40 m SV af núverandi íbúðarhúsi Hólbunga í sléttuðu túni.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Staffell, 6

NM-135:003 *Ærhús* heimild um fjárhús

65°17.425N 014°30.429V sk. 32

Neðan við Borgarhól var fjárhús, kallað Ærhús segir í örnefnalýsingu. - Á hól SA af núverandi íbúðarhúsi, ca 80 m. Hóll í túnjaðri og er grjóthruga á honum.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Staffell, 6

NM-135:004 *Bensakofi* heimild um fjárhús

65°17.443N 014°30.521V sk. 32

Út og niður af Neðrihjáleigu heitir Leyningur. Þar var fjárhús, kallað Bensakofi. - A af heimagrafreit, 120 m SA af íbúðarhúsi. Í túni.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Staffell, 6

NM-135:005 heimild um myllu

65°17.459N 014°30.621V sk. 27

"Við bæjarlækin var kornmylla á tveimur stöðum, þó ekki samtímis" segir í örnefnalýsingu. Bæjarlækur rennur vestan við bæinn og eru sléttuð tún beggja vegna. Önnur myllan var beint vestur af þeim stað þar sem nú er heimagrafreitur. Báðar myllurnar eru horfnar.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Staffell, 6

NM-135:006 heimild um myllu

65°17.559N 014°30.598V sk. 48

"Við bæjarlækin var kornmylla á tveimur stöðum, þó ekki samtímis" segir í örnefnalýsingu. - Um 60 m V bæjarhúss rétt norðan vegar. Þarna er nú ræktað tún. Ekki er vitað hvar myllan var, en Oddur bóndi telur líklegt að hún hafi verið á þessum slóðum.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staffell, 6

NM-135:007 *Bjarnakofi* heimild um fjárhús 65°17.359N 014°30.632V sk. 29

Þar sem að fjárhús standa nú utan í Hjáleiguássenda hét Bjarnamór; á honum stóð Bjarnakofi segir í örnefnalýsingu. - Ca 150 m S af núverandi íbúðarhúsi eru fjárhús. Ávalur hóll þar sem fjárhús standa, malarborið svæði umhverfis.

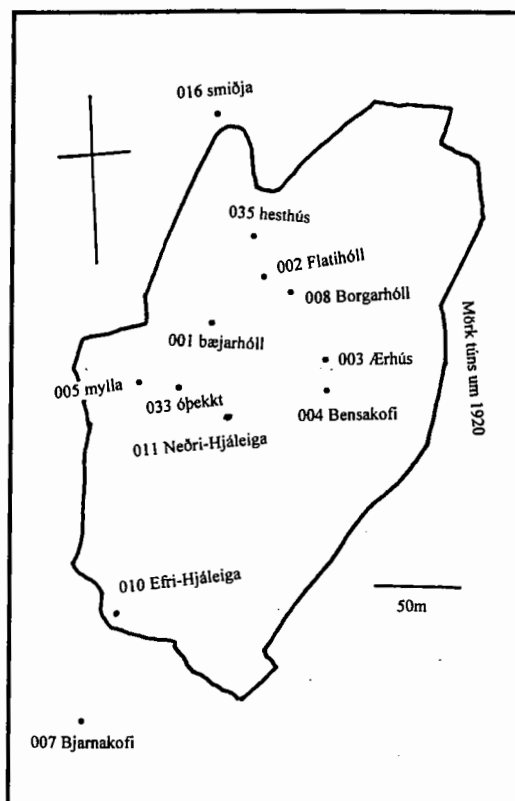
Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Staffell, 6; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-135:008 *Borgarhóll*

65°17.484N 014°30.486V sk. 32

Túnakort fyrir Staffell

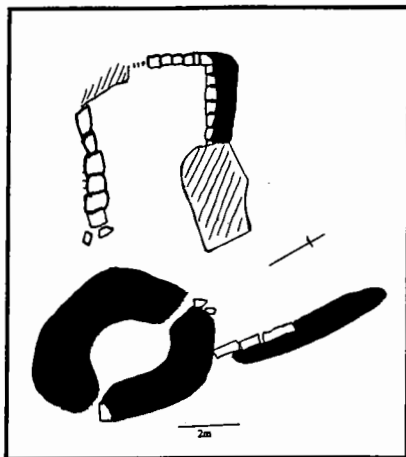
"2 hringtættur á Borgarhól í túni (fjárborgir?)" segir í Sveitum og jörðum. - Borgarhóll er tunga eða rani SV úr Flatahól. Sléttað tún, hólbunga sést. Búið er að slétta hér tún og ekki sjást merki um þau hringlaga mannvirki sem getið er í Sveitum og jörðum.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 394

NM-135:009 stekkur

65°17.707N 014°30.939V sk. 28

Norðan við svonefndan Háaklett. ca 250 m í N frá vegi. Grasi vaxin brekka undir klettum. Á staðnum eru tvær tættur. Önnur er úr grjóti og opin til A, 5,5 x 4 m að innanmáli, mest vegghæð 0,5. Hin er austan við, útflattari og smáveggstúfur úr henni til N, mest vegghæð 0,4, en víðast minni en það.

Hættumat: engin hætta

NM-135:010 Efri-Hjáleiga heimild um útihús

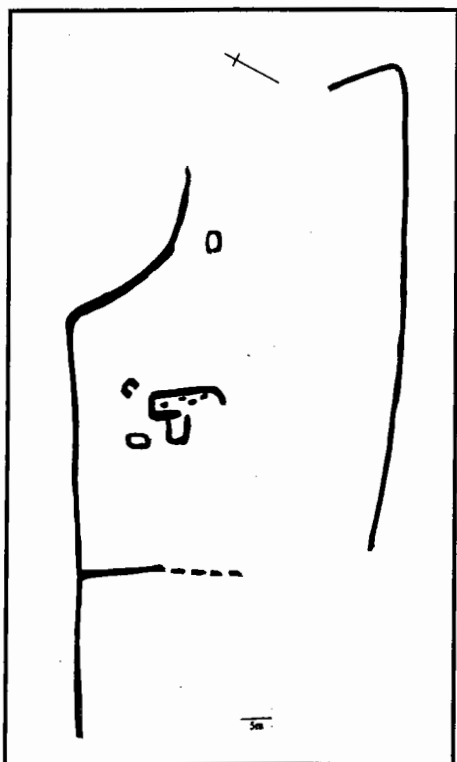
65°17.400N 014°30.551V sk. 29

"Í túni voru tvær Hjáleigur, efri og neðri. Á Efrihjáleigu eru nú fjárhús. Einnig voru fjárhús á Neðrihjáleigu, nú aflögð." Engar heimildir eru til ábúð á hjáleigunum. Oft

hefur þó verið tvíbyli á jörðinni. Hóll SSV af núverandi íbúðarhúsi og af heimagrafreit, ca 100 m frá íbúðarhúsi. Þar stendur nú bárujárnsklædd hlaða. Hjáleiguhús og Rúnkakofi og kringlótt súrheysgryfja voru á Efri-Hjáleigu.

Hættumat. hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Staffell, 6

NM-135:011 Neðri-Hjáleiga heimild um fjárhús

65°17.432N 014°30.556V sk. 22

"Í túni voru tvær Hjáleigur, efri og neðri. Á Efrihjáleigu eru nú fjárhús. Einnig voru fjárhús á Neðrihjáleigu, nú aflögð." Engar heimildir eru til ábúð á hjáleigunum. Oft hefur þó verið tvíbyli á jörðinni. - Lág er um þvert tún skammt sunnan við heimagrafreit, á hól þar suður af heitir Neðri Hjáleiga. Grasi vaxinn sléttur hól.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Staffell, 6; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-135:012 Krosssel

65°16.885N 014°31.749V sk. 25

"Á Nónásnum er slakki, sem kallaður er Krossselsslakki, og í honum er Krosssel. Þar átti Kross selför" segir í Örnefnalýsingu. -

Selið er í lyngi vöxnum dal. Um 30 m innan tóttanna er mýri og í henni starartjörn.

Tvær greinilegar tóttir. Sú stærri er tvíhólfa og í botni hennar er mikið grjót og hafa hleðslurnar hrunið inn á við. Smærri tótt er um 20 m NA hennar. Tvær ógreinilegar tóttir eða stórar kolagrafir eru rétt NV stærri tóttarinnar. Umhverfis tættur er garður, sem liggur ofan og NV fyrir tóttirnar og austur yfir mýrina og niður í klauf SA tóttanna og þar upp að kletti. Garðurinn liggur V fyrir klettaásinn sem sést vestan tóttanna, síðan eftir klauf hinumegin ássins og beygir þar til V, en hverfur svo. Tóttirnar eru að mestu vaxnar ljónslappa og grasi, en garðlöggin umhverfis eru gróin lyngi og fjalldrapa.

Hættumat: hætta vegna skógræktar

Heimildir: Ö-Staffell, 3

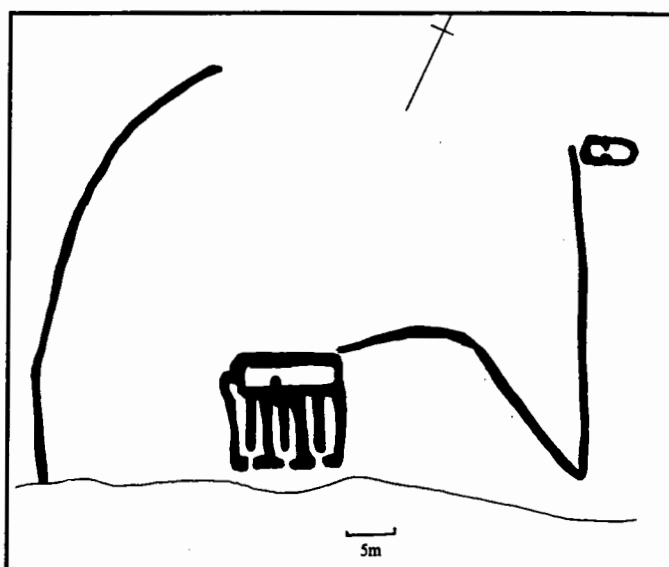
NM-135:013 Staffellsgerði beitarhús

Í framhaldi af Melingahrauni er Gerðisás. Gerði eða Staffellsgerði, stóð á ásnúm. Þarna voru beitarhús frá Staffelli. Þrjú sambyggð fjárhús og hlaða aftan þeirra. Lítil kofi hefur verið áfastur við hornið aftan eins fjárhússins. Túngarður er umhverfis tóttina en hann er horfinn á kafla. Heytótt er utan túngarðs norðaustantil. Beitarhúsin voru síðast notuð 1947

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staffell, 4

65°18.604N 014°30.644V sk. 29

NM-135:014 Staffellsrétt

65°17.675N 014°30.389V sk. 29

Syðst í Staffellsbjörgunum er Stekkasnið.

Vestur úr því er Staffellsrétt og

Réttarklettur. - Skammt fyrir norðan veg, ca 50-60 m frá honum. Á holti undir kletti sem

snýr N-S og er kletturinn notaður sem

vesturveggur í réttina. Byggt hefur verið

hólf úr járni og tré austan við, og

sumsstaðar eru viðbætur úr sama efni í

réttinni. Veggir réttarinnar eru

einföld grjóthleðsla, upp í 5-6 umför að

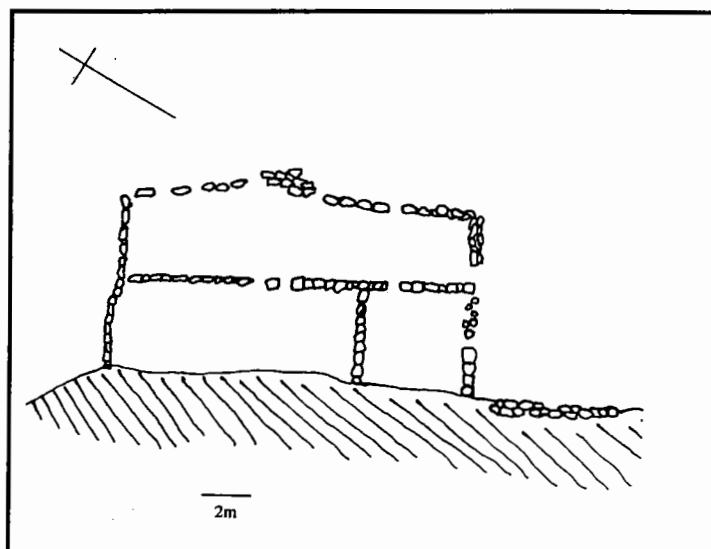
hæð, og er mest hleðsluhæð um 0,8, en

víðast nokkru lægri (0,6- 0,7 m)

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir. Ö-Staffell, 4; Helgi

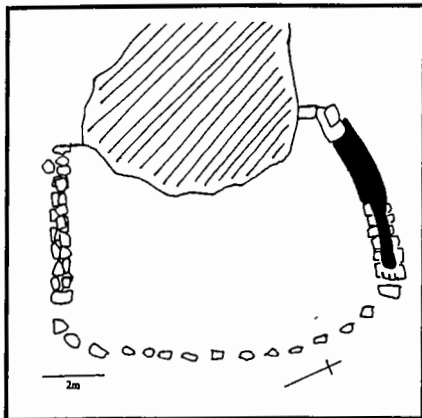
Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-135:015 Bjargastekkur

65°17.888N 014°30.164V sk. 27

"Undir Björgunum heitir Bjargastekkur" segir í örnefnalýsingu. - Staffellsbjörg heita klettur sem liggja N-S norðan við veginn, ca 130 N frá vegi er stekkur undir þeim. Grasi gróin brekka undir klettavegg. Stekkurinn er byggður við stóran stakan klett í hlíðinni. Mest hæð 0,5 m, en víðast lægri. Tvöföld grjóthleðsla sést að sunnan, einföld að austan, tvöföld að því er virðist að norðan, en meira er gróið yfir hana þar en annarsstaðar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staffell, 5

NM-135:016 frásögn af smiðju

65°17.519N 014°30.520V sk. 49

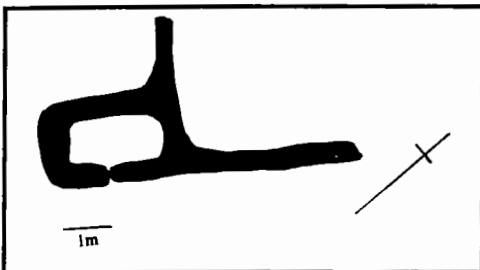
Norðan við íbúðahús er útihúsasamstæða, og var smiðjan við NV-horn þessarar samstæðu, eða bak við hana nyrst. Sléttuð, ýtt út, um 1963.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Staffell, 2

NM-135:017 Litlu-/ Stórustekkar

65°17.252N 014°31.137V sk. 24

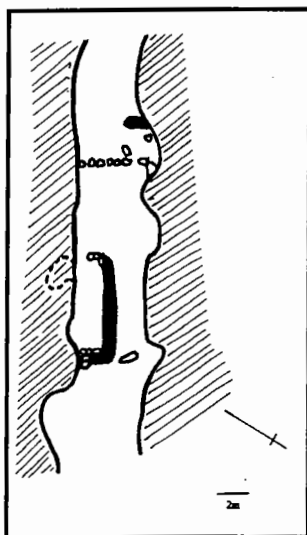

Kvíabrekka er inn og upp af bæ. Syðst í henni eru svokallaðir Halar og upp af þeim heitir Litlastekkenni og Litlustekkar út af því. Inn af Hölunum eru Stórustekkar. - Fast við brekkuna neðan beygju á vegarslóða upp af Litlustekkaenni. Ógreinileg stekkjartótt, hlaðin utan í brekku. Minna hólfið er greinilegra. Ofan við tún. Heimildarmenn töldu að aðeins hefði verið þarna einn stekkur, þrátt

fyrir fleirtölu í örnefni. - Erfitt að segja til um stærð, litla hólfið er 1 x 2 m að innanmáli. Vaxin grasi, ljónslappa og víði.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staffell, 2; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-135:018 Gunnarsstekkur

65°18.343N 014°30.986V sk. 22

Í Vegasundsbjörgunum er svokölluð Stekkjarklauf. - Upp (SV) frá Staffellsgerði eru tvær klaufir. Farið er upp þá sem er á hægri hönd og gengið beint vestur yfir klettaásinn vestan hennar. Þá er komið í aðra grösuga klauf, sem liggur nálega N-S. Fremst í henni vestanmegin er minni klauf, sem liggur frá NA-SV. Í henni er stekkurinn. Stekkurinn, Gunnarsstekkur, er hlaðinn utan í eystri klettavegg um 5 m inn frá opi klaufarinnar. Hann er um 1 x 6 m. Inn úr SA-horni hans er smá skúti, 1,5 x 1 m, Gunnarsskúti svokallaður. 6 m SV stekklarins er grjóthleðsla milli veggja klaufarinnar, um 5 m löng. Stekkurinn er vaxinn grasi og ljónslappa

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staffell, 4

NM-135:019 *Torftjörn*

65°16.932N 014°31.111V sk. 33

Inn af Reiðingstjörn niður af Nónásnum heitir Torftjörn. - Austan við Nónás, vestan við Hjáleiguás, suður og vestur af bæ. Mýrlend lág milli ása.

Hættumat: Ö-Staffell, 2

NM-135:020 *Efri-Svörður*

65°17.445N 014°31.203V sk. 23

"Sund er á milli Kvíabrekku og Háakletts, sem heitir Svarðarsund. Fram úr Blautabotni heitir Efri-Svörður" segir í örnefnalýsingu. Þarna eru greinileg ummerki svarðartöku en svæðið er nú mjög upp gróið.

Heimildir. Ö-Staffell, 5; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-135:021 *Heytóttarás*

Út af Vörðuási heitir Heytóttarás. Heytóttin er frá 1918, að sögn heimildarmanna. - Fannst ekki við skoðun 1997.

Heimildir: Ö-Staffell, 3

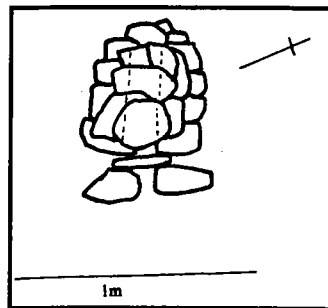
NM-135:022 *refagildra*

65°17.627N 014°31.279V sk. 25

Ca 80 m vestur eftir vegi frá svonefndum Háaklett og ca 150 m í norður. Á grýttu holti. Tófugildru þessa segja þeir Oddur og Eiríkur vera frá ca 1940.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staffell, 3

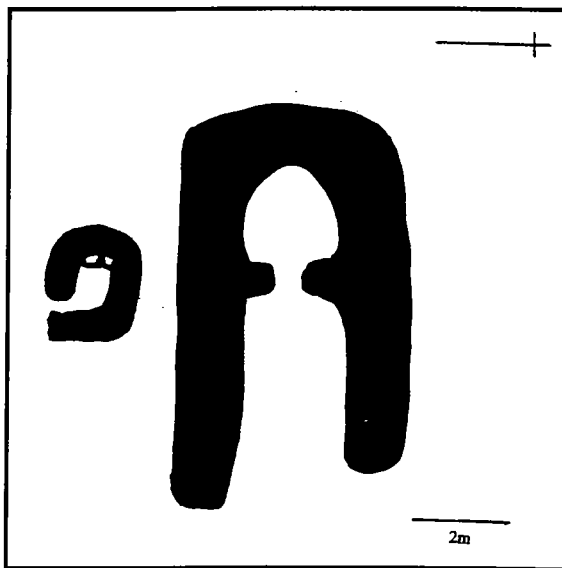
NM-135:023 *Kvíabrekka* varða/kvíar

65°17.485N 014°30.791V sk. 35

Inn og upp af bæ heitir Kvíabrekka. Í brekkunni eru þrjú snið og stendur varða við eitt þeirra (Kvíasnið). - Brekkan er SV af gæ, ca 200 m. Brekka undir klettum. Lítil tótt, ca 2 x 2 að utanmáli, mest hæð 0,3 m, úr fremur litlu grjóti og gróin. E.t.v. hafa börn gert þetta, Oddur og Eiríkur telja að faðir þeirra hafi sagt eitthvað slíkt. Norðan við þessa tótt er mjög óglögg stærri tótt sem snýr A-V, ca 7 x 4,5 m, vegghæð mest 0,4 m, virðist tvískipt og austurgafi sést ekki. Stutt er milli tóttanna, ca 1 m.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staffell, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-135:024 *Gunnarsskúti*

65°17.252N 014°31.137V sk. 24

Í Vegasundsbjörgunum er klettaskúti sem nefnist Gunnarsskúti. Í skútanum á að hafa

leynst Gunnar Þiðrandabani. Á sama stað og 135:018. Lítil klettaskúti um 1 x 1,5 m að flatarmáli og um 1,5 m þar sem hann er hæstur. Vatn seytlar niður beggi skútans og er gólf hans blautt.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staffell, 4

NM-135:025 náthagi

65°17.046N 014.30.187V sk. 26

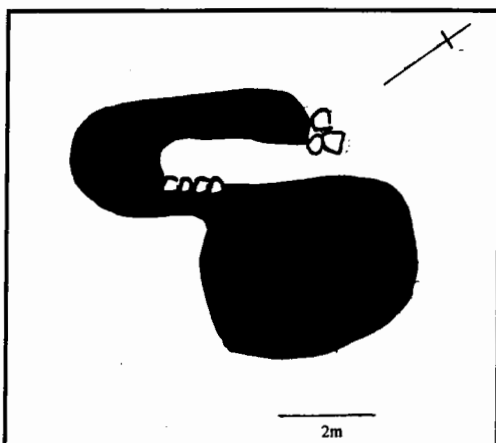
SSA af bæ milli tjarnar er heitir Leirtjörn og vatnsins þar austan við sem heitir Langavatn. Garður er hlaðinn upp á kletta og í skörðin. Einföld hleðsla, allt að 6 umför, en mishá. Hæð frá yfirborði innan girðingar allt að 1,20. Garður er óreglulegur í laginu, sveigir til suðurs. Ca 80-100 m milli tjarnarinnar og vatnsins. Garðinum stafar helst hætta af skógi, búið er að planta barrtrjám norðan við steingarðinn. Nokkru norðar er vírgirðing, en ekki sá skrásetjari merki um annan þvergarð.

Hættumat: hætta vegna skógræktar

Heimildir: Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-135:026 stekkur

65°17.199N 014°30.004V sk. 29

Þar sem heitir Hagi austan við tún og vestan við Langavatn er stekkur. Lág liggur frá vatninu og í átt að Leirtjörn og liggur NA-SV. Í láginni, ca 30 m frá vatninu, er stekkur.

Hættumat: hætta vegna gróðurs

NM-135:027 Ferjulág naust

65°17.255N 014°29.957V sk. 23

Í Haganum austan við tún, niðri á bakka Langavatns, skammt NV við Stekkjarlágina. Á vatnsbakka.

Hættumat: hætta vegna vatnsaga

Heimildir: Helgi Hallgrímsson:

Skógræktarkort

NM-135:028 heimild um myllu

65°17.421N 014°30.002V sk. 21

Nánast beint austur af bæ, á bakka Langavatns. Vik gengur inn í landið í Haganum og skurður liggur úr vikin í SV og garður með á vatnsbakka. Hér var mylla. Garður og skurður, áveitumannvirki, er henni tiheyrði er 30-35 m langur. Óglögg þúst, ca 2 m á hvorn veg, 0,2 m há, ca 1 m austan við skurð og rétt við vatnsbakkann, gæti verið leifar myllunnar

Hættumat: hætta vegna ábúðar

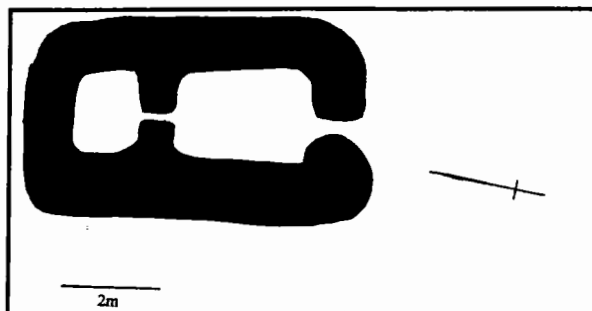
Heimildir: Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-135:029 stekkur

65°16.973N 014°30.610V sk. 23

Vestur af enda Leirtjarnar undir ás sem heitir Grenisás. Grasi vaxinn mói undir brekku og eru klettur efst í brekkunni. Tóttin er tvískipt, snýr N-S og er op á norðurenda. Ekki sést grjót í hleðslum nema á einum stað í minna hólfinu. Vesturveggur tóttar er fast við brekkuna og liggja þar fjárgötur meðfram brekkunni, milli hennar og tóttarinnar og jafnvel yfir vesturvegg tóttar. Heimildarmenn sögðu að tekið hefði verið eftir þessari tótt og tveimur öðrum (30 og 31) þegar verið var að plægja fyrir gróðursetningu. Þess hefur verið gætt að plægja ekki yfir tóttirnar, en skógræktin verður alveg að þeim

Hættumat: hætta vegna skógræktar

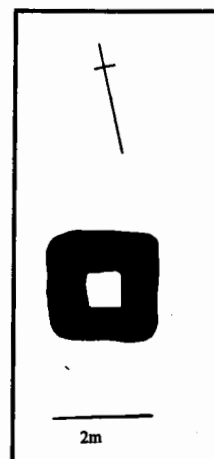

NM-135:030 tóft

65°16.906N 014°30.651V sk. 31

Undir Grenási, skammt sunnar en suðurendi Leirtjarnar. Grasi vaxinn mói undir brekku og eru klettur efst í brekkunni. Sé þetta litla hólfið úr stekk, gat skrásetjari ekki séð það stóra. Búið er að plægja vegna gróðursetningar nálægt tóttinni að austan, og er ekki útilokað að stærra hólfi væri þar. Tóttin er fast upp við brekku og fjárgötur liggja milli brekkuróta og tóttarinnar. Eins og nr. 29, segja heimildarmenn að vart hafi orðið við þessa tótt þegar plægt var og reynt hafi verið að gæta þess að plægja ekki yfir þær. Þeir giskudu á að þetta væri líka stekkur eins og 29 virðist vera

Hættumat: hætta vegna skógræktar

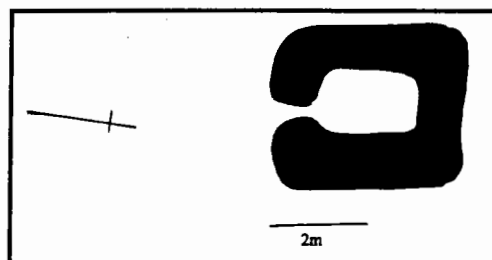

NM-135:031 tótt

65°16.854N 014°30.711V sk. 24

Undir Grenisás ca 80 m sunnar en suðurendi Leirtjarnar. Grasi vaxinn mói undir brekku og eru klettur efst í brekkunni. Plægt hefur verið til gróðursetningar fast að tótt (sjá 29 og 30). Tóttin er við brekkurætur og fjárgötur liggja að henni, - framhald á þeim sést ekki (vegna plægingarinnar?).

Hættumat: hætta vegna skógræktar

NM-135:032 áveita

65°16.946N 014°30.863V sk. 29

S af bæ í svonefndum Mjóadal er áveitugarður eða stífla.. Mýrlent mjótt sund vestan við Grenisás. 80-100 m norðan við svonefnt Villingavatn. Garður er hlaðinn um þvertundið og er op, 4 m breitt, í hann miðjan. Garðurinn er breiðastur neðst og dregst að sér að ofan.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-135:033 óþekkt

65°17.492N 014°30.567V sk. 33

Ca 50 m sunnan við núverandi íbúðarhús og sunnan við gamla bæjarhólinn. Hér er nú heimagrafreitur og sléttað tún er umhverfis hann. Þegar grafið hefur verið í grafreitnum

hefur komið upp aska og sést hleðslur. Skrásetjara var sýnt brot úr kvarnarsteini, sem komið hafði upp úr gröf. (Þetta er mjög nálægt gamla bæjarhólnum, etv hefur bæjarstæðið á einhverjum tíma verið nokkru sunnar, eða náð nokkru sunnar, en síðasti bærinn.)

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-135:034 leið

65°18.095N 014°30.802V sk. 31

Vörðuð leið liggur upp frá Staffellsgerði, beitarhúsunum frá Staffelli upp frá norðan Vegasundsbjörgum í átt að Staffelli. Þarna eru a.m.k. 4 vel hlaðnar vörður.

Hættumat: engin hætta

NM-135:035 heimild um hesthús

65°17.523N 014°30.542V sk. 40

SA af núverandi íbúðarhúsi, ca 40 m. Sléttað tún. Hér munu hafa staðið tvö hesthús með nokkru millibili, en nú er hér sléttað tún.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-136:035 heimild um bænhús

65°17.460N 014°30.582V sk. 25

“Munnmæli eru um að bænhús hafi staðið á upphækkuðum fleti á bæjarhólnum.

Hemildir: Sveitir og jarðir í Múlapingi I, 394-5

NM-136 Hafrafell

18 hdr. 1847. 1/2 Áskirkjueign, 1/2 bændaegn. Fyrst getið 20.5.1485 en þá selur Magnús Árnason Jörundi Vigfússyni hálf Hafrafell fyrir 10 hdr "lýsti þui ok magnus aarnason ... at hann hefði þat tilskilet j kaupe þeirra finnboga at saa helmingr jardar at kirkian vnder aasi mætti eda ætti at eiga uilldi hann ecki kaupa ok vændiz þat ar vottum." - DI VI, 540; 3.8.1544 samþykkir Gissur Einarsson að Snjólfur bóndi Hrafnsson hafði sett Áskirkju til eignar fyrir 10 hdr í heimalandi hálf Hafrafell ixc og jc í Krossi í Fellum því skilríkir menn báru þau skipti kirkjunni skaðlaus - DI XI, 328; sbr. 18.1.1566 þar sem kirkjan er sögð eiga Hafrafell og ekki tekið fram að það sé hálf jörðin - DI XIV, 458. 1576: Þessar Jarðer a kirkian [undir Asi] halfft hafrafell ixc. ... - DI XV, 680. 1656 óskar Brynjólfur bp álots lögrétta á hvernig hann skyldi framfara um jörðina hálf Hafrafell er Bjarni Eiríksson hafði af sér tekið. Virtist lögrétta bpinn þessa vafahálflendu ei hafa átt að kaupa og því skyldi Bjarni Ólafsson taka við þessu svari aftur. Bp lét lesa útskrift af bréfi frá 20.5.1485 og kópíu af kaupmálabréfi Eiríks Magnússonar og Þórunnar Einarsdóttur hvar honum er til kaups og kvánarmundar talið hálf Hafrafell dat. 8.10.1609 - Alþ VI, 376-77; 1656 las Bjarni Eiríksson vitnisburði um að Bjarni Ólafsson mágur hans hafði haldið jörðinni öllu Hafrafelli undir Áskirkju í átta ár meðan hann var eignarmaður þess staðar - Alþ VI, 378; 1656 las Bjarni Eiríksson meðkenning Einars Magnússonar lögréttumanns sem í umboði sýslumanns segist hafa dæmt allt Hafrafell sem torfufast land undir Áskirkju árið 1654 - Alþ VI, 378; 1664 er Hafrafell LX hdr [! fyrir 6 hdr?] dæmd bændaegn í lögrétta - Alþ VII, 33.

[ódags] Vitnisb. um 5 hdr í Hafrafelli sem Sigríður Hallsdóttir seldi sr. Bjarna Einarssyni. Hún fékk þessi hdr í mála eftir sinn sáluga eiginmann, Jón Jónsson, en hann fékk þann sama part og 4 hdr í sömu jörð að auki að gjöf frá móður sinni Rannveigu

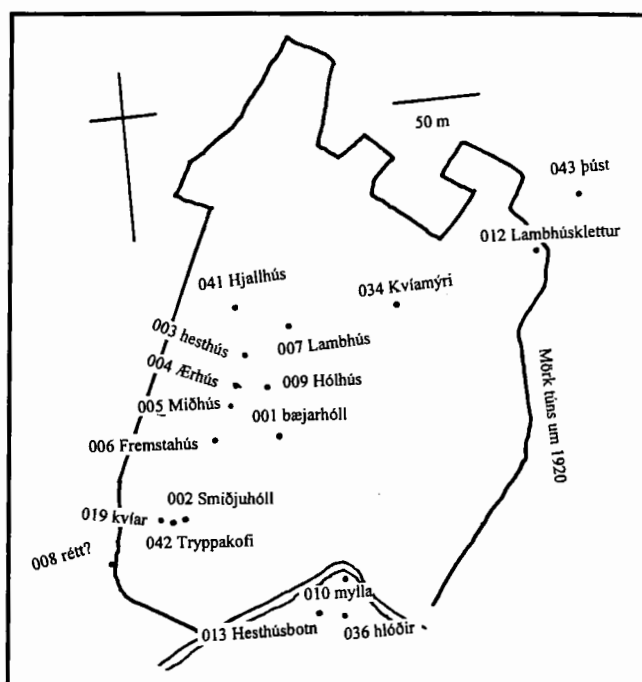
Bjarnadóttur. Þessi 9 hdr hafði Brynjólfur bp, loflegar minningar, fengið Rannveigu fyrir nokkur hdr í Hnefilsdal - Jarðabréf, 272. "Hálf jörðin var Áskirkjueign og hálf bændaegn fram til 1894 en jörðin hefur síðan verið í sjálfsábúð. ... Tvö afbýli voru í landi Hafrafells, Bjarnagerði við Krossmörk milli Langavatns og Ekkjuvatns og Þverhólagarði við Urriðavatn. Bjarnagerði er í jarðabók frá 1760 nefnt Staffellssel og var í landi Staffells meðan það var í byggð. Á Þverhólagarði var baðstofa byggð á beitarhúsum 1917 var búið þar á milli 1917-1918. Nýbýlið Hrafnafell var stofnað 1959 á fjórðungi jarðarinnar, það hefur nú verið sameinað heimajörðinni. Hafrafell er fram og upp frá Urriðavatni skammt frá Norðurlandsvegi. Mörk við Kross eru úr Ekkjuvatni miðju þvert vestur í Langavatn og við Staffell frá Langavatni nv í Svínalækjarós við Rangá." SJM 1, 388-389; JJ, 357.

1920: 5,6 ha. Garðar 712 m². "Jörðin var allgóð til búskapar, snjóþungt en gott beitarland og hagar og tún þurt og grasgefið. Nokkur hlunnindi voru af silungsveiði og gott mótak. Gamla túnið er á tveimur hjöllum og allbratt á milli þeirra. 1889 voru þúfur sléttar. 1916 voru handgravnir áveituskurðir en fyrstu hestaverkfæri voru notuð 1915 en dráttarvél fyrst notuð 1933." SJM 1, 389-90.

Heimildamaður: Brynjólfur

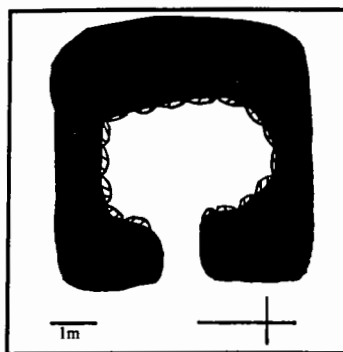
Bergsteinsson fæddur 02.01.1928, kom að Hafrafelli árið 1956

Túnakort fyrir Hafrafell

NM-136:003 hesthústóft

65°17,869N 014°28,881V sk. 36.

Tóftin er um 120 m NV af Fremstuhúsum og um 150 m SV af núverandi íbúðarhúsi. Í túnjaðrinum, upp við skógræktarskóginn Tóftin er mjög lítil með mjög þykkum veggjum. Um 3x2,5 að innanmáli, og opnast til A.

Hættumat: mikil hætta vegna skógræktar; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:004 Ærhús heimild um fjárhús

65°17.823N 014°28.856V sk. 29

"Í beinni röð inn Brekkutún voru 3 fjárhús; yzt var Ærhús, svo Miðhús og innst Fremstahús. Fremstahúsið stendur enn" segir í örnefnalýsingu. - Slétt tún.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hafrafell, 12; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

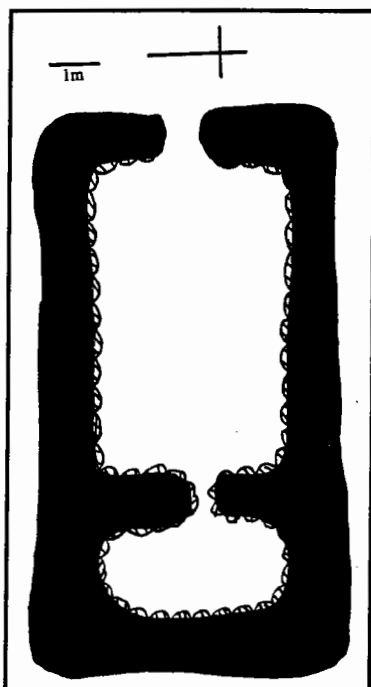
NM-136:005 Miðhús

heimild um fjárhús 65°17.785N 014°28.934V sk. 29

"Í beinni röð inn Brekkutún voru 3 fjárhús; yzt var Ærhús, svo Miðhús og innst Fremstahús. Fremstahúsið stendur enn" segir í örnefnalýsingu. - Nánari staðsetning óþekkt. Slétt tún.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hafrafell, 12; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:006 Fremstahús

65°17.802N 014°28.960V sk. 29

"Í beinni röð inn Brekkutún voru 3 fjárhús; yzt var Ærhús, svo Miðhús og innst Fremstahús. Fremstahúsið stendur enn" segir í örnefnalýsingu. - Um 100 m V af elsta steinst. íbúðarhúsi, um 75 m NV af heimagrafreitnum. Í enda túns, skógrækt um 2 m V við tóttina. Tóttin er mjög heilleg fyrir utan að þökin eru fallin inn í hana. Hlaðan var fyrir V fjárhúsið, um 2x4 m að innanmáli og gengið inn í fjárhúsið um op á A-gafl. Fjárhúsið er 4x6,5. Enginn garði er sjáanlegur, en inni í tóttinni er nokkuð af drasli og mikill gróður, svo garðinn gæti leynst þar

Hættumat: hætta vegna skógræktar

Heimildir: Ö-Hafrafell, 12; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:007 Lambhús heimild um fjárhús

65°17.793N 014°28.863V sk. 26

"Neðan við Langhólinn yzt eru tvö samstæð hús nefnd Lambhús og Hrutahús. Hnit tekin um 50 m SA af elsta steinst. bæjarhúsi um 100 m N af heimagrafreitnum. Slétt tún.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hafrafell, 12; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:008 rétt

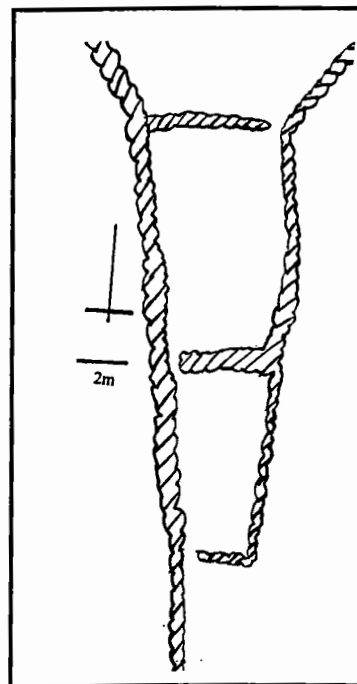
65°17.711N 014°28.973V sk. 21

Um 30 m SA af heimagrafreit, ofar í brekku. Grasi vaxin brekka

Hættumat: hætta vegna ábúar

Heimildir: Ö-Hafrafell, 12; Helgi Hallgrímsson:

Skógræktarkort

NM-136:009 *Hólhús* heimild um fjárhús

65°19.8080N 14°28.913V sk21

"Neðan við Lamb- og Hrutahús var svokölluð Langaslétta. Neðan við miðja sléttuna var fjárhús á hólbarði nefnt Hólhús. - Um 50 m NV af elsta steinst. íbúðarh., um 120 m N af grafreitnum. Slétt tún.

Hættumat: hættavegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hafrafell, 12; Helgi Hallgrímsson:

Skógræktarkort

NM-136:010 mylla

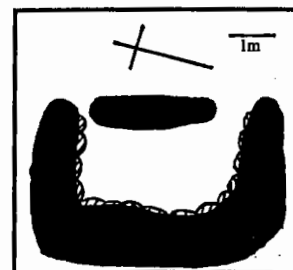
65°17.259N 014°28.742V sk. 31

"Tvær myllur við bæjarlækinn, síðast notaðar 1916" segir í Sveitum og jörðum. - Um 200 m A af íbúðarhúsi Brynjólfs og Sigrúnar. Um 50 m NA af hesthúsbotninum. Gróinn lækjarbakki.

Hættumat: hætta vegna vatnsaga

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 389; Helgi

Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:011 heimild um myllu

65°17.916N 014°28.059V sk. 33

"Tvær myllur við bæjarlækinn, síðast notaðar 1916" segir í Sveitum og jörðum. Um 40 m A af veginum að Hafrafelli og þeim bæjum má sjá leifar af hleðslu og skurð við lækinn. Hleðslan er í læknum og skurðurinn grafinn V í lækjarbakkann, Mjög gróið og þýft svæði.

Hættumat: hætta vegna vatnsaga

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 389; Helgi Hallgrímsson:

Skógræktarkort

NM-136:012 *Lambhúsklettur* heimild um fjárhús 65°17.945N 014°28.591V sk..25

"Utan og neðan við heimatúnið er allhár klettur, sem Lambhúsklettur heitir. Framan undir Lambhúskletti var Lambhús."

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hafrafell, 5; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:013 *Hesthúsbotn* heimild um hesthús 65°17.770N 014°28.734V sk..38

"Utan í Hryggseidanum er túnblettur og heitir Hesthúsbotn." Um 70 m SA af bílskúr við

gamla húsið. Um 4 m suður af Hafrafellslæknum. Slétt tún.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hafrafell, 4; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:014 Þverhóllagerði heimild um býli 65°18.605N 014°27.403V sk. 31
"Utan og ofan við Vatnsklettaendann stendur eyðibýlið Þverhóllagerði, nú beitarhús. Þverhóllagerði fór í eyði 1919. Býli þetta var í stopulli ábúð, svo lengi sem heimildir ná til, og síðustu ábúendur vinnuhjú bóndans á Hafrafelli" segir í örnefnalýsingu. - Um 30-40 m NA af núv. beitarhúsum. Ósléttuður endi á túni. Núverandi. fjárhús stendur á grunni gamalla húsa. Þarna voru áður hús úr torfi og grjóti fyrir 200 fjár. Gamla baðstofan var aðeins austar, nær vatninu, "niðri í horninu á girðingunni". Hlaðinn grjóttgarður í kringum húsin, sporöskjulaga, ca 50 x 80.

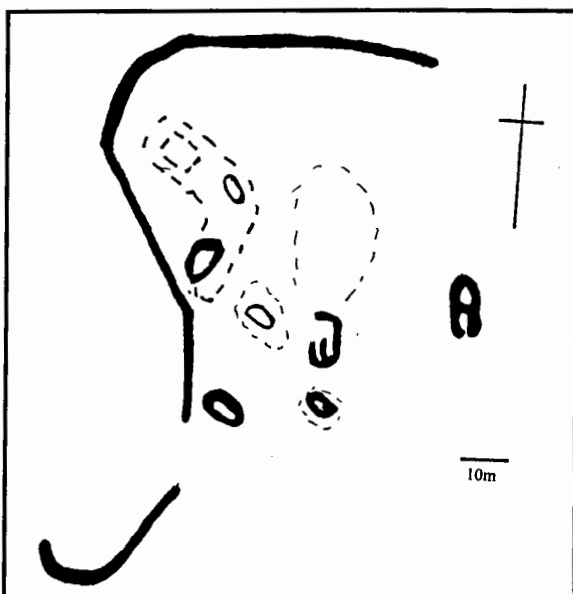
Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hafrafell, 5; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:015 Bjarnagerði

65°17,074N 14°28,993V sk. 21

"Hitt býlið er Bjarnagerði við Krossmörk milli Langavatns og Ekkjuvatns, og benda rústir til fornbylis" segir í Sveitum og jörðum. Tóttirnar eru staðsettar í dragi milli Ekkjufellsvatns og Langavatns, um 40 m. N að tjörn sem þar er. Þarna er mjög stórþýft og mýri og tóftirnar því nokkuð sokknar. Þær eru nær eingöngu vaxnar lyngi. Túngarðurinn er greinilegum á um 100x60 m svæði en hann hverfur í mýri. Hóll, líklega bæjarhóllinn er í

NV horni túngarðsins þar sem greinileg 3 ferköntuð hólf. Um 7 m S við er greinilegt ferkantað hólf í honum S og SA hans eru 3 greinilegar tóftir, ein þeirra tvíhólfa, önnur þríhólfa. Tótt er um 50 m SA bæjarins, í mýrinni. Túngarðurinn sveigir upp brekku til V, en hverfur þar

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 389; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:016 áveita

65°17,301N 14°28,231V sk. 24

Skurður liggur úr N enda Ekkjuvatns í átt til

Hafrafells.

Hættumat: engin hætta

NM-136:017 Gildruhraun

65°17.964N 014°28.095V sk. 29

Gildruhraun er A við Hafrafellslækinn rétt A af vegamótunum upp af Hafrafelli. Grýttur ás. Brynjólfur segir Sigrúnu konu sína hafa talað um refagildru á hrauninu, en sjálfur hafi hann aldrei séð hana.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 390; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:018 heimild um svarðargrafir 65°17.947N 014°28.145V sk. 31
Svarðargrafir í Hafrafellsblá (tún) Hafrafellsbláin er þar sem nú eru túnin niður A af bænum. Tún.

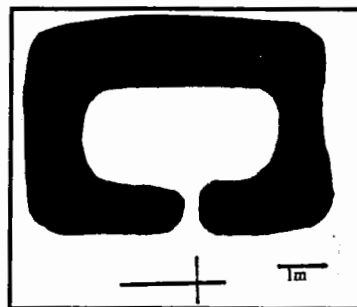
Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 389; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:019 kvíar 65°17.717N 014°28.908V sk. 29
Ca 20 m SA af heimagrafreit Í grasi vaxinni brekku.
Vaxin háu grasi

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hafrafell, 4

NM-136:020 *Skrönagerði* stekkjartótt

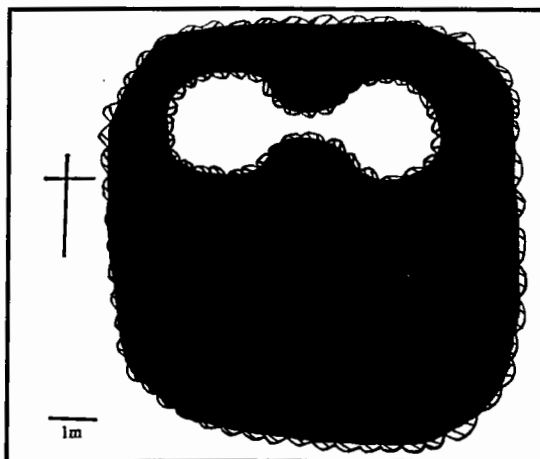
65°18.338N 014°28.668V sk. 27

Á Skekkjarbala eru óglöggar rústir og þar er sagt að hafi veirð býli sem hét Skrönagerði. Býli samnefnt var í ábúð 1703. Sumir segja að það sé ritvilla fyrir Skógargerði, sem ekki finnst í manntalinu, en það er ekki líklegt. Trúlegra er að Skógargerði hafi verið í eyði það ár. Nafnið Skrönagerði er ekki lengur notað. - Um 150 m N af veginum upp í Staffell, um 50 m S af stekk nr. 021. Nokkuð slétt beutiland undir fellinu, mýri rétt A við tóttina.

Tveir stekkir eru út með fjallinu. Haft eftir Sveini Bjarnasyni, að þar hafi verið býli, Skrönagerði. - Virðist sem stekkurinn hafi verið hlaðinn ofan á eldri hleðslu, mun stærri en stekkurinn var

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hafrafell, 7.

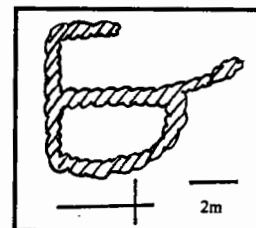
NM-136:021 stekkur

65°18.410N 014°28.781V sk. 26

Inn af Kolahjalla er smáhjalli er heitir Stekkahjalli. Niður af honum, við ræstur Fellsins, er stór grasi gróinn bali, Stekkjarbali, og á honum er gamalt stekkjarbrot. - Út með fjallinu, Hafrafelli, ca 50 m norðar en "Skrönagerði" (20) Í grasi vaxinni þýfðri brekku undir kletthlíð. 1-2 umför, einföld röð stórra steina

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hafrafell, 7

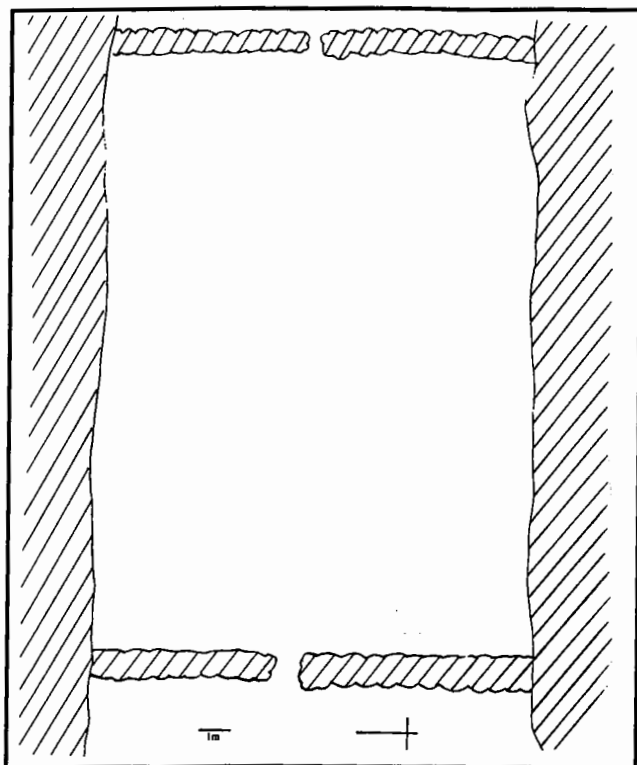

NM-136:022 *Stórarétt* 65°18.004N 014°29.261V sk. 30

"Milli bæjarfellsins og staks kletts er lárétt klauf, og er þar hlaðið á milli klettanna, og var þar þangað um langan tíma rekið sauðfé af afrétt til sundurdráttar. Heitir fjárrétt þessi Stórarétt, og mun hún hafa tekið um 4000 fjár" segir í örnefnalýsingu. Í grasi vaxinni klauf eða sundi milli kletta. Nyrðri hleðsla meira hruninn, hlið mjórri. Flöt klöpp þar sem syðra opið er.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hafrafell, 8; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:023 Litlarétt

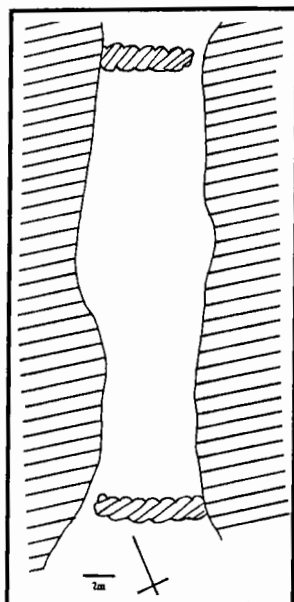
65°18.062N 014°29.327V sk. 49

"Örskammt utar og ofar en Stórarétt framan í Hrafnafellinu er þverklauf, sem notuð var á sama hátt; er hún mun mjórri og hét hún Litlarétt segir í örnefnalýsingu. - Um 50 m NV af Stórarétt. Við vegarslóðann sem liggur

upp að mastrinu. Réttin hlaðin í grýttum mó milli 2 kletta. Hlaðin A-V milli tveggja stórra kletta, sem eru því A og V-veggir. Notuð til 1889.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hafrafell, 8; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:024 Hrafnafellsstekkur

65°18.356N 014°29.127V sk. 30

"Milli hliðarinnar og Hrafnafellsenda yzt er stóreflisbjarg; undir því er stór skúti, og var hann notaður til stekkjagerðar til forna og heitir Hrafnafellsstekkur" segir í örnefnalýsingu. Um 3-5 m NA af Hrafnafellinu og um 4-500 V af 020. Á smá sléttlendisbala hefur verið hlaðið með stóreflisbjargi og notað sem stekkur.

Hættumat: engin hætta

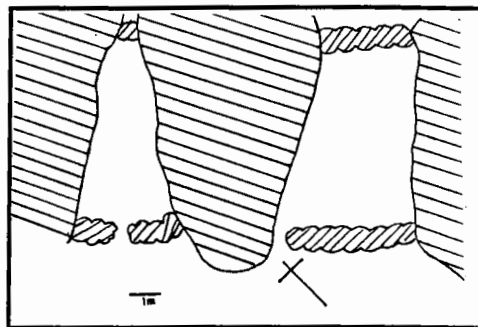
Heimildir: Ö-Hafrafell, 8

NM-136:025 heimild um smalakofa

65°19.088N 014°29.266V sk. 36

"Innst á Hölunum við austurhorn Grettiskletts er lítill botn og heitir Strákabotn. Í honum er rúst af gömlum smalakofa" segir í örnefnalýsingu. Í lág við Grettistak Grettisklettur norður í fellinu sjálfu. Brynjólfur kannaðist ekki við að kofi sæist þar. - Ekki sést til rústar, mæling tekin ca 70 m frá Grettistakinu.

Heimildir: Ö-Hafrafell, 9

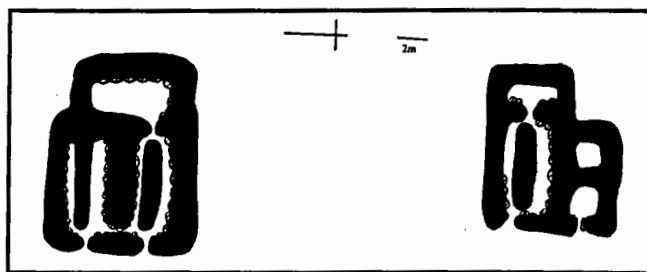
NM-136:026 *Ranahús*

65°19.054N 014°29.883V sk. 35

Á Rananum voru til skamms tíma samnefnd beitarhús, Ranahús, og sjá þess glögg merki enn. Beitarhúsin voru lögð niður 1935. Tvö hús, 12,5 x 9 og 11 x 8 m. Veggjahæð mest 1,5 í syðri tóttinni og 1 í þeirri nyrðri Austan í holti vestan mýrasunds.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hafrafell, 10

NM-136:027 *túngarður*

65°17.711N 014°28.97321V sk. 21

"Grjótgarðar og vörsluskurður nálega 1000 faðmar" segir í Sveitum og jörðum. Grjótgarður hefur verið um tún og stendur mikið af honum enn.

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 390; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:028 *heimild um áveitu*

65°17.662N 014°29.051V sk. 23

Áveitugarðar og skurðir voru 342 faðmar. Skammt S við túngarð sunnan gamla íbúðarhúss, er steypthús f. rafstöð. Sjá má skurð inn með brekkunni, (sést báðum megin við húsið) Áveituskurður innan úr Langavatni og alla leið út á tún. Kemur út skammt fyrir neðan réttina. Rafstöðin er við hann. Garðar voru í Hafrafellsblá og í Breiðublá.

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 389

NM-136:029 *heimild um garðlag*

Við s horn jarðarinnar við Ekkjuvatn nálægt miðju vatni að norðan er gamalt garðbrot. Fannst ekki 1997

Heimildir: Ö-Hafrafell, 2

NM-136:030 *Svarðarmell*

65°17.671N 014°28.599V sk. 30

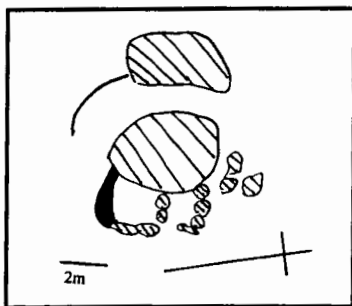
Svo kallaður Skagi liggur úr Grafningsáshæð ytri upp í Blána. Vestast á Skaganum er svokallaður Svarðarmell. - Um 100 m SA af 10 og 220 m SA af íbúðarhúsi Brynjólfs og Sigrúnar. Þýfður mór utan túns, þar sjást ógreinilegar leifar mógrafa.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hafrafell, 7; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:031 stekkur

65°17,125N 14°28,490V sk. 43

Innan við Skagann liggur mjótt mýrarsund sem heitir Krókssund. Í bugnum á Krókssundinu er allstór mell sem heitir Stekkjarmell. Suðaustan á honum eru stórir steinar og gamlar stekkjartættur. Milli tveggja ása um það bil 70-100 m V af N enda Ekkjufellsvatns. Stekkurinn er grjóthlaðinn, tvíhólfa. Hann hefur verið hlaðinn utan í stóran klofinn stein. Ógreinilegt garðlag liggur um 4 m. A stekkjarsins og stutt garðbrot er upp við tvíklofna stekkin.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hafrafell, 3

NM-136:032 Torfholt

65°18.099N 014°28.397V sk. 42

Lítið holt utan og neðan við Kvíamýri heitir Torfholt. Vegurinn að Staffelli, Egilsseli og Fjallsseli, liggur um holtið.

Heimildir: Ö-Hafrafell, 5; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:033 heimild um stekk

65°17.959N 014°28.147V sk. 27

Stekkjarhöfði stendur milli Stekkjarhöfðamýri og Skotásenda fremri. Neðan Þverhólagarðisöxlum.- Um 10 m A af veginum upp að Hafrafelli. Við Hafrafellslækinn. Grýtt efst á höfðanum en hliðar hans vaxnar. Hliðar höfðans eru grónar, en efst sér á bert grjót Þýfður mór. Brynjólfur kannast ekki við stekk þarna með vissu Þetta er suður af höfðanum, skammt frá þar sem myllan er.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hafrafell, 5; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:034 Kvíamýri

65°17.951N 014°28.613V sk. 36

Norðan við Lambhúsklett er svo mýrarstykki og heitir Kvíamýri." - Kvíarnar voru rétt N af núverandi íbúðarhúsi. Mæl. tekin í Kvíaklaufinni, ca 80 m NA (?) af íbúðarhúsi Brynjólfs. ; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hafrafell, 6

NM-136:035 Ferjulág

65°17,241N 14°28,315V sk. 24

Ferjulág er djúp grasi gróin lág sunnan í Grafningsási við Ekkjuvatn. Fannst ekki nákvæm staðsetning.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hafrafell, 7; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:036 hlóðir

65°17.721N 014°28.674V sk. 28

Rétt við kálgarðinn v. Hesthúsbálann Suðv. af íbúðarhúsinu í brekkusunnan lækjar svo sem 15-20 m frá læk. Kartöflugarður er á brekkunni austan við. Ekki sér mikið til hlóðanna, og eru hleðslurnar mjög sokknar í gras. Stokkur neðanjarðar í vestur ca 2-2,5 m til að leiða reyk. Efri endi stokks ca 1 m ofar en leifar hlóða. Síðast notaðar um 1980 til

að reykja silung.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-136:037 *Grimstorfa*

65°18.712N 014°28.813V sk. 30

Grimstorfa er austan í hlíðum Fellsins. Það er allstór jarðtorfaskógi vaxin. Þar á Grímur Droplaugarson að hafa átt dvöl á heimleið frá því að vega Helga Ásbjarnarson til Krossavíkur.

Heimildir: Ö-Hafrafell, 7; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

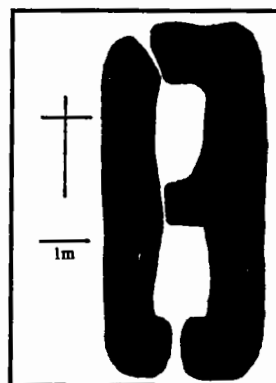
NM-136:038 *Grímsstekkur*

65°18,274N 014°27,262V sk. 29.

SA við Þverhólagerði við bakka Urriðavatns. Ca 8 m frá vatnsbakka. Niður af túni sem er ofar klettanna. Skammt S við girðingu í framhaldi af túngarði. Þýð brekka undir klettum ofan við vatnsbakkan. Uppi við klettinn stendur stök birkihrisla. Fremur óglögg, hér er mikið af flöngum þúfum og töluverður gróður.

Hættumat: hætta vegna rasks

Heimildir: Ö-Hafrafell, 7

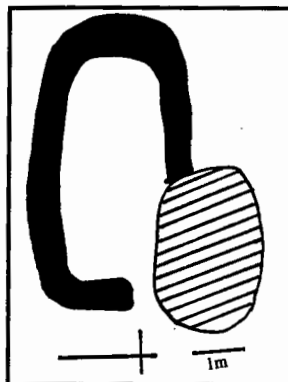

NM-136:039 *Grettistak*

65°19.088N 014°29.300V sk. 40

Beint niður af NV-horni Bjargsins, efst á Rananum. Steinninn hvílir á oddhvössum grýttum jökulruðningi.

Hættumat: engin hætta

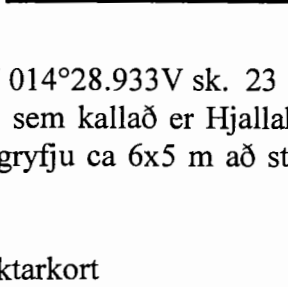

NM-136:040 *stekkur*

65°18.693N 014°28.822V sk. 26

Undir Grímstorfunni Við stóran stakstæðan klett, sunnan og vestan hans. Op til austurs, steinar sjást sums staðar í veggjum.

Hættumat: engin hætta

NM-136:041 *Hjallahús*

heimild um fjárhús 65°17.912N 014°28.933V sk. 23

Kiðuhjalli er austan í bæjarbrekkunni. Á Kiðuhjalla er fjárhús, sem kallað er Hjallahús. Sunnan við Hjallahús eru nú tvö bárujárnlædd hús og má sjá gryfju ca 6x5 m að stærð norðan við þau, og eru það leifar Hjallahússins.

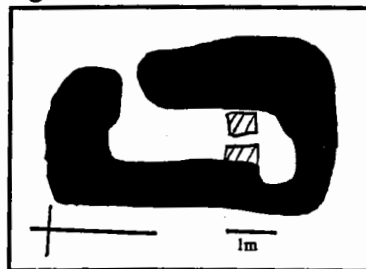
Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hafrafell, 12; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-136:042 *Trippakofi*

65°17.755N 014°28.935V sk. 23

Upp af grafreitnum. Ca 5 m ofan (vestan) við grafreit og ívið norðar en hann. Grasi vaxinn hóll, rétt SA við trjálund, hátt gras. Tvö hólf. Grjót sést sunnantil í nyrðra hólf. Hæð víðast lítil en mest 1,2 m.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-136:043 mannvirki

65°18.998N 014°28.576V sk. 31

Út með Lambakletti ofan við heimreið milli tveggja stórra steina, sem eru áberandi. Bali með grjóti og mjög grænu grasi, eins og þar hafi verið eitthvert skepnuhús eða aðhald, en ekki sér fyrir veggjum. Svæðið er ca 6x4

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-136:044 Þverhóllagerði

65°18.605N 014°27.403V sk. 31

"Utan og ofan við Vatnsklettaendann stendur eyðibýlið Þverhóllagerði, nú beitarhús. Þverhóllagerði fór í eyði 1919. Býli þetta var í stopulli ábúð, svo lengi sem heimildir ná til, og síðustu ábúendur vinnuhjú bóndans á Hafrafelli" Ný hús járnklædd, 8x12m standa nú á staðnum en sjá má NA við þau ummerki um eldra beitarhús. Veggur, 2x8 m gengur SA úr hól, sem vera má að sé myndaður úr hluta eldri húsa

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Örn., 5; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

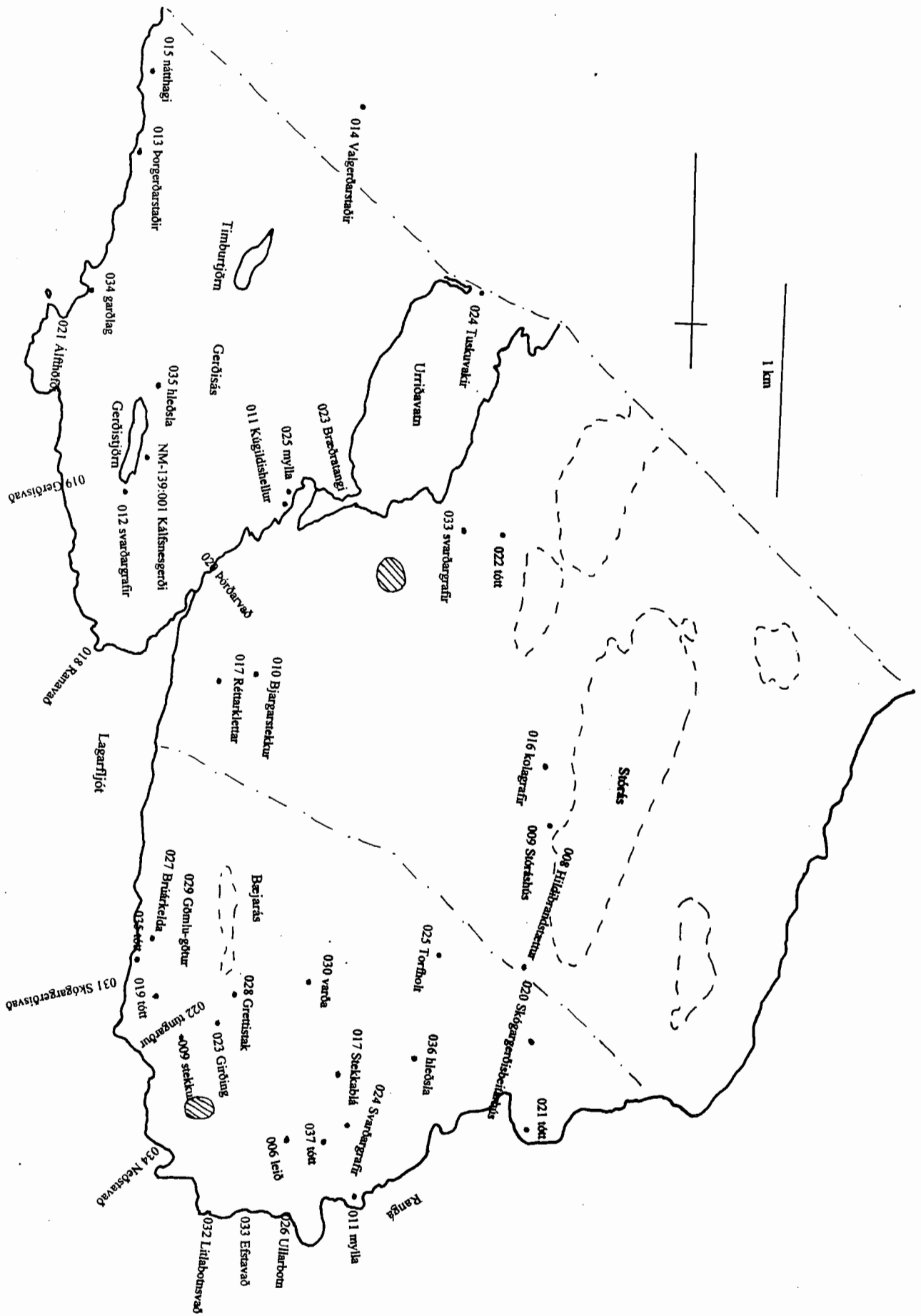
NM-136:045 tótt

65°17.609N 014°27.967V sk. 31

Í svonefndum Merkjadal. Þýft lágt holt. Vaxin lyngi, grasi og ljónslappa.

Hættumat: hætta vegna rofs

Fornleifakort fyrir Urriðavatu, Skógargæði og Kálfsnesgæði

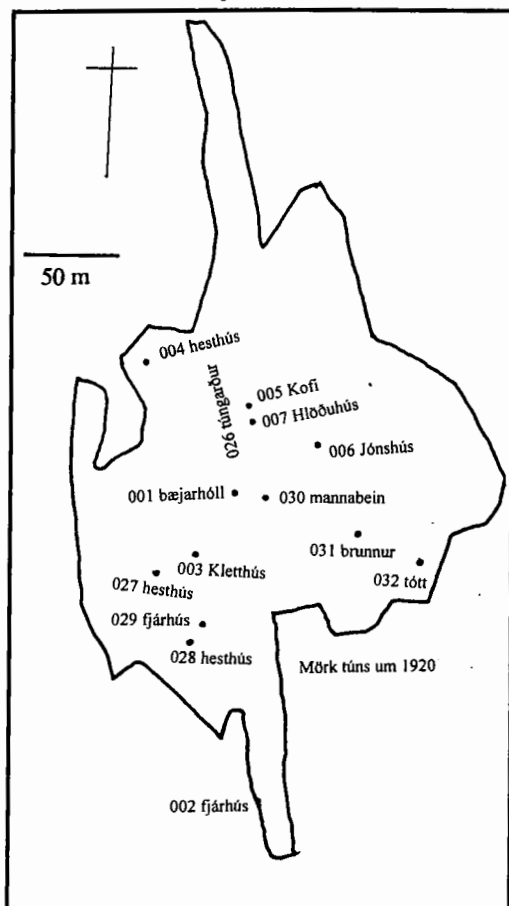
NM-137 Urriðavatn

20 hdr. 1576, 1847. Bændaeign. Einnig Andriðavatn (1576). Fyrst getið 2.10.1481 en þá fara fara fram kaup á bænum - DI VI, 409-10; [1526] Ögmundur bp fær bóndanum Snjólfí Rafnssyni ... jördina hálfa Auriðavatn í askirkjusokn - DI IX, 394. 18.9.1580 selur Jón Magnússon, með ráði födur síns sr. Þorvarði Magnússyni U. fyrir Staffell. Landamerkjum er lýst - Jarðabréf, 273. "... í sjálfsábúð frá 1894. "Fornt afbýli, Þorgerðarstaðir, eru í landareigninni. Hjáleigur voru Kálfsnesgerði og Skógargerði. Landamörk eru við Ekkjufellssel frá Urriðavatninu skammt sunnan við miðju og þvert í Lagarfljót við Hafrafell frá litlum odda út í vatnið að vestan beint í Rangá rétt innan við flúðir. Að austan liggur Lagarfljót en vestan Rangá þar eru hreppamörk. Fljótsströndin er um 3-3.5m. Tví og þrjú afbýli var á jörðinni fram yfir aldamót." SJM 1, 380-381; JJ, 357.

1920: 4 ha. Garðar 250 m². "Jörðin var vel fallin til búskapar. Nokkrar nytjar voru af skógi fram á seinni hluta 19. aldar. Silungaveiði er góð í Urriðavatni og þar jarðhiti á smásvæði. Tún voru ágætlega grasgefin, engjar blautar en víðfemar. Vetrararbeit og heimahagar voru góðir. Þakslétta var frá aldamótum. Í fasteingnamati frá 1918 voru tún 12,9 ha. og sögð "mestallt slétt, hálent, hólott og brunahætt, því fremur graslítið í flestum árum". Árið 1925 var græðislétta unnin með hestaverkfærum. Fyrsta túnslétta var með dráttarvél 1945." SJM 1, 381.

Heimildamaður: Ólafur Jónsson fæddur á Urriðavatni 01.08.1923

Túnakort fyrir Urriðavatn

NM-137:001 bæjarhóll

65°19.247N 014°25.966V sk.25

Torfbærinn stóð þar sem núv. íbúðarhús er. Bærinn sneri hlið að hlaði og dyr í sa. Baðstofan var byggð 1906 en úr henni flutt 1929. - Að sögn Ólafs Jónssonar, sem fæddur er í gamla bænum var gamla steinsteypta íbúðahúsið (frá 1929) reist þar sem frambærinn var. Allslétt skák norðan gamla íbúðarhússins, vaxin grasi, punti, arfa og baldursbrá. Ekki verður sagt um stærð og lögun bæjarhúsa er hér stóðu, en svæðið norðan bygginga gæti verið ca 20 m á hvorn veg.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlapingi I, 380-381; Johnsen 1847, 357

NM-137:002 Vatnshús heimild um fjárhús

65°19.136N 014°25.990V sk. 22

Neðst í túninu var Vatnshústún. Þar stóð fjárhús, kallað Vatnshús. - Lág hólbunga er í túni suður af bæjarstaði, ca 20 m norðan við vatnið. Í sléttuðu túni

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 5

NM-137:003 Kletthús heimild um fjárhús 65°14.248N 014°26.056V sk. 26
 "Ofan við gripahúsin, sem nú eru, var fjárhús, nefnt Kletthús." Ílangur grasi vaxinn hóll. Gamla íbúðarhúsið er steinseypt. Vestan við það eru steinsteyppt fjárhús og hlaða. Heimildarmaður segir ekki hafa verið hús þar áður. SV við þau hús er ílangur hóll og ávalur klettur eða klöpp stendur þar upp úr. Kletthúsið var norðan við þá klöpp.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 6

NM-137:004 heimild um hesthús 65°19.273N 014°26.079V sk. 22
 Í örnefnasafni segir að hesthús hafi verið efst í túnjaðri - Vestur af bæ, ca 40 m vestar en steyppt hlaða að baki fjárhúsum. (rétt hjá þar sem nú er reykhus).

Hættumat: hættavegna ábúðar

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 6

NM-137:005 Kofi

65°19.299N 014°25.895V sk. 24

"Yzt á túni stóðu tvö fjárhús sambyggð, nefnd Kofi. Þar var upphaflega smákofi, en svo bætt við húsum eftir þörfum, en nafnið óbreytt" segir í örnefnalýsingu. - Ca 5 m N við Hlöðuhús. Á grasi vöxnum hól í túni, skammt sunnan við túngarð. Kofi og Hlöðuhús voru saman eða skammt hvort frá öðru að sögn heimildarmanns

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 6

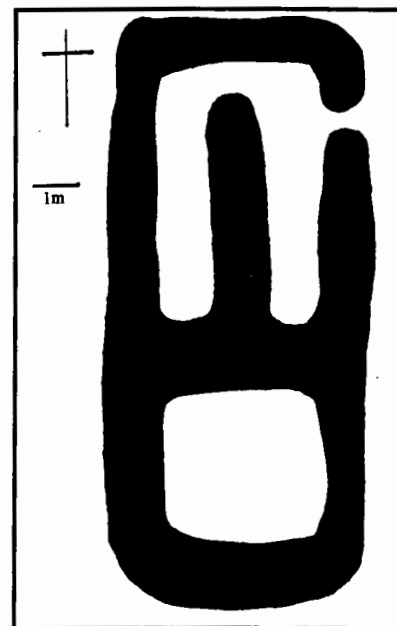
NM-137:006 Jónshús

65°19.237N 014°25.880V sk. 30

"Út og niður frá bæ var fjárhús, kallað Jónshús. Það stóð á Jónshúshól. Á Jónshúshól er heimagrafreitur" segir í örnefnalýsingu. - Norðaustur frá gamla íbúðarhúsi, ca 50 m. Á grasi vöxnum hól í túninu og snýr hóllinn N-S. Sunnan við húsin er nú heimagrafreitur. Hleðsluhæð mest frá gólfi í fjárhúshlöðu upp á vegg - etv er húsið að einhverju leyti grafið í hólinn, hæðin er mun minni að utan.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

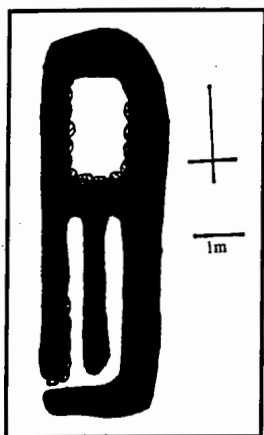
Heimildir: Ö-Urriðavatn, 6

NM-137:007 Hlöðuhús

65°19.293N 014°25.952V sk. 26

Í örnefnalýsingu segir að út af Jónshúshóli hafi staðið fjárhús, nefnt Hlöðuhús. - Norður af gamla íbúðarhúsi, 40-50 m. Á grasi vöxnum hól í túni. Húsið snýr N-S.

Hættumat: hætta vegna ábúðar
Heimildir: Ö-Urriðavatn, 6

NM-137:008 *Hildibrandstættur* beitarhús

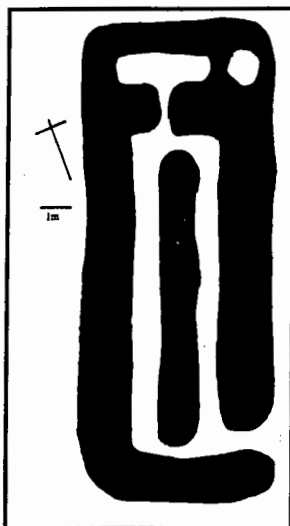
65°19.957N 014°26.754V sk. 24

"Neðan í Stórás eru rústir af öðrum beitarhúsum, rétt við landamerki. Þar heita Hildibrandstættur, líklega kenndar við Hildibrand Einarsson, sem bjó á Urriðavatni um aldamótin 1800" segir í örnefnalýsingu. - Um 20 m S við landamerkjagirðingu um 7-800 NA við Efrihús (9). Tóttin stendur á hæð í mýrinni. Hæðin grösug og þýfð. A-hlið hennar vaxin kjarri og A við það breiðir Stórablá úr sér. V við hæðina er mýri, nokkuð þurr orðin og svo er Stóriás við hana. Tóttin er 15 x 6 m.

Syðst er stórt hólfið, skipt með garði í miðjunni og opnast það til austurs. N við þar er lítil hlaða og etv enn minna hólfið A við hana, það er þó frekar óljóst. - Ekki alveg ljóst hvort þessar tættur eru í landi Urriðavatns eða Skógargærðis, og því er þetta sama og NM-138:19.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 4; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM: 137:009 *Stórashús/Efrihús*

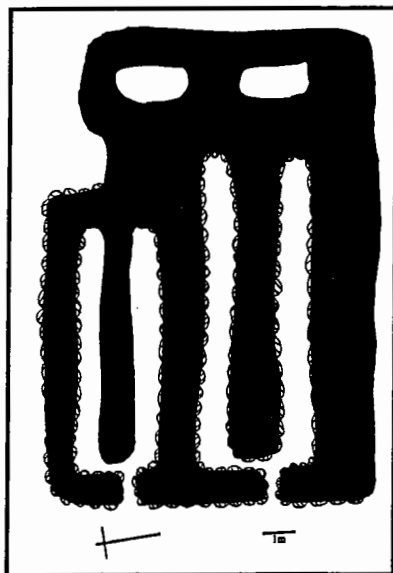
65°19.617N 014°27.566V sk. 28

"Á Stórás, beint upp af bæ, eru rústir af beitarhúsum, sem stundum voru kölluð Stórashús eða Efrihús. Þau voru notuð fram undir 1930" segir í örnefnalýsingu. - Á toppi Stórás um 1,3 km NA frá

bænum um 2 km A af þjóðvegi 1 áður en hann kemur í Fellabæ. Á toppi ássins skiptast á grjótmelar og þýfður mór. Beitarhús standa á brúninni og undir þeim er slétt gróin brekka, um 30 m til A, en svo tekur móinn við aftur. Tóttin stendur á brekkubrunn, um 15 x 10,5 m að utanmáli. Nyrst er fjárhús, sem opnast til A. S við það er minni tótt sem líka er hólfað niður. V við þessi hólfið eru 2 minni, sennilega hlöður. Brekkan niður af húsunum er girt af á um 40 x 30 m stóru svæði, garðurinn er nokkuð lágur, eða 0,5 m á hæð en heill

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 4

NM-137:010 *Bjargastekkur*

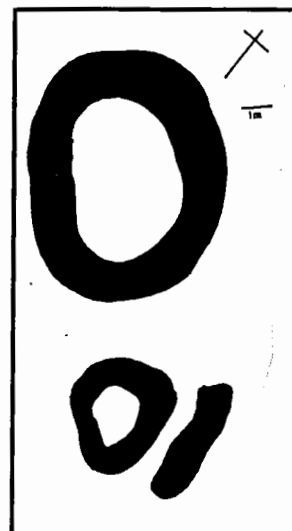
65°19.545N 014°25.372V sk. 24

"Ofan við Réttarkletta eru rústir af stekki, sem heitir Bjargastekkur eða Bjargarstekkur" segir í örnefnalýsingu. - Um 80 m NV af Réttarhlettum og um 70 m A af veginum að Fellabæ liggur stekkjartótt. Þýfður mói. Hringlaga tótt nokkuð greinileg þó ekki sjáist móta fyrir útgangi. 2 m SA við hana er

minni ógreinlegri tótt og eitthvað sem líkist veggjarbroti A af henni. Svæðið er 14,5 x 6, stikað.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 4; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-137:011 *Kúgildishellur* heimild um hleðslur

65°19.020N 014°25.627V sk. 25

"Í Urriðavatnslæk, rétt við þjóðveg, voru gamlar hleðslur, nefndar Kúgildishellur. Þær fóru í kaf, þegar lækurinn var stíflaður vegna virkjunar. Þar sem stíflan er, var áður kornmylla, en engin örnefni eru við hana tengd" segir í örnefnalýsingu. - 20 m V við mylluna um 20-30 m A við þjóðveg. Heimildarmaður segir hleðsluna hafa verið þar sem nú stendur stór steinn upp úr læknum.

Hættumat: mikil hætta vegna vatnsaga

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 3

NM-137:012 svarðagrafir

65°19.040N 014°24.417V sk. 23

Nokkrar ferkantaðar svarðagrafir, og ein stór, óregluleg, eru við N-enda Gerðistjarnarinnar.

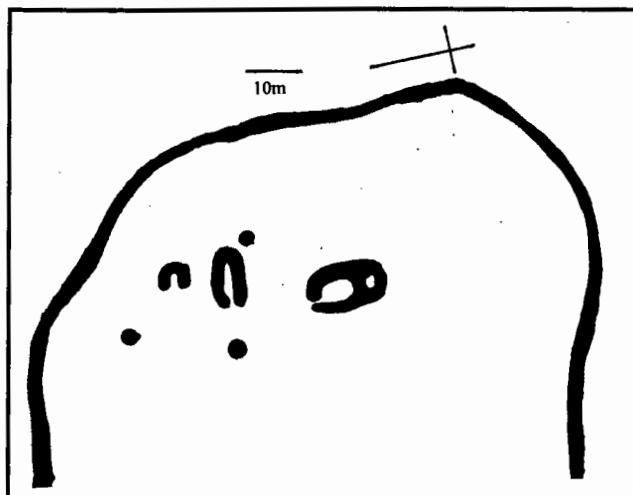
Hættumat: engin hætta

NM-137:013 *Þorgerðarstaðir*

65°18.145N 014°24.484V sk. 27

"Annað afbýli, fornt, Þorgerðarstaðir, var í landareigninni skammt sa. af túni. Þar sjást rústir og garðalög" segir í Sveitum og jörðum. -Þorgeirsklettur spölkorn ofan við fljótið. "Við Þorgeirsklett eru fornar rústir, sem geta verið af eyðibýli, en ekkert er vitað nánar um það".

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlapingi I, 380; Ö-Urriðavatn, 2; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

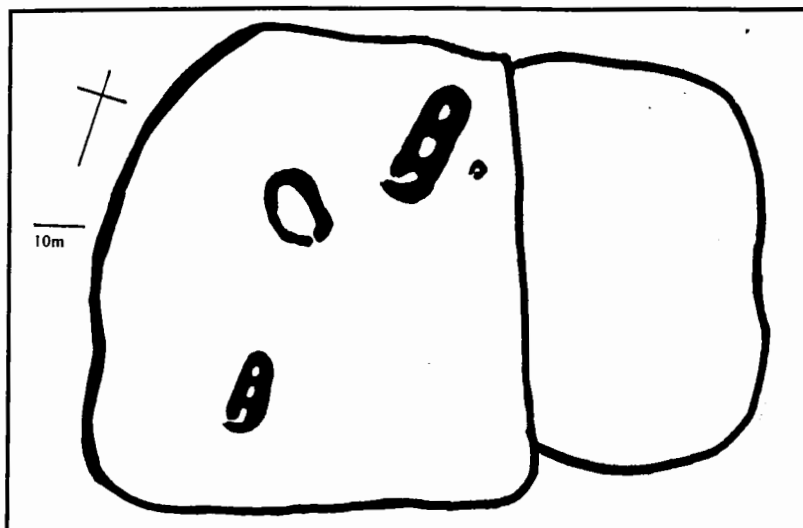

NM-137:014 *Valgerðarstaðir*

65°18.060N 014°25.939V sk. 22

"Valgerðarstaðir heyra til Urriðavatni.

Stórbýli fyrrum" segir í Olaviusi. Valgerðarstaðir eru nú í landi Ekkjufellssels, á samnefndum ási, skammt frá mörkum Urriðavatns. Rústir þess eru sýnilegar og fylgja þeim sagnir um kirkju og Valgerði lækni. - V. standa á holti um 100 m suður af miðlunartanki hitaaveitunnar, um 300 m A af Norðurlandsvegi, og fiskvinnsluhúsi. Holtið sem býlið stendur á er umkringt mýrlendi. Tóttir vaxnar grasi og ljónslappa og byrjað er að vaxa lyng á þeim. Garðurinn umhverfis er mjög máður og vaxinn llyngi og fjalldrapa. Álfgerðar

læknis er getið í Droplaugasonasögu, en þar er sagt að hún hafi búið á Ekkjufelli.

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 382; Olavius, 140; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

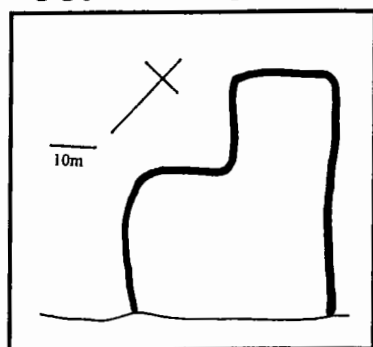
NM-137:015 nátthagi

65°18,956N 014°24,638V
Neðan við Töðubrekku ofan fljótsins er nátthagi. Torf-

og grjóthlaðinn garður sem liggur upp frá fljótinu á um 50 m kafla í NV. Þar beygir hann og liggur hann á um 20 m kafla að klettabelti ofan fljóts. Hann beygir svo fyrir klettabeltið og liggur suður frá því beint ofan í fljótið. Garðurinn er nokkuð farinn að rofna á köflum

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-137:016 heimild um kolagrafir

65°19.421N 014°27.133V sk. 34

"Mestir eru Stórás vestur og NV. af bæ og aðrir með fljóti, en Breiðablá á milli. Ásar þessir voru skógi þaktir áður og urmull

kolagrafa" segir í Sveitum og jörðum. - Stórás liggur nær SN land Urriðavatns. Kjarri vaxinn þýfður ás. Klettabelti efst í honum

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 380

NM-137:017 Réttarklettur

65°19.592N 014°25.154V sk. 28

Út af Djúpabotni eru klettur, kallaðir Réttarklettur. - Um 200 m N af Djúpabotni er klettabelti um 33500-400 m frá fljótinu. Nokkrir klettur dreifðir um þýfðan lyngi vaxinn mó. Gengið í kringum og upp á klettana en ekki sást til réttar

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 4; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-137:018 Ranavað

65°19.454N 014°24.290V sk. 27

Ranavað er vað á fljótinu af ysta odda Ranans. "Það var talið þrautavað" segir í örnefnalýsingu. -Mjór oddi skerst fram í fljótið framan Ranans. Raninn sjálfur er grasi vaxinn um miðju, en stórgrytt fjara á endum.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-137:019 *Gerðisvað*

65°19.236N 014°24.139V sk. 23

Út og niður af Kálfsnesgerði er annað vað kallað Gerðisvað. Þar skammt frá er Álfarhólmi. - Miðja vegu milli 021 og 018. Á bakkanum má sjá nokkra slóða en enginn greinilegur liggur út í ána.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-137:020 *Þórðarvað*

65°14.281N 014°24.894V sk. 28

Götur lágu frá bæ á Urriðavatni að Ranavaði. Þar var vað á læknum, kallað Þórðarvað. Þröngur, grýttur árfarbegur, bakkarnir grösugir og þýfðir. Ekki glöggst hvar vaðið hefur verið.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 3

NM-137:021 *Álfhöfði*

65°18.762N 014°24.120V sk. 28

"Álfhöfði heitir kletthöfði við Fljótið, niður af Kálfsnesgerði. Aðrar heimildir nefna þennan höfðs Álfhöfða" segir í örnefnalýsingu. Sagnir eru um höfðann í Þjóðsögum S.Sigfússonar IV b. bls 14. - Um 300 m SA við Gerðistjörn er höfðinn. Gengur hann austur í fljótið. Lítil kletthólmi framan við sem á vex birki. Höfðinn er mjög þýfður að vestanverðu, en fram í fljótið ganga nokkuð háir klettur.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

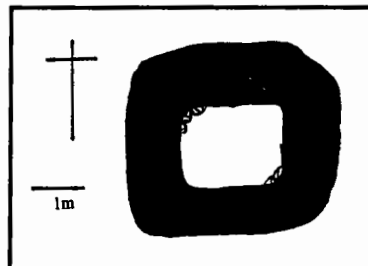
NM-137:022 *tóft*

65°19.192N 014°26.700V sk. 28

Suðvestur af bæ, á svonefndum Geitahjalla sem er austan í á nokkrum vestur af bæ. Hjallinn vaxinn grasi, einnig nokkru lyngi og fjalldrapa. Ofan við hann brekka m. lyngi og fjalldrapa og lágir klettur efst í henni (þar ofan við er annar hjalli). Tóttin grasi vaxin, mikið útflött. Fáeinir steinar sjást á tveim stöðum að innanverðu. Hefur líklega verið ferhyrnd, en horn eru mjög ávöl nú. Vaxin grasi og ljónslappa.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 5

NM-137:023 *Bræðratangi*

65°19.0411N 014°25.824V sk. 27

Fram af Vatnshústúni ofanverðu gekk tangi út í Urriðavatn, nefndur Bræðratangi. Munnmæli segja að í fyrri daga börðust þar bræður á banaspjót út af veiði í vatninu; annar bjó á Urriðavatni, en hinn á Kálfsnesgerði. -Um 8 m vestur af þjóðvegi. Um 100 m SA af 001. Tanginn er nokkuð gróinn lyngi og kjarri.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 5

NM-137:024 *Tuskuvakir*

65°18.503N 014°26.478V sk. 34

Tuskuvakir heita í Lagarfljóti á vökum sem aldrei leggja sökum jarðhita. Þeirra er minnst

bæði í Fljótsdælu og Þjóðsögum S.Sigfússonar. Við austurbakka vatns, þar sem tveir tangar liggja út í það, tangar þessir eru tilbúnir. Ólafur Jónsson segir að síðan borað var eftir heitu vatni hafi Tuskuvakir horfið. Þetta voru margar vakir.

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 6; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-137:025 heimild um myllu

65°19.023N 014°25.578V sk. 25

Í Urriðavatnslæk, rétt við þjóðveg, voru gamlar hleðslur, nefndar Kúgildishellur. Þær fóru í kaf, þegar lækurinn var stíflaður vegna virkjunar. Þar sem stíflan er, var áður kornmylla, en engin örnefni eru við hana tengd. - Stíflan er um 40-50 m A við þjóðveginn, um 35 m NA við malarstekjuhól. Neðan við stífluna er lítill grösugur þýfður bali og hefur myllan sennilega staðið þar.

Hættumat: hætta vegna vatnsaga

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 4

NM-137:026 túngarður

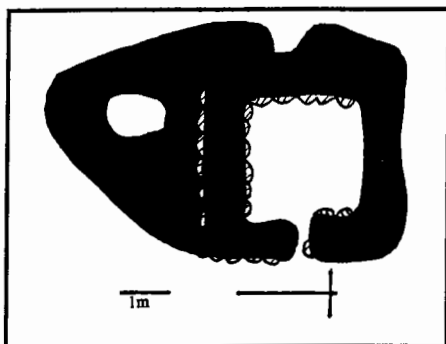
65°19.278N 014°25.964V sk. 25

Bútur af túngarði 50-60 m langur sést norðan við gamla íbúðarhúsið. Mæling tekin ca 50 m norðan gamla íbúðarhúss. - Garður er 2-3 m breiður, útflattur og 0,5 - 0,7 á hæð.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-137:027 hesthús

65°19.208N 014°26.106V sk. 24

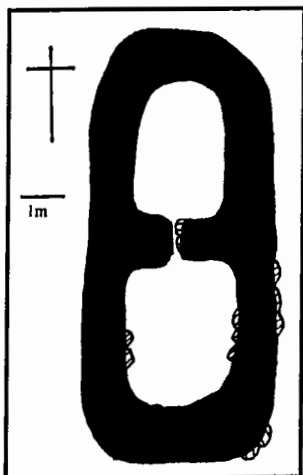
Ca 50 m SV af gamla íbúðarhúsinu steinsteyptaa, ca 30 m í SV af stæði Kletthúss. Á illöngum grasi vöxnum hól. Heimildarmaður telur að þetta hafi verið hesthús. Vesturgafi stendur best, efri hluti úr torfi m. 1875-ösku í, dyr í austur.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-137:028 hesthús

65°19.171N 014°26.050V sk. 26

Um 45 m SA af 027 og um 15 m SV af 029. Grasi

gróinn hól

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-137:029 fjárhús

65°19.186N 014°26.070V sk. 29

Um 15 m N af 028, um 35 m SV af 001. Niðurgrafinn lögð í grasi vaxinn hól. Tóttin grafin inn í hólinn, ekkert grjót er sjáanlegt. Mestur hæðarmunur innan og utan 0,7.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-137:030 mannabein

65°19.254N 014°25.970V sk. 23

Rétt við gamla íbúðarhúsið. Nú malarborið hlað heima við hús, á milli gamla steinsteypta íbúðarhússins frá 1929 og hins vestara af tveim nýjum íbúðarhúsum á bænum. Hér var áður hól eða bunga og virtist hlaðið í kring að sögn heimildamanns, var sléttað út þegar nýtt íbúðarhús, hið vestara af tveimur, var reist "fyrir svona 10 árum" Ólafur Jónsson fann hauskúpu og gróf

aftur, þegar hann gróf fyrir vatnsleiðslu. Sigurbjörg Ólafsdóttir hefur eftir Eiríki frá Dagverðargerði að bænhúss á Urriðavatni sé getið í annál, en hafði ekki upplýsingar um hvaða annál það væri. - Adolf Friðriksson, Mjöll Snæsdóttir og Gavín Lucas skoðuðu staðinn vegna beinafundar 1991. 1991: Farið að Urriðavatni í Fellum síðdegis 25.07.1991 til að athuga þar beinafund. Þar hafði í hlaði milli íbúðarhúss (byggt 1986) og gamla bæjarins (reistur 1929) fundist höfuðkúpa úr manni. Þetta var í maí í vor, og var tilkynnt fornleifadeild Þjóðminjasafns 22.5. ...

Grafinn var grunnur skurður, um 2.20 metrar að lengd og 50 cm á breidd, í austur og vestur yfir þann stað þar sem hauskúpan lá. Þetta var gert til að freista þess að sjá hvort hér væri heil gröf í yfirborði. Skurðurinn var aðeins tekinn í u.þ.b. 12-15 cm dýpt. Ekki var að sjá að gröf væri í yfirborði í framhaldi höfuðkúpunnar, en í suðurhlið skurðar virtist svo sem væri niðurgröftur, ef til vill önnur gröf. Sást hann á rúmlega 1.30 m bili og náði inn í miðjan könnunarskurðinn. Ekki var farið ofan í þennan niðurgröft. Annars staðar í skurðbotni var hreyfð mold, og voru í henni flekkir af tveimur öskulögum, öðru gráu en hinu mjög ljósgráu, ekki ósvipuðu landnámslaginu að lit. Austast í skurðinum mátti á u.þ.b. 30 cm breiðu bili sjá torf og er í því gróft öskulag, nánast hvítt, líklega úr Öskju 1875. Þetta gætu verið leifar af veggheðslu eða fylling í holu. Ekki var teiknað snið af skurðhlið, þar eð þar var ekki að sjá annað en hreyfðan jarðveg einsleitan.

Hauskúpan var síðan tekin upp og nokkur bein er undir henni lágu, m.a. banakringla, einnig var safnað beinabrotum úr skurðinum sjálfum, en það eru líklega alls ekki allt mannabein. Grafið var lítillega niður í óreglulegum ferhyrning umhverfis kúpu til að ganga úr skugga um hvort fleiri bein fylgdu. Komu þá fram allnokkur mjög smá bein norðan við kúpuna, á um 5 cm dýpi undir yfirborði. Þau voru tekin upp. Dýpra en kúpan og aðeins austar sáust nokkur bein og lágu í um það bil 20 cm dýpi. Sumt af því virtust hryggjarliðir, en þó ekki í skipulegri röð. Hugsast getur að beinagrind sú, er kúpan á við, sé þar. Þá gengur hún töluvert dýpra en kúpan lá, og því var ákveðið að hreyfa ekki við beinunum að svo stöddu. Var fyllt aftur í skurðinn grunna.

Að sögn Ólafs Jónssonar bónda á Urriðavatni, kom upp ein höfuðkúpa þegar vatnsleiðsla var lögð í útihúsin fyrir um 15 árum. Þá hafði skurður verið grafinn skammt norðan við fundarstað þann er nú var rannsakaður. Ólafur hafði lagt kúpuna aftur á sama stað og hulið. Á þessum stað hafði áður verið lágur hóll, að því er Sigurbjörg Ólafsdóttir húsfreyja, sem fædd er og uppalin á Urriðavatni, sagði. Lýsti hún honum sem á að gizka 4 metra breiðum á annan veginn, en á hinn veginn var búið að taka af honum þegar hún man fyrst eftir, og ekki ljóst hve stór hann hefur verið. Þessum hól hafði verið ýtt burtu þegar íbúðarhúsið næst honum var reist 1986. Símastrengur hefur einnig verið lagður yfir hlaðið þarna, að sögn heimamanna, en fyrir honum var plægt og sáust engin bein við það verk.

Heimamenn sögðu að áformað væri að leggja mól á þetta svæði. Þarna verður mikið svað á vorin í bleytu, og bílar og vinnuvélar sökkva í það. Húsfreyja taldi líklegt að hauskúpan hefði gengið upp í frosti, sagði að frost færi 50-60 cm niður þarna." Adolf Friðriksson, Gavín Lucas & Mjöll Snæsdóttir, Athugun

1997: Hér var áður hóll eða bunga og virtist hlaðið í kring að sögn heimildamanns, var sléttað út þegar nýtt íbúðarhús, hið vestara af tveimur, var reist 1986. Sigurbjörg Ólafsdóttir hefur eftir Eiríki frá Dagverðargerði að bænhúss á Urriðavatni sé getið í annál, en hafði ekki upplýsingar um hvaða annál það væri.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Mjöll Snæsdóttir, Adolf Friðriksson og Gavin Lucas: "Athugun á beinafundi að Urriðavatni í Fellum N-Múlasúslu 1991"

NM-137:031 brunnur

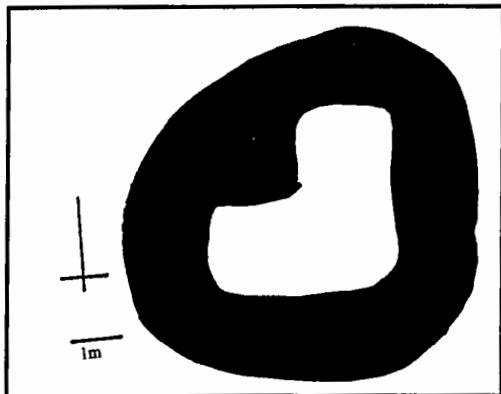
65°19.249N 014°25.961V sk. 30

Við NA-horn vestara nýja íbúðarhúss, 2-3 m frá horninu. Dýpt 3,70. - Sigurbjörg Ólafsdóttir segir að þess hafi verið gætt sérstaklega þegar húsið var byggt að raska ekki brunnum. Í honum sé tært og gott vatn.

Hættumat: engin hætta

NM-137:032 útihús

65°19.211N 014°25.820V sk. 22

NV af íbúðarhúsum á Urriðavatni, ca 10 m frá eystra nýja húsinu. Grasi vaxinn hóll og ber með sér að hér hefur verið hús. Lægð í háhólinn ca 4 x 4 m að innanmáli, líkist L í laginu, dýpt ca 20 cm. Hóllinn sjálfur er stærri en tóttin. Tótt hefur verið þarna frá því Ólafur Jónsson man eftir, en hann kvaðst ekki vita af hvaða húsi hún væri.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-137:033 svarðargrafir

65°19.243N 014°26.532V sk. 25

Vestur af bæ, undir (austan við) ás sem heitir (nafn vantar) er mýrlendi og þar er svonefnt Svarðarholt 4-500 m (?) frá bæ. Þýfð grasi vaxin mýri undir grjótbrekku neðst í ásum. Þurrkunarstaður á lágu holti sem stendur upp úr mýri. - Á holtinu er óljós ferhyrnd tótt, þar sem sverði hefur verið hlaðið á Svarðarholti, 3 x 2 á stærð, hæðarmunur 0,2 m. Steinar sjást í innbrún, en eru trúlega úr holtinu frekar en regluleg hleðsla. Að sögn Ólafs voru svarðargrafirnar sunnar en holtið, milli þess og vatnsins.

Hættumat: engin hætta

NM-137:034 garðlög

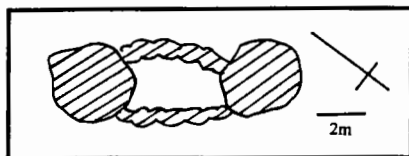
65°18.523N 014°24.350V sk. 36

Um 100 m innan (sunnan) við Álfthöfða er um 100 m langur garður sem nær upp frá vík við fljótið og upp í kletta ofan við fljót (SA í Grenisásnum). Annar garður um 40 m langur liggur svo úr Grenisöxl í Gerðistjörn, SA enda hennar. Grafinn hefur verið grunnur skurður frá kletti niður í fljót og uppmoksturinn úr honum notaður til að hlaða garðinn. Hann er vaxinn grasi, lyngi og ljónslappa og er nokkuð málur og rofinn, um 2 m þar sem hann er breiðastur.

Hættumat: hætta vegna rofs

NM-137:035 hleðsla

65°18.776N 014°24.601V sk. 27

Um 80 m SV af S enda Gerðistjarnar eru 2 stórir og áberandi steinar. 2 m bl er á milli steinanna og hafa 2 grjótvægir lágir verið hlaðnir á milli þeirra, þannig að 2,5 x 2 m hólf hefur myndast. Hleðslurnar eru mjög hrundar inn á við. Lyng er vaxið yfir hluta hleðslunnar þar sem hún hefur fallið inn. Smáhóll þakinn stórgrýti er um 5 m norðan steinanna.

hefur fallið inn. Smáhóll þakinn stórgrýti er um 5 m norðan steinanna.

Hættumat: engin hætta

NM-138 Skógargerði

Hjáleiga frá Urriðavatni. Fyrst getið í j.b. 1760. Talin 4 hdr úr heimajörðinni 1847. "Skógargerði er nyrsti bær í Fellum og er yst í tungunni milli Lagarfljóts og Rangár. Mörk við Urriðavatn eru við Forvaða við fljótið um 1,5 km suður af Rangárósi og þaðan þvert vestur í Rangá um 1 km suður af Árkrok út og niður af Bót. Jörðin ... komst í sjálfsábúð 1906." SJM 1, 378-379; JJ, 357

1920: 3,2 ha. Garðar 1100 m². "Gamla túnið var þýft, harðlent og bratt víða og sprettulítið í þurrkatið. Þaksléttutími var frá aldamótum 1900-1955. Sléttun túnþýfis lauk um 1930 en eftir það var rist ofan af græðisléttum sem farnar voru að þýfna. Þær voru sléttaðar með hestaverkfærum og voru lokræstar með þéttum grjótræsum. Um 1930 var tún fært út með hestaverkfærum. 1947 var fyrsta jarðvinnsla með ýtu." SJM 1, 379.

Heimildamenn: Hulda Gísladóttir og Víkingur Gíslason fæddur 11.07. 1929 bæði fædd í Skógargerði

NM-138:001 bæjarhóll

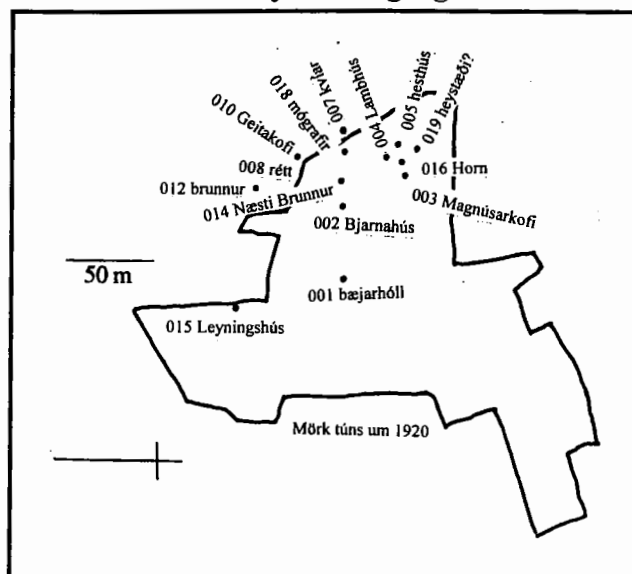
65°20.607N 014°24.885V sk. 23

"Gamli bærinn í Skógargerði stóð spölkorn neðan við íbúðarhúsið, sem nú er. Þar er nú trjagarður" segir í örnefnalýsingu. Þetta var torfbær byggður seinast 1901-02. Baðstofuhlið austur á hlað, baðstofa portbyggð, tvískipt og alþiljuð uppi og niðri. Bærinn brann 1916 nema smiðukofi, sem enn stendur. Jafnað hefur verið yfir allar rústirnar nema smiðjukofann. - Svæði amk 30x15. Austar, eða SA, og neðar en núverandi íbúðarhús, ca 50 m. Ávalur lágur hóll, suðaustur af núverandi íbúðarhúsi. Syðst í hólnum er lítið hús undir jarnþaki, veggir úr grjóti, ca 2,5 x 2,5 að innanmáli, dyr í A, veggir ca 1,7 m háir, hlaðið upp af nýju og virðist mest grjót í veggjum. Var sléttaður.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skógargerði, 3; Sveitir og jarðir í Múlapingi I, 379; Minjakort B.H 1985

Túnakort fyrir Skógargerði

NM-138:002 Bjarnahús heimild um fjárhús 65°20.607N 014°24.956V sk. 25

"Inn af grafreitnum er íbúðarhúsið; fram og niður af því heitir Bjarnahús. Þar eru nú peningshúsin. Umhverfis það Bjarnahústún neðan við Bjarnahúsbrekka...." segir í

örnefnalýsingu. Bjarnahús var kennt við Bjarna Bjarnason húsmann í Skógargærði 1881-82. - SA af steinsteyptu íbúðarhúsi frá 1918, ca 15-20 m, standa steipt útihús m. járnþaki og snúa þau N-S. Grasi vaxinn hóll og má sjá í honum grjót. Þar standa nú steinsteypt útihús.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skógargærði, 3-4; Minjakort B.H 1985

NM-138:003 Magnúsarkofi heimild um kofi 65°20.630N 014°24.893V sk. 26

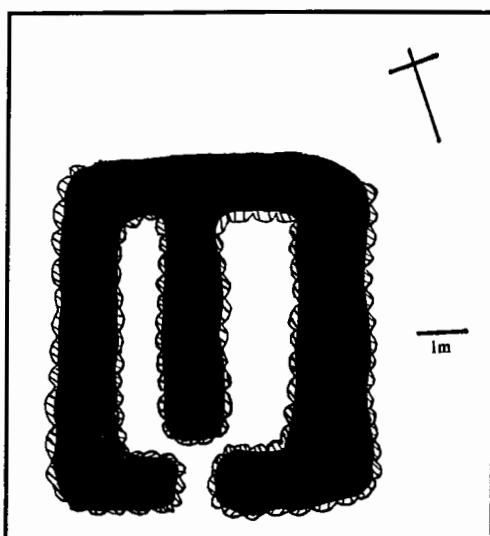
"Uppi á hjallanun yzt, Kofatún og Magnúsarkofi. Hann dregur nafn af því, að þar stóð uppi lík Magnúsar Ívarssonar bónda í Hjarðarhaga á Jökuldal, sem drukknaði í Lagarfljóti skömmu eftir 1920. Lík hans rak neðan við túnið á Skógargærði" segir í örnefnalýsingu. Tún. Inn á túnið er vegarslóði. V við hann er stór haugur sem mikið af arfa vex á. Þar má sjá hnausa af torfi

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skógargærði, 3; Minjakort B.H 1985

NM-138:004 Lambhúshóll fjárhús

65°20.601N 014°25.019V sk. 26

"Lambhústún er utan við íbúðarhúsið. Þar stóð Lambhús" segir í örnefnalýsingu. Uppi á Lambhúshóli er nú grafreit. - Um 5 m A við grafreitinn. Sléttur, grasi gróinn hóll. Hlaða var norðan við áföst, nú sléttuð.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skógargærði, 3; Minjakort B.H 1985

NM-138:005 heimild um hesthús

65°20.623N 014°25.004V sk. 30

"Uppi á honum [Lambhúshóli] er grafreit, norðan við hann var Hesthús. Þar er nú trjágarður. Í hesthúsinu hélt til svipur af konu, sem enginn vissi nein deili á" segir í örnefnalýsingu. - Um 5 m A af

lambhúsi, um 35 m N af íbúðarhúsi. Trjálundur. Hlaðið úr grjóti í kringum trén, nýlegt? Grjót úr húsinu.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skógargærði, 3

NM-138:006 Rangarásgötur

65°20.675N 014°25.550V sk. 29

N við heimreiðina þar sem hún beygir út af aðalveginum Grýtt holt. Gata sýnd fast við heimreið á "skógræktarkorti" etv er heimreiðin lögð yfir/í göturnar

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Skógargærði, 3; Minjakort B.H 1985

NM-138:007 Kvíaból

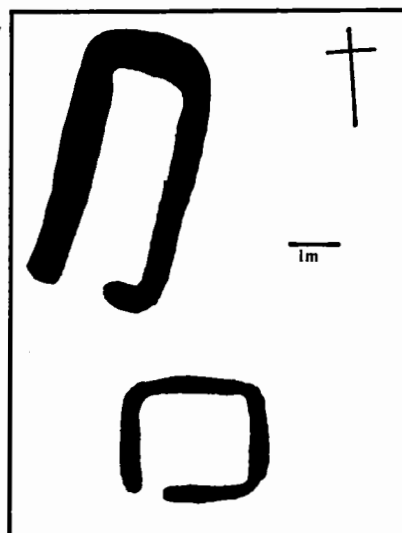
65°20.642N 014°25.141V sk. 23

"Upp af ytra sundinu er Kvíaból, hæðardrag allbreitt. Þar eru greinilegar tættur af kvíum, réttum og fleiri mannvirkjum" segir í örnefnalýsingu. Kvíahraun er fast við túnið. Þar voru tvær kvíar úr torfi og grjóti, sem voru notaðar, meðan fært var frá ám" segir í örnefnalýsingu. - Á holti rétt N við heimreið, vestur af íbúðarhúsi (40-50 m) Grasi vaxið holt. Tvær tóttir vestanvert í holti sem heitir Kvíaból, 2,5 x 2 og 5,5 x 2 að innanmáli, hleðsluhæð 0,3 í þeirri minni og 0,5 í þeirri stærri

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skógargerði, 3; Minjakort B.H

1985

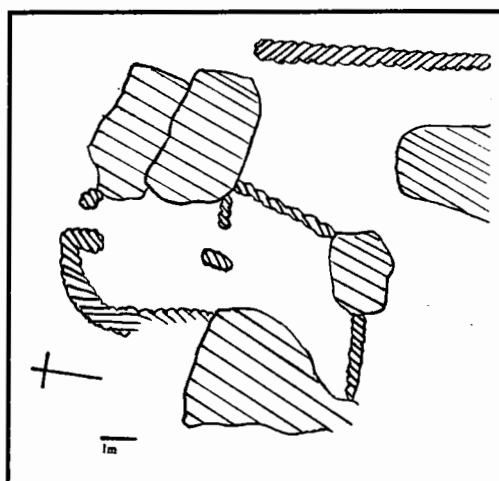
NM-138:008 rétt

65°20.572N 014°25.148V sk. 21

"Austan í ásum gegnt bænum er fjárréttin" segir í örnefnalýsingu. "Upp af fremra sundinu, sem er tún, heitir Réttartún" segir í örnefnalýsingu. Í því voru Réttarsteinar og Rétt. Vestur af íbúðarhúsi, 80-100 m. Í brekku undir klettum.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skógargerði, 3; viðbætur 1987 Örn., 5; Minjakort B.H 1985

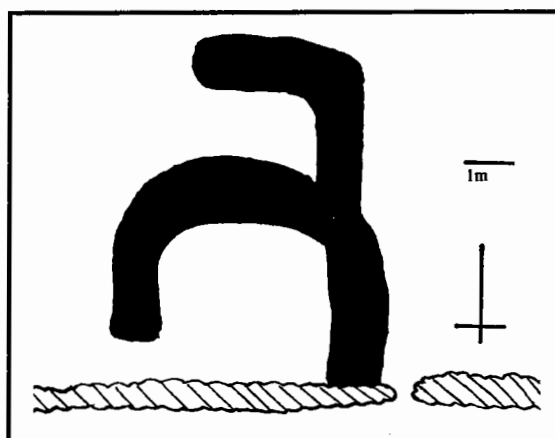
NM-138:009 stekkur

65°20.486N 014°24.847V sk. 24

Suður með brekkunni sem snýr að fljóti, ca 120 m suður af gamla bæjarstæðinu, er stekkur. Utan við grjóthlaðinn túngarð er liggur ofan af brekkubrúninni niður að fljóti. Plantað hefur verið barrtrjám í brekkuna fyrir ofan og fast að tóttinni.

Hættumat. mikil hætta vegna trjáræktar

Heimildir: Minjakort B.H 1985

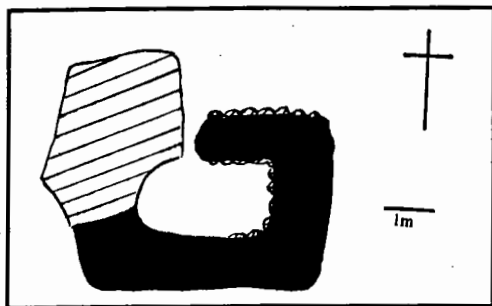
NM-138:010 Geitakofi

65°20.561N 014°25.220V sk. 26

Fremst við fjárréttina heitir Geitakofi, tótt, nú dillkur í réttinni. Þar voru hafðar geitur. - Sunnan við réttina og fast upp við hana er Geitakofi.

Hættumat. hætta vegna skógræktar

Heimildir: Ö-Skógargerði, 5

NM-138:011 heimild um myllu

65°20.719N 014°25.857V sk. 34

"Utan við græfurnar er Hólmi í ánni. Í Kringum hann rennur mjó Kvísl úr ánni. Í Kvíslina renna áðurnefndir lækir. Í Hólmanum var, í fyrndinni, kornmylla, sem enn sést" segir í örnefnalýsingu.- Skv merkingu HH á korti var myllan um 40-50 m SA af rafstöðinni við lækinn. Gróíð beitaland

Hættumat: hætta vegna vatnsaga

Heimildir: Ö-Skógargerði, 7; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-138:012 Sundbrunnur

65°20.502N 014°25.177V sk. 26

"Innan við túnið, í því er Litlihagi. Þar við Bæjaráshornið er brunnur, heitir sundbrunnur, úr honum var aðallega borið vatn í bæinn" segir í örnefnalýsingu. Sund milli klettaása. Hér er hátt gras og ekki hægt að sjá móta fyrir brunni.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skógargerði, 5

NM-138.013 Gamli-brunnur

65°20.692N 014°26.019V sk. 25

Í viðbætur Gísla Helgasonar við örnefnaská er svo kallaður Gamli brunnur sagðurvið Lind spölkorn utan við Svarðagrafir. -

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Viðbætur við örnefnaskrá, 3

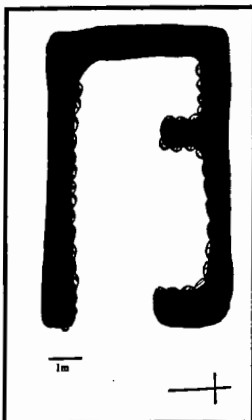
NM-138:014 Næsti-brunnur

65°20.581N 014°25.066V sk. 22

Nær bænum við Bæjarásendann var brunnur kallaður Næsti-brunnur, segir í viðbót Helga Gíslasonar við örnefnaskrá 1987. - Ca 15 m í SV frá núverandi íbúðarhúsi. Á grasi vöxnum túnbletti. Plantað hefur verið hér trjáhríslum, birki og greni (?). Hér sést aðeins þúst, 1,5 x 1 m að stærð, sem er líklegt að marki staðinn. Grunnur var aflagður vegna þess að vatnið þótti slæmt, segir Hulda. Hætta líklega helst af trjám þeim sem hér var plantað.

Hættumat: hætta vegna trjáræktar

Heimildir: Viðbætur við örnefnaskrá, 3; Minjakort B.H 1985

NM-138:015 Leyningshús 65°20.557N 014°24.831V sk. 24

"Inn af Gamlabæ heitir Tungan, inn að Leyningshúsi" segir í örnefnalýsingu. Leyningshús var fjárhús og hlaða sem fór í hvarf við bæinn þegar hann var endurreistur. - Ca 50 m sunnar en gamli bæjarhóllinn. Í sléttlendi, túni, undir brekku móti austri, snýr gafli í átt að fljóti. Garði og milliveggur og hluti austurgafls virðast hafa verið fjarlægðir, en útveggir standa að öðru leyti. Plantað hefur verið litlum barrtrjám innan í. Þeir veggir sem standa eru háir.

Hættumat: hætta vegna trjáræktar

Heimildir: Ö-Skógargerði, 3 og viðbætur við örnefnaskrá 1987; Minjakort B.H 1985

NM-138:016 *Horn* leikvöllur

65°20.653N 014°24.964V sk. 26

"Upp af Kofatúni heita Horn. Þar var búskapur krakka" segir í örnefnalýsingu. - Um 10 m NV af 003 og um 8 m NA af Lambhúsinu. Grýttur grösugur hól.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skógargerði, 3

NM-138:017 *Stekkablá*

65°20.687N 014°25.831V sk. 34

"Utan við Einbúa og norðan við Rangárás er breið spilda, sem heitir Stekkablá innst, en Yzt heita Græfur. Austari lækurinn sem rennur um Græfurnar nefnist Grófalækur. Á eystri bakka hans er mjög forn stekkur með lambakrök" segir í örnefnalýsingu. - Um 200 m V af þjóðveginum. Um 60-80 m S af Rangarási (?) Slétt tún.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skógargerði, 7; Minjakort B.H 1985

NM-138:018 *Kvíahraun* svarðagrafir

65°20.572N 014°25.129V sk. 26

Um 55 m V af núv. íbúðarhúsi, um 1 m N af heimreið. Greinilegar mógrafir á svæði um 50x40 m.

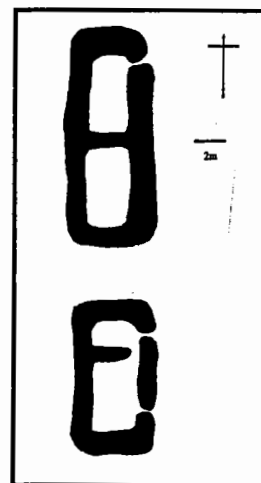
Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-138:019 tóttir

65°20.441N 014°24.77V sk. 22

Sunnan við tún, 80 m út (N) af Hrafnakletti, undir brekku móti austri. Búið er að planta barrtrjám í brekkunni og einnig í tóttirnar, en Víkingur segir það mistök ræktunarmanna er gerðu það að honum fjarverandi og kveðst vera að færa plönturnar burt. Tvær allstórar tættur, sú syðri 3x7 að innanmáli, hin nyrðri 2,5x11 m að innanmáli og skiptist í tvö ámóta stór hól. Meira er af stórum þúfum í syðra hólfinu, leifar einhverra innri veggja? - Vegghæð þeirrar syðri 0,4, en hinnar nyrðri 0,5 m. Í brekkunni hefur verið gróðursett lerki (?) Plantað var í tóttirnar af misgáningi og er Vík. að flytja plönturnar annað. Sést móta fyrir garðlagi frá Hrafnaklettinum og í sveig vestur fyrir tóttirnar. Skrásetjari treystir sér til að sjá hann eins langt til norðurs og norðurendi nyrðri tóttar.

Hættumat: hætta vegna trjáræktar

NM-138:020 *Skógargerðisbeitarhús*

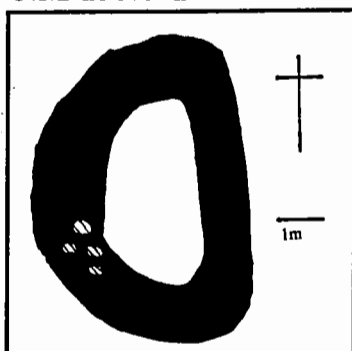
65°20.321N 014°26.957v sk.26

Ofan við Stekkás heita Mýrar utan frá á og inn að Holtum. Fyrir ofan Mýrarnar heitir Tóttáas, lágur en dálítið breiður. "Innst á Tóttásnum eru Skógargerðisbeitarhús. Innan við húsin rís mjög hár ás, Stórás" segir í örnefnalýsingu. Í Svari Gísla Helgasonar við spurningum í örnefnaskrá segir hann að gamlar tóftir hafi verið innst á Tóttarásnum, þar sem beitarhúsin voru reist síðar. Víkingur reif húsin til að nota efnið á Jökuladal, en tættur sjást. Timburhús nýtt sem V. byggði er á staðnum. Tættur sem standa hefur Vík. eitthvað lagað til. - Í nyrsta hluta húsa segist Vík. hafa komið niður á viðarkolasalla og grjótt sem hann telur að geti verið mannvistarleifar. Grjóttgarður er vestan við húsin, vestan við hann er garður um húsin, va 150 m V af húsum og liggur í boga, 0,8-1 m breiður. Súrheysgryfja frá um 1940 er skammt austan við húsin.

Hættumat: hætta vegna ábúðar
heimildir: Ö-Skógargærði, 8; Minjakort B.H 1985

NM-138:021 tóft

65°20.616N 014°26.989V sk. 28

Í "Haga", skammt (50 m) sunnan Rangár, upp af "Mýrum" (sem eru tún) í þýfðu mýrlendi. Vaxin lyngi og fjalldrapa að innan, veggir ca 1 m á breidd.

Hættumat: engin hætta

NM-138:022 vörslugarðar

65°20.486N 014°24.847V sk. 24

"Grjótgarðar um tún og haga. Nokkuð af þeim stendur enn" segir í Sveitum og jörðum. Gömlu grjótgarðarnir eru um 2 km að lengd allir. "Um eldra túnið hafði verið hlaðinn traustur

garður, úr grjóti á útbrún en torfi að innan, alltaf kallaður Garðurinn. Ég reif þennan garð allan niður" segir í örnefnalýsingu Gísla Helgasonar bónda í Skógargærði. (Bjó þar frá 1882-1964) Grjótgarður yfir bæjarásinn, stefnir A-V, liggur niður að fljótinu. Garður er 2-3 umför af grjóti á hæð, 0,4-0,6 m hár og 0,4 m breiður. Faðir heimildarmanns hlóð

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlapingi I, 379; Ö-Skógargærði, 6; Minjakort B.H 1985

NM-138:023 *Girðingin*

65°20.344N 014°25.055V sk. 23

"Girðingin" er hlaðinn garður af Gísla Helgasyni 1920. Hlóð hann í skörðin á Bæjarásnum. Grjótgarður liggur eftir Bæjarás N-S, ca 500 m. Einföld hleðsla, hæð 0,5 - 1,0.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skógargærði, 4

NM-138:024 *Svarðargrafalækur* heimild um svarðargrafir

65°20.692N 014°26.019V sk. 25

Norðari lækurinn í Græfunum heitir Svarðagrafalækur. Þar eru gamlar mógrafir. (Örn.7) - Um 250 m V af þjóðveginum um 60 m S af Rangánni. Slétt tún V við lækinn. Smáræma af þýfðum mó NV við túnið en ekki sést til mógrafa.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Skógargærði, 7

NM-138:025 *Stórablá* rista

65°20.264N 014°26.166V sk. 25

Ofan við Flatás og Rangárásinn innst er Stórablá, breið og blaut mýri. Yzt á henni eru tvö smá holt, Torfholt. Þar var þurrkað heyjatorf sem skorið var í blánni segir í örnefnalýsingu. Mýrlendi milli lágra ása.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skógargærði, 6; Minjakort B.H 1985

NM-138:026 Ullarbotn

65°20.867N 014°25.447V sk. 27

Við Gunnarshyl var Ullarbotn við ána þar var oftast þvegin ull. - SA af brúnni yfir Rangá

er bugða á ánni þar sem runnið hefur smá hluti árinna. Nú nær alveg þurr en samkvæmt korti var hylurinn þar. Þurr árfarvegur með grunnum söndugum pollum.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Viðbætur við örnefnaskrá, 6; Minjakort B.H 1985

NM-138:027 *Brúarkelda*

65°20.195N 014°24.727V sk. 42

"Bollar heita milli hjallanna utantil, Rjúpnaker og Brúarkelda er þar líka" segir í örnefnalýsingu. Keldan var illfær, meira en metra djúpur skorningur og var hún brúuð þar sem leið lá yfir hana. Sjá má hvar hlaðið hefur verið yfir kelduna, en óglögg, ca 40-50 frá (ofan við) vatnsbakka. Hefur verið 2-2,5 m breið en erfitt að segja með vissu um lengd, mjög sokkin.

Heimildir: Ö-Skógargerði, 2; Svör GH við spurningum í örnefnaskrá; Minjakort B.H 1985

NM-138:028 *Grettistak*

65°20.275N 014°25.133V sk. 23

"Alllangt innar á brúninni [á Bæjarásnum] stendur stór steinn á litlum fleti, líkist tvínefja steðja, heitir Grettistak" segir í örnefnalýsingu. - Stór stakur steinn, innarlega á ásum.

Heimildir: Ö-Skógargerði, 4

NM-138:029 *Gömlu-götur*

65°20.287N 014°24.907V sk. 23

"Innar á Langahjalla heita Botnar, Langahjallabotn innan við þá. Markamýri er innan að markagirðinu, inn af Langahjalla. Gömlugötur eru, næst " segir í örnefnalýsingu. Gömlugötur eru nú fyrir löngu vallgrónar gamlar greinilegar götur sem minna á hvar leiða ferðamanna lá utan úr Tungu yfir Rangána á Efsta vaði um hlað í Skógargerði Gamlabæ inn neðan Langahjalla og áfram um Urriðavatn og Selás að ferjustað á Fljótinu eða Lagarfljótsbrú. Undir brekkum austan við Bæjarás.

Hættumat: hætta vegna trjáræktar

Heimildir: Ö-Skógargerði, 5svör GH; Minjakort B.H 1985

NM-138:030 *Vörðuhraun*

65°20.271N 014°25.652V sk. 23

"Innan til á Gömlu-götum heitir Vörðuhraun" segir í örnefnalýsingu. Þar er ein varða, tilgangur óljós. - Um 100 m V af þjóðveginum. Varðan stendur uppi á grýttum ás.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Skógargerði, 5; Minjakort B.H 1985

NM-138:031 *Skógargerðisvað*

65°20.331N 014°24.572V sk. 35

"Inn af Grafningum heitir Hæð eða Stórahæð, undan henni er Skógargerðisvað á fljótinu" segir í örnefnalýsingu.

Heimildir: Ö-Skógargerði, 5; Minjakort B.H 1985

NM-138:032 *Litlabotnsvað*

65°20.866N 014°25.275V sk. 23

"Út af honum [Rangarási] er krókur á ánni, þar heitir Tangi. Inn og niður af honum er Litlibotn við ána. Þar er kallað Litlabotnsvað á ánni" segir í örnefnalýsingu. - Um 40 m A við 033, um 200-250 m N af núverandi íbúðarhúsi. Áin nokkuð breið, um 50 m, greinilega grunn og grýttir bakkar beggja megin við.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Skógargærði, 6; Minjakort B.H 1985

NM-138:033 *Efstavað*

65°20.867N 014°25.367V sk. 32

"Neðan við melhrygg kemur Stóribotn eða Stórhvammur. Út af honum er Efstavað" segir í örnefnalýsingu. - Um 50 m A af brúnni og Rangá, um 20 m A af 026. Grýttur bakki beggja megin árinna, hún greinilega mjög grunn, um 35 m breið.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Skógargærði, 6; Minjakort B.H 1985

NM-138:034 *Neðstavað*

65°20.657N 014°24.671V sk. 24

"Neðan við Ytrabakka er vað á ánni, kallað Neðstavað" segir í örnefnalýsingu. - Vaðið er frá bakkanum um 100 m NA af 001 við hólma sem er úti í ánni við ósa hennar. Smá-moldarbakki þar sem líklegast er, að riðið hafi verið yfir ána. Síðan hefur verið farið yfir eyrar NV í hólmanum og yfir á bakkann hinum megin. Heimildarmaður segir að eftir að áin var stífluð hafi vatnsborðið hækkað svo að hætt hafi verið að nota vöðin.

Hættumat: engin hætta

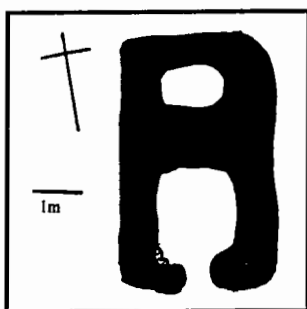
Heimildir: Ö-Skógargærði, 2; Minjakort B.H 1985

NM-138:035 *tótt*

65°20.277N 014°24.618V sk. 30

Skammt ofan við fljót, nærri vað, ca 20 m frá því. Hringlaga myndun.

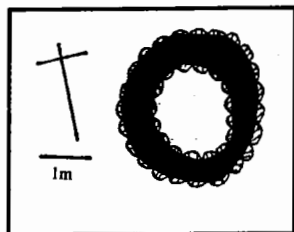
Hættumat: engin hætta

NM-138:036 *óþekkt* 65°20.500N 014°26.058V sk. 23

Í Stekkablá, rétt við klett sem heitir Einbúi. Í sléttuðu túni. 1966 var sléttuð hér tún og kom Víkingur þá niður á hleðslur úr grjóti, steinar losnuðu upp og fjarlægði hann þá. Veggur sem sneri NA-SV, en erfitt var að gera sér grein fyrir lengd hans, etv 5 m að sögn Víkings.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-138:037 *tóft*

65°20.660N 014°25.776V sk. 22

Beint austur af fossinum á Grófum/Græfum, ca 80 m. Skammt austur af Stekkablá. Í jaðri túns.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-139 *Kálfsnesgærði*

Kálfsnesgærði var hjáleiga frá Urriðavatni og staðsett á utanverðum Rana. Jörðin fór í eyði 1716 en byggðist aftur á síðari hluta 19. aldar og í segir í Búkollu að þar hafi löngum verið húsmenn og fátækir. Jörðin fór í eyði 1898. Þar voru beitarhús til skamms tíma. Í

Ferðabók Olavíusar er jörðin nefnd Kálfskinnsgerði. Sýeitur og jarðir í Múlapingi I, 380; Ferðabók Olavíusar, 140.

NM-139:001 bæjarhóll

65°18.957N 014°24.638V sk. 22

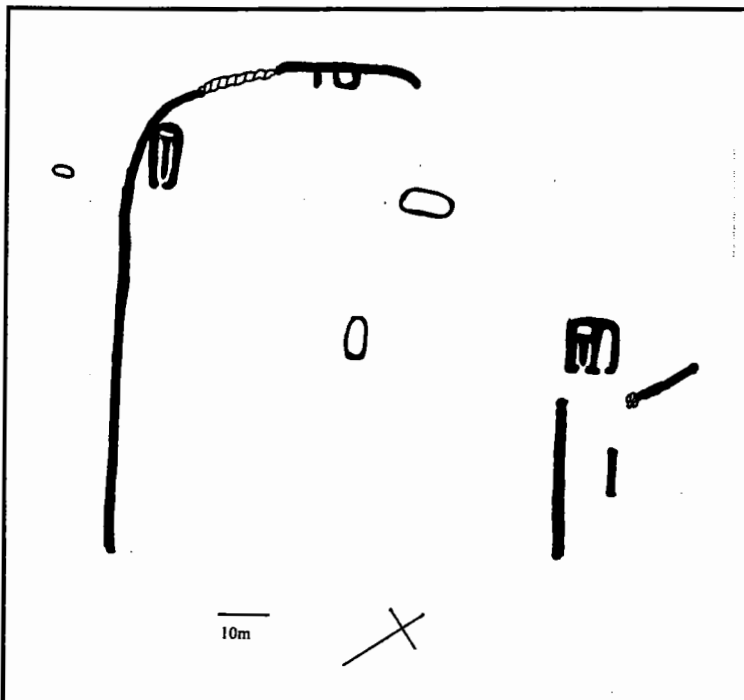
Gerðisland er innan við lækin og neðan við vatnið. Kennt við hjáleiguna Kálfsnesgerði. Þar eru nú beitarhús. Býlið fór í eyði á síðasta tug 19. Aldar. Á Kálfsnesgerði var stundum tvíbýli og getur verið að báðir bændurnir hafi hætt búskap sama árið. - Stóðu á gamla Kálfsnesgerði ofan (NA) Gerðistjarnar

Vestara fjárhúsið (beitarhúsið) stendur á hól sem greinilega er tilkominn vegna fyrri bygginga. Steinar sjást á stöku stað og ójöfnur kunna að benda til fyrri byggingalaga. Kann að vera bæjarhóll. Annar nokkuð áberandi hóll er um miðja vegin milli beitarhúsanna tveggja. Þar hafa greinilega staðið einhverjar byggingar en veggjalag sést nú ekkert. Einhverjar dokkir eru í túni um 30 m N þessa hóls. Þar hafa staðið hús en þau hafa verið sléttuð. Þarna hefur verið sléttuð tún og eldri byggingar því allar horfnar.

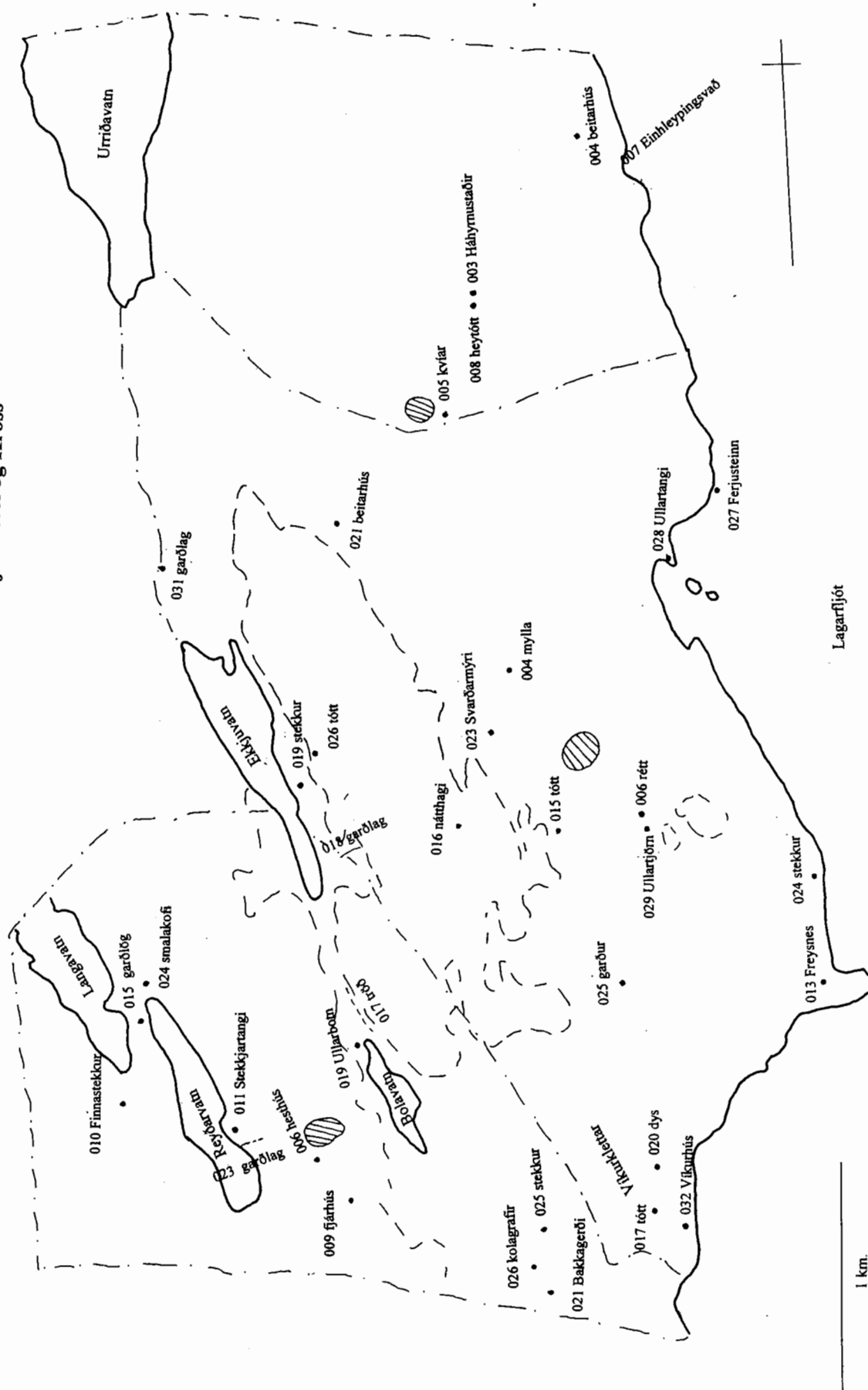
Tóttir tvennra fjárhúsa standa þarna nú. Annað stendur í horni garðs sem kemur upp frá Gerðistjörn í um 90 m til NV og beygir þar til NA og sést á um 60 m kafla. Þessi fjárhús eru 10x3 m með garða fyrir miðju og dyr á SA-stafni. Aftan við og áföst er heytótt eða hlaða, 2 x 3 m. Þessi hús standa á hól sem hefur líklega verið bæjarhóll á Kálfsnesgerði. Um 10 m S af honum, utan garðs er lítil, 4 x 1 m, heytótt. Smáhólf, 4 x 2 m er einnig áfast gerðinu að innan um 30 m norðan fjárhúsanna. Önnur fjárhús, stærri, eru svo um 80 m NA af fyrri húsunum. Þau virðast nýlegri, en timbur og bárujárn er í tótinni og hefur þetta verið braggi. Garður liggur frá fjárhúsinu um 30 m leið niður í Gerðistjörn.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Urriðavatn, 2

Fornleifakort fyrir Ekkjufell, Ekkjufellssel og Kross

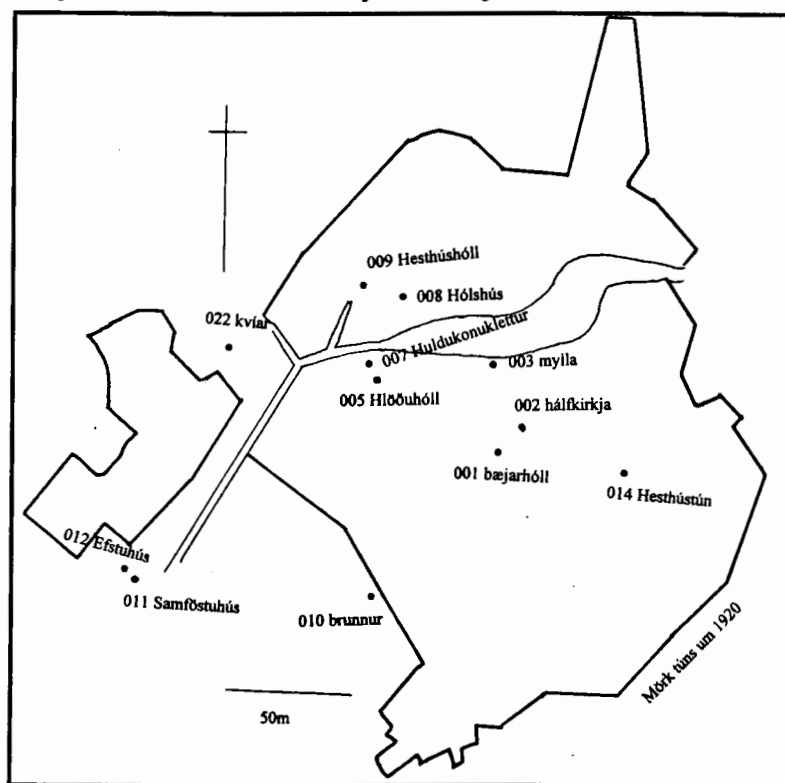
NM-140 Ekkjufell

20 hdr. 1576, 1847. Getið í Droplaugarsonasögu. "Þar bjó Álfgerðr læknir." ÍF XI, 166; 20.9.1463: Sagði Magnús landamerki að staðurinn [undir Ási] ætti ... Skogarpart j eckiufells jord. fyrir vtan einhleypingsvad: - DI V, 394-95; 27.5.1674 selur Jón Þorláksson Jóni Bjarnasyni Ekkjufell, 20 hdr - Jarðabréf, 280; Ekkjufellssel hjáleiga, metin á 4 hdr. 1847. "Landamörk liggja við Kross um Bakkalæk, keldu í Einbúa og þaðan í Ekkjuvatn. Við Hafrafell liggja mörk frá Ekkjuvatni í Urriðavatn. Strandlengjan við fljótið er 6-7 km. Þrjú nýbýli eru í Ekkjufellslandinu, Helgafell I og II stofnað 1936. Skipalækur stofnað 1951 og Smábýlið Brúarland sem stofnað var á árunum 1953-1954. Nýbýlin eru öll talin með heimajörðinni. SJM 1, 383-384; JJ, 357.

1920: 3,9 ha. garðar 1110m². "Ekkjufellslandið skiptist með mýrar og móa og há klettafell. Bærinn er inni í þröngu klettasundi með háa hamraveggi á tvo vegu og voru tún á hólum og brekkum umhverfis bæinn. Jörðin var nokkuð góð til ábúðar, engjar grasgefnar, beittland gott og góð mótekja. Einnig var silungur í Ekkjuvatni og fljótinu. Nokkur not af skógi og átti Áskirkja ítak í skóginum utan við Einhleypingsvað. Samgöngumiðstöð var að Ekkjufelli sökum nálægðar við aðalvað fljótsins, Einhleypingsvað, og hélst það eitthvað fram á þessa öld þótt að brú kæmi á fljótið. Gamla túnið var um hóla og brekkur umhverfis bæinn og blautar fitjar á milli. Tún var einnig umhverfis beitarhús þau er voru upp við fellið. Fyrst á þessari öld var unnið að jarðarbótum, framræslu og útgræðslu túna með handverkfærum og gaddaherfi. Tún þaksléttað 1910. Fyrsta dráttarvélavinnsla var 1933." SJM 1, 384-385. "... er Sigbjörn fór að búa á Ekkjufelli [1902] lagði hann mikið kapp á að bæta túnið og gerði miklar þúfnasléttur." Gísli Helgason, Austfirðingapættir, 107; Túnakort 1920.

Heimildamenn: Grétar Brynjólfsson fæddur á Ekkjufelli 26.04.1930 og Sigrún Brynjarsdóttir fædd 16.12.1939 á Ekkjufelli. **Túnakort fyrir Ekkjufell**

NM-140:001 bæjarhóll
65°16.544N 014°26.826V sk..28
Gamli bærinn stóð aðeins sunnar en núverandi íbúðarhús á hólí sem nefnist Bæjarhóll. Baðstofan var notuð sem hlaða eftir að hætt var að búa í henni. Hún var rifin 1945 og gerður skrudgarður. - Gamli bærinn var rétt sunnan við húsið sem nú stendur, byggt var við það 1992. Garðurinn er ca 20 x 14 m, lengri N-S. Grjótið úr gamla bænum hefur verið notað til að hlaða sporöskjulaga garð og er jarðvegur hærri inni í honum. Þar hafa verið gróðursett tré.

Hleðsla 0,5-1,0 m hærri en hlaðið umhverfis.

Hættumat: hætta vegna trjáræktar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 385

NM-140:002 heimild um hálfkirkju 65°16.550N 014°26.836V sk. 22

"Fyrir á öldum var hálfkirkja eða bænhús á Ekkjufelli, jafnvel fram á 17. öld. Þegar grafið var fyrir íbúðarhúsinu, var komið niður á fornan grafreit." Þar munu hafa komið upp um 40-50 hauskúpur og fengu læknanemar sumar þeirra til rannsókna. Húsið á Ekkjufelli var byggt 1912-1913 - það er gamla steinhúsið, en byggt hefur verið við það síðar.

Mæling tekin við NA-horn nýja hússins á sléttuðum hól.

Undir eystri hluta hússins telur Grétar að honum hafi verið sagt. 7 eða 9 beinagrindur fundust, voru grafnar skammt frá og komu í ljós, þegar grafið var fyrir nýja húsinu. Norðan við grafreitinn fannst mikið af dýrabeinum, segir G., hauskúpur nautgripa og hrossa. Bróðir Grétars fann þar barnsbeinagrind. Bein voru lengi að finnast í ruðningnum, Grétar telur að þau hafi verið sett í heimagrafreitinn.

Hættumat: Hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 9

NM-140:003 heimild um myllu 65°16.563N 014°26.858V sk. 25

Kornmylla var við Bæjarlæk. Ekki sést til myllutóttar. Grasi vaxinn lækjarbakki. Sléttað norðan við, sunnan við er skammt í hólinn með íbúðarhúsinu. Gæti verið aftan við húsið, þar sást eins og tekið hefði verið úr bakka, segir Grétar, en sést ekki lengur.

Hættumat: hættavegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 385

NM-140:004 mylla? 65°16.885N 014°27.198V sk. 29

Kornmylla var við Myllulæk (Torflæk). Í brekku ofan við mýrlendi, sunnan við framræst tún. Stakir jarðfastir steinar og klettur í brekkunni. Ekki treystir skrásetjari ser til að sjá myllutótt með vissu. Þarna er mikið af stórum, reglulegum þúfum. Sjá má hleðslu, eins og stíflu, ca 1 m að lengd, og 0,6 að hæð.

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 385; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-140:005 *Hlöðuhóll* heimild um hlöðu 65°16.543N 014°26.925V sk. 25

Norður af Bæjarhól er Hlöðuhóll. Vestan við nýja íbúðarhúsið er annar hóll og er á honum heimagrafreitur, og er það Hlöðuhóllinn. - Mælt ca 30 m frá íbúðarhúsinu og sunnan grafreits. Grasi vaxinn hóll. Ekki treystir skrásetjari ser til að sjá myllutótt með vissu. Þarna er mikið af stórum, reglulegum þúfum. Sjá má hleðslu, eins og stíflu, ca 1 m að lengd, og 0,6 að hæð. Hlaðan var etv sunnar, búið að ýta þeim enda burt heldur Grétar. Eitthvað hefur verið um að menn lentu í hleðslum við að taka grafir.

Hættumat: hættavegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 8; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

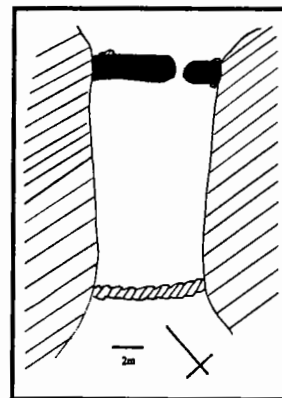
NM-140:006 *Réttarklettur* 65°16.402N 014°26.867V sk. 25

"Innan við túnið á Ekkjufelli eru háir klettur, sem heita Réttarklettur" segir í

örnefnalýsingu. 2 hleðslur byggðar þvert yfir klauf. Sú NA er úr grjóti. SV - grasi gróin, en sjá má steina í henni. Hún stendur hærra og er hugsanlegur inngangur þar. Ekki er hægt að sjá neinar hleðslur að innan vegna þess hve mikill gróður er þarna.

Hættumat: hætta vegna umferðar

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 8; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-140:007 *Huldukonuklettur* álagablettur

65°16.558N 014°26.862V sk. 33

Í norðurbrún Hlöðuhóls er klettur, sem heitir Huldukonuklettur. Þar var álagablettur sem ekki mátti slá. Norðan í hólnum, lækur rennur þar fram hjá kletti, stefnir nálægt því í austur og vestur. Klettur ca 3 m hár og ca 10 m langur. Í sama hól og grafreitir

Hættumat. engin hætta

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 8; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-140:008 *Hólshús* heimild um fjárhús 65°16.595N 014°26.914V sk. 25

"Út og niður af Hlöðuhól er Hólhúshóll. Þar var fjárhús kallað Hólhús" segir í örnefnalýsingu. - Norðan við læk, se rennur norðan Hlöðuhóls (þar sem grafreitir er) er ílangur hólhryggur, N-S. Grasi vaxinn hóll, yfirborð slétt og ekki sjást tóttir. Aðeins norðan við Hlöðuhól, lækjargil á milli. Sléttað. - Sunnanvert við Hólshúsið var komið niður á mikið gjall, þar hafði verið smiðja. Það var 30-40 cm þykkt lag af gjalli. Vart varð við þetta þegar grafnar voru niður kartöflur.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 8

NM-140:009 *Hesthúshóll* heimild um hesthús 65°16.578N 014°26.936V sk. 25

"Upp af Hólhúshól er Hesthúshóll" segir í örnefnalýsingu. Útflattur, sléttaður hóll í túni/golfvelli. Vestan við hólinn þar sem Hólhúsið var.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 8; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-140:010 heimild um brunn 65°16.526N 014°26.881V sk. 23

"Í túni var blettur, sem var kallaður Brunnsletta, neðan við Bæjarhól" segir í örnefnalýsingu. Sléttað tún Vinstra megin við heimreið að Ekkjufelli, 30-40 m frá henni, ca 50 m frá þjóðvegi. Óglögg dæld eða lág er hér í túni, og segir Grétar Brynjólfsson að brunnurinn hafi verið á þessum stað

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 8

NM-140:011 *Samföstuhús* heimild um fjárhús 65°16.524N 014°27.031V sk. 25

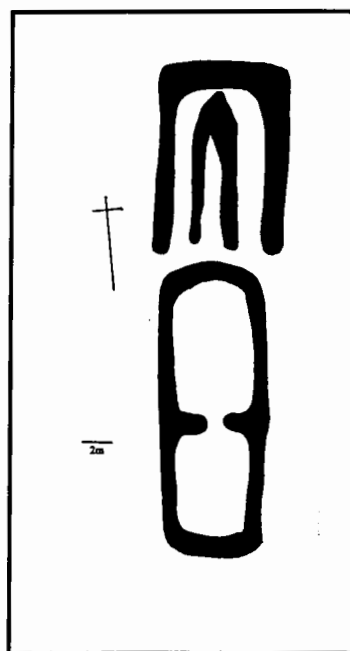
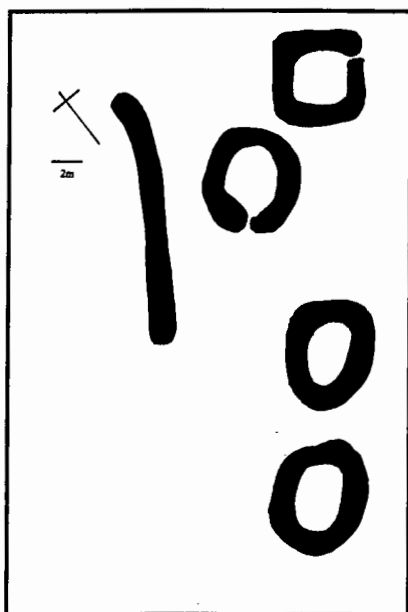
"Rétt utan við fjárhúsin, sem nú eru, voru samstæð fjárhús, kölluð Samföstuhús" segir í örnefnalýsingu. - 60-70 m SV af núverandi íbúðarhúsi. Í grasi vaxinni brekku ofan við sléttaðan golfvallarteig. Svæðið amk 15-20 m á hvorn veg, en stærð og lögun verða ekki séð. Norðan við nýju húsin er garður með rababara, Samföstuhús voru á hól norðan við

þann garð. Þar voru 3 hús þegar Grétar man eftir og hlaða á bak við tvö þeirra
Hættumat: hætta vegna ábúðar
Heimildir: Ö-Ekkjufell, 8.

NM-140:012 *Efstahús* heimild um fjárhús 65°16.564N 014°27.086V sk. 24
"Út og upp af Samfösthúsum stóð Efstahús" segir í örnefnalýsingu. - Ofar í brekku Samfösthús. Lætur nærri að suðurendi hússtæðis nr. 12 sé upp af norðurenda 11. Í grasi vaxinni brekku milli sléttaðra golfteiga. Hærra í brekku og aðeins utar en Samfösthús. Hávaxið gras og vart hægt að greina ummerki um húsið vegna þess. Svæðið er 12-15 m langt, 4-5 m breitt. Tvö tré vaxa á staðnum, fremur ung að sjá.

Hættumat: hætta vegna ábúðar
Heimildir: Ö-Ekkjufell, 8

.NM-140:013 *Freysnes/Goðatættur* 65°15.881N 014°26.637V sk. 24
"Neðan við Neðra-Sjónarhraun er tangi út í Lagarfljót, sem heitir Freysnes. Þar er álitíð, að hafi verið þingstaður, og fornar rústir, sem eru þar, hafa verið friðlýstar" segir í örnefnalýsingu.

5-6 nokkurnveginn ferhyrnd mannvirki á svæði sem er ca 20 x 70 m. Trjágróður á alla vegu - sérstaklega SA-megin -skógur - mjög mikið af þúfum og því erfitt að greina mannvirkin. Ca 10 m eru frá skiltinu sem á stendur "friðlýstar minjar" að skógarjaðrinum. Sumarbústaður er skammt norðaustan við þessar tættur. Nokkru norðar en bústaðurinn er ílöng tótt (eða tvær tóttir), þar sem þær eru er land þýft og vaxið berjalyngi. Lengd 39, br. 8 m, 0,3 m hæð.

Tóttin sem friðlýsingarskiltið er í er 8x7 m, hleðsluhæð ca 0,2. Minjunum stafar hætta af trjárækt og nálægð sumarbústaðar. Tóttinni norðan sumarbústaðarins stafar helst hætta af raski og umferð, enda nálægt vegi að sumarbústað. "Á þessum sem og öðrum hryggjum sem ganga úr fellinu (Ekkjufellinu) eru víða sljettar ísnúnar klappir og standa

sem ávalar bungur berar upp úr jarðveginum. Á einni slíkri klapparbungu á neshryggnum beint upp af vognum er stór tópt (eða tóptir) vel geinileg, því á köflum standa undirstöðusteinar alveg óhaggaðir. Að utanmáli er tópt þessi 96 fet á lengd og 23 fet á breidd, og er norðurendinn hringmyndaður. Tóptin er skipt í tvennt með þvervegg og hafa engar dyr verið á honum. Athús þetta er nyrzta húsið í tóptinni og er frá þverveggnum á utri brún á hinum hringmyndaða norðurgafli 39 fet á lengd. Dyr eru á austurhliðinni með þverveggnum en inni í húsinu eru þúfur sem liggja þannig að ein hryngmynduð er inni í sveignum en 3 aflangar sín með hverjum vegg. Hinn hlutinn eða aðaltóptin er 57 fet á lengd á ytri brún á báðum göflum og skiptist í tvennt með þvervegg og eru dyr á honum miðjum. Skiptir hann tóptinni þannig, að fremsta húsið er þrem fetum lengra en hið innra. Aðaldyrnar eru á austurhliðinni með syðra gafli. Þar sem undirstöðusteinar sjást greinilegast mátti nákvæmlega mæla innanmál tóptarinnar og mældist hún 15 fet á breidd. Hjer um bil 20 faðma frá suðurhorni tóptar þessarar liggja tóptir minni og veggja þynnri en þó fullglöggvar flestar. Fyrst eru 5 tóptir samfastar og er stærð þeirra þessi að utanmáli: 1. lengd 30 fet, breidd 20 fet. 2. lengd 20 fet, breidd 20 fet. 3. lengd 30 fet, breidd 18 fet. 4. lengd 30 fet, breidd 18 fet. Á 1 og 2 og 3 eru dyr á austurhlið og á veggnum milli 2 og 3 virðist votta fyrir dyrum. Á 4 eru dyr á norðurhlið. Þá koma tvær tóptir hver fram af annari þannig: 5. lengd 18 fet, breidd 18 fet. 6. lengd 20 fet, breidd 20 fet. Þá kemur stór rúst er virðist hafa verið skipt í tvennt og jeg því tel 7. og 8. en vel má vera að hafi verið skipt í þrennt eða jafnvel fernt. Mál á rústinni virðist vera; lengd 48 fet, breidd 36 fet. 9. er brot við suðurenda rústar þessarar c. 18 fet á breidd. Allar þessar tóptir liggja í sömu stefnu út og fram eftir hjeraðinu. 10. og 11. eru ógreinileg tóptarbrot svo stærð þeirra verður ekki mæld. Þau eru samföst og liggja frá suðri til norðust. Allar þessar 11 tóptir liggja lægra og ber því minna á þeim, svo jafnvel nákunnugir menn vissu ekkert um þær."

"Að stóra tóptin sje hoftópt gæti ef til vill verið ... vafamál, /27/ en þar er aptur á móti til stuðnings munnmælin, örnefnin og búðatóptirnar, og svo hvað mest tóptin sjálf, tvískipt aðaltópt og afhús áfast við með hringmynduðum gafli. Veggirnir í afhúsinu eru þykkastir og þar er moldarlagið einna þykkast ofan á klöppinni, en í aðaltóptinni er það örþunnt. (1)/28. júní 1896 athugaði jeg á ný goðatætturarnar í Freysnesi og mældi þykkt jarðlaganna í hofinu og afhýsinu. Í hofinu er jarðlagið tæp skóflustunga úr botni tóptarinnar mest leir, en í afhúsinu er það hálf þriðja stunga og þar af 2 stungur gróðrarmold. Enga hleðslu gat jeg fundið í þúfunum enda varla við því að búast því hjer er lítið um lausagrjót og í rústum þessum sá jeg hvergi grjót nema í undirstöðunni í hofveggjunum./ Mætti jeg nokkurs til geta þætti mjer líklegast, að afhúsið hafi verið reglulegt hús með torfbaki og þar hafi goðin staðið á stöllum sem þúfurnar eru leifar af, en yfir framhofið hafi verið tjaldað í hvert sinn, er það var notað, eins og yfir búðirnar." "Paa Freysnes paa den vestlige side af Lagarfljót findes nogle tomter, hvoraf man har villet udpege en enkelt som en hovtomt..., men dette maa betegnes som en fejltagelse; der findes ingen tomt her, som har et saadant udseende, at den med nogen rimelighed kunde antages at være en hovtomt; det hele er gamle boder (tingboder), uagtet de ikke kan bestemmes ved nogen direkte litterær oplysning.". MÞ kom 1915: "...Goðatættur", ætla jeg, eins og Jón læknir, að kunni að vera eftir goðahús (hof), svo sem og nafn hennar bendir til.". AF og OV gerðu uppdrátt af hinni meintu hoftóft 10.-11.7.1992 -.

Hættumat: mikil hætta vegna trjáræktar

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 5; Jón Jónsson: "Um "Goðatættur" í Freysnesi í Múlaþingi", 25-26; JJ 1896, 26-27; DBFJ 1909,314; MÞ 1924,57; Dagb. AF; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

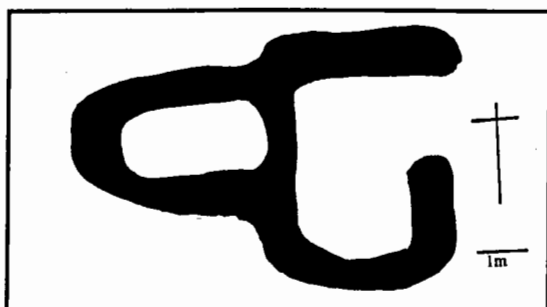
NM-140:014 *Hesthústún* heimild um hesthús 65°16.571N 014°26.790V sk. 29
Túnið innan við Fetann hét Hesthústún segir í örnefnalýsingu. Tún, óslegið en framræst austur af íbúðarhúsi, milli þess og kletta sem vegurinn liggur yfir. Grétar man eftir tótt hér. Var í miðju túni NA við heimreiðina.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 8; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-140:015 tóft

65°16.299N 014°27.358V sk. 27.

Rétt norðan við beygju á veginum suður frá Ekkjufelli, þar sem heitir Horn. Í lág í grasi vaxinni brekku. Ekki taldi Grétar vitað hvað þetta væri. Skrásetjara sýnist það gæti verið stekkur. Ferhyrnd tótt sem snýr ca N-S og annað hólf ferhyrnt vestur úr henni. Búið er að setja niður litlar barrplöntur víða umhverfis og gæti minjunum helst stafað hætta af þeim.

Hættumat: hætta vegna trjáræktar

NM-140:016 nátthagi

65°16.466N 014°27.471V sk. 29

"nátthagi í Tjarnarklauf" segir í Sveitum og jörðum. - SV af bæ á Ekkjufelli, 3-400 m. Klauf milli kletta og í henni tjörn (full af stór) Hlaðið þvert um klauf (A-V). Syðri garður er ca 7 m sunnan við S-enda tjarnar.

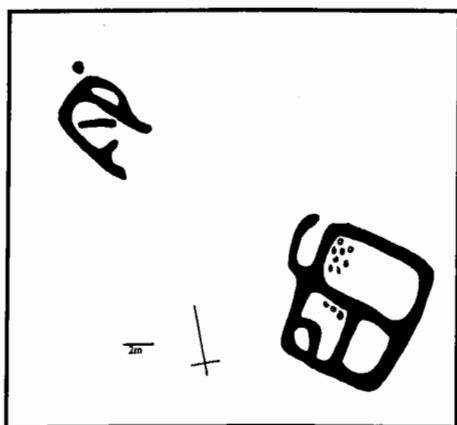
Hættumat: engin hætta

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 385

NM-140:017 *Bakkasel?*

beitarhús

65°15.662N 014°28.217V sk. 22

Framlandið skiptist í Efri- og Neðri-Víkur um Víkurklettur. Þar voru beitarhús við Bakkalæk á rústum Bakkasels. "Efrivíkur eru ofan Víkurkletta utan Bakkalækjar. Á Efrivíkum voru beitarhús frá Ekkjufelli, kölluð Víkurhús. Þar var áður eyðibýli, sem hét Bakkagerði. Utan við Víkurhúsin fannst uppblásin dys um síðustu aldamót, og sáust þar leifar af beinagrind. Nú sjást þess engin merki." Í mýrlendu dalverpi við vesturbrún Víkurkletta. Óregluleg í laginu, veggir hrundir, hæð þeirra 30-50 cm, grjót hrúnið úr hleðslum. Sunnan við óregluleg þúst vaxin lyngi, etv ekki manngerð.

Hættumat: lítil hætta

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 385; Ö-Ekkjufell, 4; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-140:018 garður

65°16,674N 014°28.255V sk. 25

Við Torftjörn. Milli Ekkjufells og Stóraáss.

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 4; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

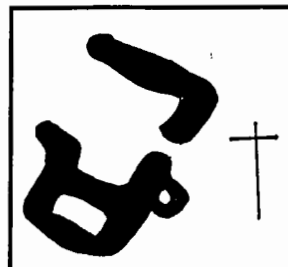
NM-140:019 stekkur ?

65°16.825N 014°28.200V sk. 37

Á austurbakka Ekkjuvatns (?). Við vatnsbakka, þar sem vík eða vogur er í hann. Best að komast að þessum stað úr suðri, meðfram garði / slóða milli Ekkjufells og Stóraáss í þröngum grunnum val. 200 m (?) N við Torftjörn. Neðan við bratta brekku, nærri landi sem nýlega hefur verið í notkun. Mannvirkið er skýrt, hleðsluhæð 0,2-0,4 m

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 4

NM-140:020 legstaður

65°15.692N 014°27.958V sk. 25

Efrivíkur eru ofan Víkurkletta utan Bakkalækjar. Á Efrivíkum voru beitarhús frá Ekkjufelli, kölluð Víkurhús. Þar var áður eyðibýli, sem hét Bakkagerði. Utan við víkurhúsin fannst uppbláisin dys um síðustu aldamót, og sáust þar leifar af beinagrind. Nú sjást þess engin merki. Fannst ekki. Grunnt dalverpi skerst inn í Víkurkletta efst, prýðilegt útsýni. - Grétar segist aldrei hafa komist að því hvar dysin var nákvæmlega, en hún var utar en tæturnar (beitarhúsin), að því að hann telur, úti á klettabrún.

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 4

NM-140:021 beitarhús

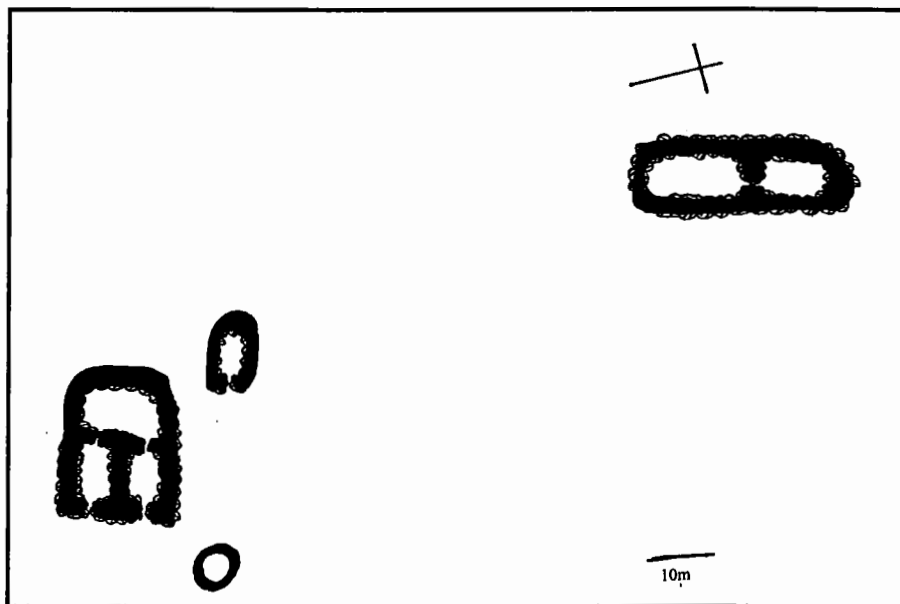
65°17.198N 014°27.242V sk. 26

Meðfram Ekkjufellinu eru stórir steinar kallaðir Bjargasteinar. Spölkorn þar utan voru Beitarhús. Mikið af timbri og eitthvað af bárujárninnu í mannvirkjunum. Standa í hlíðum Ekkjufells. Tóttin sem nær lengra í N er ver farin og gæti verið eldri. Syðst eru tóttir tveggja samfastra húsa m. garða og hlöðutótt aftan við, 25 x 14 m. Rétt norðan við þessa samstæðu er lítil tótt 4 x 2 m,

stekkur? Um 70 metrum norðar er ílöng tótt tvískipt, 22 x 7 m. Vegghæðir eru 1-2 m.

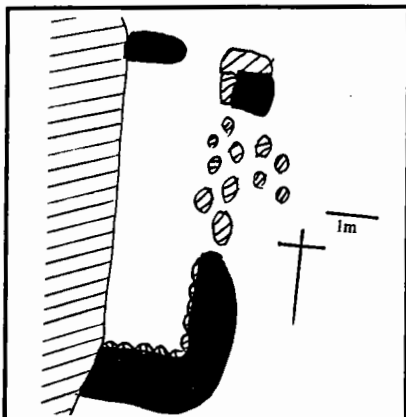
Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 7; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-140:022 kvíar

65°16.578N 014°27.002V sk. 33

Ofan við Hesthúshól voru Kvíar. - Vestur af núverandi íbúðarhúsi (ca 100 m frá því), undir klettum sem heita Kvíaklettur. Efst í grasi gróinni brekku undir klettum. Klettur notaður sem austurhlið. Eitt umfar steina sést, og eru þeir stórir, nokkuð er austurveggur úr lagi færður

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 8; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-140:023 svarðagrafir

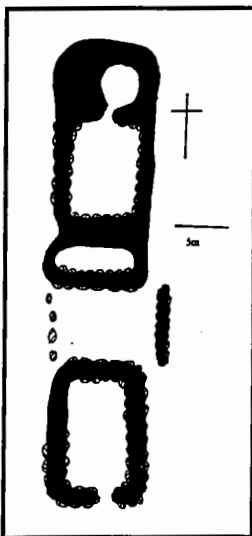
65°16.722N 014°27.242V sk. 32

Ofan við Kvíarnar er Kvíaklettur og Kvíamýri eða Svarðarmýri þar var tekinn svörður. Utan við Svarðarmýri er Svarðarmelur, þar var svarðarþurrkvöllur. Í svarðarmýri utar en Kvíaklettur. 15 x 2 m greinileg gryfja við læk, fleiri ógreinilegri svæði í kring

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 8; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-140:024 stekkur

65°16.250N 014°26.168V sk. 40

"Utan og ofan við Freysnes eru háir klettur, nefndir Háuklettur. Neðan við þá eru Stekkjarklettur" - Liggur neðan við miðja Stekkjarkletta. Veggir vaxnir miklu grasi, einnig hátt gras inni í tótt. Þó sést í steina í vegggleðslum. N við þetta mannvirki er annað, stærra og óljósara (eldra?), virðist vera þrískipt. Veggir standa í 0,3 m og eru mjög grónir.

Hættumat: engin hætta

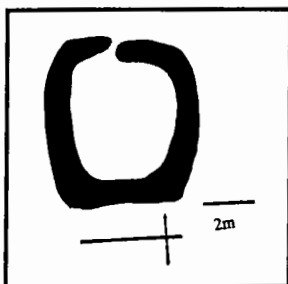
Heimildir: Ö-Ekkjufell, 8; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-140:025 garðlag

65°15.948N 014°27.428V sk. 45

"Frá Víkurhnaus liggur forn garður út og ofan undir Miðdegisklauf" segir í örnefnalýsingu. - Grétar Brynj. telur að garðurinn sé úr Víkurklettum. Mýrlendi milli kletthryggja, milli 1/3 og 2/3 af fjarlægðinni milli vegar og fljóts. Fannst ekki. Margar fjárgötur liggja um dalinn frá rótum Víkurhnauss. - Grétar kvaðst ekki sjálfur hafa séð garðinn, en sagði að aðrir teldu sig hafa séð hann.

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 5

NM-140:026 smalakofi?

65°16.970N 014°27.977V sk. 27

Á hjalla ofan við skriðu, neðan við kletta. Gengt að tótt frá 140:19 - yfir hæð til N. Lítil tótt, að mestu hrunin og töluverður gróður, stendur hátt, NNA af 140:19

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlapingi I, 383

NM-140:027 *Ferjusteinar* heimild um ferju 65°16.883N 014°25.468V sk. 25

Rétt innan við Lagarfljótsbrúna var lögferja. Innan við ferjustaðinn eru stórir steinar í fljótinu, kallaðir Ferjusteinar. Steinarnir voru rétt hjá Hlöðum. Bryggja var hlaðin út þar en sést ekki nú, of hátt er í fljótinu. Grétar segir að sig rámi í ferjusteina hinum megin við fljótið, en þeir séu komnir á kaf í sand. "Þarna rétt innan við brúna sést enn í fjöruborðinu grjóthleðsla, síðustu leifarnar af gamla ferjustaðnum undir Ekkjufelli."

Hættumat: hætta vegna vatnsaga

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 4; Gunnar Gunnarsson: Árbók ferðafélags Íslands 1944, 72; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-140:028 *Ullartangi* 65°16.816N 014°25.853V sk. 28

Utan við Skipalækinn, við Lagarfljótið er Ullartangi. - Liggur við enda götu í Fellabæ sem heitir Ullartangi. Grasgróinn tangi. Grétar segir að vatn hafi verið hitað SV megin á tanginum, en allur tanginn notaður þegar þvegið var, ekki alltaf á sama stað.

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 4; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-140:029 *Ullartjörn* 65°16.418N 014°26.949V sk. 23

Ullartjörn heitir tjörn ofan við Breiðuklauf neðan við Miðdegisklaufarklett. Löng og mjó sefgróin tjörn beint neðan við Réttarklett - vestanmegin við hann-. Ekki sjást nein mannvirki. Vegur liggur með austurbakka, tjörnin flæðir að nokkru yfir hann. Full af stöð segir heimildarmaður. Tjörnin er löng og mjó, ca 50 m löng, ca 2 m breið. Kann að stafa hætta af umferð.

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 6

NM-140:030 *Brúardalur* örnefni

Brúardalur er neðan við Fálkaöxl neðan Merkidals. Var leitað en fannst ekki.

Heimildir: Ö-Ekkjufell, 7; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

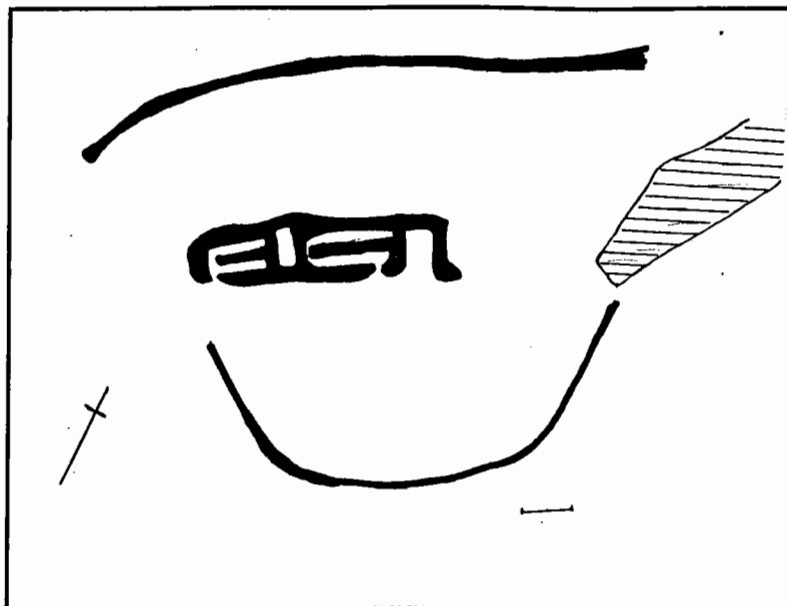
NM-140:031 *garðlag* 65°17.543N 014°28.052V sk. 24

Þvert yfir Merkilæk, milli Ekkjuvatns og Urriðavatns, á brún brattrar brekku. Lengd yfir 100 m, hæð 0,2-0,6 m. Garðlagið liggur um dalinn þveran og yfir brúnina að vestan. Óregluleg hleðsla, steinar 10-50 cm. Gætu verið í landi Hafráfells.

Hættumat: engin hætta

NM-140:032 *Víkurhús?* beitarhús 65°15,594N 014°28,003 sk. 24

Framlandið skiptist í Efri- og Neðri-Víkur um Víkurklettur. Þar voru beitarhús við Bakkalæk á rústum Bakkasels. "Efrivíkur eru ofan Víkurkletta utan Bakkalækjar. Á Efrivíkum voru beitarhús frá Ekkjufelli, kölluð Víkurhús. Þar var áður eyðibýli, sem hét Bakkagerði. Utan við Víkurhúsin fannst uppblásin dys um síðustu aldamót, og sáust þar leifar af beinagrind. Nú sjást þess engin merki."

við þetta þegar grafnar voru niður kartöflur.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Í Víkurblá sunnan við Víkurkletta um 50 m. ofan fljóts í mýrarsundi.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlapingi I, 385; Ö-Ekkjufell, 4

NM-140:033 frásögn af smiðju

65°16.595N

14°26.914V sk.25.

Sunnanvert við Hólshúsið 008 var komið niður á mikið gjall, og hefur þar verið smiðja. Það var 30-40 cm þykkt lag af gjalli. Vart varð

NM-141 Ekkjufellssel

Hjáleiga frá Ekkjufelli, 4 hdr úr heimajörðinni 1847. Var jörðin oft nytjuð frá Ekkjufelli og ábúð því stopul. Býlið var í sjálfsábúð frá 1927. ... Tóftir fornbylisins Valgerðarstaða eru á svonefndum Valgerðarstaðaási innan Ekkjufellsslandsins en þegar býlið var í byggð tilheyrði það Urriðavati. Ekkjufellssel fór í eyði 1980. SJM 1, 382; JJ, 357; SJM V, 226.

1920: 1,9 ha garðar 500 m². "Jörðin er landlítil en ágætlega fallin til ræktunar, mótekja góð, tún grasgefin og góð silungsveiði í vatninu. Byrjað var að þakslétta 1920 og var mestallt túnið sléttað milli 1927-1940. Síðasta túnhýfi var sléttað með dráttarvél 1945." SJM 1, 382-383.

Heimildamenn: Margét Einarsdóttir fædd 12.10.1929 á Ekkjufellsseli.

NM-141:001 bæjarhóll

65°17.463N 014°26.230V sk. 25

"Gamli bærinn stóð yst og neðst í túninu. Bæjardyr með þili í austur" segir í Sveitum og jörðum. - Um 50 m V og SV, við þjóðveg, 70 m NA við steinsteypt íbúðarhús.

Bærinn var rifinn og sléttaður undir tún. Ekki sáust neinar leifar hans en gróður er mikill á svæðinu. Nokkurt grjót er þarna sem kann að vera úr bæjarhúsum. Hluti bæjarstæðisins og gamla túnsins er nú þýfður hestahagi.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

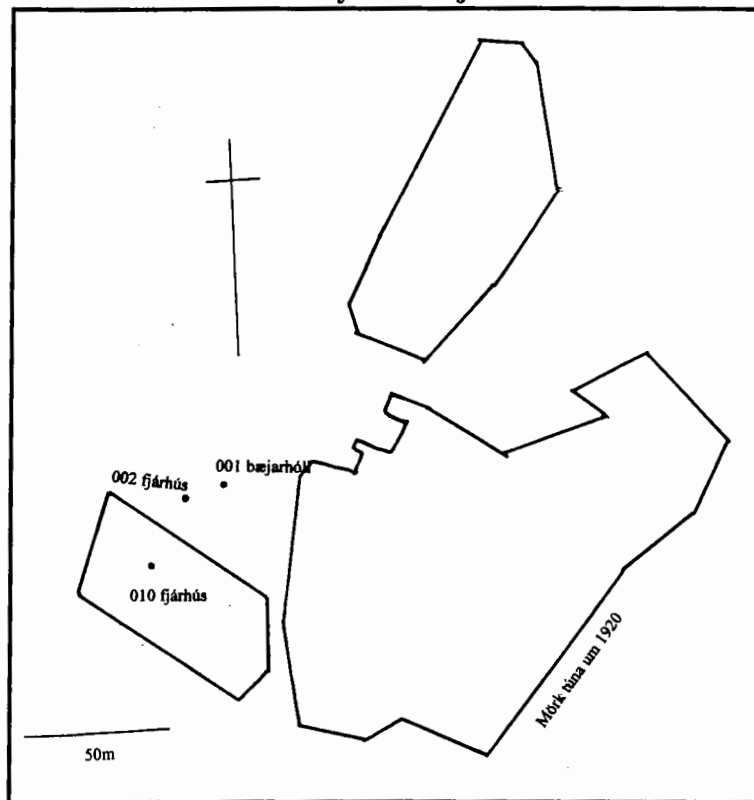
Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 382-383; Johnsen 1847, 357; Sveitir og jarðir í Múlaþingi V, 226

Túnakort fyrir Ekkjufellssel

NM-141:002 *Hornhús* heimild um fjárhús 65°17.444N 014°25.641V sk. 25
Fyrir framan gamla bæinn, sem nú er horfinn, hét Frampýfi. "Ofan við Frampýfi hét Hornhústún" segir í örnefnalýsingu. - í túni um 60 m V þjóðveg og um 60 m NA núverandi steinsteypts húss á Ekkjufellsseli. Dokkir í túninu kunna að benda til tótta, en Margrét segir að þarna hafi verið ýmis útihús. Hún kannaðist ekki við nafnið Hornhústún, en staðurinn passar miðað við örnefnalýsingu. Þarna er nú sléttað tún og er það enn nýtt

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ekkjufellssel, 3

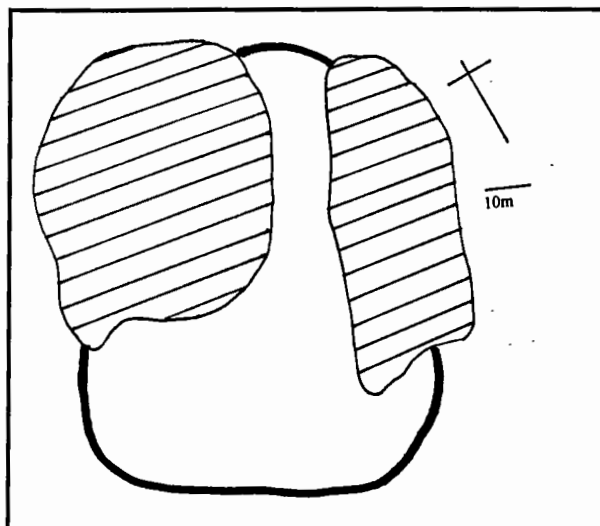

NM-141:003 *Háhyrningsstaðir* 65°17.471N 014°25.607V sk. 22

"Upp á Selásum, þar sem hæst ber, eru óglöggar rústir, sem eru kallaðar Háhyrnustaðir" segir í örnefnalýsingu. - Á ási um 150 m NA Norðurlandsvegur á mótum gamla steinhúsins á Ekkjufellsseli. Torfhláðinn, mjög útflattur garður, liggur á parti umhverfis hæðina. Hann sést á um 70 m kafla sunnan og SV hæðarinnar. Einnig sést partur af garðinum í sundinu milli klettaásanna tveggja efst á hæðinni. Mikið jarðrof hefur orðið. Í SV-horni innan garðsins eru stórpýfðar upphækkanir sem kunna að benda til tótta en þar eru mjög stórar kolagrafir. Annars sjást hvergi tóttir.

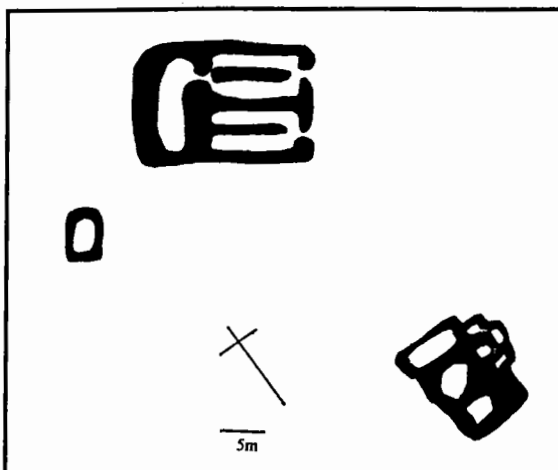
Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Ekkjufellssel, 2

NM-141:004 *Selhús*

65°17.750N 014°25.083V sk. 25

"Austan á Selásum voru beitarhús frá Ekkjufellsseli, kölluð Selhús" segir í örnefnalýsingu. - Húsin eru staðsett í sundi milli klettahæða austan megin í Selásnum. Tvö fjárhús, 8x4 m hvort, og hlaða áföst aftan við. Mjög stórt grjót hefur verið notað í hleðsluna, sérstaklega í hlöðunni. Veggir eru mjög stæðilegir og standa enn mjög vel. Í um 6 m vestan við er 4x2 m heytótt með mjög óreglulegum vegggleðslum. Um 16 m S af fjárhúsunum er einhverskonar sambygging tóttu, líklega heytóttir. 2 ferhyrndar og ein hringlaga, staðsett á milli hinna 2ja. Við A-

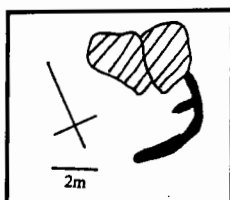
hlið tóttu þessara eru 4 smáhólf um 0,7x0,7 hvert. Bæði fjárhúsin og sambyggðu heytóttirnar eru vaxnar háu grasi, en staka heytóttin virðist eldri, vaxin lyngi og ljónslappa. Þarna kunna því að hafa staðið eldri hús eða sel eins og nafn beitarhúsanna bendir til

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Ekkjufellssel, 2; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-141:005 *Kvíasteinn*

65°17.335N 014°26.314V sk. 29

Í örnefnalýsingu segir að Kvíasteinn hafi verið beint framan við túnið. - Kvíasteinn er stór tiklofinn steinn í hægri vegkanti heimreiðar, þegar keyrt er heim að bænum. Um 20 m norðar en afleggjarinn að kirkjugarðinum í Fellabæ. Í N frá steininum liggur um 3 m langt 0,5 m breitt garðlag sem beygir til SA og sést á um 4 m kafla. Garðlag þetta er lyngi vaxið og nokkuð ógreinilegt en þarna er mikill gróður, einnig

víðiplöntur sem settar hafa verið þar niður.

Hættumat: hætta vegna gróðurs

Heimildir: Ö-Ekkjufellssel, 1

NM-141:006 heimild um tóft

Tóttarbrott er við Urriðavatn í beina línu frá Eystrihöfða. Ekki tókst skrásetjurum að finna þetta tóttarbrott. Leitað var upplýsinga hjá Ólafi á Urriðavatni, sem ekki kannaðist við tóttarbrott sem þessi lýsing ætti við

Heimildir: Ö-Ekkjufellssel, 1

NM-141:007 *Einhleypingur* vað

65°17.454N 014°24.925V

Neðan við Selása er lítil flöt við Fljótið kölluð Vaðbali. Undan Vaðbala er vað á Lagarfljóti kallað Einhleypingur. Gamlar sagnir segja að Grímur Droplaugarson hafi synt eða vaðið yfir fljótið á þessu vað eftir vígið á Helga Ásbjarnarsonar. Efsta vað á Lagarfljóti

Heimildir: Ö-Ekkjufellssel, 2

NM-141:008 heytótt

65°17.443N 014°25.643V sk. 25

Á ásnum, um 130 m NA Norðurlandsvegar beint á móti Ekkjufellsseli, um 20 m SV við

garðinn á Háhyrnustöðum. Lítil 2,5 x 1 m heytótt

Hættumat: engin hætta

NM-141:009 heimild um geitakofa

Í Sveitum og jörðum er Geitakofi sagður hafa verið niðri á ásnum. Staðsetning ókunn.

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 383

NM-141:010 heimild um fjárhús

65°17.394N 014°26.448V sk. 27

Um 30 m A af íbúðarhúsi á Ekkjufellsseli segir Margrét að hafi staðið gamalt fjárhús.

Þarna sést nú ekkert. Þarna var sléttað tún, en nú þýfður hestahagi.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

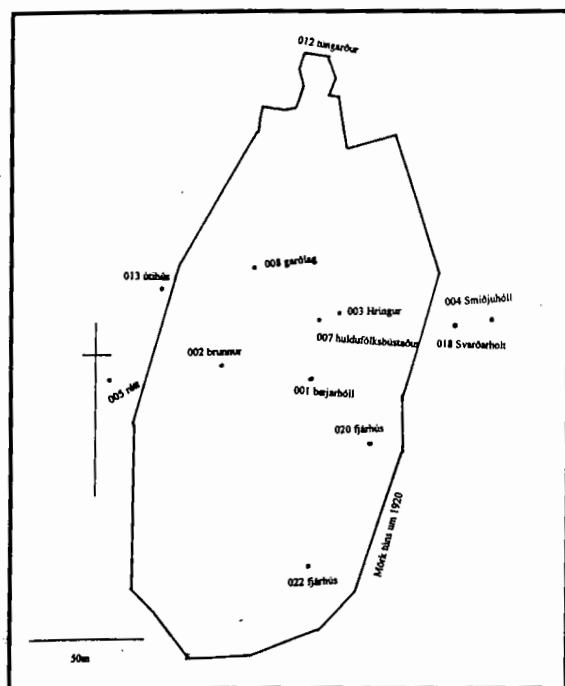
NM-142 Kross

6 hdr. 1576, 1847. Áskirkjueign frá 1463, að öllu frá 1544. Fyrst getið 17.7.1367 [Vallaneskirkju tilheyra] haalfir allir krossskogar. - DI III, 238, cop. í Vilch - DI IV, 204 og [1419] - DI IV, 270 og 4.9.1471 - DI V, 630; [1570] - DI XV, 684; 20.9.1463: Luckte ... Magnus [Árnason] kirkiunne vnder ase vc. j jordunne krosse er liggur j fellum j aspijngum. enn selldi ... þorgils [Finnbogasyni] jc. j fyrnefndri jordu - DI V, 395. 3.8.1544 samþykkir Gissur Einarsson að Snjólfur bóndi Hrafnsson hafði sett Áskirkju til eignar fyrir 10 hdr í heimalandi hálfu Hafrafell ixc og jc í Krossi því skilríkir menn báru þau skipti kirkjunni skaðlaus - DI XI, 328. sbr. 18.1.1566 - DI XIV, 458. Í brauðmati 1854 eru skógarnir sagðir "allir gjörsamlega eyðilagðir". Þegar prestssetur var niðurlagt á Ási varð Kross eign Mjóafjarðarkirkju og enn síðar Jarðeignadeildar. Jörðin hefur verið í sjálfsábúð síðan 1930. Í Eyðibýlaskrá í Múlaþingi er fornbylíð Bakkagerði nefnt en það fór í eyði í Svartadauða. Svo kallaður Hringur, tóttir og hringlaga garður, voru austan undir bæjarhólnum. Þarna var haldið að væru bænhus og grafreitir, þarna hefur nú verið sléttað og kom þá upp mjög stórt hleðslugrjót. Suðvestur mörk jarðarinnar eru við Setberg, við Ekkjufell í na og við Staffell í nv við Langavatn. Kross á hlutdeil í Ekkju- og Langavatni og Reyðarvatn er allt í landinu. SJM 1, 396-397; JJ, 357.

1920: 2,5 ha. garðar 200 m². Jörðin var ekki auðveld til búskapar. Landið er víða mýrar sem og holt og ásar með klöppum og klettum. Í sundum og kvosum eru tjarnir og vötn. Skógur er nú horfinn. Jörðin er ekki stór og án upprekstrarlands. Engjar voru votar og þýfðar, gamla túnið var á hólum við bæ og voru útjaðrar þess mjög þýfðir. Ræktunarskilyrði nokkuð erfið en land skjólgott á vetrum. Einvher hlunnindi fyrrum af skógi og silungsveiði í vötnunum. Í Fasteignamati 1918 er tún sagt 3,2 ha, harðlent, snögglent, þýft að tveimur þriðju hluta, vatnsból erfitt og landleysi gerði ágang gripa af öðrum bæjum að vandamáli. Um 1910 var fyrsta þakslétta á túnunum unnin með hestaverkfærum en túnslettun lauk með dráttarvél 1947. SJM 1, 397-398; Túnakort 1920.

Heimildarmenn: Guttormur Sigfússon fæddur 17.04.1938 á Krossi og Einar Guttormsson fæddur á Krossi 09.10.1966.

Túnakort fyrir Kross

NM-142:001 bæjarhóll

65°16.163N 014°29.212V sk. 26

Torfbær í bæjarhól, djúpt í jörð að norðan og vestan, bæjardyr með þili í sa. Um aldamót var baðstofukorn sem brann 1914. Gamli bærinn var aflagður 1950 og jafnaður við jörðu. (Sveitir og jarðir) - Gamli bærinn stóð þar sem nú er hlað framan núverandi íbúðarhúss, um 15 m SV húss. Bærinn hefur staðið frammi á brekkubrún, en nú sjást engin merki hans.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 396

NM-142:002 brunnur

65°16.130N 014°29.205V sk. 29

"Brunnur, höggvinn í klöpp, var vatnsból, en er vatn þraut, var sótt á hestum í Botnlausutjörn uppi á brekku bak við bæinn" segir í Sveitum og jörðum. Um 4 m vestan heimreiðar, um 30 m

SV af íbúðarhússi og um 15 m S af steypu fjárhúsi. Þarna er smá upphækkun og skora í henni. Nákvæm lögun hennar var ekki greinilegt sökum gróðurs. Enn seytla vatn úr brunninum. Um 10 m SV gamla bæjarstæðisins

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 397

NM-142:003 Hringur

65°16.158N 0114.29.193V sk. 25

"Beint upp af botninum heitir Svartimelur, og neðan við Bæjarhól hét Hringur, greinilegur garður með hústótt í einu horni. Hringurinn var allur þýfður, og töldu menn, að þetta væru leiði, en ekkert kom upp af beinum, þegar sléttað var" segir í örnefnalýsingu. "Hringurinn" var ferkantað garðlag NA og fast upp við Krosshólinn beint neðan íbúðarhússins og smiðju þeirrar en enn stendur efst á Krosshólum. Innan garðlagsins voru þúfur en hvoru tveggja er nú komið undir tún. Tótt eða garðlag var í einu horni Hringins. Bóndi segir að stórgripabein hafi komið upp, þegar sléttað var úr "Hringnum". Einnig kom upp stórgrýti

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Kross, 4

NM-142:004 Smiðjuhóll heimild um smiðju 65°16.114N 014°29.1172V sk. 24

"Fram og niður á túni er Smiðjuhóll" segir í örnefnalýsingu. Smiðjuhóll er lítil 5x4 m hólþússt um 700-800 m A af bæjarhólum. Ekkert tóttarlag er á hólum enda hefur hann verið sléttaður.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

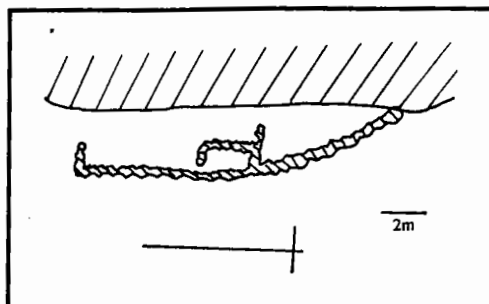
Heimildir: Ö-Kross, 6

NM-142:005 Réttarklettur

65°16.185N 014°29.406V sk. 29

"svo heitir Nónssteinn inn og upp á Hesthúskletti. Svo er Réttarklettur neðan við, og Brekka rétt fyrir ofan bæ." Um 100 m upp (V) af íbúðarhúsi á hæð undir kletti. Upp við klettinn eru leifar grjóthlaðinnar réttar. Hleðslur eru njög hrundar en réttin hefur verið tvíhólfa og auk þess lítil kró í horni fremra hólfsins.

Hættumat: hætta vegna ábúðar
Heimildir: Ö-Kross, 2

NM-142:006 *Hesthúsklettur* heimild um hesthús 65°16.102N 014°29.299V sk. 37
Hesthúsklettur heitir klettur innan við tún. - Hesthúsklettur er klettur ofan (NV) heimreiðar, um 100 m V/SV íbúðarhússins. Hesthús stóð framan við klett þennan, en er nú horfið undir tún.

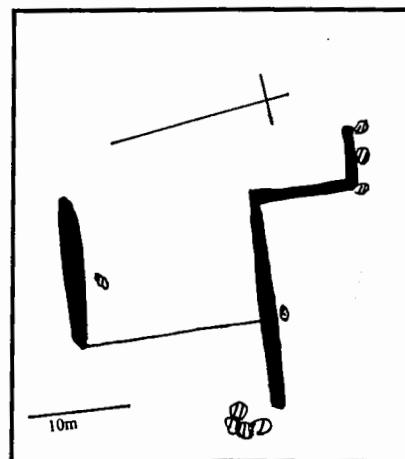
Hættumat: hætta vegna ábúðar
Heimildir: Ö-Kross, 2

NM-142:007 *huldufólksbústaður* 65°16.158N 014°29.193V sk. 25
"Í kletti austan í Bæjarhólnum eða Krosshólnum á huldukona að búa" segir í örnefnalýsingu. - Íbúðarhúsið stendur á Kross- eða Bæjarhólnum. Bæjarhóllinn er nokkuð brattur niður að túni neðan við núverandi bæ. Fremst á hólbrúninni stendur smíðja enn að hólfi uppi (um 5 m austan íbúðarhúss)

Hættumat: hætta vegna ábúðar
Heimildir: Ö-Kross, 4

NM-142:008 *gerði* 65°16.204N 014°29.186V sk. 22
Um 25-30 m N af núveraandi íbúðarhúsi, í brekku. Ferkantaður garður í brekkunni utan, NA, við Bæjarhóllinn. Erfitt er að gera sér grein fyrir nákvæmu lagi hans því að honum hefur verið raskað, lögð vatnslögn í gegnum hann. Mjög stórir steinar hafa verið í garðinum og sjást þeir þar sem garði hefur verið raskað. Sunnan megin í garðinum er þýft, raskað svæði og verða veggjalög ekki greind sökum gróðurs.

Hættumat: hætta vegna ábúðar
Heimildir: Ö-Kross, 2

NM-142:009 *Fjárhúsmýri* heimild um fjárhús 65°15.953N 014°29.137V sk. 24

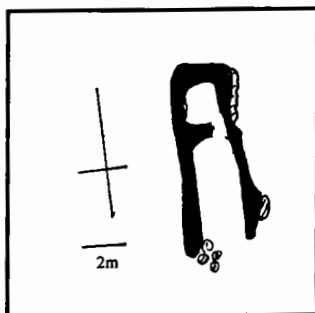
"Ofan við Ekkkusund er Kofamýri fremst, en utan við hana Fjárhúsmýri" segir í örnefnalýsingu. -Ræktað tún vinstra megin heimreiðar þegar ekið er upp að Krossbænum. Þarna er nú ræktað tún og man bóndi ekki eftir neinum tóttum.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Kross, 2

NM-142:010 *Finnsstekkur*

65°16.318N 014°30.120V sk. 23

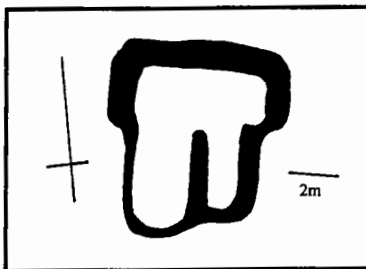
"Þá er Kálfafell. Þar neðan í brekkunum eru rústir af gömlum stekki, sem nefndur er Finnsstekkur." Segir í örnefnalýsingu. Stekkurinn er nefndur svo eftir Finni bónda á Krossi. - Upp við brekkuna vestan mýrasunds þess sem liggur inn, SV, frá Reyðarvatni. Tvískiptur grjóthlaðinn stekkur hlaðinn utan í brekku. Grjóthleðsla er greinileg í smærra hólfinu og grjót úr hleðslu liggur framan við dynnar í NA- horninu. Stekkurinn er vaxinn lyngi og ljónslappa

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Kross, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-142:011 *Stekkjartangi*

65°16.246N 014°29.624V sk. 37

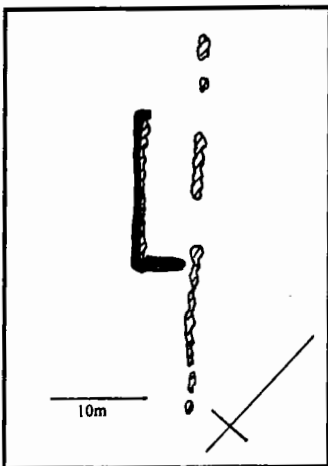
"Gamall Stekkur er á tanga við vatnið, sem heitir Stekkjartangi segir í örnefnalýsingu. - SA til við Reyðarvatn liggur tangi út í vaatnið. Á tanganum eru leifar stekkjara. Stekkurinn er tvö samliggjandi hólfi og garðlag framan þeirra myndar þriðja hólfið.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Kross, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-142:012 *túngarður*

65°16.313N 014°29.277V sk.

"Virkjamiklir túngarðar voru um hinn forna töðuvöll og peningshús þvert á garðinn, svo að dyr vissu inn á tún, en heydesjar utangarðs" segir í Sveitum og jörðum. Túngarðurinn sést á holtinu um 100 m N íbúðarhúss, utan um núverandi tún. Hann nær frá Svarðarholti yfir ána að Reyðarvatni. Ofan Svartaáss er rétt hlaðinn utan í túngarðinn etv úr grjóti úr honum. Þetta garðlag mun ekki hluti af túngarðinum, en hann mun horfinn með öllu.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 39

NM-142:013 heimild um útihús

65°16.102N 014°29.299V sk. 37

"Virkjamiklir túngarðar voru um hinn forna töðuvöll og peningshús þvert á garðinn, svo að dyr vissu inn á tún, en heydesjar utangarðs" segir í örnefnalýsingu. - Túngarðurinn lá um 50-60 m ofan (V) núv. íb.húss. Þarna voru tóttir amk tveggja hesthúsa og tveggja fjárhúsa upp við garðinn. Bæði garðurinn og húsin eru nú komin undir tún.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 396

NM-142:014 heimild um heytóftir

"Virksamiklir túngarðar voru um hinn forna töðuvöll og peningshús þvert á garðinn, svo að dyr vissu inn á tún, en heydesjar utangarðs" segir í örnefnalýsingu. Fundust ekki 1997. Bóndi man ekki eftir þessum tóttum.

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 396

NM-142:015 grjótgarðar

65°16.621N 014°29.640V sk. 24

"Forn garður milli Reyðarvatns og Langavatns. Á fyrstu aldartugum einhlaðinn grjótgarður milli Reyðar- og Bolavatns, og samgirðing með Hafrafelli úr Ekkjuvatni í Reyðarvatn og þaðan í Langavatn" segir í Sveitum og jörðum. Garðurinn liggur á um 30 m kafla þvert yfir eiðið sem skilur að Langa- og Þreyðarvatn. Þarna er nú gaddavírsgirðing upp við garðinn.

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 396; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-142:016 heimild um garðlag

Landamerki liggja á einum stað í fornt garðbrot við Ekkjuvatn undir framanverður Hagabjörgum. Fannst ekki við skoðun 1997.

Heimildir: Ö-Kross, 1

NM-142:017 heimild um tröð

65°16.371N 014°28.790V sk. 22

"Götur liggja til allra átta og "krossast" í grennd bæjar, og hlaðin tröð með hellubrum á keldum er yfir Dal á Ekkjufellsleið" segir í Sveitum og jörðum. Djúpar hestagötur liggja frá Bolavatni í átt til Ekkjuvatns. Tröðin sést nú ekki lengur, mun sokkin í mýrinni.

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 395

NM-142:018 Svarðarholt heimild um svarðargrafir

65.16.187N 0149.056V sk. 20

"Neðan við Hringinn er Svarðarholt, neðan við þetta holt voru Svarðargrafir" segir í örnefnalýsingu. - Smáholt er í túninu um 70 m A núverandi íbúðarhúss. Ekki sjást neinar svarðargrafir, því þarna er nú sléttað tún.

Heimildir: Ö-Kross, 4

NM-142:019 Ullarbotn

65°16.276N 014°28.768V sk.

Ullarbotn er örnefni hérna megin við vötnin - Rétt vestan norðurenda Bolavatns. Rétt vestan girðingar þar sem hún kemur í enda vatnsins.

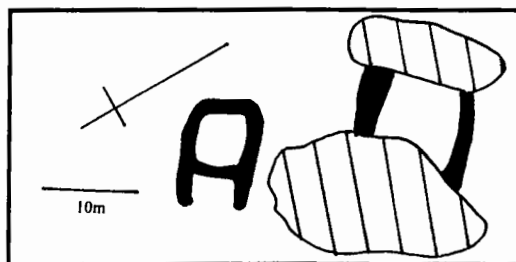
Heimildir: Ö-Kross, 4

NM-142:020 fjárhús

65°16.114N 014°29.172V sk. 24

Um 60-70 m S af íbúðarhúsi og um 25 m SA heimreiðar eru 2 lítil klettaholt. NA og fast upp við stærra holtið eru óglöggar leifar tvískipts fjárhúss. Tvö lág garðlög liggja milli holtanna.

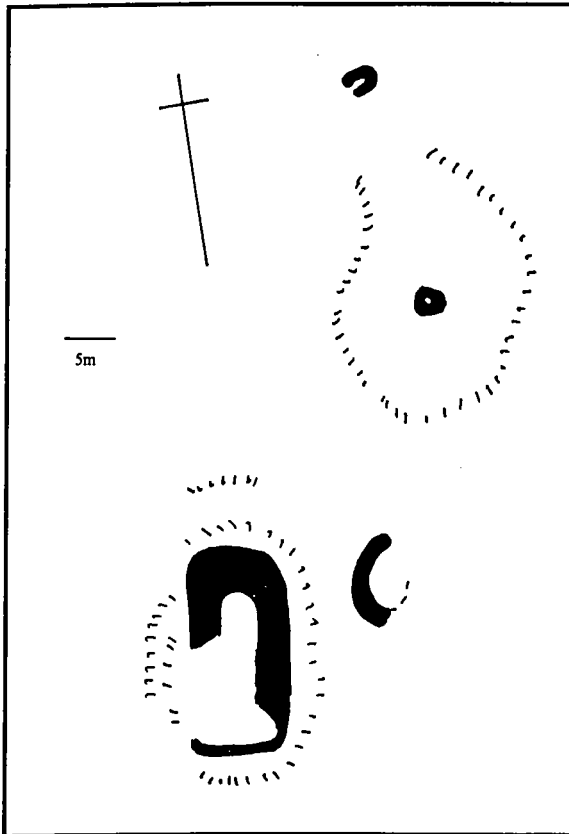
Hættumat: mikil hættu vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Kross, 2

NM-142:021 *Bakkagerði* heimild um býli

65°15,813N 014°28,456V sk. 24

"Bakkagerði, fornbyli frá Krossi. Fór í eyði í Svartadauða." Í neðra landi Kross, ásalandslagi. Vestur af ysta túninu þar niður frá, í kvos móti austri. Kvosin fremur blaut, til norðurs, vesturs og suðurs eru lágir ásar, en opið til austurs. Bæjartóttin er í miðri kvosinni. Tóftir af tveimur kofum eru skammt N við bæjarhólinn. Hann sjálfur er um 1,5 m á hæð að norðan en heldur lægri að sunnan. Algróin grasi og sinu. Síðast hafa staðið á hólnum hús sem hafa horfið ekki fyrir mjög lögnu síðan, líklega hlaða eða fjárhús og hlaða.

Hættumat. engin hætta

Heimildir: Halldór Stefánsson:

"Fornbyli og eyðibýli í Múasýslum" Múlaþing 5,

NM-142:022 heimild um fjárhús

16.037N 014°29.233V sk.

Um 100 m S íbúðarhúss, um 15 m neðan heimreiðar. Húsin sléttuð undir tún um 1980.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-142:023 garðlag

65°16.298N 014°29.631V sk. 33

Hlaðinn grjótgarður liggur á um 40 m kafla frá klettabelti niður að Reyðarvatni um 40 m sunnan við Stekkjartanga.

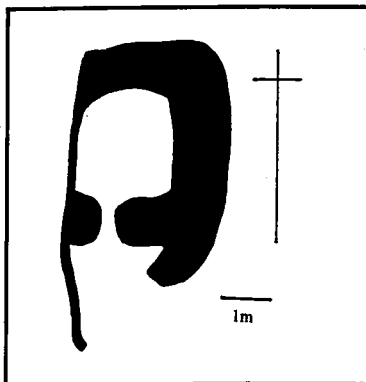
Hættumat: engin hætta

NM-142:024 smalakofi

65°16.564N 014°19.866V sk. 24

Stendur utan í kletti um 60 m vestan við grjótgarðinn sem liggur milli Reyðar- og Langavatns. Lítið 1 x 1 m grjótskýli efst á klettahæð. Grjót hefur hrunið úr veggjum

Hættumat: engin hætta

NM-142:025 stekkur 65°15,731N 014°28,568V sk. 21

Í Neðralandi Kross, niður af heimreiðinni að bænum, um 30-40 m vestur af túnþala einum þar niður frá, það er ysta túni. Í dæld sem liggur SA-NV, grasi vaxinni, og lækur rennur þvert um dældina að summanverðu. Stekkurinn er byggður upp við brekku sem myndar vesturvegg.

Hættumat: engin hætta

NM-142:026 kolagrafir

65°15,775N 014°28,528V sk.21

Í neðra landi Kross, vestur af ysta túninu þar niður frá. Uppi á holtinu sem liggur N-S vestan túnsins. Ofan til á löngu holti í stórpýfðum mó. Skammt er að tóttunum á Bakkagerði, sem eru í kvos austan við holt þetta. Grafirnar eru að minnsta kosti þrjár, kringlóttar og um það bil hálfur m á dýpt.

Hættumat: engin hætta

Map of the Hlíðar area in Iceland, showing various locations and distances. The map includes a scale bar for 1 km and a north arrow. Locations are marked with dots and labeled with numbers and names. Some locations are highlighted with shaded areas. The map shows a network of roads and a coastline with several islands and fjords.

Locations marked on the map include:

- 019 Trollsakur
- 015 sekur
- 029 náðhagi
- 013 Breiðabot
- 012 Birnufellabot
- 014 Svandarmelur
- 008 Hrígerði
- 022 fjar
- 020 lóns
- 008 þeigarhús
- 023 Gildhrúnaun
- 014 Rjóður
- 016 Svandarmund
- 009 Kíabot
- 011 lótt
- 019 Mörvæðs
- 017 Leki
- 010 Hlíðargjóti
- 009 Efir-Sekklás
- 009 Rétarklettur
- 010 Hlíðargjóti
- 016 Garðistakur
- 020 svandargrati
- 018 Kollis
- 016 Gretisak
- 025 Gretisak
- 023 Gretisak
- 021 Kúabotn
- 011 mylla
- 015 sekur
- 014 þorleifagerði
- 019 þeigarhús
- 013 Mithússeset
- 027 sekur
- 029 smalakofi
- 028 garðlag
- 009 þeigarhús
- 022 tetr og garðlag
- 017 sekur
- 014 sekur
- 013 sekur
- 016 kollgrati
- 015 þóki
- 012 Hríðargjóti
- 018 svandargrati
- 010 rétt
- 015 garðlag
- 020 náðhagi
- 014 vorfjall
- 009 Efir-Sekklás
- 009 Rétarklettur
- 010 Hlíðargjóti
- 016 Garðistakur
- 020 svandargrati
- 018 Kollis
- 016 Gretisak
- 025 Gretisak
- 023 Gretisak
- 021 Kúabotn
- 011 mylla
- 015 sekur
- 014 þorleifagerði
- 019 þeigarhús
- 013 Mithússeset
- 027 sekur
- 029 smalakofi
- 028 garðlag
- 009 þeigarhús
- 022 tetr og garðlag
- 017 sekur
- 014 sekur
- 013 sekur
- 016 kollgrati
- 015 þóki
- 012 Hríðargjóti
- 018 svandargrati
- 010 rétt
- 015 garðlag
- 020 náðhagi
- 014 vorfjall
- 009 Efir-Sekklás
- 009 Rétarklettur
- 010 Hlíðargjóti
- 016 Garðistakur
- 020 svandargrati
- 018 Kollis
- 016 Gretisak
- 025 Gretisak
- 023 Gretisak
- 021 Kúabotn
- 011 mylla
- 015 sekur
- 014 þorleifagerði
- 019 þeigarhús
- 013 Mithússeset
- 027 sekur
- 029 smalakofi
- 028 garðlag
- 009 þeigarhús
- 022 tetr og garðlag
- 017 sekur
- 014 sekur
- 013 sekur
- 016 kollgrati
- 015 þóki
- 012 Hríðargjóti
- 018 svandargrati
- 010 rétt
- 015 garðlag
- 020 náðhagi
- 014 vorfjall
- 009 Efir-Sekklás
- 009 Rétarklettur
- 010 Hlíðargjóti
- 016 Garðistakur
- 020 svandargrati
- 018 Kollis
- 016 Gretisak
- 025 Gretisak
- 023 Gretisak
- 021 Kúabotn
- 011 mylla
- 015 sekur
- 014 þorleifagerði
- 019 þeigarhús
- 013 Mithússeset
- 027 sekur
- 029 smalakofi
- 028 garðlag
- 009 þeigarhús
- 022 tetr og garðlag
- 017 sekur
- 014 sekur
- 013 sekur
- 016 kollgrati
- 015 þóki
- 012 Hríðargjóti
- 018 svandargrati
- 010 rétt
- 015 garðlag
- 020 náðhagi
- 014 vorfjall
- 009 Efir-Sekklás
- 009 Rétarklettur
- 010 Hlíðargjóti
- 016 Garðistakur
- 020 svandargrati
- 018 Kollis
- 016 Gretisak
- 025 Gretisak
- 023 Gretisak
- 021 Kúabotn
- 011 mylla
- 015 sekur
- 014 þorleifagerði
- 019 þeigarhús
- 013 Mithússeset
- 027 sekur
- 029 smalakofi
- 028 garðlag
- 009 þeigarhús
- 022 tetr og garðlag
- 017 sekur
- 014 sekur
- 013 sekur
- 016 kollgrati
- 015 þóki
- 012 Hríðargjóti
- 018 svandargrati
- 010 rétt
- 015 garðlag
- 020 náðhagi
- 014 vorfjall
- 009 Efir-Sekklás
- 009 Rétarklettur
- 010 Hlíðargjóti
- 016 Garðistakur
- 020 svandargrati
- 018 Kollis
- 016 Gretisak
- 025 Gretisak
- 023 Gretisak
- 021 Kúabotn
- 011 mylla
- 015 sekur
- 014 þorleifagerði
- 019 þeigarhús
- 013 Mithússeset
- 027 sekur
- 029 smalakofi
- 028 garðlag
- 009 þeigarhús
- 022 tetr og garðlag
- 017 sekur
- 014 sekur
- 013 sekur
- 016 kollgrati
- 015 þóki
- 012 Hríðargjóti
- 018 svandargrati
- 010 rétt
- 015 garðlag
- 020 náðhagi
- 014 vorfjall
- 009 Efir-Sekklás
- 009 Rétarklettur
- 010 Hlíðargjóti
- 016 Garðistakur
- 020 svandargrati
- 018 Kollis
- 016 Gretisak
- 025 Gretisak
- 023 Gretisak
- 021 Kúabotn
- 011 mylla
- 015 sekur
- 014 þorleifagerði
- 019 þeigarhús
- 013 Mithússeset
- 027 sekur
- 029 smalakofi
- 028 garðlag
- 009 þeigarhús
- 022 tetr og garðlag
- 017 sekur
- 014 sekur
- 013 sekur
- 016 kollgrati
- 015 þóki
- 012 Hríðargjóti
- 018 svandargrati
- 010 rétt
- 015 garðlag
- 020 náðhagi
- 014 vorfjall
- 009 Efir-Sekklás
- 009 Rétarklettur
- 010 Hlíðargjóti
- 016 Garðistakur
- 020 svandargrati
- 018 Kollis
- 016 Gretisak
- 025 Gretisak
- 023 Gretisak
- 021 Kúabotn
- 011 mylla
- 015 sekur
- 014 þorleifagerði
- 019 þeigarhús
- 013 Mithússeset
- 027 sekur
- 029 smalakofi
- 028 garðlag
- 009 þeigarhús
- 022 tetr og garðlag
- 017 sekur
- 014 sekur
- 013 sekur
- 016 kollgrati
- 015 þóki
- 012 Hríðargjóti
- 018 svandargrati
- 010 rétt
- 015 garðlag
- 020 náðhagi
- 014 vorfjall
- 009 Efir-Sekklás
- 009 Rétarklettur
- 010 Hlíðargjóti
- 016 Garðistakur
- 020 svandargrati
- 018 Kollis
- 016 Gretisak
- 025 Gretisak
- 023 Gretisak
- 021 Kúabotn
- 011 mylla
- 015 sekur
- 014 þorleifagerði
- 019 þeigarhús
- 013 Mithússeset
- 027 sekur
- 029 smalakofi
- 028 garðlag
- 009 þeigarhús
- 022 tetr og garðlag
- 017 sekur
- 014 sekur
- 013 sekur
- 016 kollgrati
- 015 þóki
- 012 Hríðargjóti
- 018 svandargrati
- 010 rétt
- 015 garðlag
- 020 náðhagi
- 014 vorfjall
- 009 Efir-Sekklás
- 009 Rétarklettur
- 010 Hlíðargjóti
- 016 Garðistakur
- 020 svandargrati
- 018 Kollis
- 016 Gretisak
- 025 Gretisak

10 hdr. 1576, 1847. Bændaeign. Fyrst getið 7.7.1490 er bréf var 'gert a setberge er ligur j fliotz dalshierade.' - DI VI, 709; 1643 er lýst á alþingi í umboði Jóns Björnssonar lögveði í hálfu Setbergi 5 hdr, hver jarðarhundrud Bjarni Ögmundsson hefur lofað Jóni Björnssyni fyrstum að selja - Alp VI, 112. "Afbýli var Hrísgærði sem nefnt er í eyðibýlaskrá Ásprests 1794. Tóftir þess eru á svokölluðum Klapparmó. Jörðin er staðsett nálægt Fellunum miðjum og liggja landamörk mót Krossi í na í Fljót við Forvaðaklett gegnt Þórsnesi. Sá hlið liggur að Lagarfljóti um 2,3 km strandlengja. Mörk við Hreiðarsstaði eru að sv úr Brandalækjarósi í stefnu að Birnufelli um 2 km upp frá fljótinu og eru nv mörk við Birnufell." SJM 1, 398-399; JJ, 357.

1920: 3,3 ha. Garðar 375 m². "Landið hækkar upp frá fljótinu og nokkuð klettótt. Margar tjarnir eru í landinu, þeirra stærst er Skrugguvatn. Jörðin er sámilega fallin til búskapar en landþröng og ræktunarskilyrði eru ekki nema í meðallagi. Í Fasteignamati frá 1918 eru tún sagt 2,9 ha, mest þýft en grasgefið. Sumarhagar og útbeiti góð og góð mótekja, engjar þýfðar en grasgefnar. Gamla túnið var fremur brattlent, hólótt og þýft. Þaksléttun hafin 1922, lauk 1936. Árið 1925 var byrjað að rækta land með hestaverkfærum. Fyrst byrjað að vinna tún með jarðýtu 1947. Nýrækt var hafin 1970 í Klapparmóum þar sem tóftir fornþýlisins Hrísgærðis eru staðsettar." SJM 1, 399-400.

Heimildamaður: Bragi Gunnlaugsson fæddur 28.11. 1931 á Setbergi.

NM-143:001 bæjarhóll

65°15.399N 014°30.025V sk. 23

"Gamli bærinn stóð norðan við núverandi íbúðarhús, tvær burstir með heilþiljum austur á hlað, bæjardyr með lofti og skemma" segir í Sveitum og jörðum. Utan (norðan) við gamla íbúðarhúsið (frá 1927). Gamla baðstofan stóð í minni Braga, hún var flutt frá Skeggjastöðum). Enn stendur hænsnakofi, 4x5 m, veggir hlaðnir í metershæð. Hænsnakofinn var upphaflega fjós að því er Bragi hefur heyrt. Skemma var sunnan við þar sem útihús norðan gamla íb. standa nú, þá var hesthús og baðstofa stóð þar sem nú stendur braggi, að sögn Braga

Hættumat: hætta vegna ábúðar

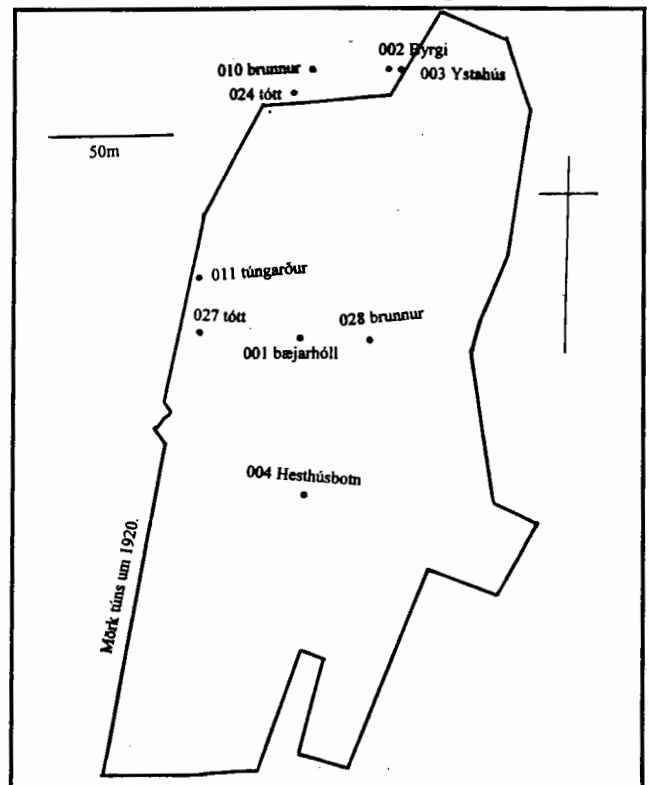
Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 399

NM-143:002 Byrgi heimild um fjárhús

65°15.458N 014°29.946V sk. 30

"Stakt fjárhús á túninu heitir Byrgi. Við það er Byrgishlaða" segir í örnefnalýsingu. - Norður af bæ. Norður af bænum er nú steinsteypt útihús, fjárhús og hlaða. Byrgi var við norðurendann á þeirri hlöðu. Hóll N við hlöðu, ber það með sér að hér hefur verið fært til efni.

Túnakort fyrir Setberg

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Setberg, 7; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-143:003 *Ystahús* heimild um fjárhús 65°15.425N 014°29.891V sk. 35
 "Utarlega í túninu er Yztahús" segir í örnefnalýsingu. - NA af steyptri hlöðu norður af bæ. Sléttuð hólbunga. Staðurinn sem heim. vísaði á ca 20 m í NA af NA-horni hlöðu. Sambyggt Stóruhlöðu og Stóruhúsum og er búið að slétta það allt. Ystahús var utan við hlöðu og fjárhús úr torfi, Stóruhús. Faðir Braga byggði Stóruhús og Stóruhlöðu, hann bjó á Setbergi 1922-1970.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Setberg, 7

NM-143:004 *Hesthúsbót* 65°15.310N 014°30.150V sk. 29
 "Neðan við hólinn, þar sem heimagrafreiturinn er, heitir Hesthúsbót" segir í örnefnalýsingu. - Um 90 m SA við núverandi íbúðarhús og um 150 m V við þjóðveginn Slétt tún. Bragi man ekki eftir hesthúsi á þessum stað

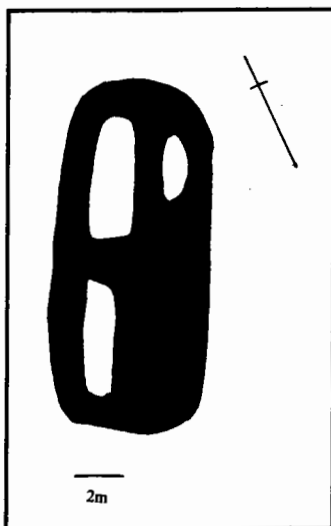
Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Setberg, 7; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-143:005 *Lind* vatnsból 65°15.491N 014°29.807V sk. 32
 "Uppspretta kemur upp í Bergslág og rennur yzt á túni og er kölluð Lind segir í örnefnalýsingu. - Norður (NA) af bæ, undir klettum. Í mýrlendi NV við tún. Ekkert mannvirki sást 1997, en Bragi segir að hingað hafi kindur jafnan verið reknar til að komast í vatn

Heimildir: Ö-Setberg, 7; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-143:006 *Hrísgerði* 65°15.248N 014°28.820V sk. 36

"Ofan við Hrísgerðismýri og Klapparmó er lág hlíð, nafnlaus; í slakka austan (s.a.) í hlíðinni eru rústir af eyðibýli, sem heitir Hrísgerði. Engar sagnir eru til um það" segir í örnefnalýsingu. - Um 100 m V af veginum, um 50 m S af vörðunni. Rétt við túnið í grösugri þýfðri lægð undir hlíðinni stendur tóttin á hól, sem er líkur því að vera bæjarhóll. Hóllinn svo grösugur að erfitt er að greina hólaskiptingu tóttarinnar. Engir garðar né útihús sjáanleg. Svæðið hefur ekki verið slegið og grasið mjög hátt svo fleiri tættur gætu hafa leynst þar, en þó gekk skrásetjari um í kringum tóttina og varð ekki var við neitt

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Setberg, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-143:007 *Réttarklettur* 65°15.117N 014°31.458V sk. 28

"Utan við Flatás er slakki, kallaður Skarð, en inn af Flatás er Réttarklettur" segir í örnefnalýsingu. - Um 80-100 m S af heimreiðinni heim í Birnufell, um 5-600 m V af

Þjóðveginum. Klettóttur, grýttur ás. Bragi man ekki eftir rétt þarna, og er ekki hægt að sjá leifar af rétt þar.

Heimildir: Ö-Setberg, 5

NM-143:008 *Húsás* beitarhús

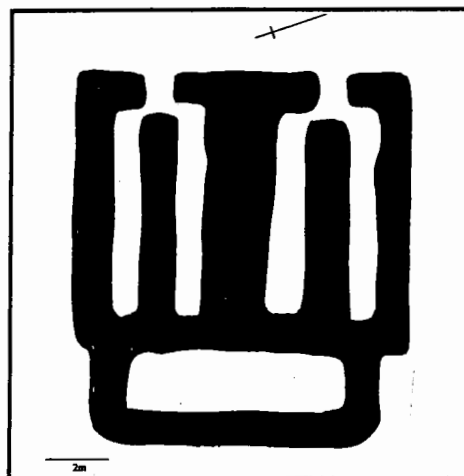
65°14.872N 014°29.836V sk. 30

"Neðan við Gildruhraun heita Gildruhraunsmóar, utan og ofan við Brandalækjarós. Utan við móana er Húsás. Þar voru beitarhús frá Setbergi, löngu aflögð" segir í örnefnalýsingu. - Um 3 m A við vegarslóðann út að kartöflugörðum bóndans. Um 300 m V við Lögin. Sléttur grasbali í annars þýfðu beitalandi. Tóttin skiptist í 2 hús með garða og hlöðu aftan við. Húsin opnast til austurs. Um 30 m SV við tóttina er lítil þúst, ekki var hægt að sjá hvort hún væri náttúruleg eða mannavek sökum mikils gróðurs á henni. Um 3x3 að utanmáli, alveg fast upp við vegarslóðann

Hættumat: hætta vegna skógræktar

Heimildir: Ö-Setberg, 6; Helgi

Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-143:009 *Efri-Stekkás*

65°14.009N 014°30.440V sk. 22

"Framan og neðan við Efriblá er Efri-Stekkás" segir í örnefnalýsingu. Þjóðvegurinn liggur eftir Efri-Stekkás. - (Efriblá er tún. Neðri Stekkás er vestan við Efri-Stekkás) Ásarnir grónir, þýfður mór.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Setberg, 6; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-143:010 brunnur

65°15.459N 014°30.076V sk. 38

NV af hlöðunni norðan bæjar, ca 40 m. Í grasi vaxinni lág í brekku neðan við Setbergið sjálft. Brunnur frá 1936. Hlaðið í kring m. torfi, byrgt yfir, lítur út eins og stór græn þúfa.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Setberg, 6

NM-143:11 túngarður

65°15.431N 014°29.036V sk. 23

"Í gamla túninu sáust, er Gunnlaugur hóf búskap 1922, merki um mjög gamlan túngarð" segir í Sveitum og jörðum. - Vestan við bæ eru klettur og þar sem þeim sleppir má sjá túngarðsbút lágan og útflattan amk 50 m í norður. Undir brekku - grýttu holti- í framhaldi af klettum vestan bæjar. Bútur sést frá berginu bak við bæ og í norður að brekku undir Setberginu.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 399

NM-143:012 *Birnuvellisbrú*

65°15.330N 014°30.387V sk. 25

"Yfir Dalinn voru tvær brýr (vegir). Heitir önnur Birnuvellisbrú. Þar lágu götur að Birnuvelli.

Hin heitir Breiðabrá. Þar var fé rekið til beitar" segir í örnefnalýsingu. - Birnufellsbrú er upp 100 m sunnar en Breiðabrá, sem er nánast beint vestur af bænum (íbúðarhúsinu) í mýrlendum dalskorning. Ca 100 m sunnar en Breiðabrá, að sögn heim. - Sjá má að fjárgötur liggja hér um, en ekki er sjálf upphleðslan lengur glögg, og verður því ekki fullrytt um lengd hennar né hæð. Breidd hefur verið 2-2,5.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Setberg, 4

NM-143:013 Breiðabrá

65°15.443N 014°30.243V sk. 26

"Yfir Dalinn voru tvær brýr (vegir). Heitir önnur Birnufellsbrú. Þar lágu götur að Birnufelli. Hin heitir Breiðabrá. Þar var fé rekið til beitar" segir í örnefnalýsingu. - Í vestur af bæ (100 m?) Um þveran mýrlendan dalskorning. Breiðabrá og Birnufellsbrú voru úr torfi. Bragi segist hafa endurbætt Breiðubrá nýlega.

Hættumat: hætta vegna vatnsaga

Heimildir: Ö-Setberg, 4

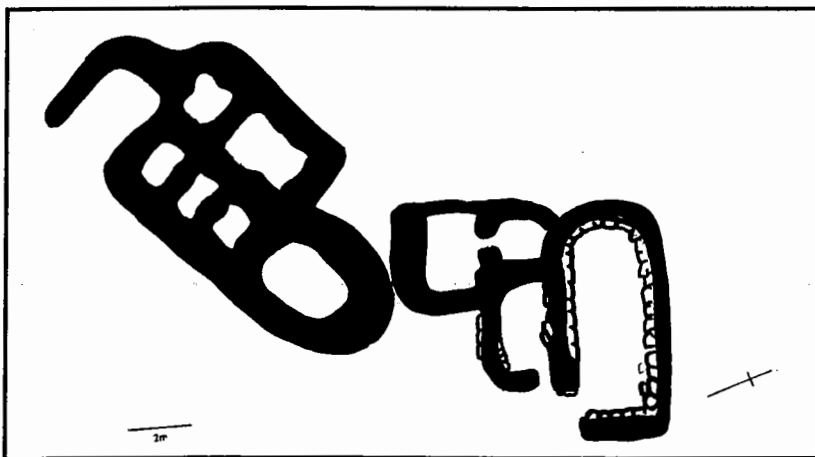
NM-143:014 Svarðarmelur heimild um svarðargrafir 65°15.415N 014°31.742V sk. 45
"Neðan við túnið, út af Efriblá, var einu nafni kallað Melar. Yztur er Svarðarmelur, þá Bæjarmelur (rétt við túnið niður af bæ)" segir í örnefnalýsingu. - Túnið þar sem svarðargrafir voru er V við þjóðveginn og NA af bænum. Tún.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Setberg, 6; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-143:015 stekkur

65°15.761N 014°30.202V sk. 31

Í svonefndum Stekkabotni, SV við Skrugguvatn, NV við Setberg. Grasi vaxinn þýfður hvammur. Stekkur er ca 60-70 m NNV af tjörn. Grjóthlaðin tótt, 6x2,5 að innanmáli, veggjahæð 0,6. Sunnan við hana er önnur tvíhólfa, eldri að sjá, grasi vaxin, en nokkurt grjót sést í vegg, sú er 6 m löng og 2 m breið og veggjahæð 0,3. Þar suður

af enn ógleggri tættur. fyrst eitt óglögg hólfa samhliða áður töldum tóttum, ca 3,5 x 2,5. og sunnan þess tóttasamstæða ca 14x6 m sem stefnir SV-NA, veggjahæð hennar 0,4 m.

Heimildir: Ö-Setberg, 4; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-143:016 Ásavarða

65°15.287N 014°28.709V sk. 36

"Á hlðinni ofan við Hrísgærði er varða, sem heitir Ásavarða" segir í örnefnalýsingu. - Um 700 m V af Forvaða, NV af Hrísgærði. Varðan stendur á grýttum ás.

Hættumat: engin hætta

Ö-Setberg, 4; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-143:017 *Vörðumýri*

65°15.433N 014°31.493V sk. 27

"Ofan við Vörðurásmýri er Vörðuás. Á þeim ás eru 5 vörður með stuttu millibili. Ein þeirra heitir Miðmorgunsvörða" segir í örnefnalýsingu. Ílangt klapparholt og má sjá 4 vörður sem standa og eina hrunda (þá syðstu). Hrunda varðan er hrunin fyrir minni Braga. - Mælingin er tekin við þá vörðu sem verið hefur í miðið, hún er 1,5 m á hæð, 0,5 x 0,6

Hættumat. engin hætta

Heimildir: Ö-Setberg,5

NM-143:018 *Skrugguvatn* tröllabústaður

65°15.867N 014°30.066V sk. 46

"Ofan við Hrafnakletta eru Stekkabotnar, og utan við þá er Skrugguvatn" segir í örnefnalýsingu. Skrugguvatn eða Skrukkuvatn dregur nafn sitt af tröllkonu sem Skrugga eða Skrukka hét. Hennar er getið í Þjóðsögum Sigfúsar Sigfússonar. - NV af fjallinu (fellinu?) Setbergi.

Heimildir: Ö-Setberg, 4; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-143:019 *Tröllaskörð* tröllabústaður

65°15.952N 014°30.434V sk. 44

"Milli Skrugguáss og Kálfafells eru slakkar tveir, sem heita Tröllaskörð" segir í örnefnalýsingu. Þekkt úr Þjóðsögum Sigf. Sigfússonar, IV bindi, bls 261

Heimildir: Ö-Setberg, 5; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-143:020 *Jónsás*

þjóðsögustaður

65°14.991N 014°29.688V sk. 30

Jónsás er grýtt uppblásin hæð utan við Gildruhraun. Hann er kenndur við Stóra-Bótar-Jón sem þekktur er úr þjóðsögum. (Þjóðs. S. Sigfússonar X bindi bls 15) Áður hét ás þessi Brúarás og var skógur þar um miðja 18. öldina, en var þá eyðilagður. - Hæðin er fast austan við túnið í Neðri-Blá. Um 300 m SA af 001. Grýttur uppblásinn ás.

Heimildir: Ö-Setberg, 6; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-143:021 *Kolás*

65°15.237N 014°28.462V sk. 37

Forvaði eða Forvaðaklettur er lítill klettur við Lagarfljót. Þar eru landamerki milli Setbergs og Kross. Þar upp af er Kolas. Fyrir ofan Kolás er mýrarsvæði, nefnt Hrísgærðismýri. Um 74 m SV af Forvaða um 170 m N af Ferjukletti.

Frekar lágur ás í túninu, grýttur.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Setberg, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-143:022 *ferja*

65°15.218N 014°28.468V sk. 38

Nokkuð innan við Forvaða er Setbergsklöpp við fljótið. Þar var stundum ferja, þó ekki lögferja. Um 200 m S við Forvaða, um 150 m SA af Hrísgærði. Hár stapi fram í Lögin, en ekki sést til tótta þar.

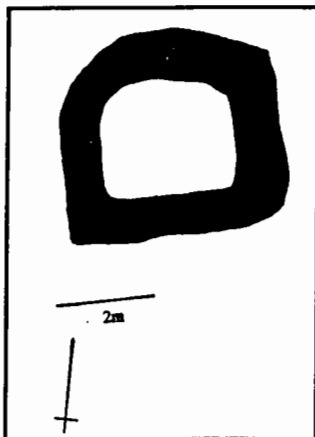
Hættumat: hætta vegna vatnsaga

Heimildir: Ö-Setberg, 3. ; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-143:023 *Gildruhraun*

65°14.725N 014°29.730V sk. 31

Neðan við Neðriblá er Neðri Stekkás, þar fyrir neðan er Grandás. Grandalækur klýfur ásin. Þar heitir Brandagil (fremst á ásnun). Út og niður af gílinu er kletthæð, sem heitir Gildruhraun. Við kartöflugarða bóndans. N-endi hæðarinnar er grýttur, en sunnan til er hún grasi vaxin og er búið að planta þar. Ekki sést til gildru, heimildarmaður kannast ekki við gildru þar.

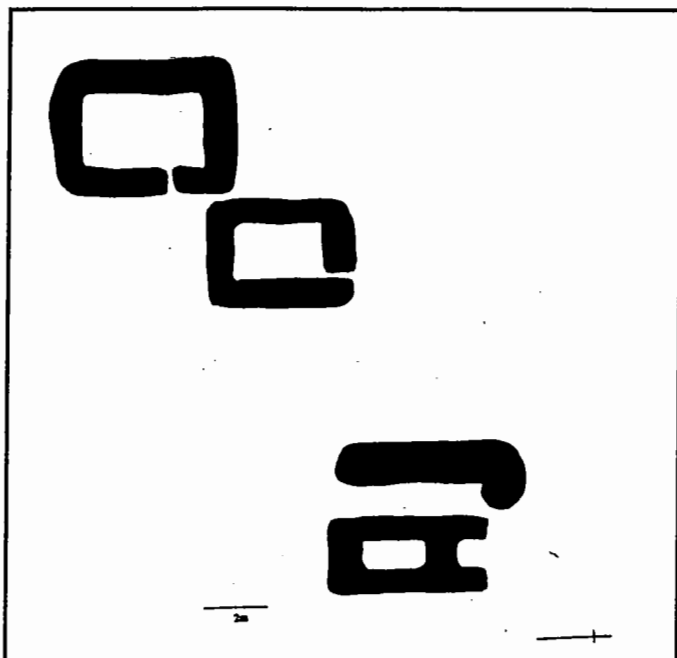
Hættumat: hætta vegna trjáræktar

Heimildir: Helgi Hallgrínsson: Skógræktarkort

NM-143:024 tóft 65°15.406N 014°30.072V sk 45
NV af bæ, ca 80-100 m ofan við klettabrún vestan bæjar, nálægt vírgirðingu, ca 40 m V af hlöðu. Grasi vaxið holt ofan við brekku með klettum.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-143:025 3 tóttir

65°15.455N 014°29.873V sk. 31

Norður af steiptum útihúsum sem eru N af bæ, ca 30 m frá þeim. Brekka eða hjalli undir klettum. Á þessum stað mótast fyrir 4 tóttum, að því er skrásetjari gat séð. Tóttir eftir amk 4 mannvirki, austur virðist eins og tvö hafi verið sambyggð, alls 5 x 6 m og nokkru vestar tvær tóttir. 4,5 x 3,5 og 5,5 x 4,5 m.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

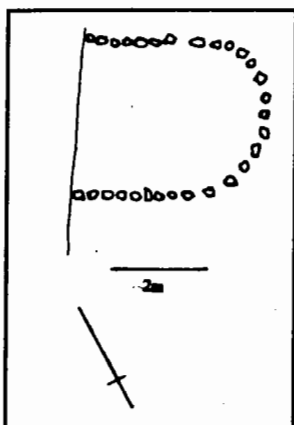
NM-143:026 hleðsla

65°15.485N 014°29.969V sk. 24

Norður af bæ í brekku sunnan undir klettum í fellinu sem þar er (Setbergi), vísaði Bragi á hleðslu. Grasi vaxin brekka, grunnt á grjót og möl. einföld röð lítilla steina (upp í 20 cm langra), á

þrjár hliðar, klettabrúnir á fjórðu. Eftir eitthvað sem börn hafa gert.

Hættumat: engin hætta

NM-143:027 tótt
014°30.075V sk. 27

65°15.435N

NA af gamla íbúðarhúsi, ca 40 m. Op eða hlið er í túngarð skammt norðan við bárujárnlætt útihús vestan íbúðarhúsa og er þessi tótt norðan við slóða er liggur um það hlið og 3-4 m utan við (vestan við) túngarð. Grasi vaxin brekka.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

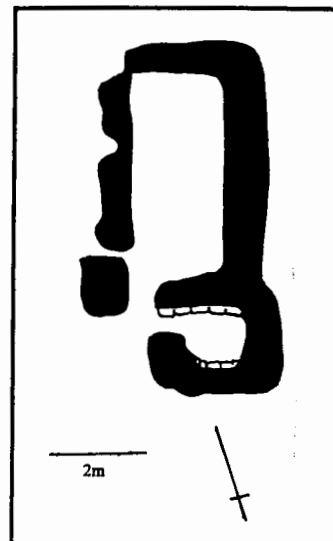
NM-143:028 brunnur 65°15.406N 014°30.008V sk. 28

NA af gamla steinhúsinu.. Neðan við brekkur fram af gamla bæjarstæðinu. Eina vatnsbólið til 1936, og var vatn borið úr honum. Hlaðinn úr grágrýti. Byrgt yfir með timbri. Hleðslur amk 2 m, þvermál 0,9 - 1,0 m

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-143:029 náttthagi 65°15.591N 014°30.228V sk. 29
Á vesturbakka tjarnar NV af bænum, vestan við Setbergið. Syðri garður ca 25 m frá S-enda tjarnar. Grasi vaxin brekka með lágum klettum efst er vestan við tjörnina. Tveir grjótgardar frá klettum að tjarnarbakka. Syðri garður um 15 m langur, hefur verið einföld hleðsla, nú ekki nema 1-2 umför af steinum. Breidd steinbálks ca 0,4, næð mest 0,4. Skarð í garðinn ca 3 m frá tjarnarbakka. Nyrðri garðurinn er lengri (23 m) og aðeins borgadreginn upp í brekkunni, mest 3 umför, 0,4 m hár, en annars á móta hruninn og 0,5 breiddur. Um 85 m eru milli garðanna.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-143:030 4 tóftir

65°15.455N 014°29.873V sk. 31

4 tóftir eru í þyrpingu norður af steiptum útihúsum sem eru um 30 m N af bæ. Brekka eða hjalli undir klettum. Á þessum stað mótar fyrir 4 tóftum, að því er skrásetjari gat séð. Sú stærsta 5,5 x 4 er austast.

Hættumat. hætta vegna ábúðar

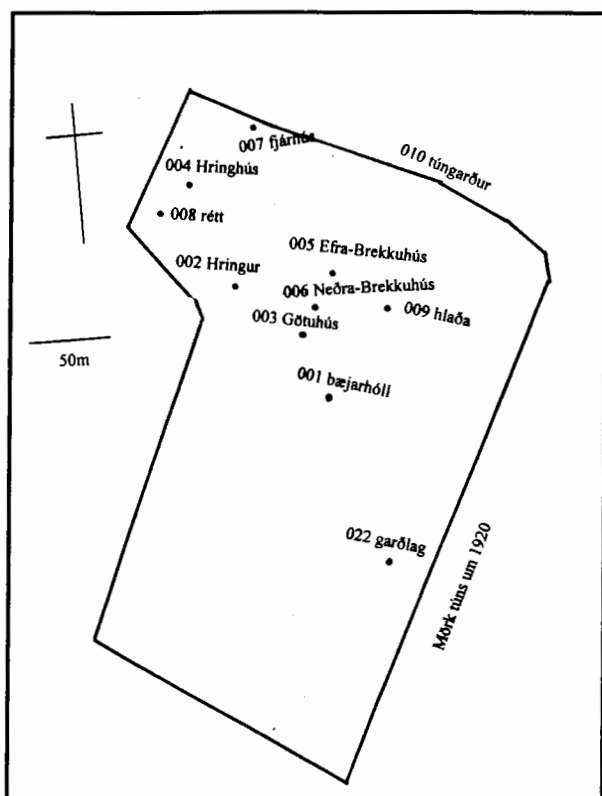
NM-144 Meðalnes

30 hdr. 1576, 1847. Bændaeign. Fyrst getið í Vallaneskirkjumáldaga frá 17.7.1367 en kirkjan átti 'skog j medalnes land.' - DI III, 238, cop. i Vilch - DI IV, 204 [skogarteig] og [1419] - DI IV, 270 og 4.9.1471 - DI V, 630, [1570] - DI XV, 684. 20.9.1463 sagði Magnús landamerki að staðurinn [undir Ási] ætti ... eingiteig j medalness jord j Hlodugeil. skogar partt j medalness land. fyrer vtan kolageil. Skogar partt j Hrafnasase firi nedan gotuna. - DI V, 394-95; 30.8.1506 selur Þorvarður bóndi Bjarnason Skriðuklaustri 'medalnes ok birnvfell er ligia j fellum [j] askirkiv sokn.' - DI VIII, 120. 8.9.1555 gefur Eiríkur bóndi Snjólfsson konu sinni Púriði Þorleifsdóttur í löggjöf m.a. Meðalnes fyrir xxxc. - DI XIII, 80; 24.8.1672 kaupir Brynjólfur bp 22 hdr í Meðalnesi fyrir 21 hdr og 70 al í lausafé af Hjalta Jónssyni með samþykki konu hans Rúnu [svo] Ásmundsdóttur - Alp VIII, 262; 7.5.1686 gefa Hjalti Jónsson og Anna Ásmundsdóttir Marteini Rögnvaldssyni sýslumanni 9 hdr í Meðalnesi í löggjöf og selja honum 21 hdr í sömu jörd - Alp IV, 131; 26.1.1700 selur Skúli Sigurðsson Páli Marteinssyni 7 hdr í Meðalnesi - Jarðabréf, 270. "Jörðin er í miðjum Fellum og hefur alla tíð verið í bændaeign. Hún var aðalbýli á 30 hundraða torfu sem náði einnig yfir hjáleigurnar, Birnufell, Hreiðarsstaði og Miðhúsasel. ... Í Jarðatali frá 1847 er Birnufell er sagt sérmetið (1814) á 8 hdr en Hreiðarsstaðir hafðir undir til beitar af báðum býlunum. ...Miðhúsasels er getið í eyðibúlaskrá Olavísusar en síðan ekki fyrr en í Fasteignamatsbók 1932. Auk þess voru afbýlin Þorleifagerði sem fór í eyði 1785 og Svartranasel sem fór í eyði 1782. Meðalnes dregur nafn sitt af Miðnesi sem

áður mun hafa verið kallað Meðalnes. Landamörk eru við Ormarsstaðir og Refsmýri við Þorleifarás og þaðan n.v. á Miðheiði. Na mörk eru við Hreiðarsstaði og Birnufell og koma í Lagarfljót 0,7 km utan við Þorleifarás og þaðan í Grasöxl við na horn Sandvatns. Land Miðhúsasels er innan þessara marka. Meðalnes hefur verið í eyði frá 1982. SJM 1, 404; JJ, 357.

1920: 5,1 ha. Garðar 1305 m². "Á Meðalnesi er fjölbreytt landslag, mýrar, holt, klettur og undirlendi nokkuð. Fram kemur í brauðmati Vallaneskirkju 1854 að skógur hafi verið nokkur en skógur hvarf við lok seinustu aldar. Tún var 9 dagsl. 1880 og í Fasteignamati 1918 er það sagt 2,9 ha., ekki mjög grasgefið. Engjar voru reytingssamar og tún bratt og hólótt. Ágætt beutiland og gott til sauðahalds. 1930-40 voru þaksléttur unnar með hestaverkfærum en fyrsta dráttarvélaávinnsla var 1946." SJM 1, 404-405.

Túnakort fyrir Meðalnes

NM-144:001 bæjarhóll

65°14.338N 014°32.711V sk. 21

Rústir gamla torfbæjarins voru enn sýnilegar 1986, rétt fyrir sunnan núverandi íbúðarhús. Þar voru tvær sambyggðar baðstofur af mismunandi aldri með eldhúsi og búi á milli, og fjós sambyggt. Ekki var hægt að sjá tóttir í ágúst 1997, enda gras og puntur mikið og hávaxið. Í brekkunni S af núverandi íbúðarhúsi er óslétt svæði sem mun vera gamla bæjarstaðið. Svæðið er amk 30 m frá N til S og 15 m frá V til A og nær norður undir núverandi íbúðarhúsi.

Hættumat: hætta vegna rasks

Heimildir: Ö-Meðalnes, 3

NM-144:002 Hringur heimild um garðlag

65°14.365N 014°32.803V sk. 22

"Efst í túninu á dálitlum fleti, umhverfis grunna dæld, var hringlaga eða sporöskjulaga garður, sem nefndist Hringur eða Dómhringur, líklega um 20 m að þvermáli"

segir í örnefnalýsingu. Lítið mótur nú fyrir hringnum en hann var sléttður. Í túni, skammt frá því þar sem heimreið að núverandi íbúðarhúsi beygir niður að húsinu. (Norðan við þá beygju). Ekki sést til fornleifar vegna sléttunar og gróðurs. Henni stafar frekast hætta af því ef tún yrði nýtt, sem ekki er sem stendur

Hættumat: hætta vegna rasks

Heimildir: Ö-Meðalnes, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-144:003 Götuhaus heimild um fjárhús 65°14.372N 014°32.789V sk. 25

"Rétt fyrir neðan (Au) Hringinn eru tættur fjárhúss, er Götuhaus nefndist, því það er fast við heimreiðina (göturnar)" segir í örnefnalýsingu. Í túni vestur af steinsteyptu íbúðahúsi, ca 30

m, og ogan við það er ca 15x8 m óslétt bunga vaxin háu grasi. Stærð og lögun verður ekki séð og hefur húsið greinilega verið rífið. Vera má að móti fyrir því, þegar gróður er sneggri en þegar skráð var 1997.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Meðalnes, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-144:004 Hringhús heimild um fjárhús 65°14.394N 014°32.939V sk. 22
"Önnur hús voru örskammt utan og ofan við Hringinn og nefndust þau Hringhús" segir í örnefnalýsingu. -NV af bæ, nærri túngarði. Ósléttur hóll í túni, vaxinn háu grasi og punti og verður stærð og lögun ekki séð. Þústin snýr sem næst VNV-ASA og er ca 20x8 m.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Meðalnes, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-144:005 Efra-Brekkuhús heimild um fjárhús 65°14.358N 014°32.821V sk. 24
Neðan við heimreiðina suður að bænum voru sem hús sem kölluðust Efra- og Neðra-Brekkuhús. - Skammt sunnan þess sem heimreið hefur legið suður túnið, er flangur hóll vaxinn fíflum, sóleyjum og háu grasi, ca 50 m NV af núverandi íbúðarhúsi. Ekki sjást tóttir, en gróður nokkuð frábrugðinn því sem umhverfis er. Er þetta Efra-Brekkuhús? Ekki gott að segja til um stærð og lögun, en svæðið er amk 10x4, snýr N-S

Hættumat: engin hætta

Heimilir: Ö-Meðalnes, 3

NM-144:006 Neðra-Brekkuhús heimild um fjárhús 65°14.338N 014°32.813V sk. 27
Neðan við heimreiðina suður að bænum voru sem hús sem kölluðust Efra- og Neðra-Brekkuhús. - Ca 30 m í V af núv. íbúðarhúsi. Í brekku vestan við núv. íbúðarhús, S við heimkeyrslu að því, lítur út eins og þar hafi áður verið bygging, óslétt þúst eða hólbunga með fíflum og sóleyjum. Þetta gætu verið leifar Neðra Brekkuhússins. Ekki verður fullýrt um stærð en svæðið er ca 10 m frá austri til vesturs og 8 m frá norðri til suðurs

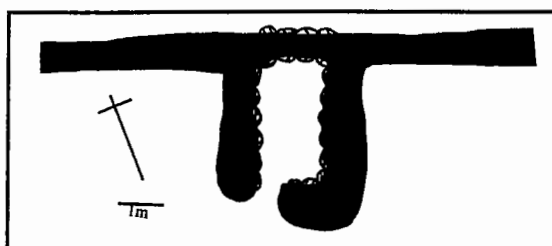
Hættumat: hætta vegna rasks

Heimildir: Ö-Meðalnes, 3

NM-144:007 fjárhús

65°14.418N 014°32.790V sk. 28

Hrútakofi var við túngarðinn utan og neðan við Hringhúsið. - Í norðaustur frá réttinni. Við túngarð að norðanverðu, innan við garðinn og áfast honum, í túninu. Smáhóll eða upphækkun undir tóttinni, - líkt því að eldri bygging eða byggingar hafi verið á sama stað.

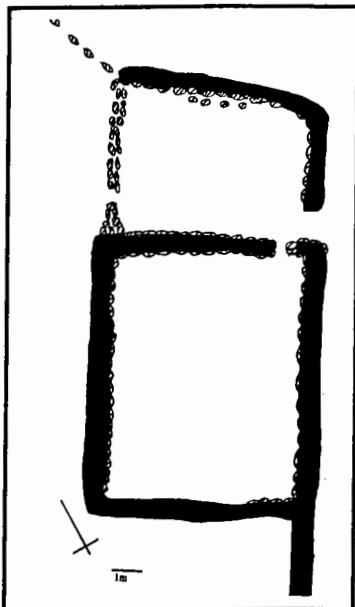
Hættumat: hætta vegna rasks

Heimildir: Ö-Meðalnes, 3

NM-144:008 rétt

65°14.407N 014°32.912V sk. 29

Rétt var suður af Hringhúsinu í túnjaðrinum norðan undir Lágekru. - Vestast í túni, NV við

Lágekru, grýtta hæð. Í túni, vestur- og suðurhlið réttar er hluti túngarðsins. Grjóthlaðin að innan, stendur vel, einkum nyrðra hólfið sem er ca 8x6 að innanmáli.

Hættumat: hætta vegna rasks

Heimildir: Ö-Meðalnes, 3

NM-144:009 heimild um hlöðu

65°14.400N 014°32.733V sk. 29

"Kúahlaða var skammt fyrir utan bæinn (þar sem nú er geymsluhús, nú horfin" segir í örnefnalýsingu. - Á lágunum flöngum hól norðan við steinsteypt íbúðarhús, sem stendur syðst á sömu bingu. Bárújansklett geymsluhús stendur á þessum stað og eru 9 m frá íbúðarhúsi að geymslunni. Hátt gras, puntur og sóleyjar. Ekki sjást ummerki um byggingu.

Hættumat: lítil hætta vegna rasks

Heimildir: Ö-Meðalnes, 3

NM-144:010 túngarður

65°14.423N 014°32.805V sk. 28

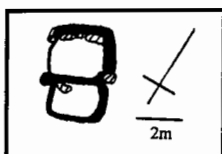
"Túngarður er utanum allt heimatúnið, torfhlaðinn víðast hvar (en líklega sumsstaðar grjótí honum að utan)" segir í örnefnalýsingu. Víða grjót í túngarði, hann er ca 0,8 m breiður og mest 0,7 hár, en víða mun lægri en það.

Hættumat: hætta vegna rasks

Heimildir: Ö-Meðalnes, 4; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-144:011 mylla

65°13.582N 014°33.703V sk. 31

"Innan við Fljótsbakkana er Þorleifarhvatn á merkjum, þar sem áin fellur í Lagarfljót. Þar var kornmylla frá Meðalnesi, knúin vatni úr ánni, og sést Myllutóttin greinilega enn, ásamt aðveituskurði" segir í örnefnalýsingu. Myllan var notuð fram undir 1912. Myllutóttin er tvískipt og eru bæði hólfin um 2x2 m að utanmáli. Um 30 m löng aðveiturás liggur frá myllunni í áa ofan hennar og sést hvar grafið hefur verið inntak við krók í henni. Rásin liggur svo inn í annað hólfið. Það hólfið myllunnar sem nær er fljóti hefur greinilegi veggheðslur og sést grjót í þeim. Annar er myllan algróin grasi.

Hættumat: engin hætta

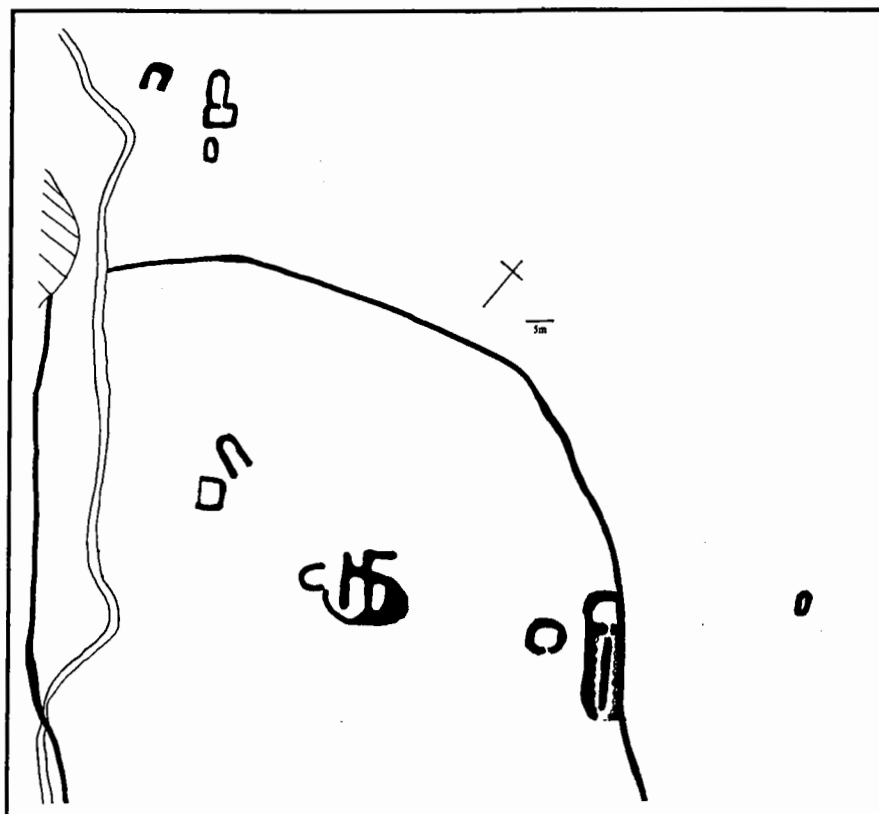
Heimildir: Ö-Meðalnes, 7; Sveitir og jarðir í Múlapingi I, 404

NM-144:012 Svartranasel

65°16.526N 014°36.172V sk. 26

Svartrani er ofanvert við Ranasporð í landi Miðhúsasels. "Beitarhús voru fyrrum frá Meðalnesi á Svartranaseli (eyðibýli í Miðhúsaselslandi fór í eyði 1782) uns Oddur Hildibrandsson missti þar 9 sauði, er sultu til dauðs í húsi eftir rýingar. Þá lagði hann húsin niður, en þau voru endurbyggð 1938 og notuð til 1952" segir í Sveitum og jörðum. Stendur á flatlendi ofan árinna, þar sem hún beygir umhverfis Ranann, milli 2 lækja. Lágur og mjór garður umlykja svæðið og kann að hafa verið undirstaða undir girðingu. 3 tóttir tilheyra beitarhúsinu frá 1938. Fjánhús og hlaða samföst, kofi um 5 m SV við húsin og heytótt um 25 m norðan húsanna. Þessar tóttir eru allar mjög greinilegar, og standa veggir fjárhússins

mjög vel eru grjóthlaðnir að neðan, en torf að ofan. Fleiri tóttir eru á svæðinu en þær eru allar ógreinilegri. Um 20 m SV við kofatóttina eru í þyrpingu 4 ógreinileg hólf. Stórþýft er í kring og kunna þar að leynast fleiri tóttir en engin veggjölög eru greinileg. 2 mjög ógreinilegar tóttir eru í hvammi um 20 m þar vestan við. Lækur rennur um 10 m vestan þeirral. Á hæð ofan þessara tóttu liggur áðurnefndur garður í boga framst á hæðarbrúninni, en beygir svo niður og endar í vegg

beitarhúsanna. Um 15 m ofan garðsins og um 10 m frá læk eru 3 tóttir, ein sú, greinilegasta, virðist yngri og kann að tilheyra beitarhúsunum. Eldri og ógreinilegri smátótt er framan hennar og mjög ógreinileg þýft tótt er nær læknum

Hættumat: engin hætta

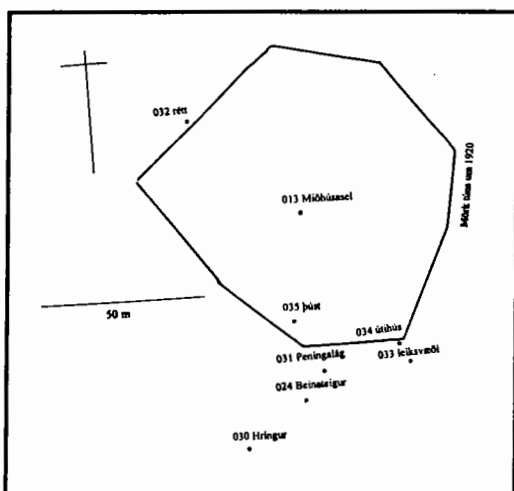
Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 405; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-144:013 *Miðhúsasel* beitarhús/býli 65°15.432N 014°34.912V sk. 26

Beitarhús voru á Miðhúsaseli áður en því var skipt út úr Meðalneslandinu. "Bær Odds (d. 1896): Baðstofa portbyggð, 2 rúmlengdir, undir sléttri súð, snéri stafi í sv., eldhús undir palli og inngangur frá austri. Auk venjulegra frammihúsa voru áföst 3 fjárhús f. 50 hvert og hlaða segir í Sveiturmog jörðum.- NV af steinsteypu íbúðarhúsi, ca 40 m. Á flöngum hól sem liggur frá SV til NA. Baðstofan stendur undir þaki og er haldið við af núverandi eiganda, Þorsteini Sveinssyni, Egilsst. Garður umhverfis, og er baðstofa í SV-horni hans. Garður er fremur nýlegur í núverandi mynd, en hlutar af eldri húsum voru notaðir þegar hann var gerður. - Túngarður er ca 40 m norður af baðstofu og fylgir norðurhlíð túns, útflattur, 0,4 m, gróinn, og líklega úr torfi, en hlutar hans úr grjóti. Túngarðinum gæti stafað hætta af skógrækt, en lerkjölöntur hafa verið settar niður nálægt honum. Uppi á hól, ca 50 m N af gömlu baðstofunni er allhár grasi vaxinn hól þar sem greinilega hafa verið sléttað úr húsum, og hafa þau staðið fast við túngarð, svæðið ca 10x5 m.

Hættumat: engin hætta

Túnakort fyrir Miðhúsasæl

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 404, 406; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

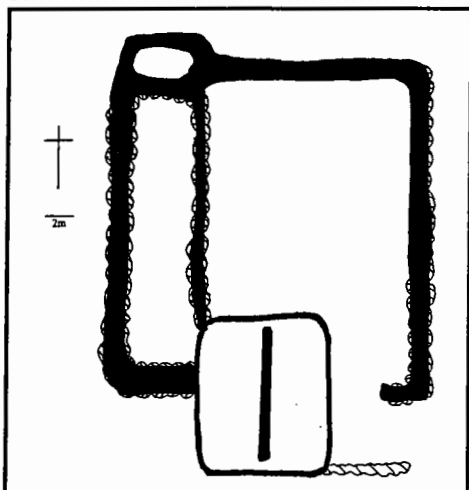
NM-144:014 Þorleifargerði

65°14.014°N 014°34.525V sk. 30

Við ána, [Þorleifar] utan og ofan við Berjabotnsmelinn, eru rústir af eyðibýli, sem heitir Þorleifargerði eða Þorleifarárgerði. Þar eru miklar tættur af bæjar- og útihúsum, umgirtar vallargarði. Engin merki sjást lengur um býlið en beitarhús stendur nú þar sem það var. Jarðvegur hefur verið plægður skammt frá þar sem beitarhúsin standa og kunna minjarnar að vera í hættu af völdum þess.

Hættumat: mikil hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Meðalnes, 7

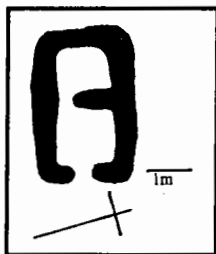
NM-144:015 stekkur

65°13.599N 014°33.736V sk. 31

"Þar [Þorleifarárhvammi] er einnig, tótt af gömlum Stekk, efst í hvamminum" segir í örnefnalýsingu. - Liggur utan í brekku um 5 m NA Þorleifarár. Tvískipt grasi vaxin tótt og eru bæði hólfin jarn stór, 3x2,5 m. Grjót sést á stöku stað í gólfi tóttarinnar en hún er annars algróin.

Hættumat. engin hætta

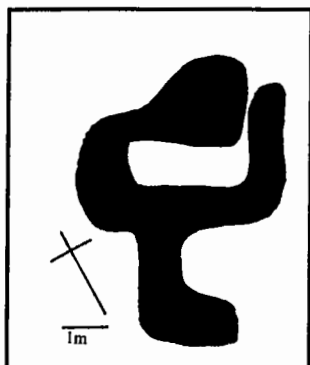
Heimildir: Ö-Meðalnes, 7

NM-144:016 Gamlistekkur 65°14.285N 014°32.648V sk. 27

Hraungarður nefnist mjór og beinn kletthryggur neðst í túninu. Inn af honum er Gamlistekkur, og sáust þar enn greinilegar stekkjartættur undir lágum kletthrygg 1986. Svæðið eða holtið umhverfist stekkin er nefnt Stekkur eða Há-Stekkur. - SA af íbúðarhúsi, ca 100 m. Austanvert við Hraungarð, suðurenda hans. Tótt vaxin háu grasi og sést illa. Því er teikning líklega ófullkomin

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Meðalnes, 2

NM-144:017 heimild um bænhus

65°14.338N 014°32.711V sk. 21

"... eg þykist hafa rök til að fullyrða, að bænhus hafi staðið í Meðalnesi, austur á hlaði gegnt bæardyrum, hefir þar til nálægs tína staðið skemmma, sem jafnvel hefir haldið nafninu að nokkru leiti, og verið ýmist kölluð bænhus; á skemmuhurðinni eru óvenjulega þykkar og stórar lamir, sem víst eru mjög gamlar, og

þaðan er kyrkjuhurðahríngurinn hér á Asi ..." segir í skýrslu Ásprests til dönsku fornleifanefndarinnar 1817. Ummerki um þetta hús sjást ekki lengur og þess er ekki getið í yngri heimildum.

Heimildir: FUF II, 647.

NM-144:018 Kolás

65°14.488N 014°33.347V sk. 28

"Neðan við Miðás er breitt mýrarsvæði, sem nær frá Berjabotnsmel út á móts við Birnufellið. Það nefnist Kolásblá, en austan þess er lágur grýttur ás, sem heitir Kolás" segir í örnefnalýsingu. Til skamms tíma mátti sjá margar kolagrafir austan í ásnum og botna eftir kolagrafir þar sem blásið hafði upp. Nú eru þær að mestu horfnar sökum uppblásturs.

Melurinn allur uppblásinn, engar kolagrafir sáust við leit 1997.

Heimildir: Ö-Meðalnes, 7; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-144:019 beitarhús

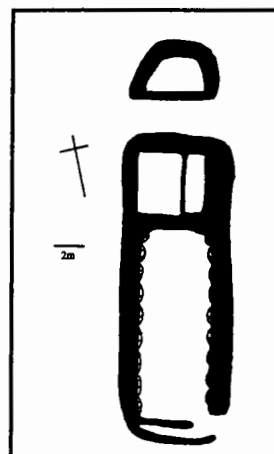
65°14.014N 014°34.525V sk. 30

V við S enda Ekrublár er ás, hann liggur N-S í átt til Þorleifarár. Beitarhúsin standa S til á ásnum í aflíðandi halla niður að ánni. Ofan ássins er mýrardrag. Fjánhús- og hlöðutótt. Fjánhúsið er um 12x4 m, án garða og hafa dyr verið í S horni hússins. Inn af dyru hefur verið smáhólf, um 1x4 m. Hlaðan eða heystæðið aftan við hefur verið tvískipt. Um 2 m aftan hlöðunnar er ógreinilegt bogamyndað garðlag, etv heytótt eða leifar eldra húss.

Hættumat. hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Meðalnes, 7; Helgi Hallgrímsson:

Skógræktarkort

NM-144:020 Svarðarmelur

65°14.461N 014°30.024V sk. 26

"Vestan (SV) í Helguhrauni er Svarðarmelur og Svarðarsund þar hjá. Þar eru svarðargrafir, og var svörðrinn borinn upp á melinn til þurrkunar, hlaðið þar í hrauka, sem enn sjást minjar um" segir í örnefnalýsingu. Við skurð í sundi milli Helgu og Ólafarhrauns er óregluleg svarðargröf um 25 m löng og 15 m breið, þar sem hún er breiðust.

Heimildir: Ö-Meðalnes, 8

NM-144:021 Kúabotn götur

65°14.117N 014°33.245V sk. 36

"Kúabotn heitir smálægð uppi á Háekrunni. Um hann lágu gömlu reiðgöturnar frá Meðalnesi (og Birnufelli) inn Fellin, og þaðan að vaði á Þorleifará rétt fyrir ofan Brúarhryggi" segir í örnefnalýsingu. Af þessum götum lágu Ormarsstaðagötur í stefnu á Ormarsstaði, Refsmýrargötur og Miðhúsaselsgötur en þær tvær síðast töldu lágu vestur frá bænum í stefnu á Refsmýri og Miðhúsasel. Þarna eru djúpar hestagötur

Heimildir: Ö-Meðalnes, 8

NM-144:022 garðlag

65°14.317N 014°32.658V sk. 34

SA af íbúðarhúsi, ca 60-70 m. Undir lága mjóa ástnum er nefnist Hraungarður, á hæð með kletti fremst sem gengur austur úr ásnum. 12x14 m skák afmörkuð af lágum mjóum (br.

0,3, h. 0,2) görðum (hafa verið girðingar á þeim?) að norðan og sunnan, austurbrún er á kletti, að vestan er bakki en ekki hleðsla sýnileg. Greilegt og trúlega ungt. Aðhald fyrir skeptnur eða girt um einhverja ræktun?

Heimildir: Ö-Meðalnes, 9

NM-144:023 *Grettistak*

65°14.076N 014°33.410V sk. 38

"Syðst og vestast á Háekru er stór stakur steinn, sem kallast Grettistak. Annað grettistak minna er vestan í Lágekru, og það þriðja á Hraungarðinum, austan við Kúadæld" segir í örnefnalýsingu. Á Háekrunni stendur stór, 1x1x1 steinn fremst á kletti. Smæsta Grettistakið stendur frammi á veðruðum kletti ofarlega á Lágekru.

Heimildir: Ö-Meðalnes, 8

NM-144:024 *Beinateigur*

65°15.348N 014°35.059V sk. 26

"Neðan við Kvíabotn er Melrakkaslétta, og utan við hana heitir Beinateigur" segir í örnefnalýsingu. - Ca 40-50 m í SV af steinsteyptu íbúðarhúsi á Miðhúsaseli. Í sléttuðu túni.

Heimildir: Ö-Meðalnes, 4

NM-144:025 *Grettistak*

65°14.269N 014°33.265V sk. 37

"Syðst og vestast á Háekru er stór stakur steinn, sem kallast Grettistak. Annað grettistak minna er vestan í Lágekru, og það þriðja á Hraungarðinum, austan við Kúadæld" segir í örnefnalýsingu. - Stendur efst á lágri klettahæð, norðan og SV Lágekru. Þessi steinn er stærstur Grettistakanna þriggja, um 2 m hár.

Heimildir: Ö-Meðalnes, 8

NM-144:026 *Hempusteinn* álagasteinn

65°14.716N 014°32.629V sk. 24

"Norðvestan í því [holtinu framan Ólafarhrauns] miðju er allstór stakur steinn, Hempusteinn. Þar er sagt að álfakóngurinn, sem átti bústað í Birnufelli, hafi breitt hempu sína" segir í örnefnalýsingu. Fleiri sagnir eru tengdar steini þessum. - Steinninn stendur um 20 m vestan við götuslóða. 2 m hár og um 1,5 m á breidd. Mjög breiður og hefur hrúðið úr honum. 2 stórir flatir steinar þar hjá.

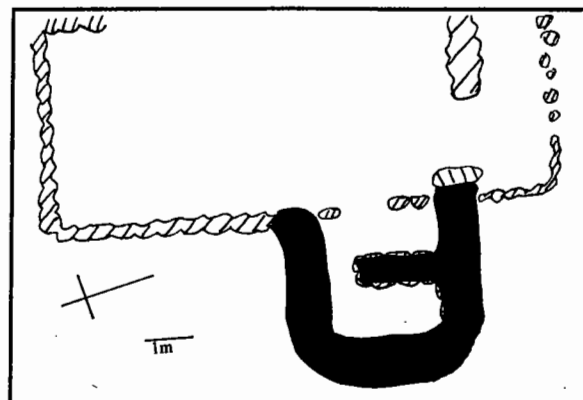
Heimildir: Ö-Meðalnes, 4; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-144:027 *stekkur*

65°15.132N 014°35.234V sk. 26

Þá er bærinn og túnið. Þar er Stekkur við Þorleifar. Kvíabotn er út af Stekknum segir í örnefnalýsingu. - SV af 013. Undir melkolli, vestanundir, 10 m frá ánni. Stóra hólfið með grjótveggjum, víðast lágum, minna hólfið með veggjum úr torfi og grjóti, ca 0,5-0,7 m háum. Lítið hólfið sunnan við með einfaldri steinaröð slitróttu. - Rétt hjá er örnefnið Kvíabotn, en ekki er þar neitt mannvirki.

Hættumat: engin hættu

Heimildir: Ö-Meðalnes, 2

NM-144:028 garðlag og tótt

65°16.402N 014°35.256V sk. 28

Í mýrarsundi um 50 m N af Smalakofahrauni. Lækur rennur í gegnum sundið. Sitthvoru megin lækjarins er garðlag, ca 5 m í hvora átt. Mjög ógreinileg. Við enda NA-garðlagsins er greinileg smátótt um 1x1 m. Garðurinn hefur verið hlaðinn fyrir þar sem mýrarsundið er mjóst, líklega einhvers konar áveitustífla

Hættumat: engin hætta

NM-144:029 Smalaskálahraun

65°16.317N 014°35.226V sk. 30

"Þá er Gránuhraun út af Neðrieyrum við Porleifarárkrók. Ofan við Gránuhraun eru Efrieyrar; þar út af Smalaskálahraun" segir í örnefnalýsingu. - Efst á Smalaskálahrauni norðanverðu er lítið grjóthlaðið byrgi. Kofinn hefur verið 1,5 x 1,5 m, hlaðinn úr grjóti eingöngu. Nú er einn veggur hans hruninn inn og lyng og fjalldrapi vaxa ofan á hrunda grjótinu. Þarna sést vel yfir stórt svæði.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Meðalnes, 2; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-144:030 Hringur

65°15.339N 014°35.039V sk. 25

Ca 30 m í SV af steinsteypu íbúðarhúsi á Miðhúsaseli. Í sléttuðu túni. Engin mannvirki sjást, hringlaga lág í túni.

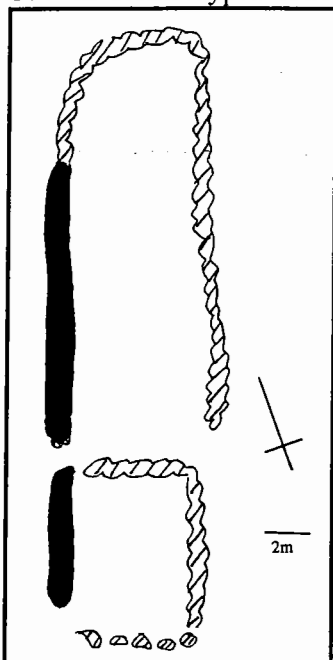
NM-144:031 Peningalág

65°15.345N 014°34.758V sk. 23

Ca 30-40 m suður af steinsteypu íbúðarhúsi á Miðhúsaseli. Í sléttuðu túni. Engin mannaverk sjást.

NM-144:032 rétt 65°15.470N sk. 014°35.027V sk. 28

NV af steinsteypu íbúðarhúsi á Miðhúsaseli (100-150 m), undir norðurenda hæðar sem

heitir Hryggur. Austan í melhrygg. Hlaðin úr allstórum steinum, víðast ekki nema 1-2 umför steina. Hleðsluhæð mest 0,8 m, en víðast minni. Austurveggur að nokkru úr torfi. Tvö hólf. Lerkiplöntur, litlar, eru í brekkunni bæði ofan og neðan við tóttina. - Hleðsla er úr réttinni í kletta austanvert í hryggnum, og virðast þeir klettur hafa verið nýttir sem einsk. garður, hlaðið upp í skörð og ofan á kletta ca 70 m suður fyrir rétt, þá beygir garðurinn til A og liggur þar fram á klettabrún

Hættumat: hætta vegna skógræktar

Heimildir: ; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-144:033 hleðsla leikvöllur

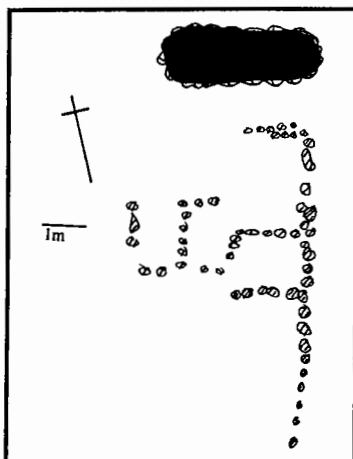
65°15.374N 014°34.950V sk. 23

Um 20 m suðvestur af íbúðarhúsi á Miðhúsaseli, á lágu melholti. Ílangt holt, 15-20 m langt liggur N-S. Suður af holtinu er örnefnið Hringur í túni. Hleðslur úr litlum steinum, á klettum og í grasi, 1-2 umför af steinum. Gott sýnishorn af "útibúi"

óskemmt.

NM-144:034 útihús

65°15.374N 014°34.950V sk. 23

Ca 10 m norðan við 144:33, leikvöllur barna. Á grasi vöxnum lágum hól eða hrygg. Þrjár hliðar sjást, suðurveggur ekki. Lítil bygging, grjótt sést í hleðslu, lítur ekki út fyrir að vera gömul

Hættumat: hætta vegna rasks

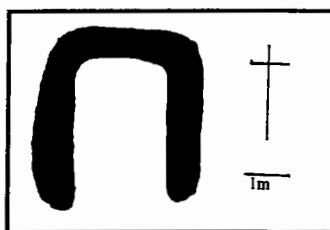
NM-144:035 útihús

65°15.414N 014°35.013V sk. 29

Á lágu melholti við túnjaðar á Miðhúsaseli, 20 m í vestur frá gamla bænum. Þústin er nyrst í holtinu og suður af henni virðast hafa verið önnur hús sem rifin hafa verið. Timbur, járn, torf og grjótt lá í hrúgu vestanvert í holtinu þegar skráð var 1997. Þústin ca 0,3 m hærri en umhverfið.

NM-144:036 Grettistak

65°14,372N 14°33,118V sk. 37.

"Syðst og vestast á Háekru er stór stakur steinn, sem kallast Grettistak. Annað grettistak minna er vestan í Lágekru, og það þriðja á Hraungarðinum, austan við Kúadæld" segir í örnefnalýsingu. Steinninn sem stendur á Lágekru er smæstur um 70 sm hár. Hann stendur ofan á veðruðum kletti efst í vesturhlíð Lágekrunnar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Meðalnes, 8

NM-144:037 Kolageil

20.9.1463 sagði Magnús landamerki að staðurinn [undir Ási] ætti ... skogar partt j meðalness land. fyrir vtan kolageil.- Örnefnið Kolageil þekkist nú ekki. Sjá einnig Kolás 018.

Heimildir: DI V, 394-95

NM-145 Birnufell

Hjáleiga frá Meðalnesi. Fyrst getið 30.8.1506 en þá selur Þorvarður bóndi Bjarnason Skriðuklaustri 'medalnes ok birnvfell er ligia j fellum [j] askirkiv sokn.' - DI VIII, 120. Metin sérstalega á 8 hdr í jb. 1804 og er Hreiðarstaðaland þá haft til beitar frá B. og Meðalnesi, en 1847 var B. talin 10 hdr af heimajörðinni. B. hefur verið í sjálfsábúð síðan um 1860 og tvíþýli um tíma á þessari öld. ... Landamörk er við Meðalnes og Hreiðarsstaði í sa, suður mörkin liggja að Setbergi norðan af Kálfafelli og þaðan í Breiðublá. Að na liggja mörk við Staffell og Fjallssel og er markalínan af Kálfafelli á Grasöxl við Sandvatn. SJM 1, 401-402; JJ, 357.

1920: 5,6 ha. Garðar 1652 m². "Jörðin er allgóð til búskapar, engjar allgóðar, not af skógi, gott sauðaland. Gamla túnið var 10 dagsl 1884, grasgefið og greiðfært.

Púfnaslétta um 10 rúmfaðmar við lok síðustu aldar. Í fasteignamati 1918 er tún 3,8 ha. Frá 1910-40 voru tún stækkuð og sléttuð." SJM 1, 401.

Heimildamaður: Ragnar Ólafsson fæddur á Birnufelli 07. 10 1920.

Túnakort fyrir Birnufell

NM-145:001 bæjarhóll

65°15.311N 014°32.287V sk. 24

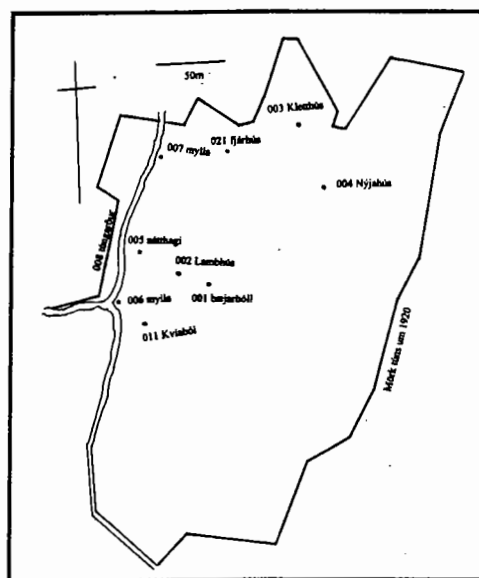
Bærinn snéri dyrum sa. á hlað: 3 burstir: smiðja, skemma með lofti, bæjardyr með lofti segir í Sveitum og jörðum. Búið var í bænum til 1914 og stóð hann að nokkru til 1945. Um 40 m sv af þar sem núverandi íbúðarhús er og um 35 m sv af grafreit.

Bæjarhúsin voru rifin og sléttað yfir þau og er nú tún þar sem gamla bæjarhúsið stóð. Enn þá stendur þó ein tótt uppi um 5 m sv af þar sem gamla bæjarstæðið er. Þetta er 4x4 m ferköntuð tótt sem líklega mun hafa verið reykkofti.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlapingi I,

401

NM-145:002 Lambhús heimild um fjárhús 65°15.328N 014°32.345V sk. 24

"Inn og upp á túni fjárhús, kallað Lambhús" segir í örnefnalýsingu. Húsin voru staðsett um 20 m vestur af gamla bæjarstæðinu og um 50 m sv af grafreit og núverandi íbúðarhúsi. Þarna er greinilegt að hús hafa staðið en engar hleðslur sjást enda hefur verið sléttað yfir. Þarna stóðu fjárhús og hlaða.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Birnufell, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-145:003 Kletthús heimild um fjárhús 65°15.382N 014°32.201V sk. 24

"Utan og ofan við bæ er annað fjárhús, kallað Kletthús" segir í örnefnalýsingu. Uppi á klettum um 100 m n af íbúðarhúsi og grafreit. Húsunum hefur verið rutt um en engir steinar úr hleðslum sást vegna gróðurs.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Birnufell, 3

NM-145:004 Nýjahús heimild um fjárhús 65°15.355N 014°32.221V sk. 22

"Beint út af bæ er fjárhús, kallað Nýjahús" segir í örnefnalýsingu. Neðan kletts, á flatlendi um 70 m n af íbúðarhúsi og grafreit uppi á hæð um 30 m ofan heimreiðar. Húsin hafa verið rifin. Hússtæðið sást ekki fyrir gróðri 1997.

Hættumat. hætta vegna ábúðar

heimildir: Ö-Birnufell, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-145:005 nátthagi

65°15.423N 014°32.272V sk. 23

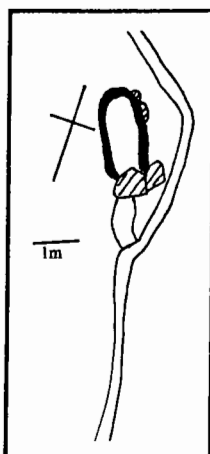
Túngarður liggur yfir mýrarsund na af Kvíabóli. Hann liggur eftir klettum báðum megin sundsins. Þvergarður, sem hefur verið sléttður lá yfirundið um 40 sunnar en gamli túngarðurinn. Sundið á milli þessara tveggja garða mun hafa verið notað sem náthagi. Garðurinn er að mestu leyti grjóthlaðinn en hann er einnig torfhlaðinn þar sem hann fer yfir mýrina

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 401; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-145:006 mylla

65°15.352N 014°32.424V sk. 24

"2 myllur við bæjarlæk, hin síðari í notkun til 1912" segir í Sveitum og jörðum. Efri myllan er við bug á Bæjarlæknum, beint neðan við Mylluklett. Um 8 m neðar er smáfoss í læknum. Tóttin er á litlu nesi á V bakka Bæjarlækjarins. Í henni sést greinilega tilhöggvið hleðslugrjót. Tóttin er lítil um 1x1,5 m og hefur vatnið verið leitt í rennu úr læknum um 4 m ofar og það svo runnið aftur í lækinn neðan myllunnar. Hleðslurnar eru grasi vaxnar og mun þetta hafa verið myllan sem var seinna í notkun. Tilhöggvið grjót eins og er í hleðslunum var einnig að finna í gamla bænum.

Hættumat: hætta vegna vatnsaga

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 401; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-145:007 mylla

65°15.268N

014°32.339V sk. 25

"2 myllur við bæjarlæk, hin síðari í notkun til 1912" segir í Sveitum og jörðum. Um 50 m nv af grafreit. Tóttin er ógreinileg ferköntuð þúst um 2x1 m, en veggjalag sést ekki. Þústin stendur á eystri bakka þurrs lækjarfarvegar sem út frá Bæjarlæknum, niður túnið og út á mýrarnar neðan við. Þetta mun vera eldri myllan af tveimur við Bæjarlækinn. Yngri myllan er ofar í Bæjarlæknum þar sem hann rennur enn

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 401

NM-145:008 túngarður

65°15.423N 014°32.272V sk. 23

"Forn túngarður, mótar fyrir en bæði heima og á beitarhúsum" segir í Sveitum og jörðum. Greinilegur túngarður sést á stuttum kafla s við Mylluklett. Hann liggur samfelldur frá efri myllunni í na, út Kvíaklettana. Þar beygir hann til a yfir mýrarsund og upp á klettinn hinumegin. Hann sveigir fyrir klettana og liggur svo í beina stefnu til sa framhjá Nýjahúsi og yfir Dalinn svokallaðan í átt að Brúarsundi. Þar hverfur garðurinn. Hann er torfhlaðinn á köflum en grjóthlaðinn þar sem hann liggur yfir klappir.

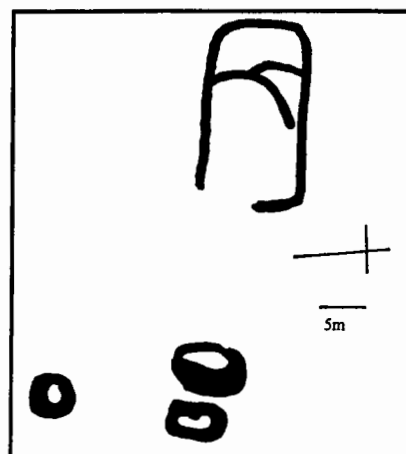
Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimilir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 401; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-145:009 beitarhús

65°16.055N 014°34.019V sk. 27

"Beitarhús ævagömul stóðu syðst undir Selási, líklega sel fyrir á öldum, lögð niður 1965" segir í Sveitum og jörðum. Steinsteyppt beitarhús standa við brekkuræturnar um 25 m ofan (v) við tjörn. Þarna eru nú leifar steyppts fjárhúsbragga og hlöðu. Í tóttinni liggja járnuppistöður fyrir þak og þakplötur. Ein greinileg smátótt er um 10 m sa við húsinn og tvær ógreinilegri og líklega eldri tóttir eru einnig þar nálægt. Tóttunum af eldri beitarhúsunum var rutt um niður í dæld um 40-50 sa við steypstu beitarhúsin. Þar er gróður grænni og þar vex mikill arfi. Vera kann að þarna sjáist einhver veggjalög en ekki sást neitt fyrir gróðri.

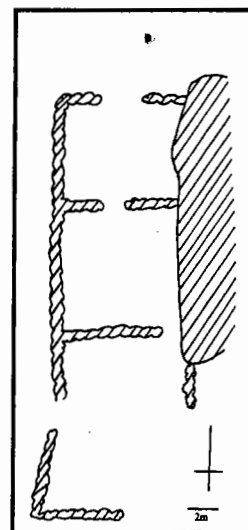
Hættumat: hætta vegna rasks

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 401

NM-145:010 rétt 65°15.525N 014°32.147V sk. 22
Réttin er á svokölluðum Réttarkletti sem liggur utan (n) við bæjarstæðið og nv og ofan brekkunnar þar sem heimreiðin liggur upp að bænum. Grjóthlaðin þríhólfá rétt í klauf milli 2ja kletta, nyrst á Réttarkletti. Klettarnir mynda báða langveggi réttarinnar.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Birnufell, 2; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-145:011 Kvíaból 65°15.358N 014°32.371V sk. 24
"Útan við lækinn [Bæjarlækinn] heitir Litla-Þríhyrna. Þar fyrir utan hét Kvíaból" segir í örnefnalýsingu. Við klett um 30 na Bæjarlækjar og um 70 m nv af núverandi húsi og grafreit. Þarna undir klettinum sjást greinilega ummerki um mannvirki en það hefur verið rífið svo veggjalag er ekki verulegt.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

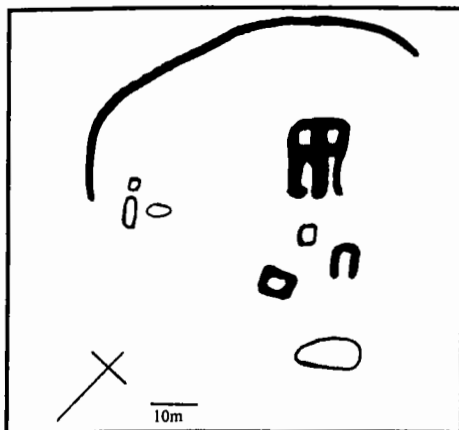
Heimildir: Ö-Birnufell, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-145:012 Hróðnýjarstekkur heimild um stekk 65°15,528N 014°33,055V sk. 24
"Út og upp af Lágafelli er stekkakelda. Þar upp af er Stekkás og út af Stekkásnum Selhnausar. Á Stekkás eru rústir af stekk, kallaðar Hróðnýjarstekkur" segir í örnefnalýsingu. Engar rústir sjást lengur en þarna er nú sléttaður túnskiki.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Birnufell, 2; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-145:013 Stekkur 6516°.090N 014°32.571V sk. 21
"Út af Selhnausum er nokkurt nafnlaust land, en þar er annar Stekkur og Stekkjarenni" segir í örnefnalýsingu. Stekkurinn stendur uppi á hæð sv við Staðarsund. Stekkur svokallaður eru ógreinilegar tóttir umkringdar garðlagi. Svæðið innan garðs er 80x70 m. Stærsta tóttin er mjög ógreinileg en virðist innihalda fjögur hólf. Um 10 m sa hennar eru

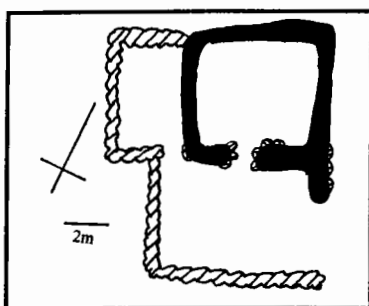
Þrjár ógreinilegar smátóttir og um 20 m A hennar eru dokkir sem kunna að benda til einhverra mannvirkja en veggjalag er ekki greinilegt. Um 25 m sv stærstu tóttarinnar eru einhverjar dokkir og ójöfnur sem kunna að benda til mannvirkja. Garðurinn umhverfis er aðeins greinilegur á kafla vestan og nv tóttanna. Hann er, sem og tóttirnar, mjög gróinn og hlaupinn í þúfur. Tóttir og garður vaxin lyngi og ljónslappa. Tóttirnar nefnast Stekkur en óvíst er um hlutverk þeirra. Tvær stekkjartóttir eru staðsettar undir hæðinni sem Stekkur stendur á.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Birnufell, 2; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-145:014 stekkur

65°16.087N 014°32.447V sk. 26

Stekkjartótt er staðsett neðan kletta, neðan við svokallaðan Stekk við Stekkjarenni. Þetta er grjót- og torfhlaðinn stekkur, þríhólfa. Tvö hólfa eru einungis hlaðin úr grjóti, stærsta hólfið sem er opið á sv hlið, og minnsta hólfið sem er við sa horn þess stærra og er innangengt milli þeirra. Annað stærra hólfið áfast báðum hinum, er grjót og torfhlaðið og eru dyr úr því út í stærra grjóthólfið. Við sa og sv hlið þessa hólfs virðist veggurinn tvíhlaðinn, þ.e. annar veggur utan við. Fast sv við stekkin er ferkantaður niðurgrafningur þar sem efni hefur

verið tekið í vegghleðslurnar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Birnufell, 1

NM-145:015 garðlög

65°15.723N 014°32.702V sk. 24

Í Sveitum og jörðum segir að garðalög séu á landareigninni. - Garðlög liggja í Pálsblá sem er mýrarsvæði norðan við vegarslóða þann sem liggur milli Birnufells og Miðhúsasels. Garðlög liggja þvert yfir blána á a.m.k. tveimur stöðum.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 402; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-145:016 kolagrafir

65°15.693N 014°32.807V sk. 24

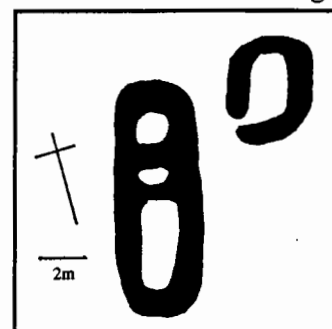
Í Sveitum og jörðum segir að víða séu kolagrafir í landareigninni. - Urmull kolagrafa er á svæðinu SV við syðri enda Pálsblár, sem liggur norðan vegarslóða milli Birnufells og Miðhúsasels.

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 401

NM-145:017 stekkar

65°16.052N 014°32.466V sk. 25

Um 100 m austan Stekkjar ofan Stekkjarennins, neðst í brekku. Þarna eru tvær sokknar tóttir. Önnur er aflöng, um 8x4 að utanmáli, skipt í þrjú hólfi en um 2. m a hennar er smærri tótt sem

snýr inngangi til v. Tóttirnar eru báðar mjög grónar og ógreinilegar.

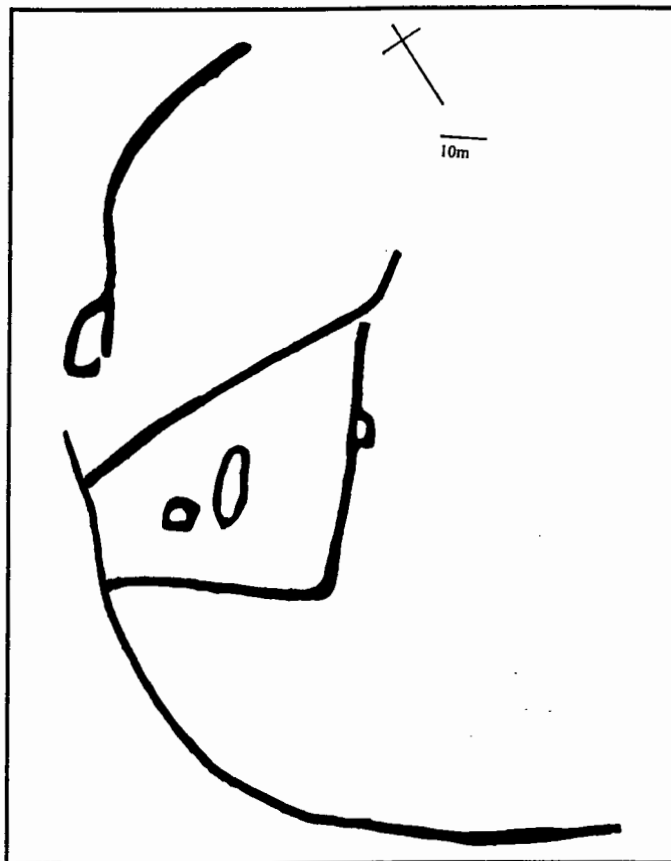
Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Birnufell, 2

NM-145:018 svarðargrafir

65°15.405N 014°32.744V sk. 24

Um 70 m sunnan vegar upp, v, frá Birnufelli, í læk ofan túnsins. Á um 60x30 m svæði eru margar stórar og djúpar svarðargrafir. Bæjarlækurinn rennur í gegn um svæði þetta og myndar lítinn foss þar sem djúp gröf hefur verið tekin.

NM-145:019 þúst

65°15.462N 014°32.716V sk. 24

Sunnan við og um 4 m sunnan vegarslóðans upp, v, frá Birnufelli, um 70 m norður af Bæjarlæknum þar sem hann rennur í gegn um svarðargrafir. Þarna er um 7x4 m hraukmyndun sem mun vera svörður sem staflaður var þarna til geymslu.

Hættumat: engin hætta

NM-145:020 nátthagi

65°15.513N 014°32.138V

sk. 22

Grjóthlaðin girðing liggur við réttina á Réttarkletti og þaðan til n og a umhverfis mýrlendi.

Garðurinn er grjóthlaðinn umhverfis

nokkurn vegin ferkantað svæði. Hann er um 100x150 m að lengd og er hæstur um 1 m.

NM-145:021 heimild um fjárhús

65°15.361N 014°32.131V sk. 25

Fjárhúsin stóðu um 20 m neðan heimreiðar um 70 m nv af íbúðarhúsinu. Húsin voru torf og grjóthlaðin en byggð á þessari öld og voru notuð í minni Ragnars.

Hættumat. hætta vegna ábúðar

NM-145:022 tóttir og garðlag

65°16.450N 014°33.649C sk. 27

Um 300 m utar í Selási en beitarhúsin 009, um 70 m uppi í hlðinni. Tvær greinilegar tóttir, önnur er sporöskjulaga, m 13 m löng og um 4 m þar sem breiðust. U.þ.b 3 m ofan hennar er ferkantað hólf 4x3 m. Það stendur á nokkurskonar stalli neðan túngarðsins. Efnismikill túngarður liggur s og v tóttarinnar en beygir svo niður og austur fyrir tóttirnar. Annar garður virðist þó halda áfram lengra í austur. Mjórri og lægri garður kemur úr túngarðinum og liggur 20 m niður (sa) frá stærri tóttinni. Þar beygir hann 90° til na og kemur þar aftur í túngarðinn. Lítið og ógreinilegt hólf er fast neðan þessa garðs. Bæði garðar og tóttir eru mjög sokknar og vaxnar lyngi og fjalldrapa. Gróður hefur mjög aukist þarna á seinni árum.

Hættumat: hætta vegna gróðurs

NM-146 Hreiðarsstaðir

Hjáleiga frá Meðalnesi. Getið í Fljótsdælasögu og er þar aðalbærinn við Meðalnes: "Utan í [Meðalnesi] stendr bær, er heitir á Hreiðarsstöðum. Þar er nú sauðahús. Þar bjó sá maður, er Hreiðarr hét. Hann var landnámsmaður ok vinr mikill Bersa og Droplaugarsona. Hreiðar var hinn bezti bóndi ok hinn vænsti maður." ÍF XI, 252, sbr. 253, 255 einnig getið um væna skóga og Þrælavakanna svokölluðu í Lagarfljóti. Var í eyði 1804 og höfð til beitarráðs frá Birnufelli og Meðalnesi en 1847 er þar kominn byggð og jörðin metin á 4 hdr. úr heimajörðinni. Sjálfsábúð frá 1850 (nema milli 1935-1947). Jörðin liggur að Lagarfljóti og er fljótsströndin um 3 km að lengd. Mörk við Setberg eru frá Brandalækjarósi upp á Réttarklett, og við Birnufell og Meðalnes. SJM 1, 402; JJ, 357.

1920: 3,6 ha. garðar 1238 m². "Jörðin er nokkuð smá en vel fallin til búskapar. Skógur óx þar fram til loka 19. aldar. Landið var auðræktanlegt, fáir klettir eða melar og engjar góðar. Ekki var upprekstrarland á jörðinni en hlunnindi voru af silungsveiði í Lagarfljóti. Gamla túnið er í aflíðandi halla, og er í fasteignamati 1918 sagt 3,5 ha., fremur ógrasgefið og deiglent og kalt á köflum. Það var talið 8 dagsláttur 1880. Beðasléttur voru 1898-1907 en frá til 1915 var unnið með hestaverkfærum fram til 1948 þegar fyrsta ýtuvinnsla hófst." SJM 1, 402-403; Túnakort 1920.

Heimildamaður: Sólveig Pálsdóttir fædd 25.02.1968 á Hreiðarsstöðum.

NM-146:001 bæjarhóll

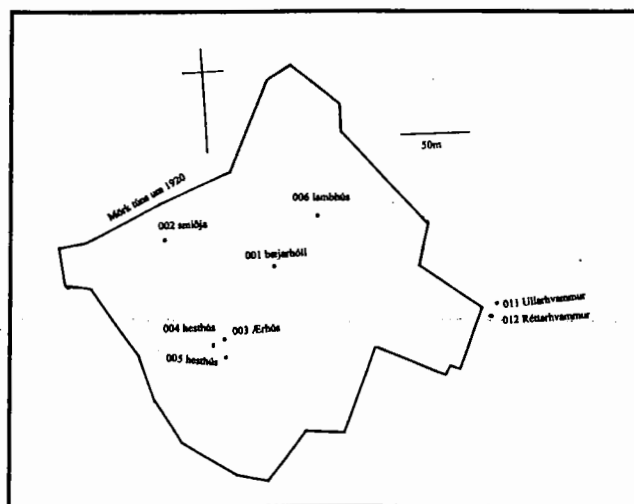
Túnakort fyrir Hreiðarsstaði

65°14.181N 014°30.835V sk. 31

"Gamli torfbærinn stóð í miðju túni í brekkuhalli niður af núverandi íbúðarhúsi. Byggður 1870-85" segir í Sveitum og jörðum. - Um 40 metrum austan við núverandi íbúðarhús. Í aflíðandi brekku, innan við 100 metra upp frá fljóti. Þarna standa nú hlaða, bárujárnsklædd og fjós með grjót- og torfhlöðum veggjum. Húsin eru byggð á bæjarstæðinu

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi I, 403

NM-146:002 Smíðjuhóll heimild um smíðju 65°14.219N 014°30.874V sk. 27

"Íbúðarhúsið stendur á hól, sem hét Smíðjuhóll" segir í örnefnalýsingu. Um 40 metrum vestar og ofar en gamla bæjarstæðið er lágur hóll þar sem núverandi íbúðarhús stendur. Örnefnið er þekkt á bænum. Ekki vitað nákvæmlega hvar á hólnum húsið stóð.

Hættumat. Hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hreiðarsstaðir, 5

NM-146:003 Erhús heimild um fjárhús

65°14.173N 014°30.928V sk. 35

"Ofan við Grundina, á brekkubrún, voru fjárhús, kölluð Ærhús, þar var líka hesthús" segir í örnefnalýsingu. - Um 40 m suður af íbúðarhúsinu er afgangur hóll sem liggur NA-SV. Austan til í hólnum er klöpp. Ofan á honum stóðu Ærhús og hesthús. Fremur flöt hólbunga. Beint inn af er grafreitirinn. Hóllinn er 30-40 metra langur og nákvæm staðsetning húsa á honum ekki kunn.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hreiðarsstaðir, 5

NM-146:004 heimild um hesthús

65°14.173N 014°30.928V sk. 25

"Ofan við Grundina, á brekkubrún, voru fjárhús, kölluð Ærhús, þar var líka hesthús" segir í örnefnalýsingu. - Um 40 m suður af íbúðarhúsinu er afgangur hóll sem liggur NA-SV. Austan til í hólnum er klöpp. Ofan á honum stóðu Ærhús og hesthús. Fremur flöt hólbunga. Beint inn af er grafreitirinn. Hóllinn er 30-40 metra langur og nákvæm staðsetning húsa á honum ekki kunn.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hreiðarsstaðir, 5

NM-146:005 heimild um hesthús

65°14.173N 014°30.928V sk. 35

"Neðan við Kelduna var kallaður Hali. Þar upp af var annað hesthús. Kringum það hét Hesthúsballi" segir í örnefnalýsingu. - Hesthúsballi hefur verið skammt innan við hól þann sem Ærhúsin stóðu á. Nákvæm staðsetning er ekki kunn.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

heimildaskrá: Ö-Hreiðarsstaðir, 5

NM-146:006 *Lambhús*

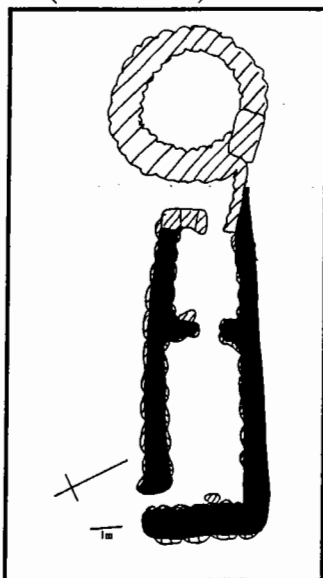
heimild um fjárhús

65°14.255N 014°30.817V sk. 31

"Utan við Löngusléttu, beint út af bæ, var Lambhús" segir í örnefnalýsingu. 20-30 metra út (norðaustur) af íbúðarhúsinu. Hér standa nú steinsteypt hús.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hreiðarsstaðir, 5

NM-146:007 *Byrgi* 65°14.485N 014°31.199V sk. 26

"Utan við Löngusléttu, beint út af bæ, var Lambhús" segir í örnefnalýsingu. - NNA af bæ, klettaásar liggja þar N-S og eru tóttirnar austan hans og undir honum. Ca 80-100 m norðan heimreiðar. Grasi vaxin lág. Húsin eru í hvílt í Sauðási, hann er merktur á korti. - Tvær tóttir, austar tvíhólfa ílöng tótt, væntanlega fjárhústóttin, 9 x 2,5 m að innanmáli, m. grjóti í veggjum. Norðurveggur stærra hólfis stendur í ca 1,0 m hæð, hinir eru lægri. (Í N vegg er brekkan eða holtið notað að hluta.) Vestast hringlaga grjóthleðsla, mest hæð 0,5 m, ca 0,5 breiddir veggir þvermál að innan 2,5 m

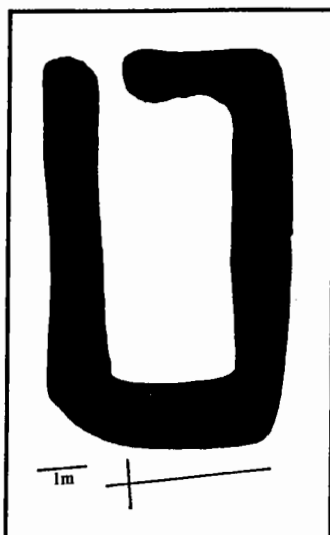
Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hreiðarsstaðir, 5

NM-146:008 *Stekkur*

stekkur/beitarhús

65°14.275N 014°30.804V sk. 23

"Fyrir ofan mýrina, í hvilft austan í Sauðás, eru rústir af Stekk. Þar voru líka beitarhús" segir í örnefnalýsingu. - 50-70 metra norður af bænum er klapparholt. Norðan undir því er dálítið sund sem liggur N-S. Syðst í sundinu er stekkur. Sundið er grasi vaxið og lyngi. Stekkurinn er byggður upp við klapparholtið, hann er vaxinn samskonar gróðri og er í sundinu. Eitt hólf, opið til norðausturs, snýr NA-SV. Beitarhús - um 5 metrum norðaustan við stekkjartóttina er uppistandandi horn úr grjót- og torfhlöðnu húsi. Ekki er hægt að sjá af veggjabrotunum stærð hússins. Nánasta umhverfi er vaxið kafgresi. Má vera að hér hafi verið beitarhús.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hreiðarsstaðir, 3

NM-146:009 *Kvíaholt* heimild um kvíar 65°14.346N

014°30.851V sk. 24

"Utan við gamla túnið er mýrar sem nefnast Efri- og Neðri-Kvíamýrar. Ofan við Efri-Kvíamýri er Kvíaholt. - Ca 150 m NV af bæ er ílangt malar- og grjótholt sem liggur ca NNV-SSA. Mælt ca 20 m austan við holtið þar sem er aðeins hærri þúst í mýrlendinu. Skammt austan við Kvíaholtið í mýrinni er þúst, uppblásin og óglögg hvort þetta getur verið mannvirki - flag og þúfur í kring. - Ekki kannast heimamenn við neinar kvíar við holtið.

Heimildir: Ö-Hreiðarsstaðir, 5

NM-146:010 *Hlöðugjót* rista 65°14.749N 014°31.324V sk. 34

"Neðan við Breiðublá er Grundarás. Neðan í Grundarás er mýrlend hvilft, sem heitir Hlöðugjót. (Í Hlöðugjót átti Áskirkja ítak til torfristu). Ásar vestan við þjóðveg skammt utan við Sauðás. Milli ásanna eru sund og dokkir.

Heimildir: Ö-Hreiðarsstaðir, 5

NM-146:011 *Ullarhvammur* 65°14.123N 014°30.780V sk. 31

"Fyrir utan Hornið hét Ullarhvammur" segir í örnefnalýsingu. - Hornið er klettur í flæðarmáli austur af íbúðarhúsunum. Ullarhvammur er kelda eða jarðfall utan við klettinn. Löng dæld, vaxin kafgrasi, 20 m löng og 8-10 m breið. Í dældinni er vatn og kelda neðanvert í henni. Ekki er að sjá mannaverk í dældinni. Þarna mun hafa verið þvegin ull.

Hættumat: engin hætta

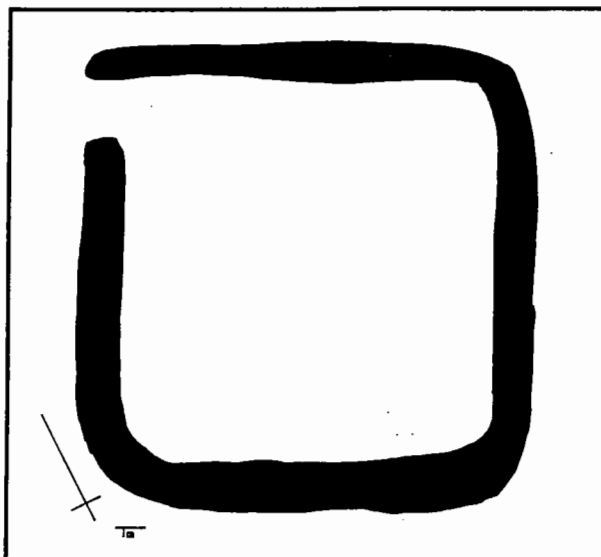
Heimildir: Ö-Hreiðarsstaðir, 5

NM-146:012 *Réttarhvammur* 65°14.099N 014°30.799V sk. 27

Utan við Ullarhvamm er Réttarhvammur. - Beint austur af íbúðarhúsinu, niðri undir fjöru, 15-20 metrum ofan við malarfjöruna meðfram Fljótinu. Tveir djúpir hvammar rétt ofan við fjöruborð, grasi vaxnir. Sá ytri er Réttarhvammur. Hvammurinn myndar vestur- og suðurhlið réttarinnar, aðrir veggir hafa verið hlaðnir upp. Innri hluti réttarinnar er upphækkaður.

Hættumat. engin hætta

Heimildir: Ö-Hreiðarsstaðir, 5

NM-146:013 *Kolás*

"Fyrir neðan gildruhraun er Kolás"

segir í örnefnalýsingu. Kolagryfjur eru víða í landareigninni. Heimamenn gátu ekki vísað á þennan stað.

Heimildir: Ö-Hreiðarsstaðir, 4

NM-146:014 *Rjóður*

kolagrafir

65°14.469N 014°30.378V sk. 21

"Innan við Brandás er landsvæði, sem heitir Rjóður, og nær það inn að túni. Þar var skógur, þangað til um 1880, en nú sjást þess engin merki, nema fornar kolagrafir" segir í örnefnalýsingu. - Gengið í norður (eða sömu stefnu og fljótið) nokkurn spöl frá bæ (500 m?). Þýft land og hallar að fljótinu, vaxið grasi.

Heimildir: Ö-Hreiðarsstaðir, 2

NM-146:0015

naust

65°14.099N 014°30.799V sk. 27

Malarfjara er niður af bænum á Hreiðarsstöðum og grasi gróin ræma ofan fjöru. Þar eru Ullarhvammur og Réttarhvammur, en engin bátanaust er að sjá meðfram Fljótinu niður af bæ.

Heimildir: Örn. 5

NM-146:016 *Svarðarsund*

65°14.372N 014°30.568V sk. 23

"Fyrir innan og ofan Rjóðrin, rétt við túnið, eru klettur, nefndir Svarðarklettur. Neðan við þá er hvammur, kallaður Svarðarsund" segir í örnefnalýsingu. - Dæld eða hvammur móti austri, bak við hann er grýtt holt. Norður frá bæ (400 m?). Mógrafir stórar og alldjúpar, sjáanleg dýpt mest 0,8, en misdjúpar.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hreiðarsstaðir, 2

NM-146:017 *Loki* þjóðsögustaður

65°14.095N 014°31.942V sk. 33

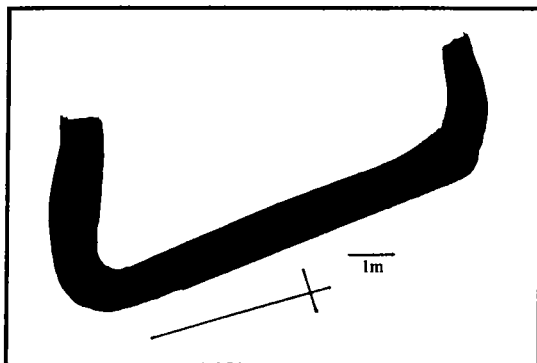
"Þar fyrir neðan er harðvellisflöt, sem heitir Lokavellir. Á flötinni er stór steinn, nefndur Lokasjóður eða Loki. Sagt er, að Hreiðar, sem bærinn er kenndur við, hafi falið fé sitt undir steininum (sjá Þjóðs. S.Sigf., IX b., bls 37)" segir í örnefnalýsingu. - SV af bæ, austan við

veg 40-50 m frá vegi. Í sléttuðu túni, stór jarðfastur grágrýtissteinn, vaxinn skófum. Steinninn er bunguvaxinn og mjókkar upp, ca 1,5 m hærri en umhverfið. Ca 1 x 2 m um sig.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hreiðarsstaðir, 4

NM-146:018 rétt

65°14.269N 014°30.809V sk. 27

70-80 metra út frá bæ (norðaustur) utan undir klapparholti, fáeinum metrum utar en stekkjartótt (no. 8) og veggjarbrot. Grasi vaxin brekka móti norðaustri. Mjög ógreinilegir veggir, grasi vaxnir, hugsanlega hefur hér verið rétt eða aðheldi, byggt utan í brekku. Virðist ekki mjög gamalt mannvirki. Nokkur hætta vegna vindrofs, veggir að nokkru blásnir. Hleðsluhæð 20-30 cm.

Hættumat: hætta vegna rofs

NM-146:019 *Nónvarða*

65°14.223N 014°31.414V sk. 24

Inn og upp af bæ er klapparhæð, sem heitir Nónklöpp. Þar er Nónvarða." Segir í örnefnalýsingu.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

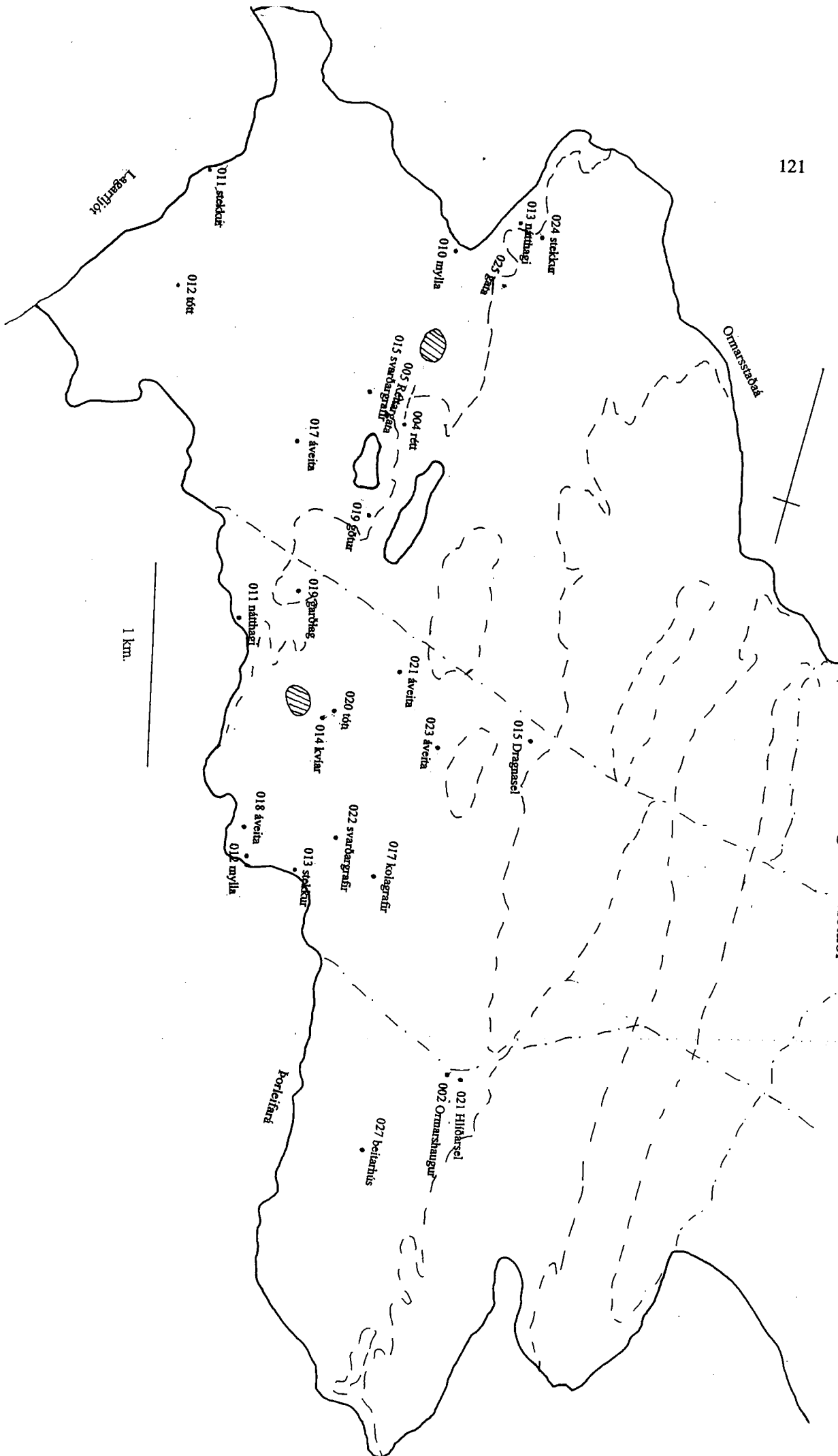
Heimildir: Ö-Hreiðarsstaðir, 4

NM-146:020 *Hlöðugeil*

65°14.749N 014°31.324V sk. 34

20.9.1463 sagði Magnús landamerki að staðurinn [undir Ási] ætti "... eingiteig j medalness jord j Hlodugeil." Sennilega sami staður og Hlöðugjót 010

Fornleifakort fyrir Rifsmýri og Ormarstaði

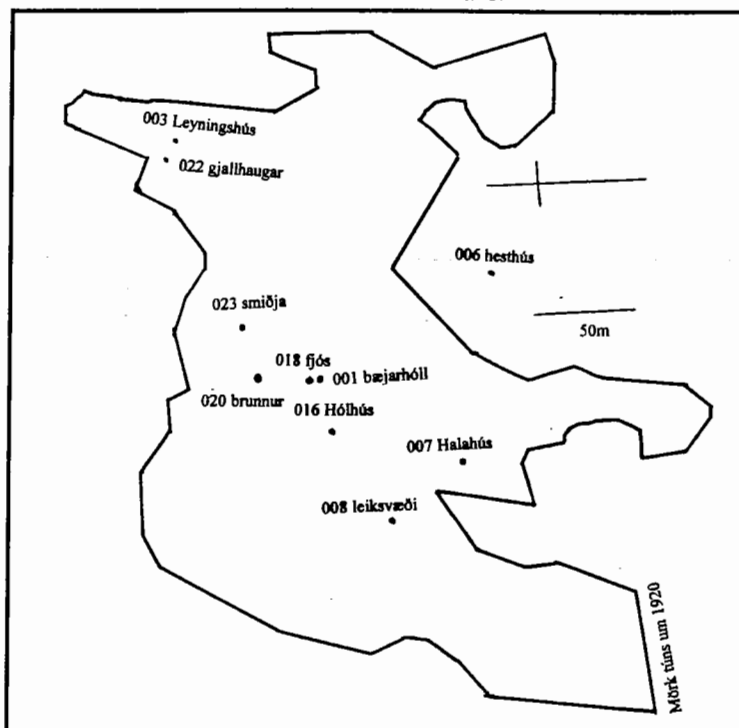
NM-147 Ormarsstaðir

30 hdr. 1576, 1847. Bændaeign. Getið í Droplaugarsona sögu: "Á várþingi kaupir Ketill [þrymr Þiðrandason] land fyrir Ormar [Rögnauldsson]. Hét þat á Ormarsstöðum. Þat var nokkuru útar með vatninu, ok bjó Ormarr þar til elli." ÍF XI, 140; 20.9.1463: Sagði Magnús landamerki að staðurinn [undir Ási] ætti 'vt ad ormastadaa. oc nordur a heidi med ormastadaa. sem hun fellur til.' - DI V, 394-95. "Jörðin er í Mið-Fellum eða "milli ána" í daglegu tali. ... Hjáleigur voru tvær, Refsmýri, getið 1847 og 1861 og Hlíðarsel. Í Jarðatalinu er einnig nefnd Ormarsstaðahjáleiga og hún sögð í byggð 1804 en ekki 1847. Kann að vera sama og býlið Hlíðarsel. Refsmýri var skipt úr landinu um 1880. Jörðin er nú þrískipt og eiga Ormarsstaðir I Hlíðarselsland og Teig, Ormarsstaðir II á annað land til brúna, heiðin er óskipt. Ormarsstaðir II fór í eyði 1989. Ormarsstaðir III er nýbýli stofnað út úr hálfu landi Ormarsstaða I 1961. ... Svo kallaður Ormarshaugur er rétt utan við túnið og er hann friðlýstur. Landamörk eru við Ás við Ormarsstaða frá ósi upp í Þorkelsmel og þaðan á Miðheiði. Mörk eru við Meðalnes og refsmyri við Þorleifaá frá ósi að ofanverðum bug til Miðheiðar. Jörðin liggur að Lagarfljóti á 2-2,5 km kafla. SJM 1, 406-407; JJ, 357; SJM V, 226

1920: 7,3 ha. Garðar 1750 m². "Gamla túnið var 11 dagsláttur 1891, hlutar þess voru sléttir en það var hólótt og nokkuð brunahætt í þurrkum. Í Fasteignamati 1918 voru tún 5,1 ha. Árin 1907-40 var þaksléttutími fyrsta þaksléttan var um aldamót. 1915 foru 3. dagsl. plægðar með hestaverkfærum en síðasta þýfið var sléttað með dráttarvél 1945." SJM 1, 408

Heimildamenn: Þórarinn Einarsson fæddur á Ormarsstöðum 01.10.1935 og Guðrún Sveinsdóttir fædd á Akureyri 16.11.1940.

Túnakort af Ormarsstöðum

NM-147:001 bæjarhóll

65°13.630N 014°36.047V sk. 22

"Gamli bærinn frá tíð Þorvarðar lækis. Sneri hlið að hlaði, 2 burstapíl heil á frammistofu og skemmu. Baðstofan syðst í þorpinu, portb. 4-skipt bæði uppi og niðri, súð slétt, 7-8 rúmlengdir. Bæjardyr í sa". segir í Sveitum og jörðum. Búið er að slétta gamla bæjarstæðið. Eldra íbúðahús á Ormarsstöðum, tvílyft hús, múrhúðað (?) með lágu risi stendur sunnan þess. Eldra íbúðarhúsið stendur á flöngum hól, sem snýr N-S. Gamla bæjarstæðið er nyrst á þessu hól, þar sem hann er hæstur, hann er ca 25 m langur og 15 m breiður.

Mæling er tekin á hólum ca 8 m fyrir N gamla íbúðarhúsið. Á framhaldi hólsins til suðurs þar sem eldra íbúðarhúsið stendur og trjágarður er kannast ábúandi ekki við að hafi verið neinar tættur.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 408

NM-147:002 Ormarshaugur kuml? 65°15.461N 014°36.161V sk. 26

"Ormarsstaða getur í Droplaugarsona sögu, þegar keypt er land fyrir frumbýlinginn Ormar. Haugur hans friðlýstur er rétt utan við Hlíðarselstún, álagablettur, bannað rask að viðlögðum bæjarbruna á O" segir í Sveitum og jörðum. - Beint austur af Hlíðarseli, um 50 m austur frá bæjarrústunum, yst á stóru mýrarsvæði. Áberandi því hann er stakur. Melkollur, stakur, á mýrarsvæði. Gróinn neðan til, þar um 150 m í ummál, en ber melurinn ofantil, toppmyndaður. Möl er í melnum, allt smáir steinar. Hæð u.þ.b. 10 metrar. Lítur ekki út fyrir að vera gerður af mannahöndum. "... Ormarshaugur utarlega í Ormarsstaða landi, rétt fyrir neðan túnið á Hlíðarseli ... en hann er svo lagaður, að torfgarður er auðsjáanlega af mönum hlaðin kríngum hann á flattri hálfblautri mýri, sem hallar nokkuð til suðurs og er hlaðin hallin af mýrinni, er því garðurinn hærstur á þann veg sem mýrin liggur lægst, 1 1/2 al: hár, en lítið yfir 1/2 al: á þann veg sem hærra er undir. Lítil vatnslind kemur fram undan haugnum. Garðurinn er krínglóttur, 70 faðmar í kríng á ytri brún, haugurinn er líka krínglóttur og uppmjór af smá malargrjóti samanborinn, hann liggur útá innri brún hleðslugarðsins, ofan á kollinum á haugnum, heyrir sem undir taki í honum, ætla menn því hann vera muni holur að innan ..."

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 406; FUF II, 646-647.

NM-147:003 Leyningshús heimild um fjárhús 65°13.649N 014°35.910V sk. 26

"Spölkorn utan við bæ standa nýbyggð fjárhús, sem Einar á [1971]. Þar út af er lægð, sem heitir Leyningur, er á milli klettahrauna, í hvarfi frá bænum séð. Þar stóð áður fjárhús, og sér enn tóttina. Það hét Leyningshús" segir í örnefnalýsingu. - NV af íbúðarhúsi, skammt norðan við ný fjárhús sem þar eru. Í sléttuðu túni.

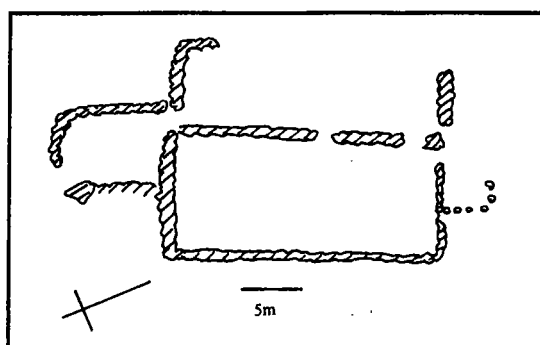
Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 6

NM-147:004 rétt

65°13.770N 014°35.959V sk. 24

"Ofan við Leyninginn er allhár klettur, kallaður Réttarklettur. Ofan við klettinn er gömul skilarétt, byggð úr grjóti skömmu fyrir aldamót, aflögð fyrir fáum árum. Kletturinn myndar austurvegg réttarinnar. Þaðan lá gata heim að bæ, kölluð Réttargata" segir í örnefnalýsingu. Norðvestur af bæ. Byggð upp við klett, sem notaður er sem austurveggur í réttina. Réttin er prýðilega stæðileg, enda er hún enn notuð, húsfreyja sagði að þegar rekið væri heim, væri fé sem ekki væri af O. sett þarna inn. Veggir eru 0,6 - 0,8 m þykkir, mest hæð á hlöðnum

veggjum um 1 m, en kletturinn er hærri. Hlaðið er í skörð á klettinum. Í réttinni eru tvö aðalhólf hlið við hlið og er hólfíð sem nær er klettinum um helmingi mjórra. Norðan við þessi hólf er minna hólf, og er vesturveggur þess "byggður inn" í brekkuna. Þá eru undirstöður að litlu hólfí syðst, víðast einföld steinaröð og er það nálægt því 4 m á hvorn veg

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 6; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-147:005 Réttargata

65°13.736N 014°35.959V sk. 27

"Ofan við Leyninginn er allhár klettur, kallaður Réttarklettur. Ofan við klettinn er gömul skilarétt, byggð úr grjóti skömnu fyrir aldamót, aflögð fyrir fáum árum. Kletturinn myndar austurvegg réttarinnar. Þaðan lá gata heim að bæ, kölluð Réttargata" segir í örnefnalýsingu. Sjá má kindagötur milli keltahóla í stefnu á gamla bæjarstæðið. (Þar sjást reyndar líka för eftir fjórhjóll!)

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 6

NM-147:006 Hesthúsgrund heimild um hesthús 65°13.554N 014°35.850V sk. 25

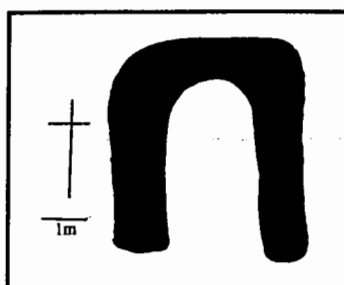
"Innan við Smiðjugrund er Hesthúsgrund. Þar var hesthús" segir í örnefnalýsingu. - Við hól N af nýja íbúðarhúsinu tóttin var sléttuð í riðuhreinsuninni (húsbrotinu mikla). Húsfreyja segir að nýja íbúðarhúsið standi á Hesthúsgrund. Hóllinn er ílangur og snýr N-S, ca 15 m NNV af steisteyptu íbúðarhúsi. Nóll í sléttuðu túni, austanundir þeim hól var tótt, sléttuð í riðuhreinsun 1989. Ekki verður sagt um stærð og lögun. Tóttin var ekki uppi á hólum heldur austan í eða austan við.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 6

NM-147:007 Halahús

65°13.540N 014°35.109V sk. 25

"Neðan við gamla íbúðarhúsið eru gamlar sléttur, kallaðar Kinnar. Þar inn af er hryggur, sem heitir Hali. Þar er gamalt fjárhús, kallað Halahús" segir í örnefnalýsingu. Sunnan við heimagrafreit sem er sunnan við gamla íbúðarhúsið, 50 m frá því. Á flöngum hól er stefnir N-S. Tótt er á hólum og sést illa í háu grasi. Ekki mjög gömul, en hóllinn líkur því að leifar fleiri byggingarskeiða geti verið undir.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 6; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-147:008 Gullinmóskofi hesthús

65°13.536N 014°36.232V sk. 36

"Ofan við Halann hét Gullamór, var kjörið leiksvæði barna, nú ræktaður. Þar stóð hesthús, kallað Gullamóskofi" segir í örnefnalýsingu. Lágur hóll ílangur er á þessum stað og er líklegt að hesthúsið hafi staðið á honum, en ekki sér til tóttar.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 6

NM-147:009 túngarður

"Vænir túngarðar, horfnir nú" segir í Sveitum og jörðum. Ekki sáu skrásetjarar merki túngarða í ágúst 97.

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 408

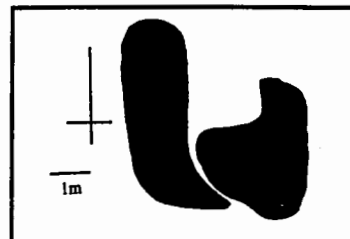
NM-147:010 mylla

65°13.375N 014°36.287V sk. 28

Kornmylla var við Ormarsstaðaá segir í Sveitum og jörðum. - Beint suður af gamla íbúðarhúsinu. Á bakka við ána má sjá óglöggan garð sem liggur í boga frá beygju á ánni og í átt að óglöggri tótt á grasi vöxnum bakka. Lækur rennur úr skurði rétt vestan við tóttina. Garðurinn er að einhverju leyti náttúrulegugur og að einhverju leyti manngerður, mest 0,5 m hár, breidd 0,7-3 m. Nær ánni mótast á ca 40 m kafla fyrir vatnsrás, ca 3 m frá garði. Garður endar 3-4 m frá tóttinni.

Hættumat: hætta vegna vatnsaga

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 408

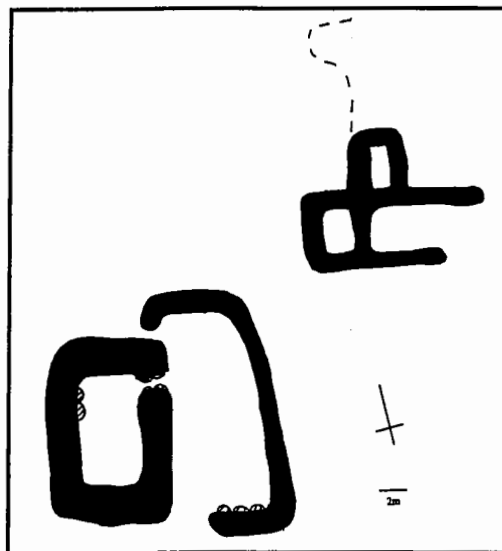
NM-147:011 stekkur

65°13.167N 014°34.843V sk. 28

Landið neðst við fljótið, frá Þorleifará og inn eftir er kallað Kvistur. Fyrir innan Kvistinn er Stekkur. Þar eru rústir af stekk. - Rétt fyrir ofan fljótsbakka, 15-20 m frá malarbakka við fljótið. Neðan (austan) við tún. Stekkur 7x4 m að innanmáli og op til vesturs. Vestan við hann garður sem myndar stærra hólfi eða rétt ca 13x6 að innanmáli. Í stekknunum eða litla hólfinu sjást steinar að innan, hleðsluh. 0,7 mest. Réttarveggir eru lægri, ca 0,5 m. Gróin háu grasi. - Önnur tótt ca 5 m SV við þessa undir brekkunni, mun óleggri og útflattari, veggjahæð mest 0,4. Hún er ca 10 m löng og 5 m breidd og snýr A-V með enda að eða upp í brekku. Lítill útbygging eða aukahólf að sunnan, ca 3,5 x 4 að utanmáli, og etv eitthvað suður úr því, en mjög óglögg.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 8

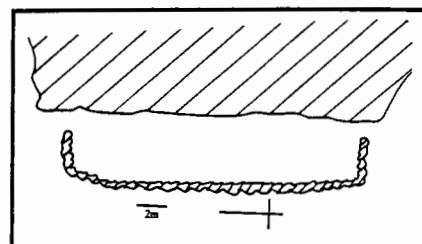
NM-147:012 fjárskýli

65°13.546N 014°34.434V sk. 28

"Utan og neðan við Kvígutjarnarmýri eru Borgarvellir, og ná þeir út að Þorleifará. Neðst á völlumunum, niður af Stóralóni, er Borgarklettur og rúst austan við, talin vera af fjárborg" segir í örnefnalýsingu. - Skammt neðan, austan við þjóðveg, 5-10 m. Hnöttótt stakt bjarg á norðurenda kletts. Steinaröð jarðsokkin, víðast einföld, þ.e. eitt umfar steina.

Hættumat: hætta vegna trjáræktar

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 3

NM-147:013 nátthagi

65°13.328N 014°36.498V sk. 23

"Suður frá Efravatni er Dalur suður í Ormarsstaðatún við Hjallabrekku. Efst í henni inn við Ormarsstaðaá er Nátthagi, og þar ræktaði Árni Þórarinnsson tún með áburðargjöf" segir í örnefnalýsingu. - Uppi á nyrðri brún Ormarsstaðaárgils. Liggur á um 160 m kafla upp með árgilinu í sveig, frá austri þar sem stekkur nr. 24 er, og til suðurs eins og árfarvegurinn. Grösugir hvammar eru meðfram ánni upp af gílinu. Garðurinn hefur verið vörslugarður, líklega nátthagi, meðan fé var haft þar. Á honum er 2ja metra breitt hlið um 100 m suður frá steknum (nr. 24) Garðurinn ca 160 m, liggur í sveig, breidd 0,8-1 m, hleðsluhæð 0,4-0,5 m. Grasi grónar grjóthleðslur. Hér gæti verið að ræða Nátthaga sem getið er í örnefnaskrá.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 3; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-147:014 Svarðarhraun

heimild um svarðargrafir

Svarðarhraun er efst á mörkum við Refsmýri upp með Þorleifar. Þar er engar svarðargrafir að finna nú.

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 3

NM-147:015 Svörður

svarðagrafir

65°13.753N 014°35.682V sk. 25

"En frá Neðravatninu er mýrarsund fram og niður í Teigsblá. Í sundinu eru mógrafir með feikna djúpum sverði, 14-16 stungur. Var kallað að fara út í Svörð á Ormarsstöðum" segir í örnefnalýsingu. 4 - Mógrafasvæði, 40-50 m langt og álíka breitt, meðfram (neðanvið) veginn út að Refsmýri, austur af norðurenda Leyningsins. Svæðið er innan túngirðingar í Teigsblá. Frá því sést til gamla íbúðarhússins á Ormarsstöðum og inn í gljúfur Ormarsstaðaár í suðri.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 4

NM-147:016 Hólhús

heimild um fjárhús

65°13.624N 014°36.179V sk. 22

Ca 40 m í vestur frá eldra íbúðarhúsi er stór hóll vaxinn njóla. Austan í stórum hól.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 5; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-147:017 Teigsáveita

65°13.854N 014°35.277V sk. 28

"Vestan við klettana er Húsagarðsklettablá (Húsaklettablá). Þar var deililón í Teigsáveitu; annars vegar var vatni veitt fram (þ.e. suður) úr henni inn í Lómatjarnarlón í Teigsblá, en hins vegar var vatni veitt austur úr henni eftir sundi milli klettanna og Svarðarhrauns, sem er utan við sundið. Það vatn kom úr Neðriblá í Refsmýrarlandi" - Húsaklettablá er austur af Neðravatni, austan vegarins milli Ormarsstaða og Refsmýrar.

Garður, torf- og grjóthlaðinn, yfir mjótt sund vestan við Húsakletta. Liggur sem næst austur-vestur, lengd um 30 m. Garðurinn hefur leitt vatn af blánni eftir sundi meðfram Húsaklettum og suður í Teigsblá. Hleðsluhæð 40-50 cm, garðurinn er nokkuð siginn og vel gróinn. Honum stafar nokkur hætta af vind- og vatnsrofi.

Hættumat: hætta vegna rofs

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 4; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-147:018 heimild um fjós

65°13.630N 014°36.047V sk. 22

Miltisbrandur kom upp í búskapartíð Þórarins Sölvasonar (1894-1924) og var fjósið fellt yfir hræin og girt í kring. Í sveitum og jörðum segir að enn sé girt kring um staðinn. - Þetta var að sögn húsfreyju heima við gamla bæinn og hefur verið sléttað eins og bæjarstaðið allt. Sléttaður hóll grasi vaxinn

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlapingi, 408

NM-147:019 leið

65°14.201N 014°35.506V sk. 25

Götur milli bæja lágu í Fögrulág. - Fagralág er dæld norður af Neðravatni, norðan við mel sem rís út af vatninu. Göturnar liggja að hluta til eftir láginni endilangri. Reiðgötur, 2-3 samsíða víðast hvar, sumsstaðar sést að steinum hefur verið rutt úr vegi. Yst í Fögrulág greinast göturnar og virðast vera tvær leiðir áfram til norðurs í átt að Refsmýri. Á þeim stað eru nú nokkur bílhæ geymd í skjóli mels nokkurs. - Grasi grónar, stafar nokkur hætta af nálægð mannabústaða.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 4

NM-147:020 brunnur

65°13.631N 014°36.061V sk. 26

"Streymandi lind kemur fram úr Balaklettum. Þar var tekið neyzluvatn í bæinn" segir í örnefnalýsingu. Brekka beint norður af gamla íbúðarhúsinu í um 50 m fjarlægð frá því. Bárujárn er yfir lindinni nú.

Hættumat: engin hætta

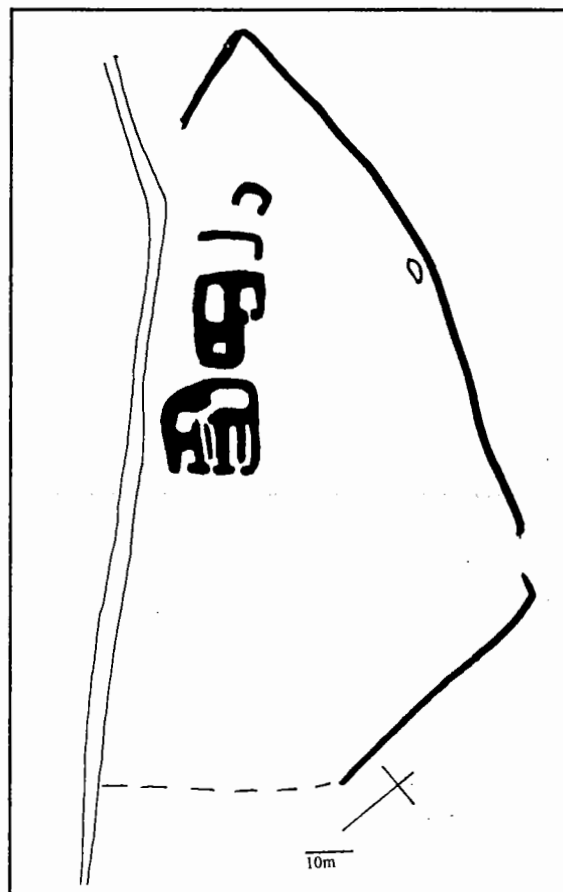
Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 6

NM-147:021 Hlíðarsel

65°15.444N 014°36.374V sk. 26

Búið var á Hlíðarseli fram undir 1930 en beitarhús frá Ormarsstöðum voru á jörðinni fram til 1945. Um 5 m norðan við læk sem kemur niður úr grónu gili. Í kvos á milli tveggja melkolla í mót austri. Austan Hlíðarsels er mýri/blá. Túnið er að stærstum hluta í mýrlendinu. - Þarna eru 2 tóttapýrpingar, sú syðeystri er beitarhús frá Ormarsst. en þar eru samföst 2 fjárhús + hlaða og 2 smærri áfastar tóttir. Tóttirnar standa á upphækkun og kunna eldri tóttir að vera undir. Hleðsluhæð: 1,6 m. Í fjárhúsinu er steypur garði+ fjárbað. Aska frá 1875 sést í torfi.

Aftan við beitarhúsatóttirnar er önnur eldri tóttapýrping, tvær stærri samfastar tóttir og smátótt áföst þeim. Aftan þeirra hefur verið einhverskonar matjurtagarður. Greinilegur

túngarður er kringum tóttirnar. Hann er grasi vaxinn og sér í grjóthleðslur. Hann er um 70 cm breiður, 50 cm hár, þar sem hann er hæstur. Í mýrinni SA við verður garðurinn óreglulegri og hverfur. Gamall lækjarfarvegur liggur N og A fyrir tóttirnar, ógreinilegt garðlag sést á um 30 m kafla norðan farvegarins. Ógreinileg 2 x 3 m tótt er við norðurenda farvegarins. Á hæð ofan tóttanna er ógreinilegt veggjalag.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 5

NM-147:022 heimild um smiðju

65°13.615N 014°35.910V sk. 24

Norðan við nýleg fjárhús og hlöðu, steinsteypt., bárujárnsþak. Grasi vaxin bunga norðan húsa, hér vex arfi og hefur greinilega eitthvað verið ýtt til. Bóndi segir að upp hafi komið gjall þegar verið var að ýta til norðan við ný fjárhús, sem eru NV af nýja íbúðarhúsinu. Mæling tekin rétt norðan þeirra húsa, ca 5 m.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-147:023 *Smiðjugrund* heimild um smiðju

65°13.658N 014°36.006V sk. 25

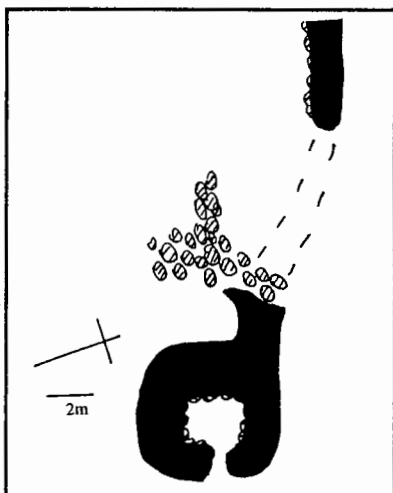
"Innan við Leyning er Smiðjugrund. Þar er nýtt íbúðarhús, byggt 1969" segir í örnefnalýsingu. - Ath húsfreyja á O. segir að nýja íbúðarhúsið sé á Hesthúsgrund. Smiðjugrund er beint upp af hlöðu og norðan við gamla íbúðarhúsið. Sléttað tún og ekki hægt að staðsetja smiðju nákvæmlega.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 6

NM-147:024 stekkur

65°23.527N 014°36.522V sk. 25

Uppi á brún árgilsins (Ormarsstaðarár) norðan gils. 12-15 metrar eru fram á klettabrún, og árgilið undir. Syðst á dálítilli sléttu eða syllu sem er ofan við klettabrúnir. Snýr A-V með inngang í A, tvíhólfa. Veggir eru úr grjóti og torfi, þykkt 1-1,20 m, hleðsluhæð 60-70 cm. Aftan við litla hólfíð er grjóthrúga líkt og úr byggingu eða mannvirki öðru sem hefur verið rífið

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-147:025 leið

65°13.456N 014°36.365V sk. 22

Gata upp frá Ormarsstaðabænum í átt til heiða. Gatan liggur í Hjallabrekku, löngum grasi vöxnum ás upp af bænum.

Stefna götunnar í Hjallabrekku er NA-SV. Gatan er víðast eins og sylla, um 2ja metra breið, greinilega oft farin fyrrum, en vegabætur gerðar af mannahöndum er ekki að sjá.

Hættumat: engin hætta

NM-147:026 heimild um bænhus

65°13.630N 014°36.047V sk. 22

"Líka á Ormstöðum, hefir gamalt fólk eptir formönnum sínum fullyrðt að bænhus hafi staðið, í sömu afstöðu frá bænum; en hvört þau hús hafa víðar hér sókn ..."

Heimildir: FUF II, 647

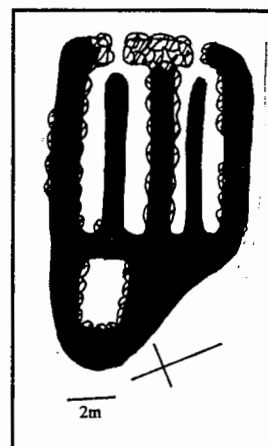
NM-147:027 beitarhús

65°15.673N 014°35.823V sk. 21

"Mjótt skarð er í Króarhrauni, Króin, en milli hraunsins og mýrarinnar eru rústir beitarhúsa, sem nefnd voru Á Króarhrauni, munu hafa verið nýtt fram um 1930" segir í örnefnalýsingu. - Rétt norðaustan undir Króarhrauninu, milli þess og smá klettahóls með stórgrýti ofar (vestan) mýrar. Beitarhúsin eru rétt NA undir Króarhrauni, milli þess og smá klettahóls með stórgrýti ofan (v) mýrar. Tvö samstæð fjárhús, bæði með garða fyrir miðju. Aftan vð na fjárhúsið er hlaða. Húsin eru vaxin grasi og ljónslappa og hleðslur standa nokkuð vel. Tvö samstæð fjárhús, bæði með garða fyrir miðju. Aftan við na fjárhúsið er hlaða. Húsin eru vaxin grasi og ljónslappa og hleðslur standa nokkuð vel. Þau eru byggð eftir 1875, því askan sést í torfveggjum, þar sem þeir hafa rofnað

Hættumat: hætta vegna rofs

Heimildir: Ö-Ormarsstaðir, 7; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-148 Rifsmýri

Hjáleiga frá Ormarsstöðum. Nú Refsmýri. Fyrst getið 1847 og þá metin á 6 hdr af heimajörðinni. "Í sjálfsábúð frá því fyrir 1875, nema árin 1908-29. Refsmýrarlandið er nokkuð langt og mjótt. Það nær neðan frá Þorleifar á upp á Miðheiði og er einungis um 1,5 km að breidd." SJM 1, 409; JJ, 357.

Túnakort fyrir Rifsmýri

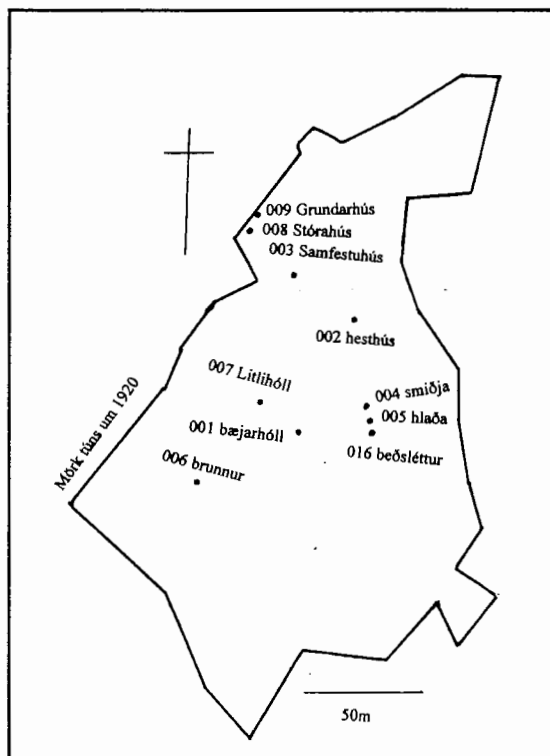
1920: 2,4 ha. garðar 235 m². "Jörðin þótti áður kot en var þó vel fallin til þess tíma búskapar. Engjar voru grasgefnar, vetrararbeit var góð, gott sauðaland og ágætir sumarhagar. Kolagrafir benda til að fyrrum hafi verið nokkur not af skógi en skógur var að mestu horfin 1880. Í Fasteignamati 1918 er gamla túnið 1,6 ha og sagt snögglent og jarðgrunnt og erfitt til ræktunar. Fyrsta túnslétta með dráttarvél var 1947." SJM 1, 410; Túnakort 1920.

Heimildamaður: Guðbjörg Pálsdóttir
fædd 10.08 1963 frá Hreiðarsstöðum.

NM-148:001 bæjarhóll

65°14.500N 014°35.340V sk. 26

"Gamli bærinn var á litlum aðliðandi hjalla innan við Samfestuhúsahólinn" segir í örnefnalýsingu. "Portb.baðst., alþiljuð, 12x5 álnir, brann um 1920. Þá byggð önnur portb. 8x4 álnir tvískipt uppi og niðri" segir í Sveitum og jörðum. Búið

var í baðstofunni til 1955. - Sléttað 1956. Suður af núverandi íbúðarhúsi, ca 40 m. Í sléttuðu túni.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 3; Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 410

NM-148:002 *Hesthúshóll* heimild um hesthús 65°14.492N 014°35.321V sk. 25
"Ofan við Grundina og allt gamla túnið er Brekkan, frambrún á breiðum hjalla. Hesthúshóll er sunnan í Hesthúskletti" segir í örnefnalýsingu. Núverandi íbúðarhús er á Hesthúshólum. (túnið hefur allt verið sléttað og er Hesthúshóllinn eini hóllinn sem ekki var sléttaður). - Ca 10 m A við núverandi íbúðarhús milli Hesthúshóls og Öskukletts er dokk, þar segir húsfreyja að hafi verið tættur. Sléttað tún og hefur verið færður jarðvegur í dokkina. Ílöng dæld liggur ca N-S.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 2

NM-148:003 *Samfestuhús* heimild um fjárhús 65°14.511N 014°35.337V sk. 26
Hesthúshóll er sunnan í Hesthúskletti, en milli hans og Grundarhóls er lítil hólbunga, sem nefnist Samfestuhúshóll. Þar stóðu tvístæðuhús, er tóku 40 kindur hvort, og var dálítil hlaða utan við þau. Voru þau nefnd Samfestuhús" segir í örnefnalýsingu. Nú mun vera búið að slétta hólana að mestu leyti niður nema Hesthúshóllinn. NV af íbúðarhúsi, ca 30 m, er lágur grjóthóll, grasi gróinn, stakir steinar standa upp úr grasinu. Austanvert á hólum virðist hafa staðið bygging. Ekki verður sagt með vissu um stærð og lögun. Svæðið sem til greina kemur er ca 15 m langt og 4-5 m breitt. Óvíst hvort nokkuð er eftir af húsinu, en þetta er nærri íbúðarhúsi og útihúsum og stafar helst hætta af ábúð

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 2-3

NM-148:004 *Smiðjuhóll* heimild um smiðju 65°14.475 N 014°35.257V sk. 25
"Sandskeið er utan og neðan við Öskuklettinn. Beint innan við hann er lítil hólbunga, Smiðjuhóll. Og þar var smiðjukofi" segir í örnefnalýsingu.- Ca 40 m SA af núverandi íbúðarhúsi á hólbungu sem liggur N-S og er ca 40 m löng, aflíðandi að sunnan og hæst að norðan. Í sléttuðu túni.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 2

NM-148:005 *Hlöðuhóll* heimild um hlöðu 65°14.457N 014°35.255V sk. 25
"Önnur lítil hólbunga er aðeins sunnar [en Smiðjuhóll] og nefnist Hlöðuhóll. Þar var lítil einstök hlaða" segir í örnefnalýsingu. - Ca 50 m SSA af núverandi íbúðarhúsi. Sléttað tún. Sunnan til í brekku sem hallar móti suðri mótarmót fyrir dæld (eftir sléttuð hús). Í hóllinn er grunn dæld, ca 5x2,5 m að stærð og sunnan við hana minni dæld, 1x1m. Mannvirkið hefur snúið nálægt því N-S.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 2; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-148:006 *Bæjarbrunnur*

65°14.464N 014°35.370V sk. 25

"Sunnan við bæinn var einn smáhóllinn enn, Bæjarhóll, tvíklofinn af djúpri dæld, sem náði þó ekki alveg suður úr honum. Framendi Bæjarhólsins er brattur niður að Dæld sem er innan við túnið. Bæjarbrunnurinn var í Dældinni, 30-40 skref frá Brunnmel, sem er innan við hana undir Brekkunni" segir í örnefnalýsingu. - Búið er að slétta yfir þennan hól og dæld vart sýnileg. Í sléttuðu túni.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 3

NM-148:007 *Litlihóll* heimild um hleðslu 65°14.532N 014°35.301V sk. 29

"Bak við Bæjarhól, milli hans og Brekku, er einn smáhóllinn enn, Litlihóll. Er hann beint inn af Grundarhól. Kartöflugryfjur voru oft grafnar í hólana og kom þá jafnan niður á fornar hleðslur" segir í örnefnalýsingu. - SV við núverandi bæjarhus, 15 m í aflíðandi halla, austan við veginn. Sléttað tún.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 3

NM-148:008 *Grundarhús* heimild um fjárhús 65°14.559N 014°35.379V sk. 26

"Efst á Grundinni var 30 kinda fjárhúskofi, Grundarhús, með opinni heytóft bak við" segir í örnefnalýsingu. - Ca 60 m NV af íbúðarhúsi. Ofan við veginn að Miðhúsaseli og ofan við nýju fjárhúsin og hlöðuna á Refsmýri.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 3; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-148:009 *Stórahús* heimild um fjárhús 65°14.559N 014°35.379V sk. 26

"Fyrir utan Grundina var túnskiki, er nefndist Hali. Þar var 60 kinda fjárhús, er hét Stórahús. Hlaða var áföst húsinu, en efri veggur þess var klettur að hluta" segir í örnefnalýsingu. NV við núverandi íbúðarhús, mælt ca 50 m frá því. Hér standa nú steinsteypt útihús (fjárhús og hlaða), nýleg. Að sögn Guðbjargar húsfreyju voru hér gömul fjárhús úr torfi og grjóti fyrir hennar minni - sjást á ljósmynd

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 3

NM-148:010 heimild um leiði

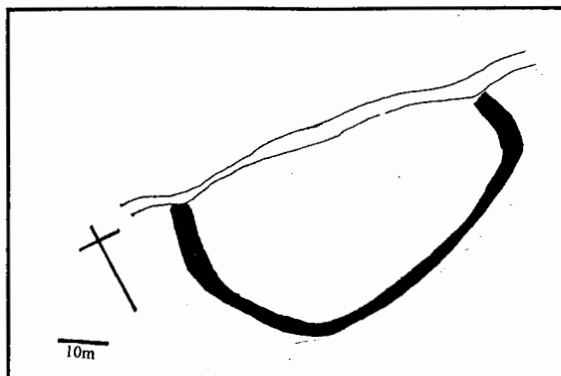
"Yzt í blánni, þar sem hún gengur út neðan túns, er Refsleiði, þúfa í sléttu túni, melholt eða grjót. Þar á Refur, fyrsti ábúandi á Refsmýri að vera grafinn" segir í örnefnalýsingu. Staðsetning er ekki þekkt nú. Guðbjörg húsfreyja kannast ekki við þúfu er svari til lýsingar. Sigurður Kristinsson sem gert hefur örnefnaskrá kannast ekki við þennan stað heldur

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 3

NM-148:011 nátthagi

65°14.309N 14.35.017V sk. 28

"Græfur nefnist þurr mór við Þorleifaá og nær utan frá Dagmálamel inn að Langamel og Nátthaga, sem er við ána, bak við Hádegismel." Segir í örnefnalýsingu.

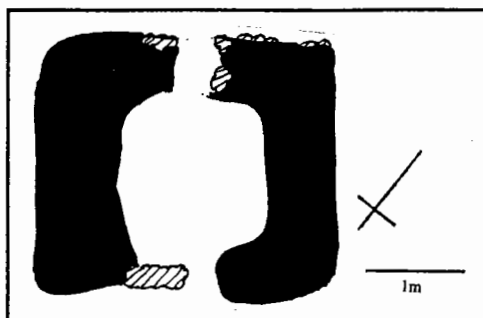
Nátthaginn var vestan við Hádegismelinn í dálitlum hvammi, Nátthagahvammi. Nátthaginn hefur verið hlaðinn á 19. öld, með miklum og háum torfveggjum. Áin hefur nú numið nokkurn hluta Nátthagans brott. - Hvammur er um 500 m neðar, SV, einbýlishúss. Garðurinn liggur í hálfboga á um 50 m löngu og 30 m breiðu (þar sem það er breiðast) svæði. Hluti garðs hefur horfið í ána. Garðurinn er um 1 m þykkur

Hættumat: hætta vegna vatnsaga

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 4-5

NM-148:012 mylla

65°14.905N 014°34.876V sk. 26

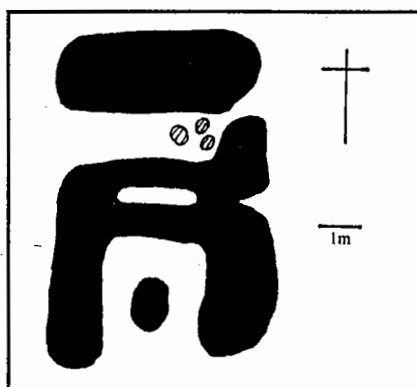

"Mjóþýfi eru framhald Þýfanna og liggja enn með ánni út að Myllueyri, en þar kemur Þorleifaráin fram úr dálitlu gili. Á eyrinni var vatnsknúin mylla á 19. öld og vatnið tekið úr ánni efst á eyrinni" segir í örnefnalýsingu. - Ca 40 m f. neðan veg, ca 20 m suður frá ánni.

Á eyri skammt neðan (austan) við veginn að Miðhúsaseli. Tótt af lítilli byggingu, op eru til vesturs og austurs. Grjót sést í hleðslum.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 6; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-148:013 stekkur

65°14.951N 014°35.321V sk. 25

"Stekkur var í litlum hvammi skammt ofan við Myllueyrina" segir í örnefnalýsingu. - Gengið upp með Þorleifará frá brú á veginum að Miðhúsaseli, um 100 m. Í litlum hvammi eða lág milli grjóthóla er óglögg tótt mjög grasi vaxin. Litlar lerki(?)plöntur víða umhverfis tóttina. - Lítið hólfið næst ánni, 1x3, virðist opið til vesturs. Sunnan og ofan við það virðist vera stærra hólfið, en suðurveggur þess sést ekki.

Hættumat: hætta vegna gróðurs

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 6; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-148:014 kvíar

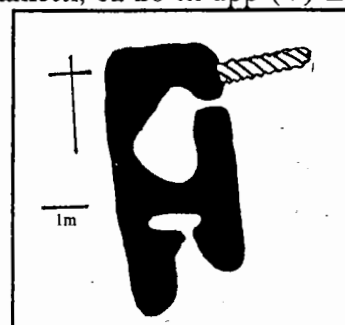
65°14.621N 014°35.359V sk. 30

"Fyrir ofan blá og tún í Refsmýri er Brekka, sem nær frá Fögrulág út að Kvíakletti, sem er út og upp af fjárhúsunum í Refsmýri" segir í örnefnalýsingu. Rúst af hleðslu var undir Kvíaklettinum. Fráfærum hætt um aldamót.

- Ca 40 m NV af nýju fjárhúsi og hlöðu, undir (og NA við) Kúakletti, ca 20 m upp (V) frá veginum að Miðhúsaseli. Undir grasbrekku móti austri. Mjög óglöggar mannvirkisleifar. - Nokkrir steinar í röð A-V, eins og veggstúfur og vestan við þá eins og dyr örmjóar inn í hólfi, ca 2 x 1,5 að innanmáli. Norðurveggur er gleggstur, - í framhaldi af steinunum, vesturveggur ógleggstur. Annað hólfi gæti hafa verið sunnanvið en ekki skýrt.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

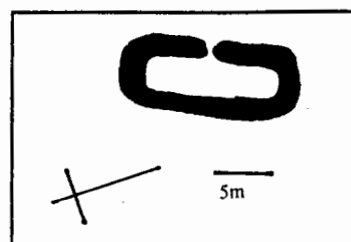
Heimildir: Ö-Rifsmýri, 6; Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

NM-148:015 Dragnasel

65°14.545N 014°36.864V sk. 23

"Milli höfðanna er lægð, er nefnist Milli Höfða, en Háihryggur gnæfir þar bak við. Þar er vel gróið og berjablettir góðir, lindardrög eru neðst í brekkurótunum meðfram blánni, og þar vottar fyrir ævafornum rústum, og mun þar vera Dragnasel það, sem bláin er kennd við." Í viðbótum við örnefnaskrá segir að Dragnasel hafi verið sel frá Ormarsstöðum eða Refsmýri en rústirnar eru Refsmýrarmegin við mörkin. - Höfðarnir eru klettahæðir og Háihryggur áberandi dökkt klettabelti sem ber yfir milli Höfðanna. Dragnasel er heldur nær Fremri-Höfða.

Lyngmór nokkuð ofan við Blána, brött brekka móti austri og selið er um 15-20 m upp frá Blánni. Hústóttin er grasi og lyngi vaxin. Annar langveggur rennur saman við brekkuna vestan við húsið, en tóttin er vel greinanleg. - Veggir eru nokkuð útflattir, breidd þeirra er 1,5- 2 m. Veggir algrónir, steinar sjást ekki. Hleðsluhæð 0,5- 0,6 m. Ekki er að sjá að önnur mannvirki hafi verið á selinu

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 7; viðbætur við örnefnaskrá, 17; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-148:016 tún

65°14.457N 014°35.255V sk. 25

"Fremst á Barði, framan við Hlöðuhól, voru gamlar beðsléttur. Gunnlaugur Sveinsson, bóndi í Refsmýri vann slétturarnar. Hann varð bráðkvaddur á engjum við Nautáslæk 7. September 1873. Hef ég heyrt, að þarna séu elztu túnasléttur á Héraði, og gæti það vel verið satt" segir í örnefnalýsingu. Í sléttuðu túni.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 2

NM-148:017 heimild um kolagrafir

65°15.024N 014°35.677V sk. 35

Nautásinn er allur uppblásinn, og á nokkrum stöðum finnast viðarkol í moldarrofunum" segir í örnefnalýsingu. - Vestan við beygju á Þorleifará fer land að hækka og þar er ás með grjóti og mól er Nautás heitir. Nokkurt lyng og gras neðan til í ásnunum en ofar berir melar og klettur.

Hættumat: hætta vegna uppblásturs

Heimildir: Ö-Rifsmýri, 7

NM-148:018 áveita

65°14.855N 014°34.977V sk. 28

"Áveita úr Þorleifarás er á Refsmýrarblá og Þýfi, um 30 dagsl. Er nú ræktað" segir í Sveitum og jörðum. Áveituframkvæmdir í landi Refsmýrar og Ormarsstaða voru mjög víðfemar og mikið í þær lagt. - Norðan við tún, sunnan við Þorleifarás þar sem brúin er á henni, má sjá móta fyrir skurði á 50-60 m kafla. Beygir upp að veginum að norðan og sést vestan vegar ná upp í árfarveg. Skurður er ca 0,4 m breiður og 0,3 - 0,4 m djúpur nú. Austan hans er sums staðar nokkur veggur - efni sem mokað hefur verið upp úr skurðinum. Að sögn húsfreyju hafa þessir skurðir verið lengri - náð lengra til S, en þar eru nú ræktað tún og því hafa þeir horfið

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 409; Múlaþing 16, 31-37

NM-148:019 garðlag

65°14.273N 014°35.158V sk. 29

Um 500 m S af íbúðarhúsi SV frá horni þar sem skurðurinn syðst í túninu beygir til SV út í móann. Garðlag á um 20 m kafla til SV, beygir þá í 5 m til V í endann á hólí rétt sunnan túns. Grjót sést í hleðslu, annars grasi vaxinn.

Hættumat: engin hætta

NM-148:020 tótt

65°14.601N 014°35.462V sk. 28

N við Kvíaklett, í grasbrekku móti norðaustri. Örmjóar dyr til SA við annan langvegg.

Hættumat: engin hætta

NM-148:021 áveita

65°14.487N 014°35.801V sk. 31

Vestur og upp af bæ. Í mýrlendri dokk eða dal ofan við kletta vestan við veg. Garður nokkuð sokkinn en allbeinn og óvíst að hann sé gamall, stefnir A-V. Nær ca 30 m frá klettum (Hrygg) og í vestur. Eftir það er erfitt að sjá hann, en ca 80 m vestar má sjá lágan garð með stefnu N-S nál. brekkurótum. Sá garður nær frá tjörn NA af Refsmýri og 200 m í S. Garðurinn er útflattur, 0,7 breiður, 0,3 m hár, og skurður utan við

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-148:022 Svarðarmýri heimild um svarðargrafir 65°14.919N 014°35.477V sk. 35
Gengið frá brú á veginum að Miðhúsaseli þar sem hann liggur yfir Þorleifarás norðan við Refsmýri. Þegar kemur að beygju á ánni til norðurs opnast til suðurs lægð, þar heitir Svarðarmýri. Mýrlend lægð sem snýr SSV-NNA. Austan við hana lágir grjóthólar og melar. Vestan við hana brekkur, hærri ás, Nautás. Búið er að plægja mikinn hluta mýrarinnar, líklega verið að undirbúa skógrækt. Skrásetjari sá ekki mógrafir, en treystir sér ekki til að fullyrða hvað veldur, etv er það vegna plægingar. Mæling tekin austantil í mýrinni.

Hættumat: hætta vegna skógræktar

NM-148:023 áveita

65°14.489N 014°36.417V sk. 33

Á Miðmundaásleiru, blá austanvið Miðmundaás, vestur og upp frá bænum. Nokkuð breitt sund eða blá austur frá ásnum. Eftir því endilöngu liggja skurðir, auglýnilega mannaverk, og leiða þeir vatn úr blánni norðaustur úr henni í átt að Refsmýrarás. Skurðirnir eru um 30-

40 cm djúpir. Uppmokstur úr þeim myndar lága garða meðfram þeim og á görðunum eru kindagötur. Samskonar mannvirki eru í fleiri blám í efra landi Refsmýrar og leiða vatn í sömu átt.

Hættumat: engin hætta

Fornleifakort fyrir Ás og Hof

Ormarstaðas

1 km

Lagarfjöt

013 smalakofi

017 Skjólkanbur

028 Brandsvaða

014 Langabarskofi

010 Hofssel • 009 Hofssel

020 áveita

011 Sabarssei

010 Þufusel

026 Selgöthur

005 Ássel

024 vað

014 mylla

015 myllugöthur

016 mylluvab

012 stekkur

021 vegur

024 svarðargrafir

015 rétt

016 mylla

022 Briarnýri

008 garðbrot

011 náthagi

028 Nónás

020 garðlag

030 garðlag

025 vegur

029 Steiðaborg

019 rétt

027 Álfasteinn

031 rétt

034 Þeyjótt

022 Gamli-Stekkur

017 hleðsla

023 svarðargrafir

021 garðlag

007 Sigurðargætti þekkur
008 Sigurðargætti þekkur
009 Miðhus
013 stekkur

NM-149 Ás

Kirkjustaður. Getið í Droplaugarsonasögu "Ozurr hét maðr, er bjó undir Ási fyrir vestan vatnit. Hann var mágr Helga Ásbjarnarsonar. ... Þat er sagt, at Ozurr er vitr maðr ok mjök haför við mál manna." ÍF XI, 143, sbr. 160, 163 og í Fljótsdæla sögu - ÍF XI, 249. 1284: "J Austfiordum tok Magnus kyrkiu eign j Ase..." ÁS, 102.

Í kaupbréfi fyrir jörðinni frá 20. september 1463 segir að Magnús Árnason seldi Þorgils Finnbogasyni jörðina fyrir jarðir að andvirði 72 hdr. "Sagði Magnús landamerki að staðurinn ætti vt að ormastaðaa. oc nordur a heidi med ormastadaa. sem hun fellur til. enn j mille hofs oc stadarens vr þorvardzvordu oc ofan I foss fyrir framan Asgerdi. oc vr fossinum sionhenhending j midtt skarfaness oc ofan j fliot. jord vt med heidi frá næsta læk. fyrir framan fiallsel oc vt j ytre grænur. eingiteig j Medalness jord I Hlodugeil. skogar partt j medalness land. fyrer vtan kolageil. Skogar partt j Hrafnasæ firi nedan götuna. Skogar partt j eckiufells jörd. fyrer vtan einhleypingsvad: hundrad lamba beit vt a vestureyjar: j kijla merke." DI V, 394-395. 3.8.1544 samþykkir Gissur biskup Einarsson að Snjólfur bóndi Rafnsson hafi fengið Áskirkju hálftr Hafrafell, það er 9 hndr, og eitt hundrad í Krossi fyrir 10 hundr. í heimalandinu. DI XI, 327-328. 18.1.1566 selur Eiríkur bóndi konu sinni Þuríði jörðina Ás, "... með öllum þeim gögnum og gædum. rekum og hlynnindum. sem greindri jörðu fylger og fylgt hefur að fornu og nyu. og hann vard fremst eigandi að. med tilgreindre verstopu torfu tveggia hundrada eign kyrkiunnar sem henni fylgt hefur. reka og landi." Hér í mót gaf Þuríður 36 hdr í jörðum og 4 ágildi betur. Áskildi Eiríkur að Ólöf dóttir þeirra skilgetin skyldi eignast jörðina ef hún lifði móður sína." DI XIV, 457-458. Í Jarðatali 1847 er býlið metið 14 hdr. Ássel var afbýli frá Ásum og einnig Sigurðargerði ofan vegar og Svínaár utarlega í landareigninni. Ekki er vitað hvenær Sigurðargerði byggðist eða fór í eyði en í brauðmati 1854 er það sagt hafa verið í eyði í nokkur ár og er getið um byggð þar 1839. Á Ási hefur verið kirkjustaðir frá því fyrir 1200. Árið 1883 var pressetrið lagt niður og sókninni þjónað frá Valþjófsstað. Jörðin var seld 1910 og missti kirkjan þá öll ítök og jarðeignir en sóknarkirkja og kirkjugarður Fellabúa standa þar enn. ... Áslandið er milli fljóts og Miðheiðar. Mörk eru við Ormarsstaði að norðan og Hof að sv. Ás fór í eyði 1962. SJM 1, 412; JJ, 357.

1847: "Af staðar túninu falla rúmlega 3 kýrfóður. Útheyskapur er reitingssamur og langsóktur, og verður varla hafður meiri enn a 130 hesta, og má á því framfæra 100 ær, 100 sauði, 40 lömb og 6 hesta, þaræð útigangur er hér í betra lagi. Grasetekja er eigi teljandi og afréttar land er mjög lítið; skógur er eigi orðinn til, þar sem máldagarnir greina frá skógarítökum staðarins." JJ, 366. 1920: 5 ha. "Bærinn stendur austan undir Ásklifi og var gamla túnið í kring um hann. Það var nokkuð slétt frá náttúrunnar hendi og að miklu leyti óhreyft enn. Engjar voru víðfemar og langsóttar, sumarhagar góðir sem og vetrarheit. Í Fasteignamati 1918 eru tún 5 ha og túnasléttur um 1900 rúmfaðmar. Fyrsta dráttarvélavinnsla 1945." SJM 1: Túnakort 1920.

NM-149:001 bæjarhóll

65°12.062N 014°36.139V sk. 23

Torfbærinn gamli stóð rétt utan við íbúðarhúsið. Milli hans og kirkjunnar var mjótt hlað. Var burstabær með 5 stöfnum, er sneru austur að fljóti" segir í Sveitum og jörðum. Stóð á stalli ofan (v) kirkjunnar. Lágur klettur hefur verið að baki bænum. Um 10 m utan (n) við

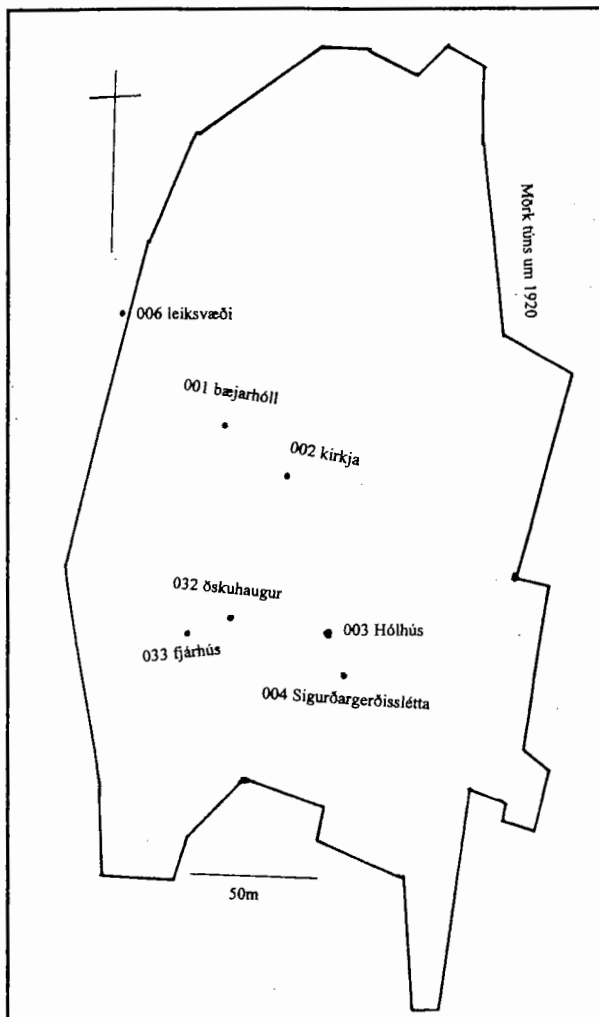
sumarbústað sem þarna stendur nú. Ekki sáust nein veggjalög við skráningu sökum gróðurs, en búið er að slétta úr tóttunum.

Þarna hafa verið gróðursettar aspir og reynitré.

Hættumat: mikil hætta vegna gróðurs

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 412; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

Túnakort fyrir Ás

NM-149:002 kirkja

65°12.077N 014°36.112V sk. 22

"Bændakirkja var á Á, a.m.k. frá því fyrir 1200 og fram á daga Brynjólfs Sveinssonar, sem eignaðist jörðina og gaf hana kirkjunni. Hélt svo til 1910, er jörðin var seld þáverandi ábúanda, en jarðeignir og ítök gengu undan. Prestssetur lagðist niður 1883 og sókninni þjónað frá Valþjófsstað síðan" segir í Sveitum og jörðum. Þarna stendur nú sóknarkirkja sveitarinnar. Gamall kirkjugarður er umhverfis kirkjuna, en núverandi grafreitir er um 30 utan (n) túnsins. Það mótir fyrir leiðum en fæst þeirra eru merkt. Umhverfis kirkjugarðinn er grjóthleðsla um 0,6 m há. Garðurinn virðist hafa verið fylltur upp því að land innan grjóttgarðsins er jafnhátt honum og því hærra en land umhverfis.

Umhverfis kirkjugarðinn er grjóthleðsla um 0,6 m há. Garðurinn virðist hafa verið fylltur upp því að land innan grjóttgarðsins er jafnhátt honum og því hærra en land umhverfis.

c. 1200: graftarkirkja; Kirknaskrá Páls, DI XII 4.

1397: Vnder Ase

Mariae kirkia vnder Ase a halftt heimaland.

iiij kyr. iiij aer oc xxc voru.

refil dvklausann xij alna langann. Mariaeskriptt. glodarkier. elldbera. glerglugg. kiertistiku. baksturjarn. las. kluckur iiij. messoklaedi. kaleik. tiolld vmhverfis sig. forn alltarisklaedi iiij. kantarakapu. klakahogg.

thangad liggur tiund med lysitollum mille Teigarar oc Rangar.

thar skal vera prestur oc taka iiij merkur.

thar skal faeda fataekann mann fra palmadeigi oc fram yfer paskaviku.

Item gafst til kirkiunnar c hestur medann Eirekur bio thar.

kirkiann a Jons likneski postula. merki ij.

Item a kirkiann vc j Hofi.

Item Jons likneski baptistae. kross med likneski. kaleik. alltarisklaedi med fordvkumm.

glitadann dvk oc annann yfer lijneski Johannis. er thetta reiknad I portionem vjic.
vjc firir athgerd kirkiu.

Item hokull oc iij dvkar cc kantarakapa.

stendur eptier cccc j portionem af theirre portione er fallid hafdi vmm xix ar naestv. - DI IV, 213

20.9.1463

Magnus Arnason selur Thorgils Finnbogasyni As I Fellum med fullu samthykki solveigar jonsdottur konu sinnar, fyrir Ljotsstadi I Vopnafirdi, halfa breidamyri og aland I Thistilfirdi. [20+12+40=72 hdr]

Luckte ... Magnus kirkiunne vnder asa vc. j jordunne krosse er liggur j fellum j asthijngum. enn selldi ... thorgils jc. j fyrrnefndri jordu. ...

skyldi ... thorgils svara portio Ecclesiae medan magnus hafdi halldid thui sem fallid hafdi. oc v. kugilldum. ... lofadi Magnus ad luka kirkiunne vnder ase v. kyr ad naestum fardogum oc thar til iije. sagdi optnefndur Magnus ad kirkian under ase aette fiordung j ossrekum aullum baedi huals oc vidar. fiordung j sledbriotzreka j fimm hundrudum baedi huals oc vidar.

Sagdi Magnus landamerki ad stadurinn aetti vt ad ormastadaa. oc nordur a heidi med ormastadaa. sem hun fellur til. enn j milli hofs oc stadarens vr thorvardzvordu oc ofan j foss firi framan Asgerdi. oc vr fossinum sionhending j midtt skarfaness oc ofan j fliot. jord vt med heidi fra naesta laek. firir framan fiallsel oc vt j ytre graenur. eingiteig j medalness jord j Hlodugeil. skogar partt j medalness land. fyrer vtan kolageil. Skogar partt j Hrafnasase firi nedan gotuna. Skogarparrt j eckiufells jord. fyrer vtan einhleypingsvad: hundrad lamba beit vt a vestureyjar: j kijla merke. - DI V, 394-95.

[1491-1518] gamall maldage

Kirkian ad Asi a xij kugilldi: og cc. thar til. xxijc j fasta eign. jnnan kirkiv messvklædi: kalek: kluckur: thar liggia vnder viij baeier: thar fellur hundrad. - DI VII, 24

1523 - biskupstiundir og Romatollur

J assthijngum iije hundrada oc x tijer betur - DI IX, 192

1524 - biskupstiundir og Romatollar

J assthijngum iije hundrada oc xvc hundrud oc atta tyir - DI IX, 261

3.8.1544

Gissur Einarsson samthykkir ad Snjolfur bondi Hrafnsson hafdi sett Askirkju I Fellum til eignar fyrir 10 hdr I heimalandi halft Hafrafell ixc og jc I Krossi I Fellum thvi skilrikir menn baru thau skipti kirkjunni skadlaus - DI XI, 328

18.1.1566 selur Eirikur bondi Snjolfssonkonu sinni Thuridi Thorleifsdottur jordina As med ollum theim gognum og gaedum, rekum og hlunnindum sem henni fylgir med tilgreindri verstopu torfu tveggja hundrada eign kyrkiunnar sem henni fylgt hefur, reka og landi. Her I mot gaf Thuridur 36 hdr I jordum og 4 agildi betur. Askildi Eirikur ad Olof dottir theirra skilgetin skyldi eignast jordina ef hun lifdi modur sina. Lysti Eirkiur og ad kirkjan undir Asi aetti thessar jardir. Hafrafell. Kross og Fjallssel og xijc j fridum peningum og ofridum - DI XIV, 458

1576 CCLXXXIV.

Kirkian I Aase a halfft heimaland.

Item I kirkiunne ein messuklaede alfaer og laus hokull. og lasinn serkur. eirn kaleikur. og annar brotinn. ij allt[a]rissteinar. iij alttarisbuningur. eirn sloppur vondur. xx baekur med

vondum og godum. eirn formma dukur og krossar ij. steintialld. boka forme stor. lijtillectare. Skrudastockar ij. annar stor.

Jtem iij kluckur og ein korbialla. glodarkier. koparpipja.

Jtem thann gamla lepp liet bondinn Eikrekur sigla og ad niju vpp giora. og glitad alltarisklaede.

Jtem a kirkian iij kijr. og iij asaudarkugildi. Jtem hest jc. Jtem iijc. I giellidum peningum.

Thessar Jarðer a kirkian halfft hafrafell ix. Kross vjc. Jtem Fjallssel vjc. Jtem fiordung I Osrek[a] aullum baedi huals og vidar. fiordung I Seldbriotsande. huals og vidar.

hundrad lambarekstur a Vestureijar I Ketilstada land.

thesser baeier liggia til kirkiusoknar. Skeggiastader xxxc. Hoff xxc. Ormastader xxxc. Medalnes xxxc. Setberg xc. Staffafell xijc. Eckiufoell xxc. Andrijdavatn xxc. halfft Hafrafell ix. Jtem gardurinn sialfur xxc. Summa jc. hundrada LXXX og j.

Jtem lausagotz cc hundrada. xxvc. betur.

1576 - DI XV, 680

6.5.1695 logfestir sr. Bjarni Einarsson eign Mariukirkju undir Asi I Fellum, fjorda hlut allan baedi hvala og vida I ollum rekum og rekaplassum jardarinnar Oss - Jardabref, 273

1817: "Koparhringur í Kyrkjuhurðinni hér að Asi, hann er 2 ... að vigti, áttkantaður, þar af fjórir breiðir og fjórir mjóir kantar, í fjórum stöðum, á hringnum eru ferköntuð stykki og er hvör kantur á þeim krínglóttur, í þann kantinn sem fram snýr er innsett skínglótt plata, sem sýnist vera af sylfri. Hrínghaldið, sem geingur í gegnum hurðina með lokugati fyrir innan, er af sama og eins lagað, leikur það á steiptum þolinmóð, sem ekki sést, innan hringnum, framaná því er líka innsett sylfurplata og önnur á þeim kantinum sem upp snýr þegar hringurinn hængir í hurðinni, eru sylfurplötur alls 5. Á millum þessara stykkja er letur á þeim kantinum sem fram snýr, vörðist mér það ega að þýða nöfn Guðspjallamannanna, og er grafið niður á millum stafanna eins og tvístur, en þeir sjálfir sljettir, líka er grafið lítið strik meðfram brúnunum á hvörjum kanti; grófturinn á stöfunum er fremur óhreinn, og sömu stafirnir, sem mér vörðast ega að vera, ekki allstaðar eins."

1847: Af stadar tuninu falla rumlega 3 kyrfodur. Utheyskapur er reitingssamur og langsoktur, og verður varla hafður meiri enn a 130 hesta, og ma a því framfaera 100 aer, 100 saudi, 40 lomb og 6 hesta, thared utigangur er her I betra lagi. Grasatekja er eigi teljandi og afrettar land er mjög litid; skogur er eigi ordinn til, thar sem maldagarnir greina fra skogaritokum stadarins, og a hann, eptir theim, enn fremur: fjordung hvals og vidar I ollum Osrekum, fjordung hvals og vidar I Sledbrjotsreka, hundrad lamba beit a Vestureijar I Ketilstada land, lambarekstur I Hnefilsdals land, og engiteig I Medalnes jord I Hlodugeil. Sigurdargerdi (1839) er bygt med 1 kug. og 50 al. lsk., en kirkjujardirnar Fjallsel, Hafrafell halft og Kross med 1 kug. 60 al. lsk., hver jordin um sig, tho er adeins halft kugildi a Fjallseli. I Vopnafirði a kirkjan Torfaland med reka, talid til 2 h., og er eitthvad litid goldid eptir thad, sem synir ad eignin se vidurkennd - JJ, 366
27.2.1880: Ássókn í Fellum lögð undir Valþjófsstað; (PP, 9) [lög]

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Ás, 412; DI IV, 213; DI V, 395; DI VII, 24 DI XV, 680; FUF II, 641; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

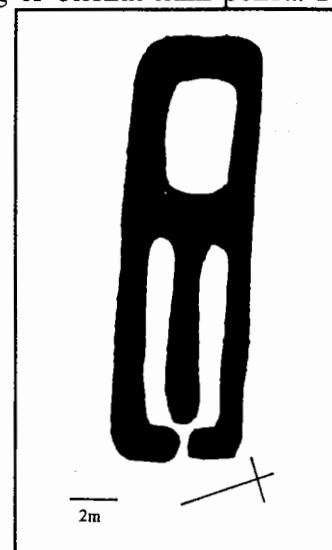
NM-149:003 Hólhús

65°12.024N 014°36.105V sk. 23

Tveir hólar, Hóllinn neðri og efri svokallaðir, eru í bæjartúninu og er bærinn milli þeirra. Í Hólnum neðri er gamalt fjárhús og hlaða. Stundum nefnt Hólhús. Rétt sunnan við húsið er dálítill þakslétta sem Sigurðarslétta heitir. Um 60 m sa af gamla bæjarstæðinu um 80 m ofan fljóts. Stendur á hól í túninu og snýr framhlið til fljóts. Tvískipt fjárhús, 8x3 m og hlaða 5x3 m. Veggir standa enn mjög vel og er timbur og torf úr þekju í botni tóttarinnar. Heill veggur er milli hlöðu og fjárhúss og standa enn torfhleðslur ofan á dyrum, sem enn eru heilar. Einhverjar ójöfnur eru við nv horn hússins, líklega leifar eldri byggingar.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ás, 4; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

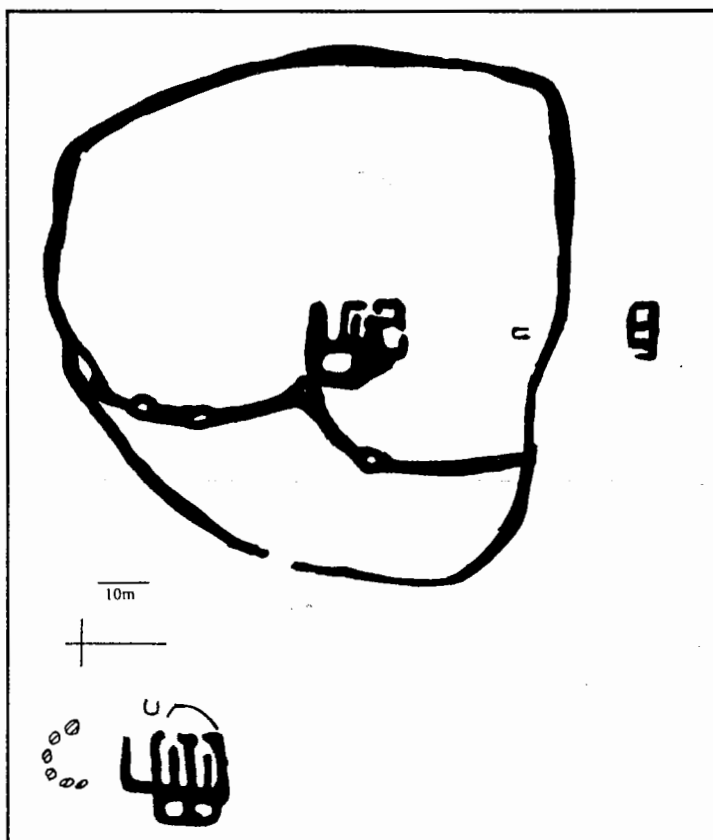
NM-149:004 Sigurðarslétta tún

65°12.011N 014°36.102V sk. 27

Tveir hólar, Hóllinn neðri og efri svokallaðir, eru í bæjartúninu og er bærinn milli þeirra. Í Hólnum neðri er gamalt fjárhús og hlaða. Stundum nefnt Hólhús. Rétt sunnan við húsið er dálítill þakslétta sem Sigurðarslétta heitir. Þarna er nú tún og er ekki hægt að greina svæðið sérstaklega frá túninu umhverfis.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Ás, 4

NM-149:005 Ássel

65°12.059N 014°38.512V sk. 22

"Norðaustur af Selfossi í sömu brekku er mýrardrag, er heitir Snið. Austur af því neðan við brekkuna stendur svo Ásselið. Var þar búið fram á þessa öld; síðan voru þar beitarhús, nú að mestu í rústum. Dálitill túnbali er þar" segir í örnefnalýsingu. Ássel er hjáleiga frá Ási, upphaflega sel. Jörðin fór í eyði 1920. Þarna voru beitarhús frá Ási til 1945.

Túnið er á hæð og hallar því fram til Svínár. Bæjarstæðið er umlukið túngarði sem er grjót og torfhlaðinn og enn mjög heillegur. Hann er um 1 m breiður og um 1m á hæð þar sem hann er hæstur.

Nokkurn megin fyrir miðju túnsins innan garðs, er bæjarstæðið. Bæjarhúsin eru á dálitilli upphækkun. Tofveggir eru mjög að eyðast sökum ágangs sauðfjár en grjóthleðslur standa

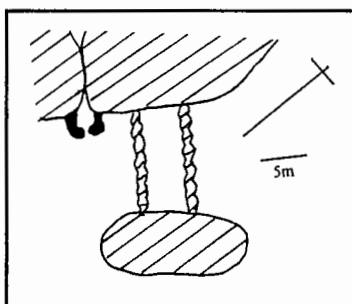
enn. Í bæjrhólnum eru 3 stærri hólf greinileg, þar af eitt fjárhús með garða fyrir miðju. Þetta fjárhús nefndist Bæjarhús og var þar gengið inn í bæinn. Tvö smærri hólf eru einnig áföst. Aflangur hóll, um 10 m á breidd nær frá bæjarhúsunum að s hlið túngarðs. Þar hafa líklega staðið hús en engin merki eru lengur um þau. Aðeins mótar fyrir lítilli heytótt við túngarðsvegginn en um 10 m a hennar er einhver rústahóll en ekki eru nein veggjalög greinanleg. Um 40 m v af túngarðinum eru tvenn fjárhús og hlöður, beitarhús frá Ási. Gata liggur frá bæjarhólnum upp að fjárhúsunum. Um 12 m s af túngarði er þrískipt veggjalag tótt, líklega heytótt. Tveir garðar liggja til n og s frá horni bæjarhólsins. Í syðri garðinum er lítill hringlaga hóll og hefur toppurinn á hólum fallið niður og er þar nú hringlaga dæld. Í nyrðri garðinum eru tvær ferkantaðar smátóttir og um 8 m langt og 2 m hólf er fast innan við n hlið túngarðs. Þetta kann að vera hús það sem í örnefnalýsingu er kallað Hænsnahús. Túngarðurinn liggur tvöfaldur á kafla neðan (a) bæjarstæðisins.

Beitarhúsin: Tvö samhliða fjárhús bæði með garða fyrir miðju. Aftan húsanna, áföst, er tvískipt hlöðutótt. Út frá nyrðri hlið húsanna er hleðsla eða garðlag sem myndar ferkantað hólf, opið til austurs. Framan (a) húsanna er ógreinilegt garðlag sem liggur í hálfboga um 10 út frá sa horni húsanna. Austan hússins mótar líka fyrir smátótt, um 1x2 m. "Fór í eyði 1707, aftur í ábúð af og til." Beitarhúsin eru mun greinilegri en bæjarhúsin, hleðslur standa grónar og hleðsluhæð 1,7. Í örnefnalýsningu er yzta húsið á Selinu kallað Hænsnahús og mun það nafn tilkomið á síðari árum.

Hættumat: engin hætta

heimildir: Ö-Ás, 1,7; Halldór Stefánsson: "Fornbýli og eyðibýli í Múasýslum"

Múlaping 5.

NM-149:006 tóft leikvöllur

65°12.194N 014°36.159V sk. 37

Um 30 m ofan við nv horn núverandi túns, undir litlum kletti. Tvær einfaldar grjótraðir hafa verið hlaðnar milli tveggja kletta. 5 m sv þeirra er smátótt um 1x1 m að stærð. Þarna var leikvöllur barna á þessari öld.

Hættumat: engin hætta

NM-149:007 Sigurðargerði beitarhús 65°12.997N 014°36.615V sk. 21

Annað afbýli heitir Sigurðargerði ofan vegar og Svínár og utarlega í landareigninni. Ekki er kunnugt, hvenær þar var fyrst reist bú, né heldur nákvæmlega hvenær fór í eyði, en í brauðmati í landshagskýrslum frá 1854 stendur: "hefur nú upp í nokkur á legið í eyði." Þekkt ártöl í byggðarsögu býlisins eru 1703-1842. Þar voru beitarhús, a.m.k. frá 1880 til 1962, og standa þar steipt fjárhús í afgirtu túni. Um 200 m v og ofan Svínár um 60 m na af bæjarhólnum á Sigurðargerði.

Þarna standa enn steinsteipt fjárhús. Leifar eftir einhverskonar byggingu sjást við girðinguna um 10 ofan steinsteiptu húsanna, nyrst í túninu. Greinilegt ferkantað veggjalag en hleðslur horfnar, þó er hleðslugrjót þarna í kring.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ás, 2

NM-149:008 Sigurðargerði bústaður

65°12.934N 014°36.699V sk. 23

Annað afbýli heitir Sigurðargerði ofan vegar og Svínár og utarlega í landareigninni. Ekki er kunnugt, hvenær þar var fyrst reist bú, né heldur nákvæmlega hvenær fór í eyði, en í brauðmati í landshagskýrslum frá 1854 stendur: "hefur nú upp í nokkur á legið í eyði." Þekkt ártöl í byggðarsögu býlisins eru 1703-1842. Þar voru beitarhús, a.m.k. frá 1880 til 1962, og standa þar steipt fjárhús í afgirtu túni. Bæjarstæðið er á hæð um 200 m ofan Svínár beint í mót n enda Prestsáss. Bæjarhóllinn er greinilegur, um 20x15 m, en hann hefur verið sléttaður. Ekki sést neitt veggjalag en grjót stendur upp úr hólnum og sa í honum er rof þar sem sést í torfhleðslur og grjót hefur hrunið fram. Þarna er nú sléttað tún en grjóthleðslur eru greinilega að koma upp. Sauðfé gengur þarna um og er mikil hætta á rofi af þess völdum.

Hættumat: mikil hætta vegna rofs

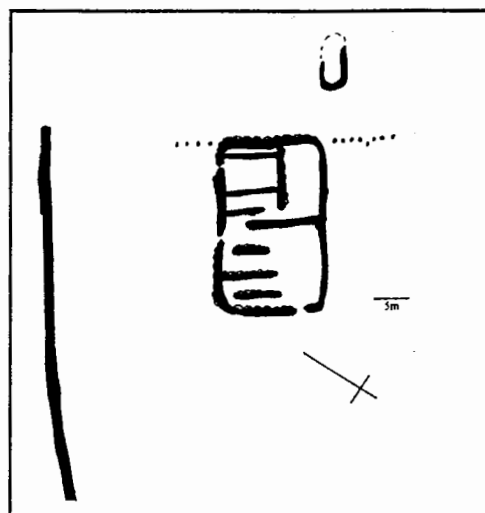
Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 412

NM-149:009 *Miðhús* heimild um fjárhús
65°12,921N 014°36,685V sk. 24

Á Sigurðargerði voru fjárhús í röð, eitt þeirra var nefnt Miðhús en hin eru ónafngreind. Um 10 m sv við bæjarhóllinn á Sigurðargerði er hóll sem á hafa staðið útihús en þar er nú sléttað tún. Dokkir og mishæðir sjást í hólnum en ekki er hægt að greina nein veggjalög.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ás, 1

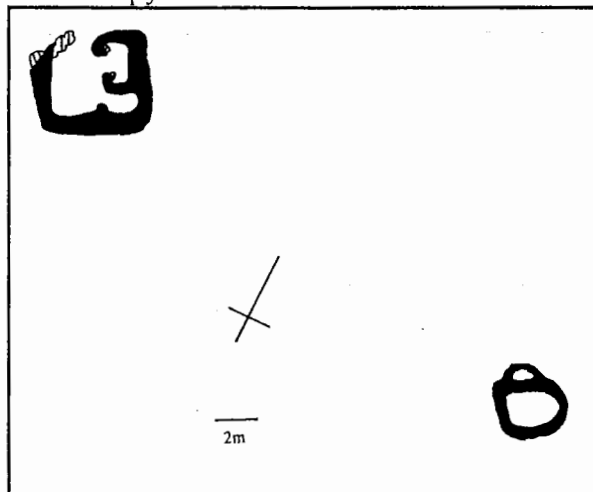
NM-149:010 *Þúfusel*

65°11.982N 014°39.524V sk. 25

"Þúfusel er örnefni í nær sokknum tóttum inn og upp af Ásseli, og Staðarsel á vallgrónum grundum neðan við fjallsbrekkurnar sunnan undir neðri Raðarenda, inn og niður af Bjargi. Síðarnefnda selið mun hafa verið í notkun fram á síðari hluta 19. aldar" segir í Sveitum og jörðum. Ofan við brekkuna sv af Ásseli er mýri sem kallast Þúfuselsblá. Austast í henni er mikið stórþýfi. Lækur rennur í gegn um þýfið og niður fram þjá þurru, sléttum grjótmel. Um 25 m n af þessum mel, um 10 m v af læknum er þýfi sem kunna að vera tóttir selsins. Þær eru þá mjög sokknar og ógreinilegar og erfitt að greina sérstakt tóttarlag á þeim.

Hættumat: hætta vegna rofs

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 412

NM-149:011 *Staðarsel*

65°12.669N 014°38.416V sk. 25

"Þúfusel er örnefni í nær sokknum tóttum inn og upp af Ásseli, og Staðarsel á vallgrónum grundum neðan við fjallsbrekkurnar sunnan undir neðri Raðarenda, inn og niður af Bjargi.

Síðarnefnda selið mun hafa verið í notkun fram á síðari hluta 19. aldar. "Norðvestur af Leiru, norðaustan við Þverá, heitir Staðarsel, harðvellisbali og á húsatóttir fornar" segir í örnefnalýsingu. Selið er staðsett um 200 m na af Þverá við enda mjós gilskornings sem þversker brekkuna ofan við selið. Vegur upp fjallið liggur í um 4 m v tóttanna.

Parna eru tvær greinilegar tóttir. Stærri tóttin er niðri á sléttlendinu. Hún er þrískipt og er stærsta hólfið um 8x4 m en tvö smærri hólfi eru áföst sv þess og er innangengt milli þeirra og stærra hólfsins. Veggir eru nokkuð sokknir en grjót sést þó enn í hleðslum. Um 35 m vestan við þrískiptu tóttina, upp í brekkunni, er önnur smærri tótt. Hún er um 5x3 m og eru veggir hennar óverulegir. Minna, 3x1 m hólfi er við na vegg tóttarinnar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 412; Ö-Ás, 11

NM-149:012 Húsatóttarhjalli

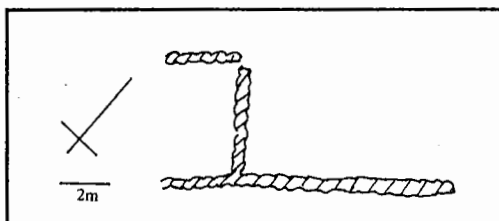
"Norðaustan á brekkum þessum, rétt við Ormarsstaðaá, verður allhár hjalli með klettabelti á austari brún og heitir Hústóttarhjalli, en undir honum tóttir fornar, en ekkert er vitað um rústirnar" segir í örnefnalýsingu.

Fannst ekki 1997.

Heimildir: Ö-Ás, 11

NM-149:013 stekkur

65°13.062N 014°36.224V sk. 25

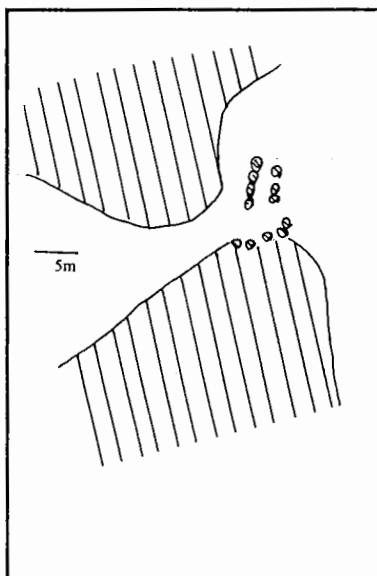

"Austan við Gerði heitir Tangi milli Ormarsstaðaár og Svínár. Í tanga þessum heita Bollar, döp skammt norðaustur við Gerði; þar skammt frá við Svíná er Stekkur, gamalt stekkjarbrot" segir í örnefnalýsingu. Um 50 m na af vaði yfir Svíná við bug þar sem áin beygir skarpt til a. Stekkurinn stendur í hvammi við ána og nær hann alveg fremst á árbakkann.

Tvíhólfa stekkur, grjóthlaðinn. Minna hólfið snýr fram að ánni. Inngangur er í hólfið í sv horni. Op er einnig í na horni inn í stærra hólfið. Það er myndað á 3. veginum af hvamminum en grjóthlaðinn veggur liggur út frá smærri tóttinni til sv og er það fjórði veggurinn í stærri tóttinni. Hlaðið eða girt hefur verið við enda stærra hólfsins en að eins smá stubbur sést af þeim vegg. Grjóthleðslur eru hrundar annars standa veggir nokkuð vel.

Hættumat. mikil hætta vegna rofs

Heimildir: Ö-Ás, 11

NM-149:014 mylla

65°12.323N 014°38.041V sk. 24

"Sunnan til á Rembu eru Myllugötur og Mylluvað á Svíná. Liggja götur þessar suðvestan við Stórahraun að Kornmyllu, er stóð við Þverá" segir í örnefnalýsingu. Myllan stendur frammi á fossbrún um 200 m ofan við þar sem Svíná og Þverá mætast.

Myllan er enn mjög greinileg og standa grjóthleðslur

enn. Um 50 m löng renna er úr ánni ofan myllunnar. Rennan liggur í lítið ferkantað 1x2 m hólf og hefur vatnið runnið þaðan niður skorning í hylinn neðan fossins. Til hliðar er annað hólf jafn stórt. Þar eru veggirnir þó grjóthlaðnir og mun greinilegri. Einföld grjóthleðsla liggur út á klettinn na við fossinn.

Hættumat: hætta vegna rofs

Heimildir: Ö-Ás, 10

NM-149:015 *Myllugötur*

65°12.445N 014°37.526V sk. 25

"Sunnan til á Rembu eru Myllugötur og Mylluvað á Svíná. Liggja götur þessar suðvestan við Stórahraun að Kornmyllu, er stóð við Þverá" segir í örnefnalýsingu. Greinilegar hestagötur liggja frá Mylluvaði bæði að myllunni og svo í átt til Áss.

Heimildir: Ö-Ás, 10

NM-149:016 *Mylluvað*

65°12.436N 014°37.216V sk. 27

"Sunnan til á Rembu eru Myllugötur og Mylluvað á Svíná. Liggja götur þessar suðvestan við Stórahraun að Kornmyllu, er stóð við Þverá" segir í örnefnalýsingu.

Heimildir: Ö-Ás, 10; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-149:017 *tótt*

65°12.557N 014°36.108V sk. 25

Á hólí na við þar sem gamli þjóðvegurinn og heimreiðin að Ási mætast. Lítið grjótbyrgi opið til a. Óvönduð hleðsla, nú hrunin inn á við. Stendur á grýttu melholti og hefur lerki verið sáð allt um kring.

Hættumat: hætta vegna gróðurs

Heimildir: Ö-Ás, 11

NM-149:018 *heimild um áveitu*

Í Sveitum og jörðum segir að áveituskurðir liggi úr Þveránni. Fannst ekki við skráningu 1997

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 413

NM-149:019 *smalakofi*

65°11.877N 014°36.572V sk. 35

"Annað enni vestan við Háahól heitir Kofaenni; þar er (smala) kofatótt" segir í örnefnalýsingu. Hjalli nv við Háhól. Á hjallanum bungulaga upphækkun sem í er ferkantað rof. Kann að vera smalakofinn sem talað er um í örnefnalýsingu.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Ás, 8

NM-149:020 *vörslugarður*

65°11.301N 014°37.247V sk. 25

Mikill grjótgarður liggur úr Leginum og upp skriðuna í Klifsenda fremri, síðan koma svo kölluð Klettabelti og þá grjótgarður aftur að austan frá Klifi og í Löginum um 1 km. að lengd. Þetta munu vera fjárgirðingar byggðar snemma á þessari öld. Garðar þessir standa ennþá nokkuð vel, þó eitthvað séu þeir farnir að hrynja. Hlið er í garðinn þar sem Klifsgatan liggur í gegn.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ás, 3

NM-149:021 nátthagi

65°11.956N 014°36.048V sk. 24

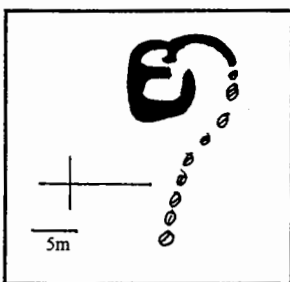
"Vestast í túngirðingu er mýrarhall sem Fit er kallað og nær að Fljótinu. Þá tekur við Garður lengra austur með Fljótinu" segir í örnefnalýsingu. Klettur liggur um 30 m ofan fljótsins um 100 m sa af kirkjunni. Smá túnblettur er austan við garð þennan. Einföld röð af grjóti liggja í um 20 m n frá nyrðri enda klettsins og þaðan beint austur í fljótið Grónari garður liggur suður frá klettinum niður í vík við fljótið.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Ás, 4-5; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-149:022 Gamli-stekkur

65°12.438N 014°36.009V sk. 24

"Þá má líka nefna Gamla-Stekki, gamalt stekkiarbrot undir kletti. Stekkiarbrotið er að mestu vallgróið, en klettstrýtan mun halda nafninu við" segir í örnefnalýsingu. Um 20 m niður (a) af heimreið, í kvos milli tveggja klettaholta. Tvískiptur stekkur og er grjóthlaðið garðlag út frá minna hólfinu, austur fyrir stekkin og upp í klettinn ofan og vestan hans. Verið er að rækta lerki allt um kring

Hættumat: mikil hætta vegna skógræktar

Heimildir: Ö-Ás, 4-5

NM-149:023 Svarðarmýri

65°12.400N 014°35.884V sk. 24

"Svarðarmýri heitir mýri allstór norðaustan við Tiðaklett, kenndar við svarðargrafir í henni, líklega ekki mjög gamlar. Þar er líka kallaður Svörður" segir í örnefnalýsingu. Þarna er stór svarðargröf, um 50 m þar sem hún er lengst og um 30 m þar sem hún er breiðust.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Ás, 5; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-149:024 vað

65°11.966N 014°38.286V sk. 29

Austan við Fiskiklett er vað í ánni sem nefnist Fiskivað. Greinilegar götur liggja að vaðinu.

Heimildir: Ö-Ás, 8

NM-149:025 samgöngubót

65°11.270N 014°36.951V sk. 25

"Suðvestur skriðuna frá Steinaborg og áleiðis inn fyrir Klifsenda liggur gata og svo áfram upp á Fell, mjög fjölfarin, þangað til þjóðvegur kom norðan Klifs, nú aðeins notuð þegar gengið er bæjar á milli" segir í örnefnalýsingu. Gatan liggur frá Klifsenda fremri inn með Klifunum. Hún er upphlaðin á köflum, um 1-2 m þar sem hún er breiðust og um 1 m þar sem hún er hæst. Grjót er bæði í götunni og meðfram henni. Liggur undir þverhnípi og hrynur grjót niður á hana.

Heimildir: Ö-Ás, 3

NM-149:026 leið

65°11.270N 014°36.951V sk. 25

"Selgötur liggja yfir Miðá nálægt miðju úr Klauf og áleiðis upp á Ássel" segir í örnefnalýsingu. Greinilegar hestagötur liggja á köflum sem leið liggur frá Ási upp að Ásseli.

Heimildir: Ö-Ás, 3

NM-149:027 *Álfasteinn* huldufólksbústaður 65°11.932N 014°36.374V sk. 28
 "Rétt norðan við austari enda Sandskeiðsins er mýrardrag, sem Nautamýri heitir. Austan við hana er stór steinn sérstakur, Álfasteinn" segir í örnefnalýsingu. Steinninn stendur frammi á klettabrún sv bæjarstæðisins. Stór hallandi steinn stendur fram á klettabrún og liggur grjótgarðurinn sem kemur upp frá fljótinu, austur fyrir steinninn.

Heimildir: Ö-Ás, 3

NM-149:028 *Nónás* huldufólksbústaður 65°11.735N 014°37.410V sk. 24
 Norðan við Nónengi er Nónás og nær gegnt Miðásenda og endar við Hrufuhraun, sem er mjög sundursprunginn klettahraukur. Um Nónás eru til huldufólkssögur.

Heimildir: Ö-Ás, 6

NM-149:029 *Steinaborg* draugur 65°11.612N 014°36.762V sk. 34
 "Eilítið sunnar en Nóngata undir klifinu er mikið af lausagrjóti stóru og smáu, hrúnið úr berginu. Heitir þar Steinaborg. Þar á að hafa verið kveðinn niður draugu af prestinum í Ási, Gerðismóri svonefndur" segir í örnefnalýsingu. Þarna er stórgrýti sem hrúnið hefur úr berginu.

Heimildir: Ö-Ás, 6

NM-149:030 vörslugarður 65°11.978N 014°36.347V sk. 24
 Mikill grjótgarður liggur úr Leginum og upp skriðuna í Klifsenda fremri, síðan koma svo kölluð Klettabelti og þá grjótgarður aftur að austan frá Klifi og í Löginum um 1 km. að lengd. Þetta munu vera fjárgirðingar byggðar snemma á þessari öld. Garðurinn liggur á um 100 m kafla beint upp (v) frá fljótinu og upp að Álfasteini. Þar beygir hann til n og fer út hliðina allt þar til ofan kirkjunnar. Um 80 m n frá Álfasteini beygir hann svo til fjallst í v á um 200 m kafla upp í kletta.

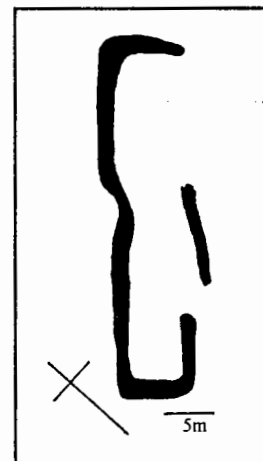
Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Ás, 1,7; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-149:031 rétt 65°12.081N 014°36.310V sk. 25
 Stendur undir brekku á hjalla um 80 m ofan (v) kirkjunnar, m 25 m ofan trjálundar. Grjót og torfhaðin rétt. Réttin er tvíhólfa. Syðra hólfið er 7x3 m og er hlið á eystri vegg þess. Nyrðra hólfið er um 3x5 m og er hlaðið á tvo vegu en girðing hefur lokað eystri hlið.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-149:032 öskuhaugur 65°12.031N 014°36.150V sk. 25
 Í miðju túni um 50 m s af kirkjunni og um 20 m nv af Hólhúsum. Kringlótt 5x5 m hól um 1. m hár. Í honum er um 2x2 m dæld. Þarna var öskunni sem féll 1875 safnað saman í einn haug.

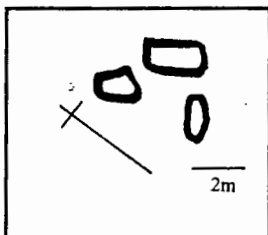
Hættumat. engin hætta

Heimildir: Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-149:033 fjárhús 65°12.059N 014°36.265V sk. 25

Í túni um 50 m s við gamla bæjarstæðið eru 2. samstæð fjárhús og hlöður að baki þeim. Bæði húsin eru 8x4 m að innanmáli og hlöðurnar 6x4 m. Grjót og torfhlaðin. Timbur og bárujárn eru í báðum tóttunum og eru húsin varla mjög gömul. Garði er fyrir miðju í nyrðra húsinu.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-149:034 heystæði 65°12.061N 014°36.356V sk. 24

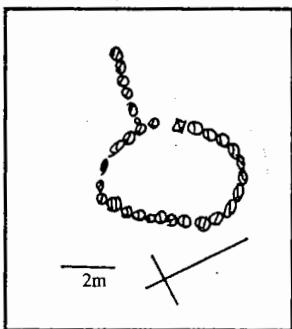
Um 15 m sunnanvið réttina (031) ofan við skógræktina vestur af gamla bæjarstæðinu. Útlínur 3. ógreinilegra ferkantaðra tóttu, líklega heytóttu. Tóttirnar hafa staðið í hnapp.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-149:035 Ásgerði

Í eyði árið 1707. Ekki vitað hvort þetta var sérstakt býli eða hvaða jörð það tilheyrði ef ekki var svo. 1463: "[landamerki] j mille hofs oc stadarens vr þorvardzvordu oc ofan i foss firir framan Asgerdi." Seenilega sama og 005.

Heimildir: Ólafur Olavíus: Ferðabók, 140; DI V, 394-395

NM-149:036 tóft

65°11.612N 014°36.762V sk. 34

"Eilítið sunnar en Nóngata undir klifinu er mikið af lausagrjóti stóru og smáu, hrúnið úr berginu. Heitir þar Steinaborg." segir í örnefnalýsingu. Sbr. 029. Á þessum stað er stórgrýti sem hrúnið hefur úr berginu. Undir því er grjóthlaðin hringlaga tóft þar sem grjóti hefur verið hlaðið utan í stóra jarðfasta steina. Tóftin er um 5x3 m með op til na. Lítil grjótgarður um 3. m liggur til sa frá tóftinni. Hefur líklega verið stekkur eða kvíar.

Heimildir: Ö-Ás, 6

NM-150 Hof

20 hdr. 1576, 1847. Bændaeign. Getið í Fljótsdælasögu, ÍF XI, 254. 1397 a kirkjann [undir Ási] vc j Hofi. - DI IV, 213. 20.9.1463 [eru landamerki] j milli hofs oc stadarens [undir Ási] vr þorvardzvordu oc ofan j foss firi framan Asgerdi. oc vr fossinum sionhending j midtt skarfaness oc ofan j flíot. - DI V, 394-95. "Jörðin hefur verið í bændaeign og lengi í sjálfsábúð. Í Jarðatali 1847 er jörðin metin á 20 hdr. Þar var löngum tvíbýli fyrrum og þríbýli síðan 1938. Hoffsel er í eyðibýlaskrá Halldórs Stefánssonar sagt afbýli frá Hofi en býlið komið í eyði 1700. Þar voru beitarhús frá Hofi fram til 1949. Örnefnið Hjáleiga er einnig til í túni en engar heimildir eru um tilurð þess. Munnmæli herma að tóft bak bæjarins sé af hofi og er hún friðlýst. Hof á mörk við Ás að norðan og

Skeggjastaði að sunnan. Mörk við Skeggjastaði liggja úr fljótinu um 1 km suður af bænum. Markalínurnar liggja beint frá fljóti upp á hreppamörk í við Jökuldal." SJM 1, 414-415; JJ, 357.

1920: 6,8 ha. garðar 200 m². "Bærinn stendur skammt frá fljóti og hallar túninu niður að fljótinu. Landið var vel fallið til sauðfjárbúskapar, engjar greiðfærar, beitarhagar ágætir og ræktunarskilyrði góð. Gamla túnið var deiglent en greiðfært og grasgefið og var 12 daglsáttur 1880 en í Fasteignamati 1918 var það 3,8 ha. Frá 1900 voru gerðar þaksléttur með hestaverkfærum og var sléttun lokið með vélum 1954." SJM 1, 415; Túnakort 1920.

Heimildamaður: Gunnar Björnsson fæddur 03.04.1947 á Hofi.

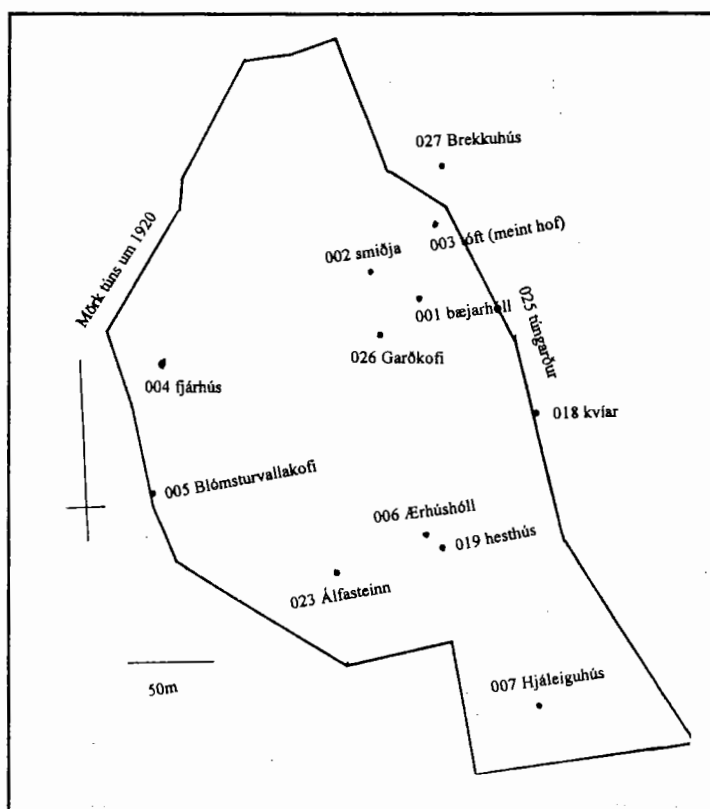
Túnakort fyrir Hof

NM-150:001 bæjarhóll

65°10.864N 014°33.389V sk. 17
Gamli bærinn stóð 10-15 m norðar en núverandi íbúðarhús. Bæjardyraburst fram á hlað, baðs. Framan við, frammiloft utan við, önnur hús að baki" segir í Sveitum og jörðum. Búið er að slétta allt heimatúnið gamla og tóttir í túni því horfnar. - Rétt við heimreið og íbúðarhús (hið vestara) í túni. Hluti af bæjarhólnum undir heimreiðinni að sögn heimildarmanns. Bæjarhóll stór um sig en mikið til sléttaður og ekki sést móta fyrir tóttum. Snýr SV-NA. Heimildarmaður kveðst eiga ljósmynd frá því fyrr á þessari öld þar sem gamli bærinn sést.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 415

NM-150:002 heimild um smiðju

65°10.856N 014°38.405V sk. 24

Í örnefnalýsingu er smiðja sögð fram af bænum. - NV við NV-horn íbúðarhússins. Í sléttuðu túni.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hof, 6

NM-150:003 tóft

65°10.823N 014°38.473V sk. 27

"Við brekkurótina að bæjarbaki er forn tótt, talin í munnmælum af hofi. Hún er friðlýst" segir í Sveitum og jörðum. - Tré gróðursett við tóttina og segir heimildarmaður tóttina ofan (NV) við þau. "...her findes syd for garden en tomt, den eneste, der kan komme I

betragtning; nogen tradition findes ikke; tomten er kønt beliggende, 19 meter l., 9 m. br. ("afhuset" 4 m. l.), tydelig og tyk tværvæg; tomten ligger efter herredets længderetning, omtrent syd-nord; den østre væg er meget ødelagt og den sydlige væg tildels. Væggene er temlig tykke." Úr dagbók AF Hofleiðangur 1992 Fimmtudagur 9. Júlí "Þaðan héldum við (17:30) að Hofi í Fellum. Ingibergur Björnsson, sem þar er fæddur og uppalinn, benti okkur á hofstöftina vestan við íbúðarhús (frá 1937) og sunnan við gamla bæjarstæði. Rústin er afar flöt og ógreinileg. Hún liggur í hallanda ofan við bæinn, og þar hafa verið gróðursett tré, fyrir um 30 árum. Þyrnirunni og blómabeð liggur í og við vesturvegginn. Slétt hefur verið yfir hluta hennar, nyrst og líklega syðst. Þá hefur svæðið norðaustan við hana verið sléttað nýlega. Þar rétt hjá stóð smiðja, smákofi. Ógerningur hefði verið að finna rústina á leiðsagnar. Gunnar Björnsson bóndi spjallaði við okkur og gaf okkur þær upplýsingar að Árni Björnsson (f. 1890) hafi verið sagt að einu sinni höfðu hólf tóftarinnar verið svo djúp að ef maður stóð ofan í henni, þá var hann í hvarfi frá gamla bænum. Eftir gosið 1875 hafi vikri verið mokað í hana og nú er hún afar grunn. Árni var fæddur og uppalinn hér svo og faðir hans. Við teiknuðum rústina, mynduðum og tókum hnit. Við urðum að gera hlé vegna rigningar og fengum kaffi hjá húsfreyju. Við lukum verkinu kl. 19:20 og ókum að Bessastöðum og komum þar kl. 20:00."

Hættumat: hætta vegna trjáræktar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 414; DBFJ 1909, 313; Dagbók úr Hofleiðangri FSI 1992.

NM-150:004 *Lambhúshóll* heimild um fjárhús 65°10.842N 014°38.175V sk. 33
Lambhúshóll heitir og á honum stóðu Lambhús. Á hólnum er nú grafreit og íbúðarhús. - Ca 5 m austan við heimagrafreit, þ.e. nær Fljótinu. Grasi vaxinn hóll, sléttaður, í túni. Hér var hlaða í miðju og fjárhús sitt hvorum megin, syðra húsið líklega töluvert gamalt, telur Gunnar. Ekki sér glögglega móta fyrir húsum, en ógreinilegar dældir eru í hólinn. Svæðið sem um ræðir er 15-20 m langt frá norðri til suðurs og amk 8 m breitt.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hof, 6

NM-150:005 *Blómsturvallakofi* heimild um hesthús 65°10.830N 014°38.121V sk. 39
"Blómsturvellir eru yzt og neðst í fitinni; á þeim er Blómsturvallakofi, hesthús" segir í örnefnalýsingu. - NA af íbúðarhúsunum steinsteyptu, ca 100 m í NA af því eystra, neðra, ca 15 m frá Fljótsbakka. Í sléttuðu túni. Hér var hesthús og hlaða við suðurenda að sögn Gunnars Björnssonar. Stærð og lögun verða ekki greind með vissu, en sjá má að hér hefur verið sléttað úr húsum. Svæðið ca 10x5, lengra N-S.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hof, 7

NM-150:006 *Ærhúshóll* heimild um fjárhús 65°10.903N 014°38.271V sk. 25
Ærhúshóll stendur utan við gamla bæinn. Þar standa nú fjögur hús og hlaða. Ærhúsin voru þar í gamla daga. - Ærhúsið stóð á hól sem er 30-40 m suður af steiptum útihúsum og skammt, 5-6 m, austan við heimreið. Í sléttuðu túni. Á þessum stað stóðu tvö tvístæðuhús (þ.e. 2 hús með 2 gördum hvor) og hlaða við þau. Ekki sést stærð og lögun, hólinn ca 20x20 m.

Hættumat: hætta vegna ábúðar
Heimildir: Ö-Hof, 7

NM-150:007 *Hjáleiguhús* heimild um fjárhús 65°10.970N 014°38.184V sk. 22
"Út og upp af hesthúsinu og neðan Óverju heitir Hjáleiga. Á henni stendur gamalt fjárhús, Hjáleiguhús" segir í örnefnalýsingu. - Norðan við íbúðarhús eru nú steipt útihús, 30-40 m sunnan við myllulækinn. NV af þeim, ca 20 m vestan heimreiðar stóðu Hjáleiguhús. Í sléttuðu túni. Ekki verður sagt um stærð og lögun, en svæðið er varla minna en ca 15x4 m.

Hættumat: hætta vegna ábúðar
Heimildir: Ö-Hof, 7

NM-150:008 túngarður 65°10.886N 014°37.982V sk. 49
"Forn túngarður, efnismikill, mótar fyrir enn" segir í Sveitum og jörðum. -Ca 50 m norðar en bæjarlækur fellur í Fljótið má sjá votta fyrir gömlum túngarði frammi á bakkanum. Í túnjaðri. Aðeins stúfur af garði er hér austan við sléttað tún. Steinar sjást nokkrir í garðinum.

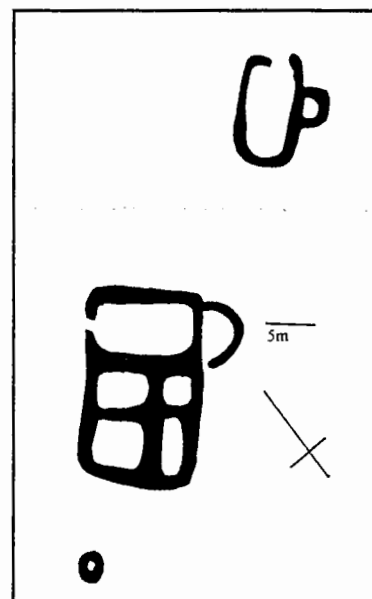
Hættumat: hætta vegna ábúðar
Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 415

NM-150:009 *Hofssel* beitarhús 65°11.552N 014°40.289V sk. 25
"Austast í túni er örnefnið Hjáleiga, en engin vitneskja um býli fylgir því nafni. Hins vegar er talið í eyðibýlaskrá Halldórs Stefánssonar (Múlaþing 5) að afbýli hafi verið á Hofsseli, uppi í fjalli fyrir ofan Svíná, komið í eyði 1700. Þar voru beitarhús til 1949" segir í Sveitum og jörðum. NV við læk, girt með garðlagi og skurði. Veggir standa, sumsstaðar í 2 m hæð. 1 m háar steinhleðslur, einkum að austan, sjást lakar að vestan vegna hrunins torfs. Hruninn garður úr torfi og grjóti við tóttirnar. - Hætt að nota beitarhúsin 1949.

Hættumat: engin hætta
Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 414

NM-150:010 *Hofssel* býli/sel 65°11.474N 014°40.296V sk. 22
"Austast í túni er örnefnið Hjáleiga, en engin vitneskja um býli fylgir því nafni. Hins vegar er talið í eyðibýlaskrá Halldórs Stefánssonar (Múlaþing 5) að afbýli hafi verið á Hofsseli, uppi í fjalli fyrir ofan Svíná, komið í eyði 1700. Þar voru beitarhús til 1949" segir í Sveitum og jörðum. - 60 m suður af NM-150:09, hinum megin við læk. Tvö sel á þessum slóðum. Selið var fært ofar við ána vegna þess að það flæddi inn í það neðra, segir Gunnar Björnsson. - Tóttapýrping, engir steinar sjást, sunnan og NA við eru fleiri tættur. Virðist mun verr farin en NM-150:09. - ekki er vitað um tótt eftir býli á þessum stað.

Hættumat: engin hætta
Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 415

NM-150:011 heimild um náttuga

65°11.002N 014°37.547V sk. 23

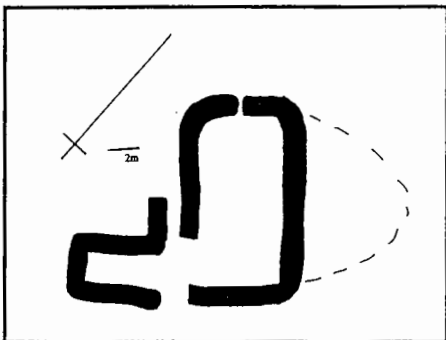
Í Fremsta-Tanga utan við bæjarstæðið, er gamall Nátthagi. - Norðaustur frá bæ, skammt ofan við fljót. Sléttað tún. Þarna er nú tún. Gunnar man eftir einhverju garðlagi, telur að hraunin beggja vegna hafi verið notuð sem hliðar, svo og fljótið. Nú sér ekki til mannvirkis.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hof, 3; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-150:012 stekkur

65°11.174N 014°38.442V sk. 30

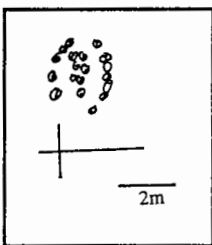
"Norðan við Melana heitir Stekkamýri, nú orðið tún að mestu leyti. Norðan við mýrina heitir Stekkur, og sést fyrir veggjunum" segir í örnefnalýsingu. Undir brekku. Nokkrir steinar sjást í veggjum, sem hrundir eru. Mýri sunnan og austan við, stendur í halla.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hof, 4; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-150:013 smalakofi

65°11.931N 014°40.481V sk. 42

"Fossbrekkur heita brekkurnar utan og ofan við Kúabalann. Fremst á þeim er Smalakofatótt utan við Langa-Ennið" segir í örnefnalýsingu. Frekar óljós - hugsanleg sporöskjulaga steinhleðsla m. miklu af grjóthruni að innan.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hof, 5

NM-150:014 Langabotnskofi

smalakofi

69.12.232N 014°41.431V sk. 40

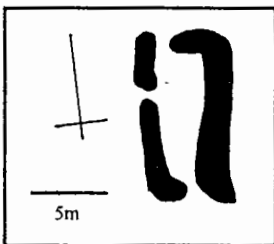
"Út og norður af Digruvörðu heitir Langabarð og snýr upp og ofan. Vestan á því er smalakofatótt, Langabotnskofi" segir í örnefnalýsingu. 500 m NV af Digruvörðu er grjóthrúga ca 50 cm há. Ekki er greinilegt að um hruninn kofa sé að ræða (varða?) en þetta er eina greinilega manngerða fyrirbærið á svæðinu.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hof, 5

NM-150:015 rétt

65°10.966N 014°38.219V sk. 33

Neðst í brekkunni ofan við bæinn, við N-enda garðs, ofan við fjósið. Snýr NA-SV. V-veggur byggður inn í hliðina. Ennþá sjást steinahleðslur í innanverðum veggjum, grasi grónir að utan. Ekki sér móta fyrir neinu innan í, grasi gróið. Hleðsluhæð að austan 0,5 m, að vestan 1,5 m

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hof, 7

NM-150:016 heimild um myllu

65°10.980N 014°38.088V sk. 25

"Mylla við Myllulæk, síðast notuð 1917" segir í Sveitum og jörðum. Myllulækur þessi kemur suður úr Stekkamýri. "Út og niður af Hjáleiguhúsi er Vatnsmyllutótt. Þar var malað

korn" segir í örnefnalýsingu. - Ca 35 m norður frá steinsteyptri hlöðu, ca 15 m frá heimreið, niður með læk. Grasi vaxinn skorningur eða lág, sem lækurinn rennur eftir. Erfitt að sjá móta fyrir tótt með vissu, hátt gras. Stærð 3x2,5 ?

Hættumat: hætta vegna vatnsaga

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlapingi, 415; Ö-Hof, 7; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-150:017 óþekkt

65°12.075N 014°40.604V sk. 36

"Út og niður af Langamel, á fossbrekkubruninni, er klettabrík, nefnd Skjólkambur. Þar eru óljós mannvirki, sem heimildarmenn vita ekki hvað hefur verið" segir í örnefnalýsingu. Skjólkambur var skoðaður, ekki stór, 15-20 m langur, en ekkert sást þar.

Heimildir: Ö-Hof, 2

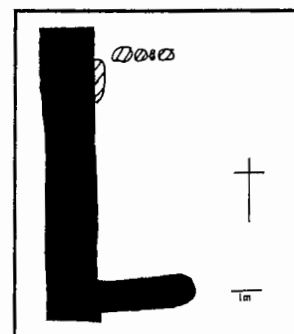
NM-150:018 kvíar

65°10.923N 014°38.316V sk. 31

"Upp af Yztutungu, meðfram brekkunni, voru Kvíar. Fyrir ofan Kvíarnar hét Kvíaból" segir í örnefnalýsingu. - Með brekkunni norður og suður er garður sem er líklegt að sé manngerður (frekar en jarðvegssig), 60-70 NV af efra íbúðarhúsi. Milli garðs og brekku ofan (vestan) við tún. Nyrðri endi er mun óljósari og því erfiðara að segja til um lengd. Nokkrir steinar í suðurenda, en ekki hleðsla. Inngangur etv í SA-horni.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hof, 2

NM-150:019 heimild um hesthús

65°10.921N 014°38.205V sk. 21

Grafningur heitir utan við Ærhúshól. Utan við hann er Hesthús og út og niður af því er Hesthúsmór. - Suður eða SSA af steinsteypum útihúsum, ca 15-20 m. Norður af svonefndum Ærhúshól sem er greinilegur hól í túninu. Á sléttuðum hól suður af útihúsum sem nú eru í notkun. Ekki verður sagt til um stærð og lögun, svæðið sem um er að ræða gæti verið 8-10 m á lengd og 5 m á breidd

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hof, 7

NM-150:020 áveita

65°11.563N 014°39.154V sk. 25

"Ásinn vestan við við Lönguhlíðina heitir Flatásendi. Utan í honum er vatnsveituskurður; var Svínáin tekin þar niður, og var hún notuð til að mala korn, aðallega rúg, og veitt á tún og engjar" segir í örnefnalýsingu. Nálægt vegi, undir Selhnaus, við á. Einnig sjást skurðir við ána ca 200 m til vesturs og neðan við veg amk 200 m í átt að Hofi. Skurðir eru við norðurbrún Selhnauss og sker vegurinn þá. Þeir eru ekki breiðari en einn metri. Eru skurðirnir gerðir með því að hlaðnir eru garðar úr stóru grjóti og tofi, upp í 2 m háir. Gunnar Björnsson segir eftir föður sínum að það hafi þurft að endurhlaða á hverju ári, vegna þess að áin hafi eyðilagst.

Hættumat: hætta vegna vatnsaga

Heimildir: Ö-Hof, 4

NM-150:021 leið 65°11.474N 014°40.296V sk. 22
 "Selgötur, troðin hestagata, liggja heiman frá bænum upp á Hofssel" segir í örnefnalýsingu.
 Vegur sést ennþá - liggur í beinni línu frá bænum á Hofi (150:01) að Hofsseli 150-09.
 Heimildir: Ö-Hof, 1

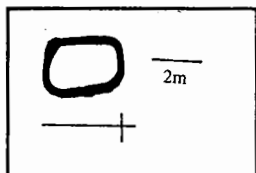
NM-150:022 Brúarmýri 65°11.071N 014°37.664V sk. 28
 "Brúarmýri er út og upp úr Fremsta-Tanga, liggur út og upp Brúarmýrarhall" segir í örnefnalýsingu. Sléttað tún. Tvær brýr voru yfir mýrina, en nú er búið að gera þar tún.
 Hættumat: hætta vegna ábúðar
 Heimildir: Ö-Hof, 3; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-150:023 Álfasteinar hukdufólksbústaður 65°10.893N 014°38.185V sk. 25
 "Álfasteinar heita nokkrir steinar niður af Ærhúsunum" segir í örnefnalýsingu. - Ca 30 m SA af steiptum útihúsum. NA af efra íbúðarhúsi, ca 80-100 m. Þyrping jarðfastra misstórra steina á hólbungu sem snýr móti austri og fljótinu. Svæðið er ca 12-15 m á hvorn veg.
 Heimildir: Ö-Hof, 7

NM-150:024 svarðargrafir 65°11.086N 014°38.207V sk. 29
 Nærri vegi undir brekku, nálægt Myllulæk. Mýrlendi, lækjarsytrur. Lág eða dæld, - 0,5 - 1,5 m á dýpt. Margir grónir skurðir - vatn rennur ennþá í gegnum þá. Margar grafir, nálægt því að vera ferhyrðar. - hæð 0,5-1,5
 Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-150:025 túngarður 65°10.052N 014°38.491V sk. 22
 Liggur N-S undir brekkunni ofan við bæinn - frá norðurenda efra, vestara, íbúðarhúss að réttinni, sjá nr. 150:15. Ekki er hægt að sjá úr hverju hleðslan er.
 Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-150:026 Garðkofi hlaða 65°10.866N 014°38.314V sk. 23
 Ca 40 m í N frá íbúðarhúsi (efra, vestara) Í sléttuðu túni.
 Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-150:027 Brekkuhús heimild um fjárhús 65°10.825N 014°38.425V sk. 25

SV af efra íbúðarhúsi (SV af "hoftótt") Frammi á brekku. Ekki verður sagt um stærð og lögun. Hér var tvístæðuhús og hlaða á bak við
 Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-150:028 smalakofi 65°11.960N 014°41.296V sk. 31
 Stendur efst á Brandsvörðu, ca 300 m N við Brandsvörðulæk. Steinar hafa hrunið inn - en hleðslur standa enn (ca 50 cm háar) við inngang. Kofinn snýr A-V, inngangur í V-enda
 Hættumat: engin hætta

NM-150:029 *Brandsvarða* varða 65°11.960N 014°41.296V sk. 31
Smalakofi stendur efst á Brandsvörðu, um 300 m N við Brandsvörðulæk.

NM-150:030 *Digravarða* varða

"Út og norður af Digruvörðu heitir Langabarð og snýr upp og ofan." segir í örnefnalýsingu. Varðan er 500 SA af 014. Ekki skráð 1997

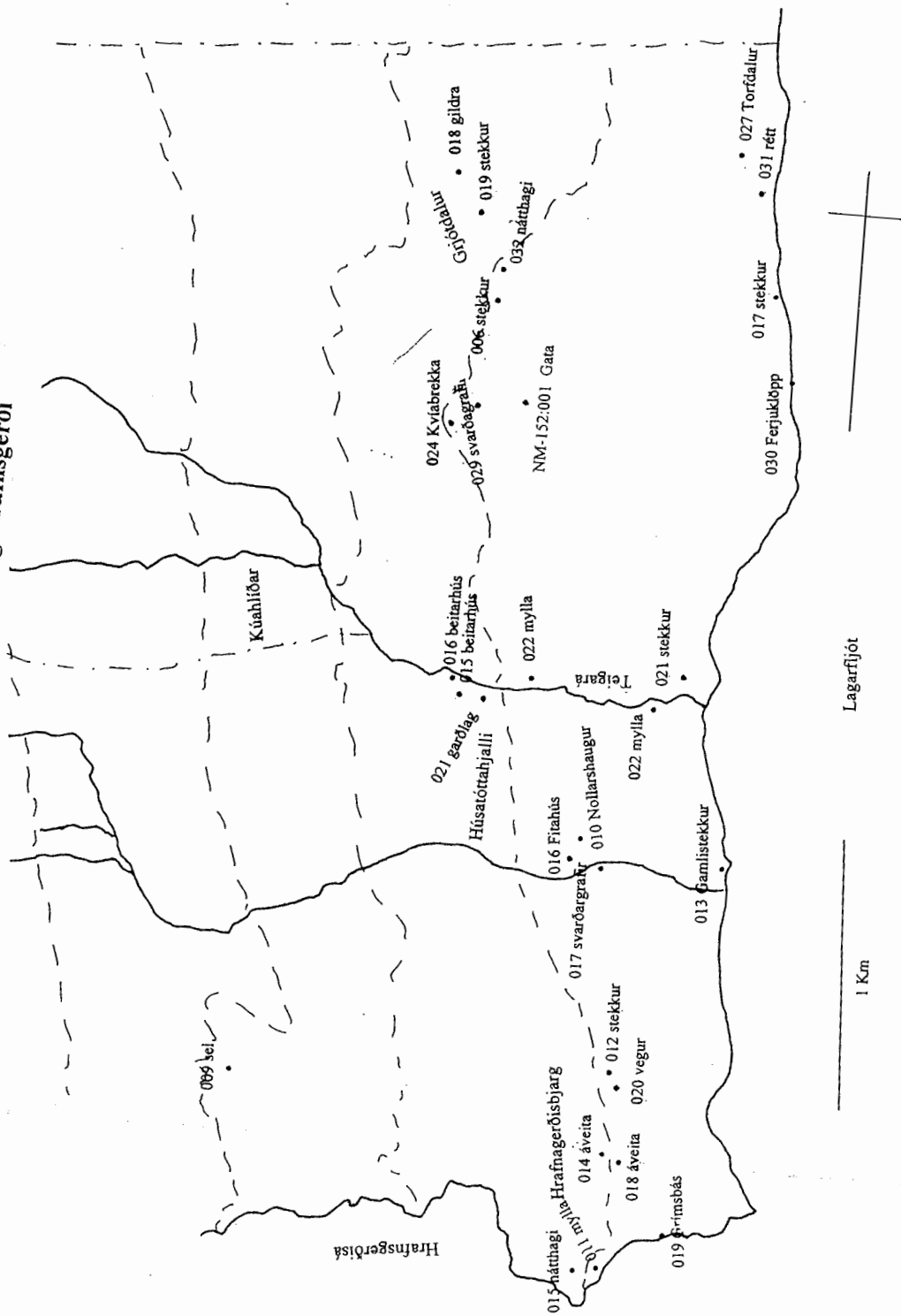
Heimildir: Ö-Hof, 5.

NM-150:031 *Hjáleiguhús* örnefni

"Austast í túni er örnefnið Hjáleiga, en engin vitneskja um býli fylgir því nafni." - "Út og niður af Hjáleiguhúsi er Vatnsmyllutótt." segir í örnefnalýsingu. Ekki skráð 1997

Heimildir: SJM 1, 415; Ö-Hof, 7

Fornleifakort fyrir...

NM-151 Skeggjastaðir

30 hdr. 1576, 40 hdr. 1847. Bændaeign. Getið í Fljótsdæla sögu: "Þorbjörn hét maðr. Hann bjó á Skeggjastöðum ... var vel fjáreigandi, vinsæll maðr ok gór bóndi ok þá við aldr. Bersi hinn spaki var vinr Þorbjarnar ok þá opt heimboð at honum ok gjafir ..." FÍ XI, 249-51, 254, 256; 1.6.1569 fara jarðakaup fram á S. - DI XV, 275; 15.4.1597 fara fram erfðaskipti systranna Halldóru og Ólafar Eiríksdætra og fá Halldóra og maður hennar, Magnús Björnsson, Skeggjastaði og Halldóra að auk þann 10 hdr skóg í Hallormstaðalandi, sem keyptur var til Skeggjastaða, með þeim ummerkjum frá Borgargerðislæk og ut í Hafursá, frá fljóti og upp á fjall etc - Jarðabréf, 270-71, 282. 28.1634 er tekinn vitnisburður um dýrleika Skeggjastaða með hjáleigunum Hrafnsgarði, Götu og 10 hdr skógi, að öllu meðtöldu 40 hdr. - Jarðabréf, 282-83; 8.7.1685 selur Þórður bp Þorláksson Jóni bróður sínum alla Skeggjastaði 40 hdr að dýrleika - Jarðabréf, 282; 12.-18.2.1686 eru teknir 4 vitnisburðir um landamerki Skeggjastaða - Jarðabréf, 282; 14.3.1703 eru Skeggjastaðir meðal eigna Jóns Þorlákssonar, bóndaeign með 10 hdr skógi, 40c. Heimajarðarinnar landskuld gelst í smjöri og í kaupstað, 1c70 álnir. Þar kúgildi eiganda 2. - JÁM XIII, 403. "Hrafnsgarði var orðið sjálfstætt býli 1861 en Gata fór í eyði 1890 og þá lögð undir heimajörðina. Löngum hefur verið margbýlt á jörðinni og hefur verið fjörbýlt síðan 1963. Ræktunarlandi og næsta fjallendi er skipt. Skeggjastaðir I voru u.þ.b. helmingur upphaflegu jarðarinnar og var nýbýlið Sólbrekka stofnað og skipt úr því 1963. Hinn helmingur jarðarinnar voru Skeggjastaðir II fram á þessa öld en þar var nýbýlið Holt stofnað 1956, Holt og síðan nýbýli út úr því kallað Skeggjastaðir II (var kallað Skeggjastaðir III í fyrstu). Holt og SII eiga um fjórðung upprunalegu jarðarinnar hvort. Skeggjastaðir II fóru í eyði 1981. Heimildir eru um hálfkirkju eða bænahús á Skeggjastöðum. Landamörk eru við Hof við fljótið (um 1,5 km innan við Hof) og þaðan í Svínhólavatnsfót og upp á Miðheiði í hreppamörk við Jökuldal. Mörk við Hrafnsgarði eru niður við fljótið eru við Teigará upp að suðurenda gljúfurs upp af Holti og þaðan upp á heiði. Fljótsströndin er 2,5-3 km." SJM, 416-417; JJ, 357; SJM V, 226

1920: 13,7 ha. garðar 2688 m². "Landslag á Skeggjastöðum var mjög margbreytilegt heiðalandslag, hraunum, vötn, mýrar og sléttlendi. Jörðin var ágætlega fallin til búskapar, engjar votar en víðlendar, beitarland ágætt sérstaklega sumarhagar. Jörðin átti skógarítak í Hallormsstað sem gaf af sér 7 hestburði af viði. Áður munu hafa verið nytjar af skógum en upprunalegi skógurinn er nú horfinn (nokkur skógrækt á þessari öld). Gamla túnið var um 20 dagsl. 1880 en í Fasteignamatinu 1918 var það 3,5 ha. Túnið var fremur þýft og jarðgrunnt. Þakslétta hófst með ristuspáða um aldamótin en síðasta túnþýfi var vélunnið 1947." SJM, 418; Túnakort 1920.

Heimildamaður: Þorbergur Jónsson 12.11.1926 á Skeggjastöðum.

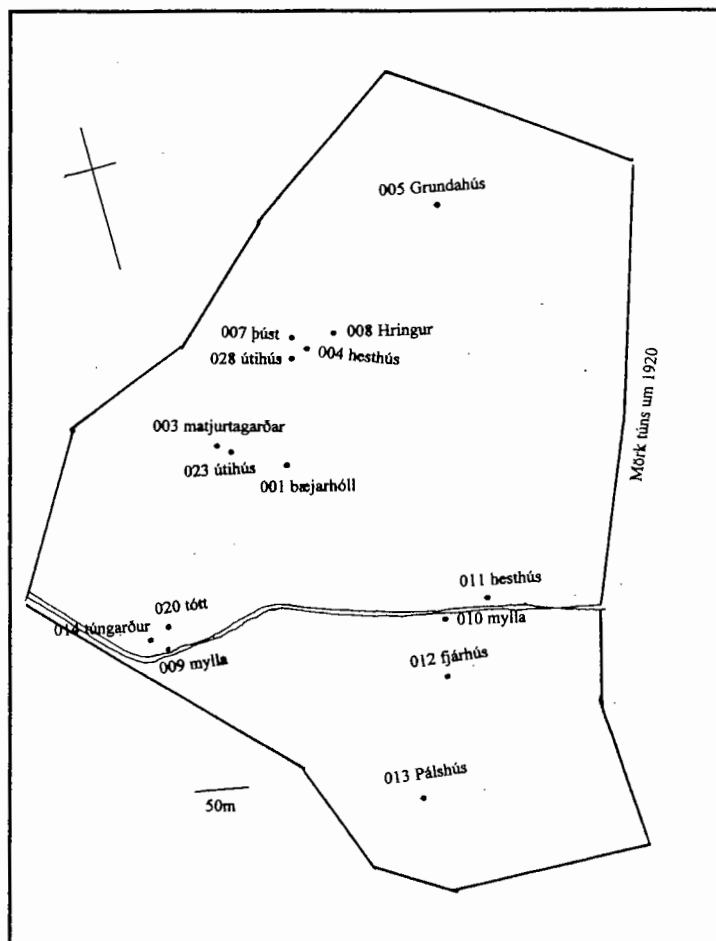
NM-151:001 bæjarhóll

65°10.421N 014°41.116V sk. 35

"Gamli bærinn stóð milli núv. íbúðarhúsa á SI og SII, sneri hlið með 9 gluggum að hlaði. 2 baðst. Portb. Með reisifjöl tvískipt uppi og niðri" segir í Sveitum og jörðum. - Út og upp af íbúðarhúsi á Skeggjastöðum I, þar er steinkofi frá aldamótum. Grasi gróin hólbunga NV af íbúðarhúsi á Skeggjastöðum I. Á henni stendur lítil steinsteypt bygging með bárujárnsþaki, ca 3,5 x 2 að stærð, hún er ca 20 m í NV frá íbúðarhúsi á Skeggjastöðum I.

Steinsteypuskúrin var byggður í bæjarhúsapörpinu.

Túnakort fyrir Skeggjastaði

Hættumat: hætta vegna skógræktar

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 419

NM-151:002 heimild um bænhús
 $65^{\circ}10.421\text{N } 014^{\circ}41.116\text{V}$ sk. 35
 "Heimildir eru um, að hálfkirkja og bænhús hafi verið á S" segir í Sveitum og jörðum. - Talið er að hálfkirkjan/ bænhúsið hafi verið andspænis bæ, neðan við reiðgötur sem þar lágu.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir. Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 419

NM-151:003 kálgarður
 $65^{\circ}10.494\text{N } 014^{\circ}41.305\text{V}$ sk. 32
 Í brekkunum vestan við íbúðarhúsin á Skeggjastöðum eru matjurtagarðar. Brött brekka eða hlíð móti austri, nokkrir matjurtagarðar hafa verið þar. Þeir afmarkast af lágum, upphlöðnum veggjum, grasi grónum.

NM-151:004 Hesthúsballi heimild um hesthús

Hesthúsballi er örnefni í túni. Þorbergur bóndi telur að þetta sé líklega hjá Trippakofatúni (nr. 7)

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 2

NM-151:005 Grundarhús fjárhús

$65^{\circ}10.483\text{N } 014^{\circ}40.804\text{V}$ sk. 27

Grundarhúsballi er örnefni í túni. - Túnið er upp (vestur) af trjáreit Skeggjastaða bænda við þjóðveginn þar sem vaxa há birki- og grenitré. Um það bil í miðju túni. Túninu hallar frá trjáreitnum upp að mynni Grjótalds. Þarna sést nú dæld í nýslegið túnið, um 6 x 4 m. Húsið hét Grundarhús og var rífið, þegar riðuhreinsun stóð yfir upp úr 1990

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 2; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-151:006 stekkur

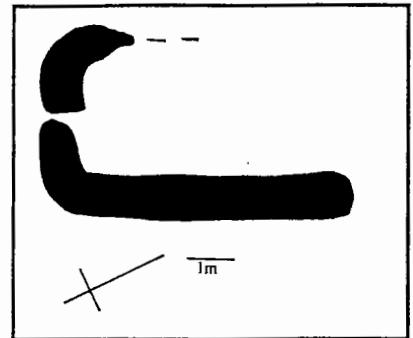
$65^{\circ}10.553\text{N } 014^{\circ}40.798\text{V}$ sk. 32

Ofan við Grundarhúsálæk í túni er Kvíabali segir í örnefnalýs. - Beint norður af grafreitnum, í um 150 m fjarlægð, niður af Grjótald, (skammt frá er nátthagi, 151:32) Mýrlendi, slétta niður af Grjótald, grasi vaxin. Stekkurinn er mjög gróinn grasi og sinu.

Moldarflag er við annan enda hans og veggir sjást þar ekki. Birki hefur verið sáð í sléttuna og er það 20-30 cm hátt. Tóttin gæti verið í hættu bæði af rofi og trjárækt.

Hættumat: hætta vegna rofs

Hættumat: Ö-Skeggjastaðir, 2

NM-151:007 *Trippakofatún* heimild um hesthús

65°10.462N 014°41.027 V sk. 27

Trippakofatún er ofan við Grundarhúsalækinn í túni. Fjárhúskofi, Garðhús, var þarna í minni bónda, rétt upp af heimagrafreit. 5-6 metrum ofan við grafreitinn er þúst sem bendir til að þar hafi staðið bygging, sunnan undir klöpp sem sést upp úr grasinu. Ekkert lag sést á þústinni, sem er vaxin sinu og háu grasi. Þorbergur bóndi nefndi Garðhús, sem líklega er sami staður og Trippakofi.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 2

NM-151:008 *Hringur*

65°10.462N 014°41.027V sk. 27

Hringur. Gamall túngarður er í kring um hann. Þar er nú heimagrafreitur. (Á Skeggjastöðum II) Upp af heimagrafreitnum er klöpp og fyrir ofan (vestan) hana aflíðandi slakki, mjög grasi vaxinn. Ekki sér fyrir tóttum þar. Utan við grafreitinn er sléttað tún og nær það 30-40 metra upp fyrir grafreitinn. Má vera að þar hafi verið sléttaðar einhverjar tóttir.

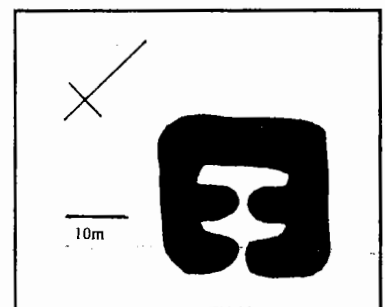
Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 2

NM-151:009 mylla

65°10.403N 014°41.374V sk. 27

"2. Myllur, önnur á Kvíabóli, hin við læk út af Götu, önnur notuð til 1914" segir í Sveitum og jörðum. - Um 100-150 m upp (vestur) frá bæ, upp með læk sem rennur gegnum túnið rétt sunnan við Skeggjastaði I (Götulæk) Í grasbrekku við lækinn, utan, þ.e. norðan við hann. Hleðsluhæð mest ca 2 m á austurhlið að utanverðu, hinar eru lægri. Ca 1,5 af þeirri hleðslu er grjót, 8-10 umför, en efsti 0,5 m virðist vera torf. Á þessari hlið sést vel op, ca 0,4 breitt, 0,5 m hátt, þar sem vatn hefur runnið út.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 418; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-151:010 mylla

65°10.347N 014°41.138V sk. 24

"2. Myllur, önnur á Kvíabóli, hin við læk út af götu, önnur notuð til 1914" segir í Sveitum og jörðum. - SA af steinsteyptu íbúðarhúsi á Skeggjastöðum I, ca 40-50 m. Sunnan við heimreiðina og lækinn. Á syðri bakka lækjar, í norður frá fjárhúsi og hlöðu og ca 10 m austan, neðan, við þann stað sem vegur er yfir lækinn út frá heimreið að Skeggjastöðum I. Myllan sést ekki nema farið sé niður í skorninginn sem lækurinn fellur í, því gróið er yfir tóttinna. Sé farið alveg að lækum og ofan í skorninginn sést op og hleðsla við það. Erfitt er

að áætla stærð, en innanmál sýnist ca 1 x 0,5 nú. - Þetta er mylla frá Götu, að sögn Þorbergs Jónssonar

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 418; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-151:011 Hesthústún heimild um hesthús 65°10.347N 014°41.138V sk. 24

"Utan við lækinn [Götulækinn] heitir Grund. Upp af Grundinni er Hestústún" segir í örnefnalýsingu. Sléttað tún. Þorbergur telur að mótað hafi fyrir hleðslu við lækinn í hans minni, en ekki sést það lengur vegna sléttunar

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 4; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-151:012 heimild um fjárhús/hlöðu 65°10.316N 014°41.139V sk. 23

"Næst götutúni hét Pálshústún, niður af því var Kringlutún og hús og hlaða, sem nefnd var Kringla (hlaðan var kringlótt)" segir í örnefnalýsingu. Sléttað tún. Að sögn Þorbergs bónda á Skeggjastöðum 1 var hlaðan rétt neðan (austan) við steipt fjárhús og hlöðu sem hann á og standa nú SSA af íbúðarhúsi á Sk. I, neðan við hið gamla bæjarstæði Götu.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 2

NM-151:013 Pálshús heimild um fjárhús 65°10.263N 014°41.258v sk. 24

"Á Pálshústúni var fjárhús, kallað Pálshús, kennt við Pál Vigfússon cand.phil á Hallormsstað. Hann bjó einhver ár í Götu á áttunda tug 19. aldar. d. 1885" segir í örnefnalýsingu. - Nánast hásuður frá hlöðu og fjárhúsum Þorbergs bónda á Skeggjast. I, 60-70 m frá þeim. Rétt neðan við útihús, steinsteipt og bárujárnsklædd, frá Holti. Óslétt hólbrekka vaxin háu grasi og njóla. Þorbergur bóndi telur að hér hafi Pálshús verið. Þrístofna birkitré stendur framan í hólnum.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 1

NM-151:014 túngarður 65°10.403N 014°41.374V sk. 27

"Tún algirt með görðum og skurðum '07 og sjást víða leifar þeirra girðinga enn" segir í Sveitum og jörðum. - Þorbergur bóndi telur að þessar girðingar séu yfirleitt horfnar, komnar í tún. Rétt við myllu á Kvíabóli má sjá mjóan skurð og austan hans lágan ávalan garð og stefnir sá í átt að brekkunni norðan við. Þorbergur bóndi telur að þetta sé það eina sem eftir sjáist af torfgörðum, aðrir hlutar séu komnir í tún og horfnir. Garðurinn sést mjög illa, hátt gras þegar skráð var.

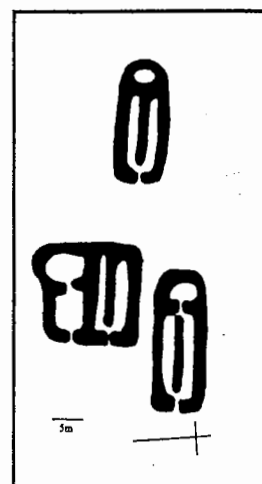
Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 418

NM-151:015 beitarhús 65°09.019N 014°42.258V sk. 25
 "Ein voru beitarhús í fjallinu inn og upp af Holti, aflögð 1942" segir í Sveitum og jörðum. - Undir ystu klettunum í Húsatóttahjalla, um 80 metrum neðan við brúnir. Um 30 metrar er út í Teigará, og lækur rennur niður hjallan hinum megin. Húsin eru þrjú með stuttu millibili, fjárhús og hlöður og standa uppi á grasi grónum hjalla. Húsin eru 14 x 6 m, 14 x 14 m og 20 x 7 m að utanmáli. Húsin standa á flöngum hól, sem liggur ANA-VSV. Kringum þau er mikið byggingarefni uppgróið. Húsin gætu hafa verið byggð upp oftar en einu sinni. Veggjaþykkt 1,2 m. Grjóthleðslur sjást í veggjum. Lækir renna til austurs beggja vegna húsanna..

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 417

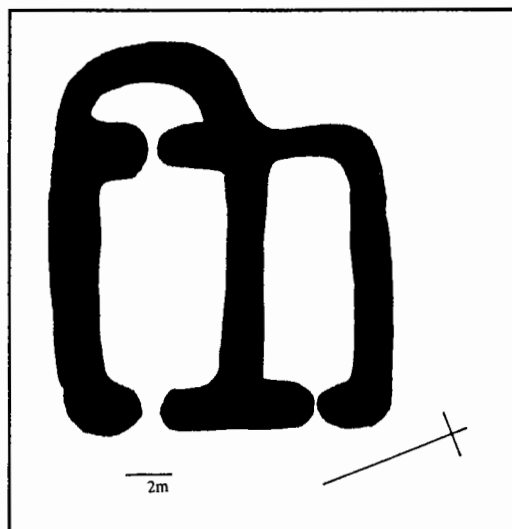

NM-151:016 beitarhús 65°09.904N 014°42.380V sk. 24
 "Ofan við Sveppahlöð rennur Teigará, og þar sem hún fellur ofan af hlöðinni, heitir utan við hana Hlöðarendi, en framan (Hústótt) Hjalli. Niður undir honum voru gömul beitarhús frá Skeggjastöðum" segir í örnefnalýsingu. - Yst undir Húsatóttahjalla eru tóttir gamalla beitarhúsa. Um 50 metrum sunnar er gamall grjótgarður í brekku. Grasi grónir balar austan undir hjallanum. 70-80 metrar eru út í Teigará. Mjög lítið grjót er í veggjum, því líkast að grjótið hafi verið tekið burt og þá líklega haft í nýrri beitarhúsin sem eru heldur nær Teigará.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 2; Helgi

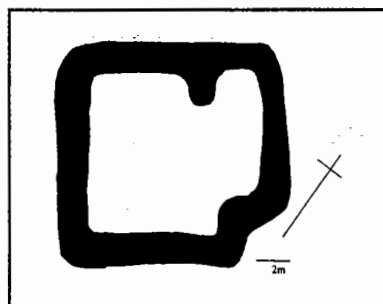
Hallgrímsson: Minjakort

NM-151:017 stekkur 65°10.249N 014°39.883V sk. 31
 Fram af Torfdal við fljótið er Stekkur og Stekkjarbarð og Stekkjargjóta framán við. - Trjáreitir með hávöxnum birki- og grenitjám er niðri undir þjóðvegi utan við Skeggjastaðabæina. 70-100 metrum utar með veginum er afleggjari til austurs niður að grjótnámi. Stekkur er niðri við fljót, nokkru innar en grjótnámið. Á grasræmu upp af Fljótinu, u.þ.b.15 metra upp frá fjöru. Tóttin og umhverfið er gróið þétu, snöggu grasi. Steinar sjást í veggjum. Hleðsluhæð 50-60 cm, veggir grasi vaxnir. Nokkur hætta af ágangi hesta. Hestahagar eru ofar frá fljóti og ummerki um hesta í námunda við stekkin.

Hættumat: hætta vegna rasks

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 1

NM-151:018 heimild um refagildru

65°10.841N 014°40.471V sk. 22

Á Hraunbrekkunum ofan Vörðumýrar er Gildruhraun. Þar var áður tófugildra. - Efst í Grjótdalnum eru þrír melkollar. Af þeim sést vel til stekkjartóttar no. 151-19. Utan við melkollana er löng urð, hryggur, sem liggur SA-NV. Neðar eru Vörðumýrar. Urðarhryggurinn mun heita Hraunbrekkur. Ekki er vitað nákvæmlega hvar hét Gildruhraun, en það hefur líklega verið hluti af hrygg þessum. Gildra sést þar ekki nú, en hálfhrunin varða og þar er staðsetning tekin.

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 1

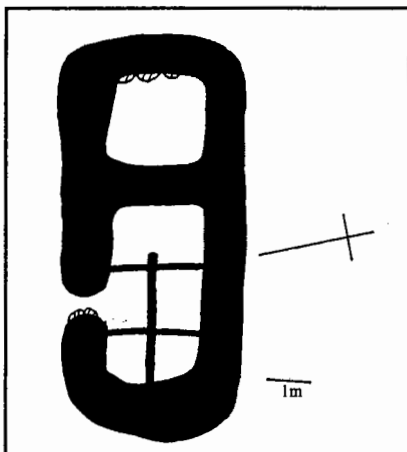
NM-151:019 stekkur

65°10.886N 014°40.564V sk. 25

"Ofan við þessi hraun [Digra- og Gildruhraun] liggur Grjótdalur út og fram; út af honum er Stekkur" segir í örnefnalýsingu. - Grjótdalur liggur sem næst SA-NV og er grasi vaxin, mýrlend dalskora, um 1,5 km löng. Efst (nyrst) í dalnum er tótt grjót- og torfhlaðins stekklar og grjót- og torfgarður í kring. Stekkurinn er í halli móti austri, garðurinn er umhverfis á þrjá vegu, um svæði sem er um 100 m að þvermáli. Að austan er mannheld ramagnsgirðing, en þar sést grjótgarðurinn ekki. Lækur rennur til austurs fáeina metra norðan við stekkin innangarðs.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 1; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-151:020 tóft

65°10.428N 014°41.382V sk. 25

"Klettrani fyrir ofan Kinnina heitir Horn og þar fyrir ofan Kvíaból" segir í örnefnalýsingu. - Bóndi kannast ekki við kvíar á þessum stað. Grasbrekka norðan við læk, þar sem myllan á Kvíabóli. Hér stendur tótt og er nokkuð af þakgrind enn standandi. Leifar af þaki, járn og torf í austurenda.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 4

NM-151:021 stekkur 65°09.710N 014°41.535V sk. 21

Fram af Hrossahrauni við Lagarfljót er Stekkamýri, fremst á henni er Stekkur, gamlar tættur" segir í örnefnalýsingu. - Um 80 m upp (vestur) af Lagarfljóti og um 50 m utan við Teigará. Stekkurinn er austan til í brekku. Neðar er tún - Stekkamýri, en nær þjóðveginum er melur. Í melinn hefur verið plantað lerkí, plönturnar eru 20-30 cm háar. Stekkurinn er mjög útflattur og gamall að sjá.

Sést sem tvær dældir, er því sem næst horfinn. Veggir algrónir.

Hættumat: hætta vegna skógræktar

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 1; Helgi Hallgrímsson:

Minjakort

NM-151:022 *Myllumell* örnefni

65°09.854N 014°42.099V sk. 22

"Framan Árhlaups við Teigará er melhryggur, nefndur Myllumell (engin merki um myllu)" segir í örnefnalýsingu. - Mellinn gengur út í Teigará að norðanverðu, beint suður af nýja íbúðarhúsinu í Holti. Lítil foss er í ánni neðan við melinn. Hvilft er norðan við melinn og er hugsanlegt að áin hafi þar verið leidd í stökk að myllu, en ekkert sést til myllu nú.

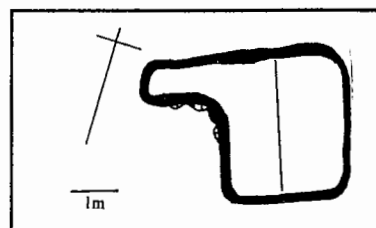
Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 2; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-151:023 tóft

65°10,449N 014°41,127V sk. 29

NV af íbúðarhúsinu á Skeggjastöðum 1 er uppistandandi lítið hús úr torfi og grjóti. Í brekku NV við íbúðarhúsið. Kálgarðurinn fyrir ofan og sunnan. Veggstúfur suður úr eins og húsið hafi verið stærra. Undir þaki, lágréhurð fyrir en annars vantar nánast gaflinn sem snýr að bæ.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

NM-151:024 *Kvíabrekka* heimild um kvíar

"Fyrir ofan Svarðarmýri er Kvíabrekka og Hilluklettur" segir í örnefnalýsingu. Þetta er ofan, vestan við mýrina og þann stað sem myllan 151:9, sögð á Kvíabóli, er. Þorbergur bóndi á Skeggjastöðum kannast ekki við kvíar á þessum stað.

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 2; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-151:025 heimild um smalakofa

"Fremst á Kúahlíðarröðum var smalakofarústir; líka á Selás" segir í örnefnalýsingu. Ofan Hlíðar og Teigarár. Leitað en fannst ekki 1997.

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 3

NM-151:026 heimild um smalakofa

"Fremst á Kúahlíðarröðum var smalakofarústir; líka á Selás" segir í örnefnalýsingu. Ofan Hlíðar og Teigarár. Fannst ekki 1997

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 3

NM-151:027 *Torfdalur* rista

65°10.412N 014°39.671V sk. 21

Torfdalur er fram að Vörðuhvanum við fljótið. - Neðan (austan) vegar niðri við fljótsbakka. Mýrlend þýfð grasi vaxin lág, með ummerkjum um efnistöku.

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 1

NM-151:028 útihús?

65°10.462N 014°40.027V sk. 27

Tíu metrum sunnan og ogan við grafreitinn á bænum er stór þúst líkt og þar hafi staðið hús. Þústin er um 10 x 15 m að stærð en tótt sést ekki. Parna eru tvær þústir með stuttu millibili. Þessi er sú syðri. Hin er beint upp af grafreitnum, meint Garðhús (sjá 151:7)

Hættumat. hætta vegna ábúðar

NM-151:029 svarðargrafir

65°10.407N 014°41.340V sk. 31

Upp af Holtinu sem liggur ofan Götutúns, er Svarðarmýri. "Þar fannst svörður fyrir aldamót" segir í örnefnalýsingu. Mýrin hefur verið ræst fram með skurðum og plægð og er hún vaxin háu grasi og punti.

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 4

NM-151:030 ferja

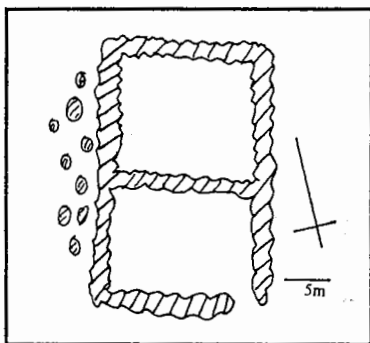
65°09.988N 014°40.203V sk. 27

Ferjuklökk er örnefni við fljótið.- Niður af Skeggjastöðum við fljótið. Lág klökk gengur fram í fljótið. Hér var viðkomustaður áætlanarbáts snemma á öldinni, hann gekk frá Egilsstöðum. Ef menn vildu að báturinn kæmi við átti að setja upp veifu, segir Þorbergur á Skeggjastöðum. Engin mannvirki eru á staðnum

Heimildir: Ö-Skeggjastaðir, 3; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-151:031 rétt

65°10.331N 014°39.637V sk. 27

Niðri við Lagarfljót, spölkorn utan við Stekkjargjótu, sunnan við Torfdal. Sléttur bali sem snýr að fljóti, hallar nokkuð austur að fljótinu. Réttin hefur verið grjóthlaðin og eru hleðslur að mestu ógrónar og hrundar á löngum köflum. Hleðslur hálfhrundar. Í réttinni er lágur milliveggur sem skiptir henni í tvö hólf. Á honum hefur verið girðing. Tóttinni stafar hætta af ágangi hesta

Hættumat: hætta vegna rasks

NM-151:032 náthagi

65°10.582N 014°40.723V sk. 30

Norður af grafreitnum á Skeggjastöðum, neðst í Grjótdal, niður undir sléttunni. Nokkuð brött hlíð sunnanmegin í Grjótdal. Efst eru hamrar. Neðst er hlíðin aflíðandi. Þar eru ummerki um náthaga, tvær grjótraðir brekkunni niður undir læk þann sem kemur niður dalinn. 40-50 m. milli raðanna. Grjóthrun hefur verið nokkuð við náthagann.

Hættumat. hætta vegna rasks

NM-152 Gata

Hjáleiga frá Skeggjastöðum, 6 hdr. 1703. 28.1634 er tekinn vitnisburður um dýrleika Skeggjastaða með hjáleigunum Hrafnsgærði, Götu og 10 hdr skógi, að öllu meðtöldu 40 hdr. - Jarðabréf, 282-83; 14.3.1703 er Gata meðal eigna Jóns Þorlákssonar, heimaland 6c. Landskuld í smjöri og í kaupstað, 60 álnir. Þar kúgildi eiganda 2. Af [kotinu] gelst í kvaða nafni stampur með fjallagrös - JÁM XIII, 403. Fór í eyði 1890 og mun aldrei hafa haft afskipt land.

Heimildamaður: Þorbergur Jónsson 12.11.1926 á Skeggjastöðum

NM-152:001 bæjarhóll

65°10.289N 014°41.207V sk. 24

"Yzt í Holtstúni er hið gamla Götutún, og þar stóð Götubærinn, þar sem landamerkin eru milli bæjanna" (Örn.Holt, 2) Í sléttuðu túni, rétt ofan (vestan) við steinsteypa hlöðu og fjárhús sem tilheyra bónda á Skeggjastöðum I. Fjárhúsin eru ca 40 m sunnan við lækinn og heimreiðina að Skeggjastöðum I (heimreiðin er rétt norðan við lækinn). Hér er ávöl bunga og er dokk í, ca 3 x 2 m. Þar sem hún er var síðast hrútakofi segir Þorbergur, og var það síðasta sem stóð af húsum í Götu. Ekki verður sagt um stærð og lögun, en svæðið er vart minna en 20 x 10 m

Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Örn. Holt, Skeggjastöðum; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-153 Hrafnsgerði

Hjáleiga frá Skeggjastöðum. 13 hdr. 1703. Í Fljótsdæla sögu er getið um Nollarsstaði sem hafa verið á svipuðum stað og Hrafnagerði síðar: "Maðr er nefndr Nollar. Hann bjó á þeim bæ, er heitir á Nollarsstöðum. Þat er hit næsta Arnheiðarstöðum. Nollar átti fé lítit, en mikla ómegð, ok hafði þat mest til atvinnu, er hann leigði." ÍF XI, 248.

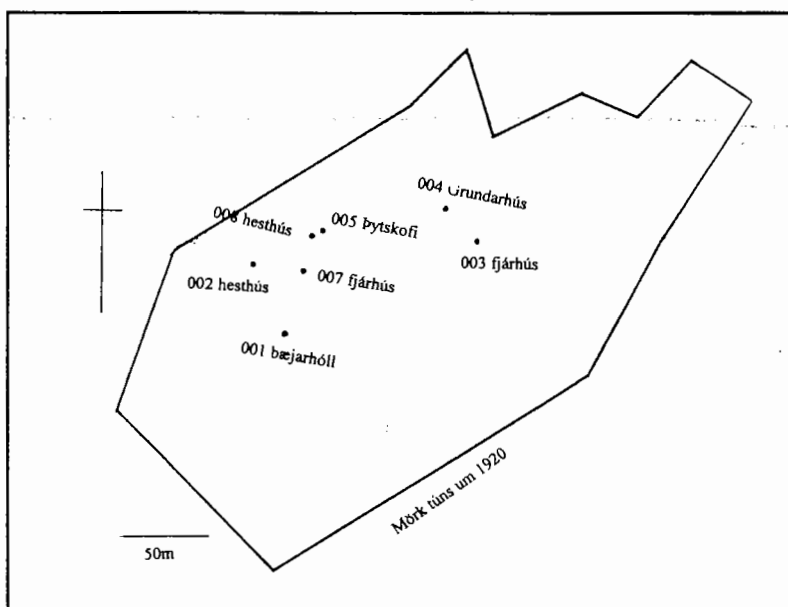
"... Skeggjastöðum. Þat er út hit næsta Nollarsstöðum." - ÍF XI, 249, sbr. 251, 254, 255. 28.1634 er tekinn vitnisburður um dýrleika Skeggjastaða með hjáleigunum Hrafnsgerði, Götu og 10 hdr skógi, að öllu meðtöldu 40 hdr. - Jarðabréf, 282-83. 14.3.1703 er Hrafnsgerði meðal eigna Jóns Þorlákssonar, heimaland 13c. Landskuld í smjöri og kaupstaðargjaldi, 1c10 álnir. Þar kúgildi eiganda 2. Af [kotinu] gelst í kvaða nafni stampur með fjallagrös - JÁM XIII, 403. Í sjálfsábúð síðan 1898. Nýbýlið Teigaból er í landi Hrafnsgerðis, stofnað 1953. Land þess er miðl Teigarár og Fetalækjar. Landamörk eru við Droplaugarstaði og Fljótsdal við Hrafnsgerðisá frá fljóti upp í Kúlkrók, þaðan um Fjórðungsháls í Merkisgreni þar sem saman koma mörk Fella, Fljótsdals og Jökuldals. Mörk eru við Skeggjastaði og Teigaból við Fetalæk. Hrafnsgerði fór í eyði 1982. SJM 1, 421; SJM V, 226

Túnakort fyrir Hrafnsgerði

1920: 5,2 ha. "Jörðin er ágætlega fallin til búskapar sérstaklega sauðfjárbúskapar.

Gróðursælt er á jörðinni og haglendi gott og engjar ágætar. Gamla túnið var 9 dagsl 1880, þýft en nokkuð jarðdjúpt. Í Fasteignamati 1918 eru tún 2,9 ha. og sögð slétt að mestu. Þakslétta hófs um aldamót en mun hafa verið að mestu lokið um 1920. Síðasta túnhýfið var vélunnið 1948." SJM 1, 421-422; Túnakort

Heimildamaður:

Sigurður Jónsson fæddur í Hrafnsgarði 23.06 1927 og Guðsteinn Hallgrímsson fæddur 7.3.1945 að Droplaugarstöðum í Fljótsdal en fluttist að Teigabóli árið 1981.

NM-153:001 bæjarhóll

65°09.002N 014°43.317V sk. 23

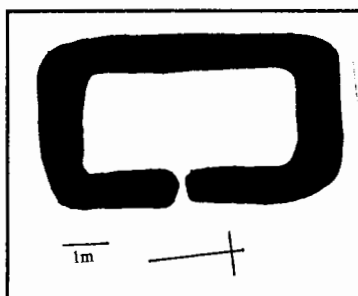
"Niður af bæ heitir Hóll utan við Hrafnsgarðisá. Bærinn stendur á þessari hæð, og Hóll er kallaður aðeins neðan við bæ" segir í örnefnalýsingu. Þarna var steinhús byggt 1907 á grunni gamla bæjarins. NV af íbúðarhúsi er hóll þar sem gamla bæjarstæðið var. Eftir af gamla bænum er grjóthlaðinn hlöðuveggur áfastur steinsteypta íbúðarhúsinu. Partur af fjósi stendur líka eftir. - Stærð og lögun bæjarhúsa sést ekki, en trúlega er svæðið amk 30x15 m. Nokkuð er af birkihríslum á bæjarstæðinu

Hættumat: hætta vegna trjágróðurs

Heimildir: Ö-Hrafnsgarði, 2 Sveitir og jarðir í Múlaþingi, 422

NM-153:002 Hesthúhóll

65°09.061N 014°43.393V sk. 26

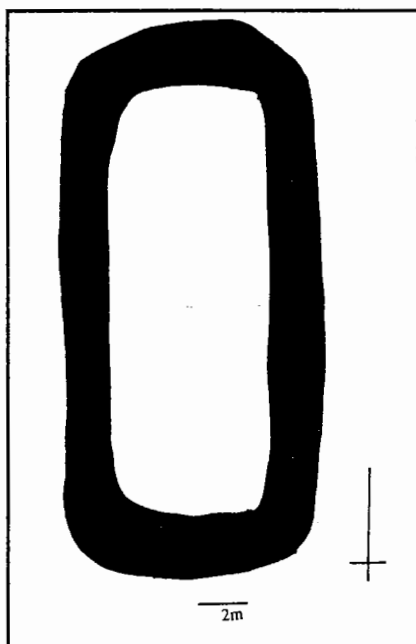
"Hesthúshóll (nú Háihóll) heitir frammi á túni" segir í örnefnalýsingu. 40-50 m NV af íbúðarhúsi, rétt neðan við skógarlund.

Hættumat: hætta vegna rasks

Heimildir: Ö-Hrafnsgarði, 3

NM-153:003 Halahús 65°09.074N 014°43.179V sk. 27

"Yzt í túni er hryggur, sem heitir Hali. Þar var fjárhús, nefnt Halahús" segir í örnefnalýsingu. - Niður af Klauf í Hrafnsgarðisbjargi, innan við 100 m út (norður) af bæ.

Langt hús, snýr N-S. Inngangur sést ekki. Líklega hefur verið einn milliveggur þvert yfir húsið nálægt suðurenda þess. Gamall olútankur og fleira dót er nú í hústóttinni. Tótt Halahússins stendur 100 m út frá bæ. Þangað liggur slóði og áfram að Stekknum. Veggir Halahúss eru grónir að ofan

Hættumat: hætta vegna skógræktar

Heimildir: Ö-Hrafnsgarði, 2

NM-153:004 Grundarhús heimild um fjárhús

65°09.067N 014°43.291V sk. 26

"Framan og aftan við Halahús er blettur sem var kallaður Grund. Þar stóð Grundarhús (fjárhús)" segir í örnefnalýsingu. Grundin er sléttuð og nákvæma staðsetningu vantar. Grundarhús hefur verið sléttað fyrir löngu. Nákvæm staðsetning ekki þekkt. Mælt ca 40 m vestur af Halahúsum

Hættumat: hætta vegna skógræktar

Heimildir: Ö-Hrafnsgarði, 3

NM-153:005 Þytskofi

heimild um hesthús 65°09.056N 014°43.385V sk.

"Fyrir innan Grund var hesthús kallað Þytskofi, kenndur við reiðhest, sem Sigurður Jónsson, faðir Hannesar átti" segir í örnefnalýsingu. Fyrir innan og ofan Grund segir Sigurður, sést tótt Þytskofa. Á þessum stað er hesthústótt skráð no. 8. Virðist Þytskofi hafa verið þarna mjög nærri

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hrafnsgærði, 2

NM-153:006 *Stakikofi* heimild um fjárhús

"Framan og ofan við Þytskofa var fjárhús, nefnt Stakikofi" segir í örnefnalýsingu. Sléttað tún, etv ræktaður trjálundur. Sigurður Jónsson kvaðst ekki muna eftir þessu fjárhúsi. Því var ekki hægt að staðsetja það nánar.

Hættumat: mikil hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hrafnsgærði, 5

NM-153:007 heimild um fjárhús

65°09.031N 014°43.318V sk. 25

"Ofan við bæ voru tvö samstæð fjárhús, nafnlaus" segir í örnefnalýsingu. - 30-40 m í hánorður frá íbúðarhúsinu á Hrafnsgærði. Uppi á hól, grasi vöxnum. Sigurður man ekki eftir þessu húsi. Á staðnum má sjá dæld, 9x5 m, og snýr hún N-S

Hættumat: hætta vegna skógræktar

Heimildir: Ö-Hrafnsgærði, 2

NM-153:008 heimild um hesthús

65°09.056N 014°43.385V sk. 26

"Efst á túninu var hesthús, nafnlaust" segir í örnefnalýsingu. - 50 m NV af íbúðarhúsi í Hrafnsgærði. Í túni. Út og upp af bæ í Hrafnsgærði. Húsið var uppistandandi í æsku Sigurðar Jónssonar, og var rífið kringum 1950. Þetta kann að vera Þytskofi (no. 5). - Þústin er ferhyrnd, efri endi sýnist þó aðeins bogadreginn. Þústin snýr nálega í vestur og austur.

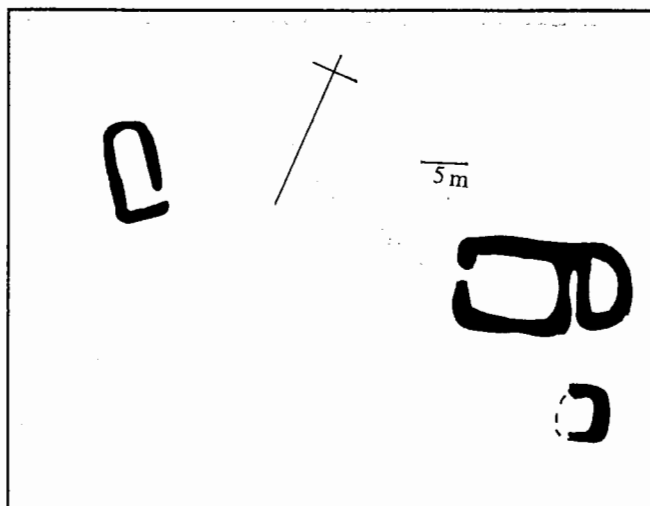
Hættumat: hætta vegna skógræktar

Heimildir: Ö-Hrafnsgærði, 2

NM-153:009 sel

69.09.802N 014°44.452V sk. 48

"Næst Selásnum eru Gontur, hvammar. Þar ofan við tekur við Selmýri með tóttum á miðri mýri. Ofan við hana eru Selbrekkur, sem ná upp á efstu brún frá bæ að sjá" segir í örnefnalýsingu. - Lækur fellur um Selmýrina og í honum er foss. Tóttirnar eru neðan hans Snýr VSV-ANA. Hugsanleg skipting 4 m frá ANA-enda, þar sem gæti mótað fyrir inngangi í S-vegg. Annar hugsanlegur inngangur í VSV. Hugsanlegt útihús 5 m suður af S-inngangi, 4x5 m að utanmáli, vegghæð upb 0,5 m. 30 m SV af stærri tóttinni er önnur tótt, v11 x 4,5

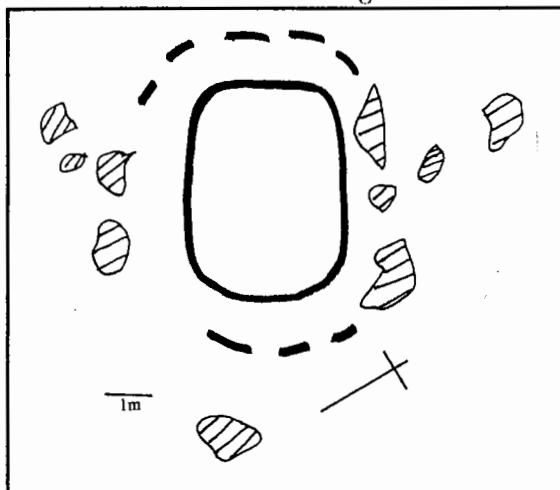
að utanmáli, eggir ca 0,5 háir. Hún er eitt hólf, inngangur hefur etv verið til NA.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hrafnsgærði, 2-3; Helgi Hallgrímsson: Minjakort

NM-153:010 *Nollarshaugur kuml*

65°09.590N 014°42.376V sk. 23

"Feti heitir rétt utan við Fetalækinn. Meðfram læknum heitir Fetabakki. Svo er Nollarshaugur yzt á Fetanum, kringlótt hæð" segir í örnefnalýsingu. Í túni, innan við 50 m út (norður) frá íbúðarhúsi á Teigabóli. Á Teigabóli. T. er nýbýli. Meintur Nollarshaugur er fremur dæld en haugur. Fast ofan við íbúðarhúsið er myndarlegur melhóll kringlóttur. Líklegt er að þar hafi heitið Nollarshaugur en nafnið færst yfir á hinn staðinn af einhverjum ástæðum, segir heimildarmaður.

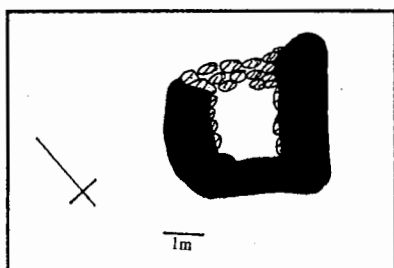
Hættumat: hætta vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hrafnsgærði, 1; Helgi

Hallgrímsson: Minjakort

NM-153:011 *mylla*

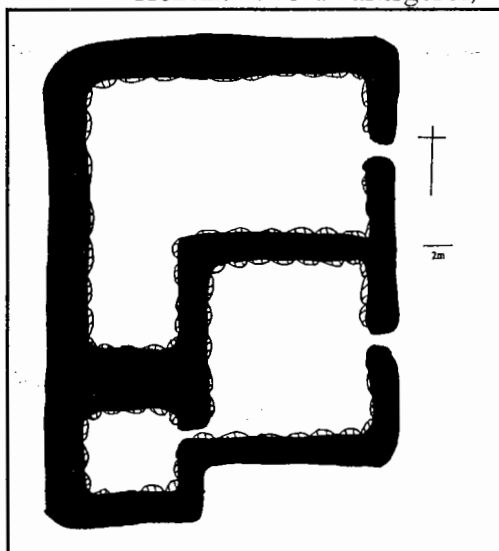
65°08.939N 014°43.536V sk. 25

"Við Hrafnsgærðisá, beint inn af bæ, er Mylluhvammur. Þar var kornmylla" segir í örnefnalýsingu. - Upp með ánni, ca 100 m ofan vegar. Á N-bakka árinna. Tótt mikið gróin. Hliðin sem að ánni snúr er lægst, en veggir móti NV og SA eru allháir. Syðri hluti tóttar með lægra gólf, munar 0,6, í framhaldi af því út gegnum austurvegg op, sem vatnið hefur runnið út um.

Hættumat. hætta vegna trjáræktar

Heimildir: Ö-Hrafnsgærði, 2

NM-153:012 *stekkur*

65°09.301N 014°42.920V sk. 30

"Stekkur er yzt í túni og utan við hann Stekkalækur beint niður úr fjalli og fellur niður í Grafning, sem fellur utan við Engjatanga í Fljótið" segir í örnefnalýsingu. - Starðurinn er um 1 km út og upp (í norður) frá bæ, fyrir utan tún. Sléttir balar utan við Hrafnagerðisbjarg, hallar móti austri. Um 40 metrar eru upp að klettum (Hjöllum?) Fáeinum metrum norðar er Klofasteinn. Gömul fjárhús tvöföld m. hlöðu. Timbur og járn er í tóttunum.

Hættumat: hætta vegna skógræktar

Heimildir: Ö-Hrafnsgærði, 2; Helgi

Hallgrímsson: Minjakort

NM-153:013 *Gamli stekkur*

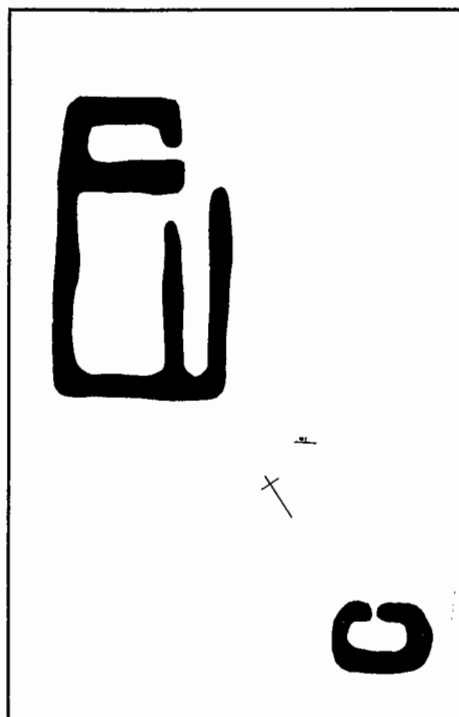
65°09.396N 014°42.006V sk. 21

"Rétt ofan við hamarinn [Mófríðarhamar] er Gamli stekkur, grónar tættur" segir í örnefnalýsingu. Um 40 metra fyrir ofan (vestan) hamarinn. Þarna hafa verið hestahagar og ber umhverfið þess glögg merki. Meðfram þjóðveginum er ræktað tún. Grasbrekkur upp frá Fljótinu, langur grasbali er upp af Mófríðarhamri bæði út fyrir hann og fyrir innan. Tóttirnar eru í bala þessum. Um 50 metrar eru upp (vestur) á þjóðveg. Innst í Teigabólslandi. Stekkurinn er grasi gróinn, en stafar mikil hætta af ágangi stórgripa. Um 15 metrum innan við stekkin er lítið hólf, snýr austur - vestur, innanmál 3 x 1,5, dyr til norðurs á langvegg. Tilheyrir stekkjartóttinni.

Hættumat: mikil hætta vegna rasks

Heimildir: Ö-Hrafnsgerði, 1; Helgi

Hallgrímsson: Minjakort

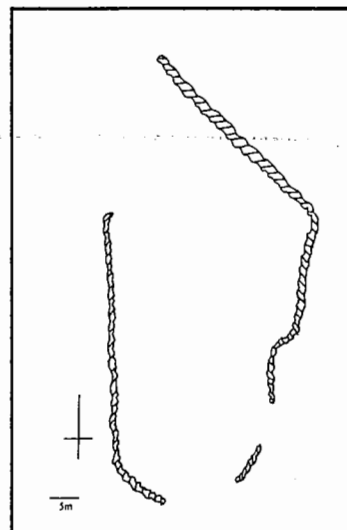
NM-153:014 *Ullarlækur*

65°09.108N 014°43.384V sk. 48

"Í Bjarginu [Hrafnagerðisbjargi] er Klauf; í hana var veitt læk, sem hét Ullarlækur, af því að ullin var þvegin í honum" segir í örnefnalýsingu. Klauf þessi er norður (út og upp) af Hrafnagerðisbæ, ofan við hana er mýrarsund. Í Klaufinni, fremst á brún, er dæld nokkur og fram úr henni er rás. Líklega hefur dældin og rásin verið löguð til svo vatn færi fram úr henni. Stórgrýti hefur verið notað til að leiða vatnið fram úr klaufinni. Lækurinn er nú þornaður en sést sem rás niður af Bjarginu. Sigurður man til þess að ull var þvegin í læknum.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hrafnsgerði, 2

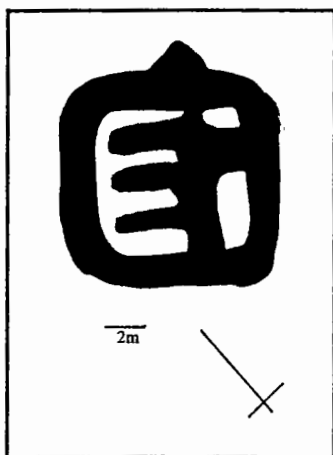
NM-153:015 *nátthagi*

65°08.952N 014°43.669V sk. 28

"Nátthagi var við Hrafnsgerðisá í hvammi" segir í örnefnalýsingu. - Norðan við ána. Ofan við myllutótt er gróðurlaus sand- og malarbrekka og nær niður undir ána, er sunnan í holti. Gengið yfir þá brekku og tekur þá við aflíðandi grasbrekka sem nær að ánni og er suður af klettunum ofan við bæ. Í grasi vaxinni aflíðandi brekku. Skógarlundur vex þar og er mannvirkið að nokkru inni í honum. Ílöng grjóthlaðin girðing, nokkuð hrunin og lág. Stafar helst hætta af trjágróðri, sem er umhverfis girðingu og inni í hluta hennar.

Hættumat: hætta vegna trjáræktar
Heimildir: Ö-Hrafnsgærði, 2

NM-153:016 *Húsatóttarhjalli/ Fitahús* beitarhús 65°09.613N 014°42.652V sk. 24

"Stóra- og Litla-Lón eru í Mýrum. Þá byrjar fjallendið með Húsatóttarhjalla, fallegum og grasigrónum" segir í örnefnalýsingu. - Skammt ofan við bæinn á Teigabóli við ána, undir Húsatóttarhjalla, neðsta hjallanum, eru tóttir, 40-50 m upp af íbúðarhúsi. Í jaðri á sléttuðu túni, en ekki hefur verið hróflað við tættunum. Hús sem Hannes Sigurðsson byggði á fyrri hluta aldarinnar, Fitahús. Hleðsluhæð mest 0,5, víða minni

Hættumat: hætta vegna ábúðar
Heimildir: Ö-Hrafnsgærði, 1

NM-153:017 *Sortumýri* svarðargrafir
65°09.527N 014°42.417V sk. 23

"Sortumýri er innan við Fetalæk og beint út af túni" segir í örnefnalýsingu. - Ca 40 m SA af íbúðarhúsi á Teigabóli. Enn sjást merki um svarðargrafir á ca 10 x 20 m svæði, í lækjarfarvegi sunnan við bæ. Mýrin er nú orðin að túni (svonefnd Klofasteinsmýri er til enn). Sortumýri er tún inn af Teigabóli. Svarðargrafir eru utan við Sortumýrina, þær sjást vel frá íbúðarhúsinu, í lækjarfarvegi innan við bæinn.

Hættumat: hætta vegna ábúðar
Heimildir: Ö-Hrafnsgærði, 1

NM-153:018 áveita 65°09.118N 014°43.322V sk. 26

Í Sveitum og jörðum er þess getið að áveitugarðar og skurðir séu í Hrafnsgærðislandinu. 70-80 m langur grunnur (0,2) skurður liggur SSA-NNV frá Ullarlæk í átt að skógræktarreit fyrir ofan íbúðarhúsið. Sést vel einnig innan um trén í reitnum. Skurður úr Ullarlæk, en vatni var veitt í Ullarlæk ofan á Bjarginu. Skurðurinn kemur skáhallt niður frá Bjarginu í átt að skógarreit ofan við bæinn.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlapingi, 421

NM-153:019 þjóðsögustaður 65°08.847N 014°43.425V sk..27

"Þar er Grímsbás, skúti í Hrafnsgærðisárgili, kenndur við G. Droplaugarson" segir í Sveitum og jörðum. Hellisskúti rétt neðan við foss. Við efsta fossinn neðan vegar, Hrafnsgærðismegin. (Auðveldast að sjá hann hinum megin frá, þ.e. Droplaugarstaðmegin.)

Heimildir: Sveitir og jarðir í Múlapingi, 421

NM-153:020 samgöngubót 65°09.301N 014°42.920V sk. 30

Út við stekk yst í túni (skv Örnefnalýsingu) er upphlaðinn vegkafli, líklega vegur milli bæja.. Liggur N-S yfir móa innan við Stekkinn. Vegurinn sést áfram norður eftir í átt að Teigabóli, og til suðurs. Upphlaðni kaflinn er 40-50 m langur. Grjótkantur hrúnninn, vegur grasi gróinn, hleðsluhæð 20-30 cm.

Hættumat: hætta vegna skógræktar

NM-153:021 garðlag 65°09.875N 014°42.461V sk. 30
Grjótgarður innan við Teigará kemur niður úr Húsatóttahjalla og liggur niður brekku.
Hættumat: hætta vegna skógræktar

NM-153:022 mylla 65°09.710N 014°41.722V sk. 24
Við Teigará að innanverðu (sunnanverðu). Um 10 metrum neðan (austan) við vegbrún.
Innan við aðalfarveg árinna er hálfpur farvegur og stór steinn á milli. Við steininn er um 1 1/2 m löng og 50 m há vegghleðsla. Annað af myllunni er hrúnið. Leifar gamallar steinsteyprtar brúar má sjá í ánni.
Hættumat: hætta vegna vatnsaga

NM-153:023 *Nollarsstaðir* býli
Fljótsdæla saga: "Maðr er nefndr Nollar. Hann bjó á þeim bæ, er heitir á Nollarsstöðum. Þat er hit næsta Arnheiðarstöðum. Nollar átti fé lítit, en mikla ómegð, ok hafði þat mest til atvinnu, er hann leigði." - "... Skeggjastöðum. Þat er út hit næsta Nollarsstöðum." - Ekki er vitað hvar bæjarstaði Nollarsstaða hefur verið en ljóst að það hefur verið á svipuðum slóðum og Hrafnsgarði, hugsanlega þar sem Teigaból er nú en þar í túni er Nollarshaugur. 1397 á Áskirkja sóknarmörk til suðurs við Teigará og bendir það til að Nollarsstaðir hafi þá verið sjálfstætt býli með land milli Teigarár og Hrafnsgarðisár og átt sókn til Valbjófsstaða.
Heimildir: ÍF XI, 248, 249, sbr. 251, 254, 255.

NM-153:024 nátthagi 65°17.046N 014°30.187V sk. 26
SSA af bæ milli tjarnar er heitir Leirtjörn og vatnsins þar austan við sem heitir Langavatn. Garður er hlaðinn upp á kletta og í skörðin. Einföld hleðsla, allt að 6 umför, en mishá. Hæð frá yfirborði innan girðingar allt að 1,20. Garður er óreglulegur í laginu, sveigir til suðurs. Ca 80-100 m milli tjarnarinnar og vatnsins. Garðinum stafar helst hætta af skógi, búið er að planta barrtrjám norðan við steingarðinn. Nokkru norðar er vírgirðing, en ekki sá skrásetjari merki um annan þvergarð.
Hættumat: hætta vegna skógræktar

5 Helstu tegundir fornleifa á svæðinu

Fellasveit liggur með Lagarfljóti að norðan, utan frá Rangá upp að Hrafnsgarðisá. Miðheiðarháls heitir á mörkum Fella- og Jökuldalshreppa utan frá Tröllagjótu, allt inn að Bræðrum. Sveitin dregur nafn sitt af fellunum, sem eru hæstu hæðir sem rísa í byggðinni. Ekkert samfelld sléttlendi er um að ræða í Fellasveit, en háir klettóttir ásar og djúp sund milli þeirra, og er þar mýrlendi, blár. Landið er mjög

sprungið, og mikið af stöðuvötnum og tjörnum. Lítið um samfelld ræktunarland og hafa blárnar því víða verið ræstar fram og á mörgum býlum er ræktun því mjög sundurslitin af holtum og ásum. Engjar þóttu frekar lélegar, en allgóð beitunarskilyrði. Byggð ekki mjög þétt enda býður landið ekki uppá það sökum þess hve stór hluti jarðanna er illræktanlegur. Mjög víða í Fellunum eru klettur, sem vel eru til þess fallnir að nýta hluta þeirra til mannvirkja, þannig að til dæmis réttir og stekkir eru reistir við klettavegg og hann notaður sem hlið í mannvirkið.

Bæjarhólar og bæjarstæði

Bæjarhólar hafa myndast þar sem bæir hafa staðið á sama stað um aldir. Þeir eru gerðir úr byggingarefni, torfi og grjóti, gólflofum sem hlaðist hafa upp í tímans rás og öskuhaugum, og geta orðið allt á fjórða metra á þykkt. Í þeim er helst að leita upplýsinga um húsakost, fæðu og almenn lífsskilyrði til forna og þar eru einna mestar líkur á að finnist merkir gripir. Bæjarhólar eru því langmikilvægustu minjastaðirnir en jafnframt þeir sem einna verst hafa farið við uppbyggingu í landbúnaði á 20. öld. Bæir standa oft á sama stað og þeir hafa gert um aldir og hafa þá djúpir kjallara steinsteyptu nútímahúsa oftar en ekki gereyðilagt minjarnar sem undir eru.

Á Fjallseli sjást leifar af þremur litlum tóftum á gamla bæjarhólnum og hóllinn því sennilega nokkuð heill. Í Kálfsnesgerði sjást leifar tófta en erfitt að segja til um hvort þær eru af býlinu eða beitarhúsum, en bæjarhóllinn er sennilega ekki mikið skemmdur. Í Skógargerði hefur verið jafnað yfir bæjarhólinn fyrir utan lítinn smiðjukofa sem hefur verið endirbættur á síðari árum. Í Hrafnsgarði stendur einn veggur af gamla bænum, áfastur steinsteyptu íbúðarhúsinu, en hóllinn sést enn og líklegt að mannvistaleifar sé þar að finna. Á Egilsseli er sléttað tún þar sem bæjarhóllinn var en dokkir og mishæðir sjást þar enn. Á Staffelli brann gamli torfbærinn árið 1957 og var sléttað úr rústunum nokkrum árum síðar. Á Hafrafelli var sléttað úr bæjarhólnum og sést lítið af honum nú. Á Urriðavatni var byggt steinsteypt íbúðarhús um 1929 þar sem frambær gamla bæjarins var og því

lítið eftir af bæjarhólnum. Á Ekkjufelli var gamli bærinn rifinn og trjám gróðursett í bæjarhólinn. Í kringum hólinn er hlaðinn garður og var notað í hann grjót úr bænum. Jarðvegurinn innan garðsins er nokkuð hærri en í kring og má ætla að einhverjar minjar séu enn í honum. Þó er líklegt að rætur trjánna hafi valdið nokkrum skemmdum á þeim. Í Ekkjufellsseli var gamli bærinn rifinn og sléttað undir tún en hluti gamla bæjarstæðisins og gamla túnsins er þýfður hestahagi. Á Krossi var gamli bærinn jafnaður við jörðu um 1950, og er nú hlað þar sem bæjarhólinn var. Á Stebergi stendur enn lítill hluti gamla bæjarins og er hann notaður sem hænsnakofi. Útihús standa nú þar sem aðrir hlutar bæjarins stóðu. Í Meðalnesi má sjá óslétt svæði sem mun vera gamla bæjarstæðið en sléttað hefur verið yfir bæjarhólinn. Á Hreiðarsstöðum hafa verið byggð útihús á gamla bæjarstæðinu, og bæjarhólinn líklega mikið skemmdur. Í Ormarsstöðum er búið að slétta úr gamla bæjarstæðinu, en þar sem hólinn er enn greinilegur má reikna með því að rústir séu að einhverjum hluta óskaddaður. Bæjarhóllinn á Rifsmýri hefur verið sléttaður út og er nú tún þar sem hann var og það sama má segja um bæjarhólanna á Birnufelli, Götu og Hofi. Búið er að slétta úr tóftum gamla bæjarins að Ási en ætla má að bæjarhólinn sjálfur sé nokkuð óskemmdur. Á Skeggjastöðum stendur enn steinkofi á gamla bæjarstæðinu sem hefur verið sléttað. Lítið sést af bæjarhólnum en einhverjar leifar gætu leynst þar enn.

Mörg forn bæjarstæði er að finna í Fellahreppi en á mörgum þeirra hafa verið byggð upp beitarhús. Þar sem bærinn Þverhólagarði stóð er nú tún en leifar af

~~bæjarhólnum eru greinilegar, það er ósléttaður endi túnsins upp við girðingu.~~

Hlaðinn grjótgarður umlykur allt svæðið. Rústir Bjarnargerðis hafa varðveist vel og er svæðið alveg ósnortið af vélum. Í landi Urriðavatns eru tvennar eyðibýlarústir, Þorgerðarstaðir og Valgerðarstaðir og eru tóftir beggja að mestu ósnertar. Í landi Skógargerðis eru tóftir býlissins Hrísgarðis. Þar er mjög greinilegur ósléttaður hóll sem tóftirnar standa á. Í Krosslandi sjást tóftir sem líkur benda til að séu af fornþýlinu Bakkagerði og er bæjarhóllinn óhreyfður. Í landi Meðalness stendur enn baðstofa Miðhúsasels og er bæjarhólinn þar ósléttaður. Jörðin er nýtt þannig að svæðið er ekki ósnert af nútíma vinnuvélum

og hefur verið sléttað úr útihúsatóftunum. Í landi Ormarsstaða sjást rústir býlissins Hlíðarsels, og eru þar bæði leifar beitarhúsa og svo eldri tóftir og túngarður í kringum. Það sama á við um rústis Ássels í landi Áss en aftur á móti hefur bæjarhóll Sigurðargerðis verið sléttaður. Um önnur möguleg bæjarstæði verður fjallað hér að neðan í kafla um sel og beitarhús.

Útihús og túngarðar

Eins og algengt var á Íslandi voru skepnuhús dreifð um tún á bæjum á skráningarsvæðinu til að dreifa áburði. Flest voru fjárhúsin, en hesthús voru einnig á nær hverjum bæ. Aðeins einn geitakofi var á skráningarsvæðinu og líklegt er að fjós hafi verið innanbæja því aðeins eitt fjós var skráð sumarið 1997.

Flest útihúsanna hafa verið jöfnuð við jörðu, en á nokkrum stöðum má sjá tóftir þeirra. Helst er það á Urriðavatni þar sem eru sýnilegar tóftir af fjórum fjárhúsum, tveimur hesthúsum ein tóft sem ekki er ljóst hvaða hlutverki gegndi og hluta af túngarði. Í Hrafnsgarði eru greinilegar tóftir af einu fjárhúsi og tveimur hesthúsum og það sama má segja um Hafrafell, en þar eru einnig miklar leifar túngarða. Á Fjallsseli má sjá tóftir af einu fjárhúsi og einu hesthúsi ásamt leifum af túngarði og á Egilsseli er ein útihúsatóft. Á Ekkjufelli, Ekkufellsseli, Rifsmýri, Götu, og Staffelli eru öll útihús horfin undir tún. Í Skógargerði voru tvennar fjárhústóftir sjáanleg, og ein tóft með óljóst hlutverk. Á Krossi má sjá leifar af túngarði og eina fjárhústóft og á Setbergi og Birnufelli sjást enn brot af túngarði. Í Meðalnesi sést til tófta af einu fjárhúsi, ein tóft með óljóst hlutverk og einnig sjást töluverðar leifar af túngarði. Á Hreiðarsstöðum sjást leifar af einu fjárhúsi og það sama má segja um Ormarsstaði en á Ási sjást leifar af tveimur fjárhúsum og einni tóft með óljóst hlutverk. Á Hofi sjást túngarðar og túngarðsbútust sést á Skeggjastöðum.

Tún og garðar

Þó tún séu ekki mannvirki í venjulegum skilningi eru þau orðin til af mannavöldum og með aðferðum lífefnafræði og fornvistfræði má fá gömul tún til að gefa vísbendingar um sögu jarðræktar. Langflest heimatún á Íslandi eru enn í fullri notkun og hafa verið sléttuð margsinnis með stórvirkum vinnuvélum ásamt því sem á þau hefur verið borið ólífrænn áburður um árabil. Tún sem hafa orðið fyrir slíku hnjaski henta verr til rannsókna og því er mikilsverk ef hægt er að finna tún sem eru að mestu ósnert af tækni 20. aldar.

Á skráningarsvæðinu eru það aðeins nokkur tún gamalla eyðibýla sem ekki hafa verið sléttuð með vinnuvélum. Svo sem á Valgerðarstöðum, Bjarnagerði, Þorgerðarstöðum, Hlíðarseli og Ásseli.

Kál- og kartöflurækt virðist ekki hafa verið mikið stunduð í Fellahreppi, aðeins tveir gamlir matjurtagarðar á skráningarsvæðinu. Þeir eru á Fjallsseli og á Skeggjastöðum þar sem nokkrir verið byggðir þar á sama svæði, uppi í brekku á móti austri.

Garðlög og nátthagar:

Heimildir eru til um nokkra landamerkjagarða en fæstir þeirra fundust við skoðum sumarið 1997. Helst nokkuð mikil garðlagamannvirki á Hafrafelli og vörslugarðar á Ási. Á Ekkjufelli er garðlag milli Ekkjufells og Stórás. Hlaðinn grjótagarður á Krossi liggur niður að Reyðarvatni. Í Skógargerði varu gamlir grjótagarðar á víð og dreif allir um 2 km. langir og sést móta fyrir nokkrum þeirra ennþá.

Heimildir um nátthaga í sveitinni eru nokkrar en nátthaginn á Hofi er horfinn. Á Staffelli var nátthagi milli Leirtjarnar og Langavatns. Á Ekkjufelli er nátthagi hlaðinn í Tjarnarklauf. Á Urriðavatni er nátthagi á fljótsbakkanum og er hann um það bil 120 m langur alls. Á Setbergi er grjóthlaðinn nátthagi, tveir garðar frá klettaendum að lítilli tjörn og eru um 85 m milli garðanna. Á Birnufelli eru tveir nátthagar. Annar er þvergarður byggður um 40 m sunnar en túngarðurinn og bilið

milli þeirra notað sem nátthagi. Sá síðari er við réttina hjá Réttarkletti norður af bænum um 100x150 m að ummáli. Á Ormarsstöðum er nátthagi um 160 m langur og sveigir upp með árgili. Á Refsmýri var nátthagi upp við Þorleifaá og á Skeggjastöðum eru leifar nátthaga í Gildrudal, tvær grjóthlaðnar raðir úr brekkunni og um 40-50 m á milli þeirra. Í Hrafnsgarði er nátthagi að nokkru inn í skógarlundi.

Engjar og áveitur

Engjar þóttu fremur lélegar í Fellasveit. Slægjurnar voru aðallega í sundum, blám og mýrarhöllum sem oft dreifðust um alla landareignina. Blárnar eru mjög víða leirbornar og blautar og gat verið erfitt að heyja þar. Í Framfellum var þó heyjað nokkuð á harðvelli og þar voru góðar engjar á fremstu bæjum.¹⁸ Skráðar eru heimildir um 10 áveitur, en tvær þeirra fundust ekki sumarið 1997, að Ási og Fjallsseli. Á Egilsseli var grafinn áveituskurður og veitt úr Dansgjárlæknum og heim á engjar um nokkuð hundruð metra. Í Mjóadal suður af Staffelli er stíflugarður. Garður hlaðinn umhverfis sund sem er vestan við Grenisás. Á Hafrafelli má sjá skurð sem liggur úr Ekkjuvatni og heim að bæ. Á Ormarsstöðum er Teigsáveita, mikið mannvirki, þar sem vatn var tekið úr Þorleifará og veitt þvert um Refsmýrarland. Síðan var Efri áveita og var vatn tekið úr Ormastaðaá og veitt þvert yfir Ormarsstaðhjalla niður í lón sem voru gerð ofan við bæjarhóla á Ormarsstöðum og náðu langt inn að Ormastaðaánni. Garðurinn, torf og grjóthlaðinn enn greinilegur, um 30 m langur. Síðast en ekki síst má nefna að eftir endilangri Miðmundaásleiru liggja skurðir og leiða þeir vatn úr blánni norðaustur úr henni í átt að Refsmýrará. Í Hrafnsgarði liggur um 70-80 m langur áveituskurður frá Ullarlæk í átt að skógræktarreit. Vatni var veitt í Ullarlæk ofan á Bjarginu.

Vatnsból

Ekki eru heimildir fyrir því að örðugt hafi verið um vatnsból á skráningarsvæðinu. Á Egilsseli er brunnur að því virðist um miðjan veg milli gamla bæjarstæðissins og núverandi íbúðarhúss. Hann er hlaðinn að innan og gæti verið gamall. Á Urriðavatni er góður brunnur 2-3 m. við NA horn vestara nýja íbúðarhússins, um 3,7 m á dýpt. Í Skógargerði hafa verið þrír brunnar. Ekki sést til Sundbrunnssins eða Gamlabrunnsins enda sennilega eldri en Næsti-Brunnur sem er nálægt núverandi íbúðarhúsi en var aflagður sökum þess að vatnið þótti slæmt. Erfitt var að staðsetja brunninn á Ekkjufelli nákvæmlega, en hann er í sléttuðu túni. Á Krossi var brunnur um 10 m SV frá gamla bæjarhólum. Á Stebergi er lind sem rennur yst í túninu og síðan brunnur frá um 1936 norðan bæjar. Brunnur var einnig fram af gamla bæjarstæðinu, hlaðinn úr grágrýti. Lind streymir fram norður af gamla íbúðarhúsinu á Ormarstöðum, en búið er að slétta yfir brunninn á Rifsmýri og er þar nú tún.

Svarðartekja, torfrista og kolagrafir.

Svarðargröftur tíðkaðist á þremur bæjum um 1840 en varð nokkuð almennur í fram á miðja þessa öld. Mikið er af svarðargröfum og þótti svörðurinn nokkuð góður.¹⁹ Heimildir eru um mógrafir á 24 stöðum skráningarsvæðinu. Oftar en ekki er engar minjar að sjá lengur um svarðartekjuna. Engar heimildir eru um mógrafir á Ekkjufellsseli, Kálfsnesgerði og Götu. Þess ber að geta að allar þessar jarðir voru hluti af öðrum jörðum og þær tvær síðarnefndu hafa sameinast aðaljörðunum aftur.

Skráðar voru upplýsingar um kolagrafir á nokkrum stöðum í Fellahreppi. Í landi Egilssels er urmull kolagrafa á tanganum við Svínalæk. Í landi Urriðavatns voru kolagrafir á Stórasi sem var áður skógi vaxinn. Í Kolás í Meðalnesi voru margar kolagrafir, nú horfnar sökum uppblásturs. Í landi Birnufells er urmull

¹⁸ Helgi Gíslason: "Fellasveit", 16.

¹⁹ Helgi Gíslason: "Fellasveit", 18.

kolagrafa á svæðinu SV við syðri enda Pálsblár og í landi Kross eru greinilegar kolagrafir. Í landi Hreiðarsstaða eiga að vera kolagrafir á Kolás en vitneskja um staðsetningu hans hefur glatast. Þá eiga að vera kolagrafir í Rjóðri innan við Brandás. Einnig eru heimildir um að kolagrafir hafi verið á Nautási í landi Rifsmýrar, en þar er land uppblásið.

Heimildir eru um torfristu í Fellahreppi, þó ummerki þess séu yfirleitt horfin. Torfhall heitir mýrarhall í landi Fjallsels en þar sjást engin merki um rist. Torfholt heitir lítið holt utan og neðan við Kvíamýri í landi Hafrafells en þar sjást engin merki um torftekju. Í Stórublá í landi Skógargerðis var skorið torf. Í Hlöðugjóti í landi Hreiðarsstaða átti Áskirkja ítak til torfristu. Í Torfdal í landi Skeggjastaða má sjá ummerki um efnistöku. Þó ekki séu heimildir sem bendi til rist á fleiri stöðum er næsta víst að torf hafi verið rist á fleiri jörðum.

Stekkir og kvíar.

Fráfærur lögðust af á skráningarsvæðinu á fyrstu áratungum aldarinnar, mest í kringum 1920. All margar stekkjatóftir eru á skráningarsvæðinu. Að vísu gætu þeir verið fleiri þar sem eitthvað af þeim tóftum sem ekki er vitað um til hvers voru gætu verið stekkjatættur. Stekkir yfirleitt tveggjahólfa og torfhlaðnir, en einnig hafa stekkir verið hlaðnir undir kletta sem hafa verið notaðir sem veggir stekkjanna og eru margir þeirra falleg og sérkennileg mannvirki. Á Fjallsseli voru tveir stekkir með skömmu millibili og garðlag á milli þeirra. Þeir eru ekki langt frá bæ, og þriðja tóftin er rétt við kálgarðinn. Á Egilsseli er stekkur byggður utan í kletta sem mynda báða langveggi hans og er stekkurinn tvíhólfa. Annar stekkur, þríhólfa, er á jörðinni og er hann við Svínalækinn. Á Staffelli voru tóftir af sjö stekkjum. Við Háaklett eru tvær stekkjatættur og Bjargastekkur er byggður í Staffellssbjörgum upp við stóran klett í hlðinni. Lítill stekkur er í Litlustekkaenni ofan túns í Staffelli annar er vestan við Langavatn. Gunnarsstekkur er hlaðinn utan í eystri klettavegg Stekkjarklaufar, rétt suðvestan við stekkin er grjóthleðsla milli veggja klaufarinnar. Tvíhólfa stekkjartóft er einnig á Grenisás vestur af enda

Leirtjarnarinnar. Á Hafrafelli eru heimildir um sjö stekki. Á Stekkabala eru tóftir af tveimur tvíhólfa stekkjum en annar þeirra er greinilega byggður ofan á eldri og mun stærri tóft. Hrafnafellsstekkur er hlaðinn milli tveggja stórra steina, rétt norður af Ekkjufellsvatni er annar tvíhólfa stekkur hlaðinn utan í stóran klofinn stein. Heimildir greina frá Stekkjarhöfða rétt við heimreiðina að Hafrafelli, Grímsstekkur er við bakka Urriðavatns og einnig eru tóftir af stekk undir Grímstorfundi. Á Urriðavatni eru afturá móti aðeins heimildir um eina stekkjatóft, Bjargastekk og sjást ógreinilegar tóftir hans ennþá. Í Skógargerði er stekkjatóft sem hlaðin var utan í grjóthlaðinn túngarðinn, einnig hefur varðveist örnefnið Stekkablá en þar er nú tún. Á Ekkjufelli er tóft við austurbakka Ekkjuvatns sem líklegt þykir að sé stekkjartóft og utan við Freysnesið eru sennilega tvær stekkjatóftir, önnur þrískipt. Á Krossi eru þrjár stekkjatættur, Finnsstekkur er tvíhólfa tóft, á Stekkjatanga eru leifar af tvíhólfa stekk og garðlagi sem myndar þriðja hólfið og eru tóftir af tveggjahólfa stekk sem byggður var upp í brekku ekki langt frá bæ. Á Setbergi er örnefnið Efri-Stekkás og í Stekkabotni upp við Skrukkuvatn eru miklar tóftir, alls þrjár eða fjórar, og tvær þeirra sennilega af tvíhólfa stekkjum en hinar óglöggar. Í Meðalnesi eru þrjár stekkjatættur, leifar Gamlastekks eru óglöggar. Leifar stekkjans í Þorleifaárhvammi eru greinilega tvíhólfa og þar sama má segja um tóftir stekkjans við Þorleifaána. Á Birnufelli eru heimildir um fjóra stekki. Sléttuð hefur verið yfir leifar af Hróðnýjarstekk, mikil mannvirki eru á Stekkjarenni, þar er þríhólfa stekkjartóft og nálægt eru einnig tvær stekkjatættur, önnur þríhólfa. Á Hreiðarsstöðum eru stekkjatóftir innan við hundrað metra frá bænum. Tvær stekkjartóftir eru í landi Ormarsstaða innan við Kvistinn, önnur útflattari en hin og garðlag hjá þeim. Þar er einnig tvíhólfa stekkjatóft á brún árgils Ormarsstaðarárinnar. Ein tvíhólfa stekkjartóft er í landi Rifsmýrar. Tvær stekkjatóftir í landi Áss, tvíhólfa grjóthlaðin tóft við Svíná og tvískipt tóft er undir kletti, grjóthlaðið garðlag út frá minna hólfinu. Stekkjartóft er rétt utan túns í landi Hofs. Á Skeggjastöðum eru tóftir af fjórum stekkjum. Ein tóft er nokkuð ofan heimagrafreitsins, önnur er fram af Torfdal.

Stekkjartóft er í Grjótdal og garðlag í kring um hann, og þá sjást leifar af mjög gömlum stekk í Stekkamýri. Tvær stekkjartóftir eru í landi Hrafnsgarðs.

Á Fjallseli er kvíatóft rétt utan við túngarðinn. Á Staffelli er tóft í Kvíabrekku sem gæti verið kvíatóft, tvískipt en óglögg og vantar austurgaffinn. Á Hafrafelli eru heimildir um tvennar kvíar. Í Kvíamýri sést ekki til tófta en rétt við heimagrafreitinn eru kvíatættur. Í Skógargarði eru tvær tóftir af kvíum á Kvíabóli báðar frekar litlar, hlaðnar úr torfi og grjóti. Á Ekkjufelli sjást kvíar sem byggðar voru utan í Kvíakletta. Kvíasteinn er í landi Ekkufellssels og liggur garðlag út frá honum. Í landi Birnufells voru kvíar rétt við bæjarlækinn og á Hreiðarsstöðum er til örnefnið Kvíaholt, en ekki kannast heimamenn við kvíar þar. Tóftir af kvíum eru ofan túns í Rífsmýri og á Hofi. Örnefni benda til þess að kvíar hafi verið á Skeggjastöðum en heimildarmaður kannast ekki við tóftir á því svæði.

Myllur

Í lok 18. aldar voru gefnar út leiðbeiningar um vatnsmyllugerð og fólk hvatt til að mala eigið korn, enda skemmdist það síður ef þar var flutt hingað út ómalað. Á Austurlandi voru víða gerðar myllur og virðast algengari þar en víðast hvar annarsstaðar á landinu. Myllur voru skráðar á allmörgum stöðum í hreppnum oft fleiri en ein á bæ. Þar sem hlutverk er þekkt voru kornmyllur á öllum stöðum ef frá er talin myllan á Ormarsstöðum, sem knúði tóvinnuvélar. Engar minjar sjást á Urriðavatni eða Skógargarði, tóftir sjást ekki af þremur myllum sem voru á Staffelli og ekkert sést af annarri myllunni á Ekkjufelli. Leifar sjást af myllu á Fjallsseli, Egilsseli, Ekkjufelli og af annarri myllunni á Hafrafelli, Skeggjastöðum og Hrafnsgarði. Á Ormarsstöðum og Hofi eru myllutóftir óglöggar. Önnur myllutóftin á Egilsseli, Hafrafelli, Skeggjastöðum og Hrafnsgarði eru nokkuð heillegar. Nokkuð greinileg myllutóft er í Meðalnesi, Rífsmýri, Ási og þar sama má segja um báðar myllutóftirnar á Birnufelli.

Réttir

Rústir af réttum víða í Fellahreppi ásamt því sem örnefni til kynna að réttir hafi verið á Urriðavatni, Setbergi og Egilsseli, Tóft af Þríhólfa rétt á Fjallsseli. Á Egilsseli er tvíhólfa réttartóft, á Staffelli er rétt byggð upp að kletti og á Hafrafelli eru báðar réttirnar byggðar milli klettaveggja þannig að aðeins þverveggirnir eru hlaðnir þar. Sömu gerðar eru réttirnar á Ekkjufelli og á Birnufelli. Í Skógargærði er nokkuð heilleg rétt nálægt bæ. Upp við Réttarklett á Krossi eru leifar af grjóthlaðinni rétt. Í Meðalnesi er tóft af rétt sem hefur verið byggð utan í túngarðinn og tveggjahólfa rétt var í landi Miðhúsasels. Á Hreiðarsstöðum er rétt byggð í hvammi sem myndar tvær hliðar hennar og önnur tóft er rétt út frá bænum. Á Ormarsstöðum er rétt sem ennþá er í notkun, og á Ási er tóft af tvíhólfa rétt. Einnig er rétt á Hofi.

Beitarhús og sel

Beitarhús eru mörg í Fellahreppi, á 15 jörðum og stundum fleiri en eitt á jörð. Beitarhús voru notuð langt fram á þessa öld. Í Fjallsseli voru byggð beitarhús um 1945 en voru reist á eldri rústum og hafa menn deilt um hvort þar hafi Staffelssel staðið. Greinilegar beitarhúsatóftir eru á Egilsseli, beitarhúsatóftir á Staffelli eru einnig greinilegar og garðlag í kring um þau. Greinilegar tættur eru þar sem Ranahús Hafrafellsbænda voru, þeir höfðu einnig beitarhús á Þverhólagærði. Tvennar beitarhúsatættur eru í Urriðavatnslandi, Hildibrandstættur eru gamlar beitarhúsatóftir en nokkuð greinilegar enn. Yngri hús hafa verið uppá Stórásnum en þar eru mjög greinilegar tóftir. Tættur sjást enn af Skógargærðisbeitarhúsum og garðlag í kring um tætturnar. Í Ekkjufellslandi sjást leifar Víkurhúsa og Bakkasels sem bæði voru beitarhús, en Bakkaselsbeitarhús eiga að hafa verið byggð á rústum Bakkasels. Í landi Ekkjufellssels voru beitarhús nefnd Selhús. Þar eru tvennar fjárhústættur og þarna kunna ef til vill að leynast eldri tættur af seli. Á Setbergi eru tóftir af beitarhúsi. Í landi Meðalness var Svartranasel og eru þar margar og merkilegar tættur, einnig sjást tóftir beitarhúsa sem byggð voru upp

á bæjarstæðinu að Þorleifargerði, þá eru beitarhúsataettur við Ekrublá og eru þar nokkrar tóftir. Á Birnufelli var tóftum af eldri beitarhúsum á Selási rutt um þegar nýju beitarhúsin voru reist. Í Ormarsstaðalandi sjást leifar beitarhúsa sem byggð voru á Hlíðarseli og eru þar nokkuð miklar tóftir og garðlag. Við bæjartóftirnar á Ásseli eru tóftir af beitarhúsum en tóftir af Sigurðargerðisbeitarhúsum eru mjög ógreinilegar. Í Hofslandi eru greinilegar beitarhúsataettur enda voru þáu notuð til 1949. Á Skeggjastöðum eru leifar af tveimur beitarhúsum. Önnur tóftin er greinilega eldri en yngri húsin voru í notkun til 1942. Í landi Hrafnsgarðis eru tóftir af beitarhúsum.

Færri seljatóftir eru á skráningarsvæðinu en það þarf ekki eindilega að þýða að minna hafi fa verið um selstöður í Fellahreppi. Þróunin gæti hafa verið sú að selstöðurnar viku fyrir býlum eða beitarhúsum. Í Staffellsslandi eru tvær tóftir og garðlag og hefur þar verið selstaða frá Krossi. Á Dragnaseli í landi Rífsmýrar er talið að hafi verið sel frá Rífsmýri eða Ormarsstöðum, en þar eru tóftir af einni byggingu. Í landi Áss hafa verið tvö sel, tóftir Þúfusels eru nær alveg horfnar en að Staðarseli eru greinilegar tóftir af tveimur byggingum. Á Hofi eru tóttir af tveimur seljum. Annað var lagt niður sökum þess að lækur flæddi inn í það, en tóttirnar eru allar nokkuð óglöggar. Ógreinilegar tóftir af seli eru í landi Hrafnsgarðis.

Kuml og kirkjugarðar:

Engin kuml hafa verið rannsökuð á skráningarsvæðinu. Örnefni og sagnir gefa þó hugmyndir um forna legstaði eins og Fornmannaleiði á Egilsseli þar sem sagt er að fundist hafi sverðsoddur en nú er ekkert að sjá þar sem bendir til þess að um legstað sé að ræða. Mannabein hafa komið upp á Urriðavatni og var svæðið skoðað sumarið 1991 og má sjá nánar um þann fund í skýrslu Mjallar Snæsdóttur, Adolfs Friðrikssonar og Gavin Lucas “Athugun á beinafundi að Urriðavatni í Fellum, N-Múlasýslu 1991.” Um aldamótin fannst uppblásin dys við Víkurhús í Ekkjufellsslandi. Ormarshaugur í landi Ormarsstaða er friðlýst fornleif og er talin

vera haugur Ormars landnámsmanns en óvíst er hvort haugur þessi er manngerður. Í landi Rífsmýrar á að vera haugur Refs en staðsetning hans er ókunn. Í landi Hrafnsgarðs (tilheyrir nú Teigabóli) er meintur haugur Nollars sem minnst er á í Fljótsdælasögu. Haugur þessi líkist meira dæld en haug og telur Helgi Hallgrímsson líklegra að um gamalt heystæði sé að ræða.

Hálfkirkja eða bænhús hefur verið að Ekkjufelli á miðöldum og jafnvel fram á 17. öld. Þegar grafið var fyrir íbúðarhúsinu var komið niður á grafreit og komu þar upp um 40-50 hauskúpur og fleiri beinagrindur hafa komið upp síðan, ásamt dýrabeinum. Í skýrslu prestsins að Ási í bókinni *Frásögn um fornaldaleifar* segist hann þess fullviss að bænhús hafi verið í Meðalnesi og Ormarsstöðum á miðöldum. Í *Sveitum og jörðum* segir að heimildir séu fyrir því að hálfkirkja eða bænhús hafi verið á Skeggjastöðum og Staffelli.

6 Verndun og kynning menningarminja á skráningarsvæðinu

Á þessari öld haf að minnsta kosti 45% af öllum minjastöðum í Fellahreppi horfið eða skemmst vegna framfara í landbúnaði, flestir vegna túnasléttunar en margir einnig vegna nýbygginga. Framkvæmdir í landbúnaði hafa dregist saman síðastliðinn áratug en í staðinn hefur komið ný ógn, skógrækt. Skógur eyðileggur ekki fornleifar á sama hátt og skurðgröfur. Rætur trjáa sprengja hinsvegar vegghleðslur og afmynda rústir þannig að það verður erfitt bæði að átta sig á þeim á yfirborðinu og kanna þær með uppgreftri. Það er þó ekkert sem segir að hagsmunir skógræktar og minjavörslu geti ekki farið saman. Fornleifar þekja aðeins brotabrot af heildarflatarmáli mögulegs skógræktarlands og ætti að vera auðvelt að sneiða hjá þeim. Slíkt krefst aðeins að fornleifastaðirnir séu þekktir og að skógurinn sé hirtur þannig að hann sái sér ekki sjálfur í tóftir á auðum svæðum. Skilningur eykst nú á því að minjastaðir hafa gildi fyrir útivist og ferðamannþjónustu og er eitt af meginmarkmiðum fornleifaskráningar að finna og skilgreina staði eða svæði sem þurfa á verndun að halda eða henta til kynningar

fyrir útlendum jafnt sem innlendum ferðamönnum og skólabörnum. Allar fornleifar á Íslandi eru friðaðar og þeim má ekki raska eða spilla, en hér að neðan verða gerðar sérstakar tillögur um verndun og er þá átt við að hirt sé um viðkomandi minjastað eða minjasvæði, staðurinn kynntur eða gerður aðgengilegur og ráðstafanir séu gerðar til að koma í veg fyrir eyðingu af völdum náttúruafla þar sem það á við.

Í Fellahreppi er hlutfallslega meira af varðveittum rústum en í mörgum þéttbýlli sveitum, eins og til dæmis í Eyjafirði. Þar er einnig fjölbreytt og fagurt landslag og væri auðvelt að skipuleggja skemmtilegar göngu- eða reiðleiðir um rústaslóðir. Sem dæmi má nefna rústir eyðibýlanna Þorgerðarstaða og Valgerðarstaða í landi Urriðavatns sem eru í þægilegu göngufæri frá Fellabæ og kjörnar til að sýna skólabörnum og öðrum áhugasömum. Lengri gönguleiðir má skipulegga á svæðinu í kringum Ekkjuvatn, Langavatn, Villingavatn og Leirtjörn en þar eru áhugaverðar rústir svo sem Bjarnagerði og Krosssel ásamt fjölda stekka, nátthaga, smalakofatófta og vörslugarða sem gefa góða mynd af búskaparháttum fyrr á öldum. Flestir þessara staða eru þess eðlis að þá má kynna með mjög litlum tilkostnaði, merktar gönguleiðir og stuttir leiðsögubæklingar er allt sem þarf til að opna innsýn inn í horfinn heim.

Brýnt er að gerðar verði ráðstafanir til að koma í veg fyrir frekari eyðileggingu fornleifa. Besta leiðin til að varðveita minjastaði er að kynna þá og gera aðgengilega almenningsi. Hér að neðan er skrá um staði sem hafa rannsóknar og/eða kynningargildi. Lagt er til að yfirvöld í Fellum taki staði þessa á skrá og hlúi að þeim.

a) bæjarhóll Bæjarhóllinn í Fjallsseli er nokkuð heillegur og hefur því sjálfkrafa mikið rannsóknar- og varðveislugildi.

b) Fornmannaleiði. Í landi Egilssels er meintur kumlateigur þar sem fundist hefur sverðsoddur. Þó erfitt sé að sjá nokkuð þar nú er aðkallandi að rannsaka svæðið betur.

- c-d) Krosssel og Staffellssgerði.** Í landi Staffells eru miklar tóftir á Krosseli og Staffellssgerði sem hafa ótvírætt varðveislu- og kynningargildi.
- e) Bjarnagerði.** Tóftir eyðibýlisins Bjarnagerðis í landi Hafrafells hafa rannsóknar- og varðveislugildi.
- f) stekkir.** Í landi Hafrafells eru margir stekkir og má nefna að í hlíðum Hafrafellsins og undir því eru fjórir stekkir á mjög svipuðum slóðum og hafa þeir ótvírætt varðveislugildi.
- g) garðlög.** Í Hafrafellslandi eru mikið af nokkuð heillegum grjótgörðum sem hafa varðveislugildi.
- h-i) Þorgerðarstaðir og Valgerðarstaðir.** Rústir þessara tveggja eyðibýla í landi Urriðavatns hafa mikið rannsóknar-, varðveislu- og kynningargildi.
- j) Kálfsnesgerði.** Bæjarstaðið í Kálfsnesgerði er vel varðveitt og hefur það ótvírætt rannsóknar- og kynningargildi.
- k) Freysnes.** Á Freysnesi eru friðlýstar fornminjar. Þar eru nokkuð margar tóftir sem aðkallandi er að rannsaka betur og hafa ótvírætt varðveislu-, rannsóknar- og kynningargildi. Nauðsynlegt er að þegar verði gripið til aðgerða áður en tóftirnar skemmast af trjám.
- l) Bakkagerði.** Sagnir segja að býlið Bakkagerði í landi Kross hafi farið í eyði í svartadauða 1402. Bæjarhóllinn er örugglega forn og hefur mikið rannsóknar og varðveislugildi.
- m) Svartranasel.** Á Svartranaseli eru miklar tættur býlis sem fór í eyði um 1782 og eru tóftirnar orðnar nokkuð óglöggar og hafa þær ótvírætt varðveislugildi.
- n) Miðhúasel.** Þar hefur núverandi ábúandi haldið baðstofu gamla bæjarins við og því hefur hún mikið kynningargildi.
- o) tóftir.** Á Birnufelli eru tvennar tóftaþyrpingar og garðlög sem ekki er ljóst hvaða hlutverki gegndu og hafa því ótvírætt rannsóknargildi.
- p) Hlíðarsel.** Tóftir sem varðveist hafa á Hlíðarseli í Ormastaðalandi hafa ótvírætt varðveislu- og kynningargildi.
- q) áveitur.** Enn sjást leifar af mestu áveituframkvæmdunum á svæðinu það er Teigsáveitu og efri áveitunni sem í landi Ormarsstaða og Rifsmýrar og hafa þær

ótvírætt kynningargildi.

- r) **Ássel.** Tóftirnar á Ásseli eru óhreyfðar og hafa því mikið varðveislu- og kynningargildi.
- s) **Hofssel** Tóftir af seli á Hofi hafa ótvírætt varðveislu- og kynningargildi því þær eru sennilega best varðveittu selstöðuminjarnar í hreppnum.
- t) **myllur.** Myllutóftir á Skeggjastöðum og Hrafnsgærði hafa mikið varðveislu-, og kynningargildi sem minnisvarðar um myllumannvirki í Fellahreppi.

7 Heimildaskrá

Heimildamenn:

Bragi Gunnlaugsson fæddur á Setbergi 28.11. 1931

Brynjólfur Bergsteinsson bóndi á Hafrafelli fæddur 02.01.1928

Grétar Brynjólfsson fæddur á Ekkjufelli 26.04.1930

Guðbjörg Pálsdóttir fædd á Hreiðarsstöðum 10.08 1963.

Guðrún Sveinsdóttir húsfreyja á Ormarsstöðum, fædd 16.11.1940

Gunnar Björnsson fæddur á Hofi 03.04.1947

Guðsteinn Hallgrímsson húsbóndi á Teigabóli fæddur 7.3.1945

Guttormur Sigfússon fæddur á Krossi 17.04.1938

Einar Guttormsson fæddur á Krossi 09.10.1966

Eiríkur Sigfússon, fæddur á Staffelli 02.10 1955

Margét Einarsdóttir fædd á Ekkjufellsseli 12.10.1929

Oddur Sigfússon, fæddur á Staffelli 02.10. 1948

Ólafur Jónsson fæddur á Urriðavatni 01.08.1923

Pétur Eiríksson fæddur að Egilsseli 08.08.1924

Ragnar Ólafsson fæddur á Birnufelli 07. 10 1920

Sigrún Brynjarsdóttir fædd á Ekkjufell 16.12 1939.

Sólveig Pálsdóttir fædd á Hreiðarsstöðum 25.02.1968

Sigurður Jónsson fæddur í Hrafnsgarði 23.06 1927

Víkingur Gíslason bóndi í Skógargarði 11.07. 1929

Þórarinn Einarsson fæddur á Ormarsstöðum 01.10.1935

Þorbergur Jónsson fæddur á Skeggjastöðum 12.11.1926.

Ritaðar heimildir:

Adolf Friðriksson: Dagbók úr hofleiðangri Fornleifastofnunnar Íslands 1992.

Árna saga biskups Þorleifur Hauksson bjó til prentunnar Reykjavík 1972

BH: Minjakort fyrir Skógargarði 1985.

Bruun, Daniel & Finnur Jónsson: "Undersøgelser og Udgravninger paa Island 1907-09."

Geografisk tidskrift 20: 302-15.

Frásögur um fornaldaleifar 1817-1824 II Sveinbjörn Rafnsson bjó til prentunar

Reykjavík 1983.

Gunnar Gunnarsson: *Árbók ferðafélags Íslands 1944* Reykjavík 1945

Halldór Stefánsson: "Fornbýli og eyðibýli í Múlasýslum" *Múlaþing* V 1970, 172-187.

Helgi Gíslason: "Fellasveit" *Fellamannabók I* Fellabær 1991.

Helgi Hallgrímsson: Skógræktarkort

Íslensk bókmenntasaga II Reykjavík 1993.

Íslensk fornrit Reykjavík 1933-

Íslenskt fornbréfasafn, I-XVI; Kaupmannahöfn/Reykjavík 1857-1972.

J Johnsen: *Jarðatal á Íslandi* Kaupmannahöfn 1847.

Jarðabréf frá 16. og 17. öld. Útdrættir, Gunnar F. Guðmundsson bjó til prentunnar, Kaupmannahöfn 1992.

Jón Jónsson: "Um "Goðatættur" í Freysnesi í Múlaþingi", *Árbók hins Íslenska Fornleifafélags* 1896, 24-28.

Matthías Þórðarson: "Smávegis. Um nokkra staði og fornminjar, er höf. Hefir athugað á skrásetningarferðum sínum. Framhald greinar í Árbók 1920" *Árbók hins íslenska fornleifafélags* 1924, 42-58.

Mjöll Snæsdóttir, Adolf Friðriksson og Gavin Lucas: “Athugun á beinafundum að Urriðavatni í Felli N-Múlasýslu 1991”

Sigurður Kristinnsson: “Þegar hugsjónir fæðast” *Múlaping* XVI 1988, 12-104

Ólafur Olavíus: Ferðabók I-II Reykjavík 1964

Sveitir og jarðir í Múlapingi I Egilsstaðir 1974

Sveitir og jarðir í Múlapingi V Egilsstaðir 1995

Túnakort, Þjóðskjalasafn Íslands. Jarðadeild XIV. Uppdrættir af túnum 1920. Fellaheppur

Ö-Ás: Ás (örnefnaskrá eftir Stefán Einarsson) Örnefnastofnun

Ö-Ás: Ás-Athugasemdir (viðbætur og athugasemdir eftir Eirík Eiríksson) Örnefnastofnun.

Ö-Birnufell. Birnufell (endurbætt örnefnaskrá eftir Eirík Eiríksson) Örnefnastofnun.

Ö-Egilssel: Egilssel (endurbætt örnefnaskrá eftir Eirík Eiríksson) Örnefnastofnun.

Ö-Ekkjufell: Ekkjufell (örnefnaskrá eftir Eirík Eiríksson) Örnefnastofnun.

Ö-Ekkjufellssel: Ekkjufellssel (örnefnaskrá eftir Eirík Eiríksson) Örnefnastofnun.

Ö-Fjallssel: Fjallssel (örnefnaskrá eftir Einar Eiríksson).

Ö-Hafrafell: Hafrafell (endurbætt örnefnaskrá eftir Eirík Eiríksson) Örnefnastofnun

Ö-Hof: Hof (örnefnaskrá eftir Stefán Einarsson) Örnefnastofnun

Ö-Hof: Hof-Athugasemdir (viðbætur og athugasemdir örnefnaskrá eftir Sigurð Kristinnsson) Örnefnastofnun

Ö-Hrafnsgærði: Hrafnsgærði (örnefnaskrá eftir Stefán Einarsson) Örnefnastofnun

Ö-Hrafnsgærði: Hrafnsgærði-Athugasemdir (viðbætur og athugasemdir eftir Eirík Eiríksson) Örnefnastofnun

Ö-Hreiðarsstaðir: Hreiðarsstaðir (örnefnaskrá eftir Eirík Eiríksson) Örnefnastofnun.

Ö-Kross: Kross (endurbætt örnefnaskrá eftir Eirík Eiríksson) Örnefnastofnun.

Ö-Meðalnes: Meðalnes (endurbætt örnefnaskrá eftir Eirík Eiríksson) Örnefnastofnun.

Ö-Meðalnes: Meðalnes (endurbætt örnefnaskrá eftir Helga Hallgrímsson) Örnefnastofnun.

Ö-Miðhúsaþel: Miðhúsaþel (endurbætt örnefnaskrá eftir Eirík Eiríksson) Örnefnastofnun.

Ö-Ormarsstaðir: Ormarsstaðir (endurbætt örnefnaskrá eftir Sigurð Kristinnsson) Örnefnastofnun

Ö-Refsmýri: Refsmýri (örnefnaskrá eftir Stefán Einarsson) Örnefnastofnun

Ö-Refsmýri: Refsmýri (örnefnaskrá eftir Sigurð Kristinsson) Örnefnastofnun

Ö-Setberg: Setberg (endurbætt örnefnaskrá eftir Eirík Eiríksson) Örnefnastofnun.

Ö-Skeggjastaðir: Holt (Skeggjastöðum) (örnefnaskrá eftir Stefán Einarsson) Örnefnastofnun.

Ö-Skógargærði: Skógargærði (örnefnaskrá eftir Víking Gíslason) Örnefnastofnun.

Ö-Skógargærði: Skógargærði (örnefnaskrá eftir Gísli Helgason) Örnefnastofnun.

Ö-Skógargærði: Skógargærði (svör Helga Gíslasonar við spurningum um örnefnaskrá) Örnefnastofnun.

Ö-Staffell: Staffell (örnefnaskrá eftir Sigfús Oddsson) Örnefnastofnun.

Ö-Urriðavatn: Urriðavatn (endurbætt örnefnaskrá eftir Eirík Eiríksson) Örnefnastofnun.

